

Divorț și recăsătorire

Patru perspective creștine

Editor: H. Wayne House

Autori: J. Carl Laney, William Heth, Thomas Edgar, Larry Richards

Cuprins

Introducere	3
Wayne House	
1. Fără divorț și fără recăsătorire	
<u>J. Carl Laney</u>	5
Reacții	
William A. Heth	28
Thomas R. Edgar	31
Larry Richards	34
2. Divorț, dar fără recăsătorire	
William A. Heth	36
Reacții	
J. Carl Laney	69
Thomas R. Edgar	
Larry Richards	
3. Divorț și recăsătorire datorită adulterului și părăsirii	
Thomas R. Edgar	
Reacții	
J. Carl Laney	
William A. Heth	
Larry Richards	
4. Divorțul și recăsătorirea sunt permise într-o multitudine de circumstanțe	
Larry Richards	
Reacții	
J. Carl Laney	
William A. Heth	
Thomas R. Edgar	

Introducere

H. Wayne House

Fenomenul divorțului a pătruns în societatea noastră astfel încât rata căsătoriilor este aproape identică cu rata divorțurilor. Aceasta nu se restrânge doar la mediul necreștin. Creștinii asaltează de asemenea cabinetele de psihologie și de consiliere familială, căutând să rezolve conflicte aparent ireconciliabile.

Pe lângă faptul că viețile celor afectați se află în dificultate, modul în care pastorii și teologii au ajuns la concluzii diferite, uneori contradictorii pe tema divorțului și recăsătoririi are darul de a-l umple pe laic de nedumerire: dacă experții nu au ajuns la un acord comun, ce pot face sau crede oamenii obișnuiți? Astfel, în această carte sînt prezentate patru argumente standard din perspective diferite, precum și contra-argumente pentru fiecare dintre ele. Într-un astfel de context, cititorul mediu poate evalua validitatea divorțului și recăsătoririi.

Fiecare persoană care a contribuit la această carte a petrecut neobișnuit de mult timp studiind problema divorțului și recăsătoririi. Fiecare a scris fie cărți, fie manuscrise, privind în detaliu fiecare punct de vedere prezentat în acest volum. Totuși, ei au ajuns la concluzii diferite în mai multe probleme. Aceasta se datorează în parte faptului că ei au păreri diferite asupra felului în care se înțelege căsătoria, asupra semnificației expresiei „un singur trup“ și asupra importanței sau înțelegerii corecte din punct de vedere gramatical a pasajelor biblice specifice subiectului. Cititorii vor observa unele dintre acestea precum și alte influențe în timp ce vor parcurge fiecare capitol.

Cartea mai conține și câte un studiu de caz pe care fiecare autor l-a introdus la sfârșitul secțiunii care îi aparține. Aceasta permite cititorului să treacă peste argumentele tehnice și să observe cum o anumită perspectivă funcționează în viața reală.

Reacțiile conferă o privire importantă în poziția fiecărui autor. Aici, ceilalți autori au ocazia de a menționa punctele de comun acord și a explica mai pe îndelete punctele de divergență. În mai multe ocazii reacțiile sunt cele mai folositoare pentru că punctele majore

---

de divergență sunt subliniate și argumentate în mod mai succint.

Veți descoperi în curând că autorii acestei cărți fac referință din abundență la versete biblice. Ar fi mai indicat dacă ați putea citi aceste versete împreună cu argumentele invocate de fiecare autor, exprimate de multe ori în versiuni sau traduceri diferite, astfel încât să puteți beneficia din plin de prezentarea biblică realizată de fiecare autor. Unele dintre pasajele majore se găsesc în Geneza 2:24, Levitic 18:6-18, Deuteronom 24:1-3, Matei 5:32 – în special versetul 9 – Marcu 10:2-12 și 1 Corinteni 7:12-16.

Veți observa de asemenea că există o controversă considerabilă în ce privește înțelesul unelor cuvinte din limba ebraică sau greacă. Dacă nu cunoașteți limbile greacă sau ebraică, s-ar putea să vi se pară dificil de urmărit, însă nevoia de a discuta aceste probleme devine evidentă. De vreme ce Scriptura a fost scrisă în aceste limbi, deseori sensul unui pasaj depinde de o înțelegere corectă a cuvintelor folosite de către autorii biblici. O atenție sporită acordată celorlalți autori ai cărții vă va fi de folos în această problemă. De asemenea ați putea dori să căutați cuvintele potrivite – sensul în original, ca și traducerea lor – într-un dicționar biblic, într-un dicționar de greacă sau ebraică sau într-o concordanță substanțială. Bunul simț vă va ajuta, comparând totodată pasajele din Scriptură cu alte pasaje.

Cei patru autori ai cărții ajung la concluzii diferite ce rezultă din greutatea diferită pe care fiecare o conferă diverselor pasaje. Ce înseamnă „un singur trup”? Se referă oare la relații de sânge? Care este natura căsătoriei? Este ea prin natura ei indisolubilă? Cum putem explica divorțul de soțiile străine din Ezra și Maleahi?

Se referă Isus la perioada de logodnă atunci când folosește cuvântul curvie în Matei 19:9? Ori se referă la un act incestuos? Oferă Isus o nouă învățătură care anulează învățătura lui Moise din Deuteronom? Se referă oare Matei 19:9 doar la divorț și nu la recăsătorire, ori recăsătorirea face parte în mod natural din înțelegerea divorțului? Dacă curvia include adulterul, precum și alte păcate sexuale, se referă oare la un singur act sau se referă la o stare continuă?

Introduce Pavel o altă excepție în afară de „curvie” sau „imoralitate sexuală” în 1 Corinteni 7, adică părăsirea de către partenerul necredincios? Înseamnă aceasta că partenerul creștin trebuie să rămână necăsătorit sau se permite o nouă căsătorie?

O întrebare cu înțeles mai larg în ce privește divorțul și recăsătorirea pentru cei creștini este cum afectează harul lui Dumnezeu această problemă. Unde și cum intervine iertarea lui Dumnezeu? Acestea și multe alte întrebări vă așteaptă în această carte. Mă rog ca Dumnezeu să o folosească pentru a vă ajuta să găsiți răspunsul Său.

Despre autori

H. Wayne House, fost profesor asistent de teologie sistematică la Dallas Theological Seminary, este decan și profesor de teologie la Western Baptist College din Salem, Oregon. Pe lângă publicarea unor articole academice, a fost coautor al cărții cu titlul „Dominion Theology: Blessing or Curse” (Teologia dominației: binecuvântare sau blestem) și „The Christian Confronts His Culture” (Creștinul confruntă cultura sa). De asemenea, a slujit ca și editor al lucrării „Schooling Choices: An Examination of Public, Private and Home Education” (Variante de școlarizare: O analiză a educației publice, private și domestice)

J. Carl Laney este profesor de literatură biblică la Western Conservative Baptist Seminary. Autor al mai multor articole din reviste și un contribuitor frecvent la Bibliotheca Sacra, a scris opt cărți, printre care „A Guide to Church Discipline” (Un ghid al disciplinării eclesiale) și „The Divorce Myth” (Mitul divorțului), o analiză biblică a divorțului și recăsătoririi.

William A. Heth este profesor asistent de Noul Testament și limba greacă la Taylor University din Upland, Indiana. Împreună cu Gordon J. Wenham a scris „Jesus & Divorce: The Problem with the Evangelical Consensus” (Isus și divorțul: Problema consensului evanghelic).

Thomas E. Edgar este profesor de Noul Testament la Capital Bible Seminary în Lanham, Maryland. El este de asemenea autorul cărții „Miraculous Gifts: Are They for Today” (Darurile miraculoase: sunt ele pentru zilele noastre?)

Lawrence O. (Larry) Richards a predat la Wheaton College în Wheaton, Illinois pentru mai mulți ani și a scris manuale de educație creștină care sunt folosite la scară largă. Acum este un scriitor dedicat, a scris peste o sută de cărți, printre care „Expository Dictionary of Bible Words” (Dicționar expozitiv de cuvinte biblice), „The Teacher’s Commentary” (Comentariul învățătorului) și „Revell Essential Bible Dictionary” (Dicționarul biblic elementar Revell). Richards a scris mai multe cărți devoționale pentru tineri și adulți, precum și notele lucrării de succes „Adventure Bible” (Biblia aventurii).

Fără divorț și fără recăsătorire

J. Carl Laney*

Cu ocazia Consiliului Internațional pe tema ineranței Scripturii din 1982, Francis Schaeffer a afirmat: „Dacă suntem de acord că Biblia este adevărată în întregime, nu putem evita afirmațiile ei care au legătură cu aspecte delicate din viața noastră, precum divorțul“.

Divorț și recăsătorire – simpla menționare a acestui subiect în cadrul unei întâlniri a pastorilor, a diaconilor sau în cadrul unui consiliu de ordinare garantează încingerea unor discuții aprinse. Însă deseori aceste probleme sunt influențate de sentimente personale, experiențe și trăiri interioare.

Discutând cu un coleg de seminar pe această temă, mi s-a pus întrebarea: „În ce fel s-ar putea schimba modul tău de a vedea problema dacă fiul sau fiica ta ar fi divorțați?“ Această întrebare sugerează faptul că experiența personală reprezintă criteriul definitoriu în stabilirea unei poziții cu privire la acest subiect controversat. Într-o asemenea perspectivă, datele Scripturii fie se află pe un plan secundar, fie sunt forțate să se conformeze tendințelor experienței personale.

Recent, am fost rugat să nu abordez subiectul divorțului și al recăsătoririi, atunci când am fost invitat să vorbesc la o conferință biblică a unei biserici. Pastorul a explicat: „noi, cei implicați în lucrarea pastorală, avem o perspectivă diferită asupra acestui subiect față de cei ce predau la seminarii.“ Aceasta afirmație implică faptul că nimeni nu poate stabili adevărul lui Dumnezeu doar pe baza unui studiu al Scripturii. Astfel, interpretările trebuie să fie modificate sau acordate cu experiența personală referitor la cei divorțați sau recăsătoriți.

Deși experiența personală și sentimentele joacă un rol important în stabilirea identității noastre și a modului nostru de gândire, acești factori nu pot sta la baza consilierii pastorale a celor ce se confruntă cu divorțul sau au în vedere recăsătorirea. Cuvântul lui Dumnezeu trebuie să constituie fundamentul oricărei teologii practice. Teologia biblică a divorțului și recăsătoririi trebuie să se întemeieze pe Scriptură și nu pe experiență.

Dar ce spune Biblia? Așa cum am prezentat în cartea mea *Mitul divorțului*¹, cred că în ceea ce privește căsătoria, Scriptura ne învață că ea a fost creată de Dumnezeu ca fiind valabilă până la moarte, iar în ceea ce privește divorțul și recăsătorirea, acestea cad sub incidența adulterului. În secțiunea următoare vom analiza textele majore care se ocupă de căsătorie, divorț și recăsătorire. Obiectivul meu final nu este să vă conving de propria mea poziție, ci mai degrabă doresc să vă ajut să înțelegeți ceea ce Scriptura ne învață cu privire la această problemă morală contemporană.

Vorbind despre tema căutării adevărului, William Sanford LaSor, profesor de Vechiul Testament la Seminarul Teologic Fuller a remarcat: „Nu avem nici un motiv să ne temem de adevăr; doar ignoranța poate să ne facă rău... Noile adevăruri sunt întotdeauna o provocare pentru vechile opinii. Dar noile adevăruri nu distrug niciodată vechile adevăruri; ele doar separă adevărul de învățăturile false“.² Astfel, am încredere că veți cântări cu grijă argumentele și exegeza prezentate de mine, pe măsură ce vă articulați propriul dumneavoastră punct de vedere despre divorț și recăsătorire.

Planul lui Dumnezeu pentru căsătorie

Orice studiu biblic despre divorț trebuie să înceapă cu luarea în considerare a planului original al lui Dumnezeu pentru căsătorie. Acest plan este revelat în Geneza 2:24, text care este citat de două ori în Evangheliile (Matei 19:5; Marcu 10:7-8) și o dată în Epistole (Efeseni

---

* Materialul din secțiunea ce aparține lui J. Carl Laney se bazează pe cartea acestuia cu titlul *Mitul divorțului (The Divorce Myth)* (Bethany House Publisher, 1981) și este folosit pe baza permisiunii deținătorului dreptului de autor.

5:31). Acest pasaj fundamental arată cum căsătoria a fost creată de Dumnezeu și instituită ca o relație valabilă pe viață.

Cuvintele din Geneza 2:24 sunt frecvent interpretate ca aparținând lui Adam. Totuși, este puțin credibil ca Adam, chiar în starea sa dinaintea de cădere, să fi avut o asemenea viziune asupra căsătoriei și vieții de familie. Noul Testament ne vine în ajutor în acest moment. În Matei 19:4-5 Isus le răspunde fariseilor: „Oare n-ați citit că Ziditorul de la început i-a făcut parte bărbătească și parte femeiască, și a zis: De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevastă-sa și cei doi vor fi un singur trup“. După cum a spus Isus, cuvintele din Geneza 2:24 nu sunt ale lui Adam, ci ale Creatorului Însuși.

Acest verset are trei părți și vorbește despre trei lucruri esențiale în căsătorie: (1) actul public, „părăsirea“ familiei având perspectiva constituirii unui nou cămin; (2) legătura permanentă, „alipirea“ sau unirea permanentă într-un parteneriat, ca soț sau ca soție; (3) legătura fizică, devenirea „unui singur trup“ prin unirea sexuală.

Părăsirea. Planul lui Dumnezeu pentru căsătorie implică în primul rând „părăsirea.“ Cuvântul în ebraică pentru „a părăsi“ (azab) înseamnă „a lăsa în urmă“ sau „a se depărta de“. În Exod 23:5 are sensul de „a elibera“ sau „a lăsa“. Expresia „de aceea“ se referă la versetul 22: „Din coasta pe care o luase din om, Domnul Dumnezeu a făcut o femeie și a adus-o la om.“ Pentru că Dumnezeu a făcut-o pe femeie, bărbatul trebuie să-și lase părinții, având perspectiva stabilirii propriei lui familii. Fără acest prim pas esențial, nu poate exista nici o căsnicie durabilă, construită pe baze solide.

În timp ce unii tineri așteaptă cu nerăbdare să se elibereze de sub tutela părinților lor, pentru alții, acesta nu este un pas atât de ușor. De obicei, este și mai greu pentru părinți să-și lase copiii să plece. Există multe căsătorii în care soțul sau soția sunt încă legați emoțional de părinți, ascultând de dorințele acestora, trăind sub autoritatea mamei sau a tatălui. Acest tip de situații creează tensiuni care ar putea fi evitate de cuplul nou căsătorit. Cineva a spus că cele mai bune lucruri pe care le pot da părinții ca moștenire copiilor sunt rădăcinile și aripile –

siguranța de a ști că mama și tata sunt mereu acolo pentru a te ajuta și încuraja în momente de criză, dar și libertatea de a-ți trăi propria viață și de a-ți dezvolta propria familie.

Părăsirea nu implică, bineînțeles, abandonarea părinților. Responsabilitatea de „a cinsti pe tatăl tău și pe mama ta“ (Exod 20:12) este aplicată de Isus și în cazul fariseilor adulți (Marcu 7:6-13). Prin îndemnul său de a avea grijă de văduve, Pavel le cere credincioșilor să le întoarcă serviciul părinților lor ajunși la bătrânețe, și anume să se îngrijească de nevoile lor (1 Tim. 5:3-4). Părăsirea din Geneza 2:24 nu înseamnă că tinerii căsătoriți trebuie să evite contactul cu părinții lor. Mai degrabă, trebuie să renunțe la fosta lor viață de fiu sau fiică, pentru a-și putea clădi relația lor ca soț și soție.

Alipirea. Al doilea ingredient necesar pentru căsătorie este alipirea. „Bărbatul va lăsa pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevastă-sa“. Există o ordine și un scop divin în acest proces. Este imposibil să „te lipești“ înainte de „a părăsi“. Și scopul acestei „lăsări“ este de a stabili o relație de căsătorie și o nouă familie.

Cuvântul „a se lipi“ (dabaq) înseamnă „a forma un tot unitar“ sau „a sta aproape“. Reținând ideea de proximitate fizică, aceasta este folosită în Vechiul Testament ca o expresie a credincioșiei și afecțiunii. Această expresie este folosită de Iosua având sensul unei alianțe militare (Iosua 23:12), de Rut ca expresie a angajamentului ei față de Naomi (Rut 1 :14) și de oamenii lui Iuda care au rămas credincioși lui David în timpul rebeliunii de la Sheba (2 Sam.20:2). Forma de substantiv a cuvântului se referă la unirea metalelor prin sudură (Isaia 41:7).

Un studiu al cuvântului „alipire“ sugerează implicarea unui jurământ al partenerilor în căsătorie, căruia soțul și soția trebuie să-i rămână loiali. Este esențial faptul că termenul legământ (berît) este folosit cu privire la căsătorie în Maleahi 2:14 și Proverbe 2 :17. Cuvântul desemnează pactul făcut între două persoane și înțelegerea constituțională făcută între Dumnezeu și Israel la Sinai. De asemenea, el desemnează și alianța sau prietenia dintre David și Ionatan (1 Sam. 18:3). Ideea de legământ implică ideea de relație strânsă, care nu va fi ruptă (Ps.89:34, Dan.9:4).

Conceptul biblic de „alipire“ sugerează ideea de a fi lipiți unul de altul printr-un adeziv puternic, legați în mod inseparabil în baza unui jurământ pe viață.

În timp ce banda adezivă e folosită pentru a lipi lucrurile temporar, lipiciul este de obicei folosit pentru a lega lucrurile definitiv. Două lucruri bine lipite nu pot fi separate decât cu mare dificultate. Dacă încercați să separați două bucăți de lemn care au fost lipite, veți observa că de obicei ele nu se separă exact în locul unde au fost lipite. În timp ce lipiciul rezistă, lemnul se desface în așchii și se rupe. Lucrurile care au fost lipite unele de altele, de cele mai multe ori nu pot fi separate fără mari stricăciuni. Același lucru este valabil și pentru persoanele unite prin legământul căsătoriei.

Poate că și dumneavoastră și eu am fi putut folosi cuvântul dragoste în loc de alipire. Dumnezeu a ales un cuvânt care ar putea fi mai puțin afectat de schimbarea sentimentelor și trăirilor emoționale. Alipirea include dragostea – agape – un jurământ de sacrificiu după modelul jertfirii de Sine a lui Cristos (Efes.5:2, 25).

Având în vedere relaxarea morală din zilele noastre, ar fi potrivit să subliniez faptul că alipirea de soț sau soție exclude în mod evident relațiile din afara căsătoriei. A fi alipit de soț (soție) și în același timp implicat într-o relație sexuală cu altcineva reprezintă o contradicție în termeni. Loialitatea în căsătorie este esențială pentru relația de alipire în sens biblic.

A deveni un singur trup. Al treilea ingredient esențial în căsătorie este unirea fizică, „cei doi vor deveni un singur trup“. Această frază se referă la aspectul fizic sau sexual în căsătorie. A deveni un singur trup simbolizează identificarea a doi oameni cu aceleași interese și scopuri, o unire consumată prin actul sexual. Cu toate că rămân două persoane distincte, cei doi devin una printr-o legătură mistică, spirituală. Prin actul de unire fizică, cuplurile căsătorite se bucură și-și reînnoiesc unirea în modul cel mai intim și personal.

Căsătoria nu se alcătuieste doar prin devenirea unui singur trup. Părăsirea și alipirea trebuie să fie de asemenea incluse. Părăsirea, pe de altă parte, trebuie să fie recunoscută de societate și reglementată de legile statului.

Pe de altă parte, nu există relație sexuală care să nu implice devenirea unui singur trup (1 Cor. 6:16)! Un bărbat căsătorit care are relații sexuale cu o prostituată devine un singur trup cu acea femeie, distrugând astfel unicitatea relației sexuale cu soția sa. Prin harul lui Dumnezeu, iertarea și vindecarea sunt întotdeauna posibile pentru acela care se pocăiește. Cu toate acestea, necredințioșia va provoca întotdeauna durere, regrete și răni adânci în cadrul acestei relații unice și intime.

Observați că Geneza 2:24 nu spune nimic despre copii. O căsnicie poate fi fără copii. Dumnezeu în înțelepciunea Lui poate priva un cuplu de a avea copii pentru a le permite să facă o lucrare care ar fi imposibil de realizat având în spate și responsabilitățile creșterii copiilor. Cu toate acestea, chiar dacă un cuplu poate deveni un singur trup și fără a avea copii, procreția și creșterea copiilor reprezintă aspecte importante în căsătorie (Gen.1:28). Aceasta înseamnă că, în timp ce unirea sexuală în căsătorie este frumoasă și demnă de cinste (Evrei 13:4), „plăcerea sexuală nu a fost creată cu scopul de a constitui un scop în sine“.³

Conceptul de „un singur trup“ este frumos ilustrat și prin copiii pe care Dumnezeu i-ar putea dăruia cu bucurie cuplului căsătorit. Prin copilul lor, soțul și soția sunt uniți în mod inseparabil într-o singură persoană. Copiii mei – John, Elisabeth și Laura – au trăsăturile mele și ale soției mele, Nancy. Ei sunt carne din carnea mea și a soției mele. Nici eu, nici ea nu îi putem împiedica pe copiii noștri să ne semene. Ceva unic și definitiv este format atunci când un copil se naște, iar în același mod cei doi devin un singur trup unic prin actul căsătoriei.

Conceptul de „un singur trup“ pare să sugereze că legătura creată de căsătorie nu se poate desface. În mod clar, Geneza 2:24 nu consideră divorțul o alternativă. Chiar Isus precizează că „de la început“ căsătoria a fost destinată să fie pe viață (Matei 19:8).

Este important de subliniat că în stabilirea unirii într-un singur trup, este implicată o ordine divină. A deveni un singur trup – unirea fizică – urmează după părsire și alipire. În societatea noastră modernă și plină de promiscuitate, acești pași sunt adesea inversați. Cu toate acestea Biblia nu precizează nimic cu privire la

---

„căsătorii de încercare“ în care cuplurile să trăiască împreună în afara căsătoriei. Relațiile sexuale înainte de căsătorie nu numai că sunt imorale, ci îl și împiedică pe viitorul partener să ia în căsătorie o fecioară (1 Tes. 4:3-5).

O definiție biblică

Ce este căsătoria la urma urmei? În timp ce mulți se gândesc la ea doar ca la un act legal, Biblia ne arată că unirea prin căsătorie implică mult mai mult. Pe baza studiului nostru, căsătoria ar putea fi definită ca actul lui Dumnezeu de unire a unui bărbat cu o femeie printr-un legământ definitiv, într-o relație ce implică un singur trup.⁴

Biblia numește căsătoria un „legământ“ (Matei 2:14; Prov.2:17), iar Dumnezeu nu se joacă cu ruperea relațiilor legate prin legământ. Căsătoria implică un jurământ sau o promisiune care te obligă la păstrarea legăturii. Cuvântul lui Dumnezeu ne sfătuiește: „când un om va face o juruiță Domnului sau un jurământ prin care se va lega printr-o făgăduială, să nu-și calce cuvântul, ci să facă potrivit cu tot ce i-a ieșit din gură“ (Num. 30:2). Eclesiastul 5:4-6 ne avertizează că lui Dumnezeu nu-i plac oamenii care nu respectă jurămintele. Psalmul 15:4 subliniază prioritatea credințioșiei față de promisiunea făcută, în ciuda prețului care trebuie plătit.

Căsătoria este clădită pe o promisiune făcută înaintea lui Dumnezeu în fața prietenilor și membrilor familiei. Probabil că păstrarea promisiunii este conceptul cheie pentru doctrina trăinicieii căsătoriei. Lewis B. Smedes, profesor de teologie și etică la Seminarul Fuller a scris: „când faci o promisiune, crezi un mic sanctuar al adevărului în jungla incertitudinii. Destinul uman se sprijină pe o promisiune făcută de bună voie și abordată cu încredere“.⁵ Ce diferit ar arăta această lume dacă ne-am ține promisiunile!

Divorțul în Deuteronom

Nu la mult timp după cădere, standardul lui Dumnezeu pentru legătura unică dintre bărbat și femeie a fost atacat (Gen. 4:19). Deja în timpul lui Moise, israeliții divorțau în mod verbal de soțiile lor după cum era obiceiul printre popoarele păgâne. Dacă observa ceva care nu-i

plăcea, bărbatul putea pur și simplu să declare în fața martorilor: „Divorțez de soția mea “ sau să spună: „Nu mai ești soția mea“.⁶ Soția respinsă nu mai avea altceva de făcut decât să plece de acasă. Nu avea nici un drept asupra proprietății soțului ei. Din această cauză, darul de nuntă sau zestrea fetei (1 Împ. 9:16) reprezenta o resursă importantă în cazul în care soțul divorța de soție.

Corupția crescândă în ceea ce privea divorțul și recăsătorirea printre evrei făcea necesară existența unei legislații care să se ocupe de această problemă. Deuteronom 24:1-4 este un text cheie din Vechiul Testament care se ocupă cu această problemă. Este foarte important să înțelegem că acest text nu instituie sau aprobă divorțul, ci pur și simplu îl tratează ca pe o practică deja cunoscută și utilizată.⁷

Din punct de vedere stilistic, Deuteronom este un exemplu de caz legal din Biblie, unde se pun anumite condiții („dacă“), ce devin baza pentru o poruncă („atunci“). În acest text, versetele 1-3 specifică condițiile pe care trebuie să le îndeplinească pentru executarea poruncii din versetul 4. Legislația se aplică de fapt la un anumit caz de recăsătorire. Sensul gramatical nu este de a conferi o valabilitate legală divorțului sau de a reglementa procedura divorțului, ci de a interzice recăsătorirea unui bărbat cu soția lui divorțată în cazul în care soția a fost între timp căsătorită cu altcineva.

Circumstanțele divorțului (Deut. 24:1-3). Primele trei versete descriu situația în care o femeie a divorțat de două ori de doi bărbați diferiți sau a divorțat o dată și apoi a rămas văduvă. Trebuie observat că divorțul nu este nici încurajat nici poruncit în acest text. Însă textul nu sugerează că divorțul este în mod necesar aprobat în asemenea circumstanțe.

În acest caz, femeia a fost lăsată de soțul ei datorită faptului că a „descoperit ceva rușinos în ea“ (în mod literar „lipsa unui lucru“ sau „o depravare“). Înțelesul exact al frazei (erwat dabar) este neclar și prin urmare a constituit subiectul unor dezbateri rabinice aprinse pe tema divorțului. Expresia s-ar putea referi la unele deficiențe fizice – cum ar fi imposibilitatea de a avea copii. Aceasta este sugerată de o paralelă posibilă între textul nostru și un vechi contract de căsătorie asirian.⁸ Sau probabil se referă la un act rușinos sau care provoacă repulsie, cum ar fi

---

indecența la care se referă în Deuteronom 23:13, unde aceeași expresie este folosită ca un eufemism pentru excremente. În orice caz, este puțin probabil ca expresia (erwat dabar) să se refere la adulter din moment ce adulterul era pedepsit cu moartea (Lev. 20:10; Deut. 22:22-24), nu prin divorț.

Există câteva circumstanțe menționate în Vechiul Testament în care divorțul este în mod clar interzis. Un om care își pângărea moral soția înainte de căsătorie nu avea dreptul să divorțeze de ea (Deut. 22:28-29). Nu putea divorța de noua lui soție acuzând-o pe nedrept că nu era virgină (Deut. 22:13-19). Totuși, se pare că în acest caz de „rușine“ din Deuteronom 24:1, divorțul nu era interzis.

Mulți au tras concluzia că, din moment ce divorțul nu era interzis, atât divorțul cât și recăsătorirea pot avea loc cu aprobarea divină. Totuși, textul este departe de a aproba o a doua căsătorie. În versetul 4, a doua căsătorie se consideră ca fiind o pângărire („după ce s-a pângărit cu ea“). Cuvântul „pângărit“ (tāmē) înseamnă „a deveni necurat“ și este folosit în Levitic 18:20 și Numeri 5:13-14 în sensul de pângărire prin adulter. Aceasta implică faptul că recăsătorirea unei femei după divorț este similară cu adulterul prin faptul că ea trăiește cu un alt bărbat.⁹ Această perspectivă mozaică se află în concordanță cu învățăturile lui Isus despre divorț și recăsătorire, care la rândul ei constituie adulter atât din partea soțului cât și a soției (Marcu 10:11-12).

Soția respinsă era părăsită printr-o „carte de despărțire“. Conform scrierilor Mishnah, cuvintele esențiale într-un asemenea certificat erau: „ești liberă să te căsătorești cu orice bărbat“.¹⁰ Este important de observat că taxa de divorț nu este cerută niciunde în acest text. Cazul descris aici include înmânarea unui certificat de divorț, implicând doar faptul că era o chestiune de rutină. Un asemenea document o proteja pe femeia respinsă de alte responsabilități viitoare față de soțul ei. De asemenea proteja orice eventuală viitoare căsătorie de amestec din partea fostului soț.

Interzicerea recăsătoririi (Deut. 24:4). Lucrul cel mai important în legislație, introdus prin cuvântul „atunci“ în versetul 4, se referă la un caz particular de recăsătorire. Moise declară

că un om nu se poate recăsători cu fosta lui soție dacă ea a fost căsătorită între timp cu un alt bărbat. Chiar dacă cel de-al doilea bărbat al ei divorțează de ea sau moare, ea nu are voie să se întoarcă la primul ei bărbat. Interzicerea acestui lucru are în spate o motivație și o poruncă.

Motivația este următoarea: a comite acest păcat (și anume a se recăsători cu primul soț după ce a avut o căsătorie intermediară cu alt bărbat) este „o urâciune în fața Domnului“.¹¹ Motivația este urmată de o poruncă: „să nu faci vinovată de păcat țara pe care ți-o dă de moștenire Domnul, Dumnezeul tău“. A comite actul interzis de lege în acest caz aduce vina păcatului asupra lui Israel. Aceste cuvinte reamintesc avertismentul lui Dumnezeu către israeliți în Levitic 18:24-25 referitoare la căile rele urmate de cananiți: „Să nu vă spurcați cu nici unul din aceste lucruri, căci prin toate aceste lucruri s-au spurcat neamurile pe care le voi izgoni dinaintea voastră. Țara a fost spurcată prin ele; Eu îi voi pedepsi fărădelegea, și pământul va vărsa din gura lui pe locuitorii lui.“

Această poruncă a fost dată pentru a preveni pângărirea țării pe care Dumnezeu avea să o dea în curând poporului Său ca moștenire. Are și Deuteronom 24:1-4 un scop similar?

Scopul legislației. Am arătat că această lege a fost dată cu intenția de a descuraja divorțul printre israeliți. Din moment ce exista o mare posibilitate să nu te mai poți recăsători cu fosta soție, soțul trebuia să fie foarte atent în a nu renunța prea rapid la soția lui.¹² Cu toate acestea, putea oare o asemenea poruncă să-l convingă pe un soț furios? În vremurile biblice, motivul principal pentru divorț era de natură financiară. De obicei, soțul pierdea dreptul asupra zestrei și câteodată trebuia să plătească și o taxă de divorț.¹³

Pe când R. Yaron preda la Universitatea din Oxford pe tema poligamiei în legea iudaică, a sugerat că legislația fusese alcătuită cu scopul de a proteja a doua căsătorie.¹⁴ Recăsătorirea unei femei divorțate creează posibilitatea unei tensiuni în interiorul „triunghiului conjugal“. Regretând faptul că a părăsit-o, primul soț ar putea dori o reîmpăcare cu soția lui. Soția ar putea face comparații și ar putea descoperi că al doilea soț e mai puțin de dorit decât primul. Prin scoaterea recăsătoririi în afara legii, este

---

asigurată stabilitatea și continuitatea celei de-a doua căsătorii. Cu toate acestea, teoria lui Yaron nu poate explica de ce regula s-ar aplica după moartea celui de-al doilea soț.

Cu puțin timp în urmă, Gordon Wenham, lector în studii semite la Univ. Queen din Belfast a subliniat că motivele pentru care soțul nu ar trebui să se recăsătorească cu fosta lui soție – pângărire, urâciune și pângărirea țării – sunt puse în legătură cu păcatele sexuale amintite în Levitic 18 și 20.¹⁵

Wenham subliniază faptul că în cadrul căsătoriei se stabilește o relație puternică și durabilă bazată pe conceptul de „un singur trup” care nu se sfârșește prin divorț. Dintr-o perspectivă biblică, relația sexuală din interiorul căsătoriei îi face pe soț și soție să fie la fel de puternic uniți ca și părinții cu copiii. Dacă un om nu se poate căsători cu cumnata lui pentru că ea este ca și o soră pentru el (Lev.18:16; 20.21), cum s-ar putea el recăsători cu fosta lui soție? Wenham sugerează că Deuteronom 24:1-4 folosește logica legilor incestului pentru a interzice acest lucru. Dacă un cuplu divorțat s-ar reîmpăca după o căsătorie intermediară, ar fi la fel de rău ca un om care s-ar căsători cu sora lui. A relua prima căsătorie ar constitui un fel de „incest” care este interzis în mod clar în Levitic 18:6-18.¹⁶

Observații în concluzie. Moise nu a instituit divorțul; el doar l-a menționat ca având loc și a încercat să îndrepte un act care contrazicea în mod clar planul original al lui Dumnezeu pentru căsătorie. Deși divorțul era „permis” în sensul că nu era în mod clar interzis de lege, nu era ceva de apreciat. Soarta unei femei divorțate nu era tocmai plăcută (vezi Isaia 54:6). Deși era liberă să se recăsătorească, ea nu se putea căsători cu un preot (Levitic 21:7). Acest lucru sugerează că divorțul reprezenta o pată pe statutul social și moral al femeii respective. Într-o anumită măsură exista și o depreciere morală sau formală asociată femeii divorțate în cazul în care aceasta dorea să se recăsătorească (Deut. 24:4).

Mulți s-au întrebat de ce Dumnezeu nu a interzis divorțul prin legea mozaică pentru a pune capăt tuturor dezbatărilor pe această temă. Răspunsul îl găsim în cuvintele lui Isus: „Din pricina împietririi inimilor voastre a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele; dar de la început n-

a fost așa” (Matei 19:8). Datorită inimilor împietrite ale israeliților care au respins planul lui Dumnezeu pentru căsătorie (Matei 19:8), e puțin probabil ca o interdicție generală a divorțului să fi fost respectată. În loc de aceasta, Dumnezeu a ales să-și descopere treptat dezgustul față de divorț și să-i îndrume pe oameni înapoi la planul Său.

Într-un studiu al învățăturilor Vechiului Testament pe tema divorțului și recăsătoririi, Wenham trage concluzia: „Astfel legile din Vechiul Testament nu numai că promovează idealul unei căsătorii trainice, dar au la bază ideea că între cei doi se stabilește o legătură pe viață”.¹⁷ Deuteronom 24:1-4 nu interferează cu planul original al lui Dumnezeu pentru căsătorie. Acest text pur și simplu îndreaptă și dă direcție acolo unde planul original al lui Dumnezeu cu privire la trăinicia căsătoriei nu a fost respectat.

Divorțul în Ezra

În anul 458 î. de Hr. cărturarul Ezra a condus un mic grup de evrei exilați, din robia babiloniană, înapoi în Ierusalim.¹⁸ Ezra era în Ierusalim de aproximativ patru luni și jumătate când căpeteniile orașului i-au adus la cunoștință o problemă serioasă. Mulți dintre evreii care s-au întors recent din Babilon s-au căsătorit cu femei păgâne dintre neamurile care locuiau în țara lui Iuda (Ezra 9:1-2).

Răspunsul lui Ezra. El știa că pentru evrei era interzis de legea mozaică să se căsătorească cu ne-evrei. Căsătoria cu păgânii necredincioși avea ca rezultat, aproape în mod inevitabil, închinarea la dumnezei străini (Deut. 7:1-4; Mal. 2:11). Acest păcat a mai fost comis de evrei și în trecut (Jud. 3:5-6). Chiar și Solomon a cedat tentației de a se căsători cu femei străine și ca rezultat, inima lui s-a întors către dumnezeii străini (1 Împ. 11:1-8).

Ezra se afla față în față cu prima criză majoră din lucrarea sa. El a înțeles foarte bine că dacă această situație va persista, evreii din comunitatea restaurată urmau să-și piardă identitatea națională și să cadă în idolatrie. Poporul lui Iuda era pe punctul să repete circumstanțele care au dus la exilul babilonian. Răspunzând rapid acestei situații de criză, Ezra a

---

adus această problemă în rugăciune înaintea lui Dumnezeu (Ezra 9:5-15).

Ca rezultat la rugăciunea lui Ezra, inimile oamenilor au fost schimbate. În timp ce Ezra încă se mai ruga în curtea Templului, o mulțime de oameni care se pocăiau s-au adunat împreună cu el (Ezra 10:1). Deși nu se afla printre cei care s-au căsătorit cu femei străine (vezi Ezra 10:18-44), Șecania era reprezentantul acestui grup. În numele lor, Șecania a mărturisit păcatul națiunii și a propus o soluție pentru această problemă (Ezra 10:2-3). El le-a recomandat oamenilor să facă un legământ cu Dumnezeu „pentru izgonirea tuturor acestor femei și a copiilor lor“.

Cuvântul „a izgoni“ („a le face să plece“) nu este cuvântul obișnuit pentru divorț.¹⁹ Verbul folosit pentru divorț în Vechiul Testament reprezintă forma de Piel pentru salah, „a trimite“ sau „a da drumul“. E posibil ca Șecania să fi dorit doar o separare legală și nu un divorț tradițional cu drepturile incluse de recăsătorire.

Cuvintele „și facă-se după lege“ (Ezra 10:3) au fost folosite ca o referință pentru Deut. 24:1-4. Totuși, ne este clar din studiul de mai sus că Deut. 24:1-4 nu dă instrucțiuni directe asupra circumstanțelor sau condițiilor divorțului. Mai degrabă, Șecania se referă la legea din Deut. 7:1-3 care interzice căsătoriile mixte cu cei necredincioși dintre neamuri.

Aționând conform instrucțiunilor lui Șecania, Ezra a emis o proclamație cerând tuturor celor repatriați să se adune la Ierusalim. Celor care au păcătuit li s-a poruncit atunci să se despărță de soțiile lor străine (Ezra 10:10-11). Nici în acest caz nu se folosește cuvântul obișnuit pentru divorț (salah). Cuvântul care apare în Ezra 10:11 este forma de Niphal (reflexivă) pentru badal, „a se despărți“. În Ezra 9:1 cuvântul exprimă în mod clar separare, nu divorț. În loc să se separe de străinii idolatri care se aflau în țară, cei întorși din exil s-au căsătorit cu fetele acestora.

Poporul și-a arătat încuviințarea față de propunerea lui Ezra (Ezra 10:12). Pentru a se facilita executarea planului, au fost numite căpetenii care să meargă prin țară și să rezolve procedurile de despărțire în mod individual

(Ezra 10:13-15). Au fost implicați în total 113 evrei, dintre care aproape un sfert erau conducători religioși. Fiecare s-a despărțit de soția lui păgână, aducând un berbec ca jertfă pentru vină, conform prevederilor din Levitic 6:4, 6 (Ezra 10:19). Criza a fost rezolvată și astfel au putut fi păstrate identitatea Israelului și puritatea sa religioasă

Aplicația pentru zilele noastre.

Ce relație există între acest incident și învățăturile biblice pe tema divorțului și recăsătoririi? Trebuie să fim foarte atenți atunci când tragem concluziile din această întâmplare, deoarece nu putem fi siguri dacă este vorba de divorț legal, cu dreptul de recăsătorire sau nu. Pe lângă faptul că lipsește cuvântul obișnuit pentru divorț din acest pasaj, nu este nimic menționat mai departe în text care să sugereze că au avut loc recăsătoriri. Putem presupune că soțiile lor dintre neamuri s-au recăsătorit. E posibil și ca bărbații evrei să se fi recăsătorit. Totuși, ar fi neînțelept să fim dogmatici în oricare dintre aceste situații având în vedere că Scriptura nu precizează nimic în această problemă.

Trebuie să conștientizăm faptul că a existat cel puțin o altă variantă de rezolvare a problemei decât cea aleasă de Ezra și de comunitatea restaurată. Acest lucru poate fi ilustrat prin întocmirea legământului cu gabaoniții de către israeliți sub conducerea lui Iosua (Iosua 9.11, 14-15). Cu toate că era greșit (Deut. 7:2), acest legământ a fost onorat de Israel (Iosua 9:18,20; vezi și Ps. 15:4). Mai târziu în istoria poporului Israel când legământul a fost încălcat, Dumnezeu a abătut judecata asupra țării (2 Sam. 21:1-6).

Nu trebuie să trecem cu vederea faptul că în Deuteronom 7:2-3, interzicerea întocmirii de legăminte cu popoarele cananite se află chiar înaintea interzicerii de a se căsători cu femei străine. Aceste porunci sunt legate una de cealaltă deoarece încălcarea ambelor legăminte tinde să conducă poporul înspre idolatrie. Astfel, paralela între Iosua 9 și Ezra 10 este foarte importantă.²⁰ Probabil că în loc să se despărță de aceste femei străine, iudeii puteau să le trateze ca pe femei captive aplicând instrucțiunile din

---

Deut. 21:10-14. Urmând acest model, israeliții s-ar fi putut despărți de soțiile lor, iar după un timp în care se deziceau de căile păgâne, aveau posibilitatea să se reunească prin căsătorie.

Cu toate că aceasta ar fi fost o alternativă la acțiunile lui Ezra, scopul nostru nu este să speculăm ce s-ar fi putut întâmpla, ci mai degrabă să înțelegem evenimentele istorice. Este esențial să înțelegem acest incident în lumina interzicerii prin legământ a căsătoriei cu necredincioșii dintre neamuri (Deut. 7:3-4). Restricția a fost bazată pe premiza că aceste căsătorii cu popoarele străine vor conduce la idolatrie, iar idolatria la judecata divină – poate chiar exil (Deut. 28:41, 63, 64). Ezra se confrunta cu posibila distrugere a statului iudeu abia restaurat (vezi Ezra 9:14)! Cu toate că acțiunile lui au fost dure și radicale, se pare că el le-a privit ca fiind cel mai bun mod de a evita o situație periculoasă. A.E. Cundall, lector în studiul Vechiului Testament la Colegiul Biblic din Londra, face următorul comentariu:

Nefericirea cauzată de desfacerea acestor cămine nu se referă doar la păcatul inițial săvârșit la instituirea acestor căsătorii, ci de asemenea trebuie luată în calcul și amenințarea la adresa binecuvântării generale a întregii lumi ce putea veni doar prin intermediul unei comunități purificate.²¹

Un alt factor important în interpretarea Bibliei caută să determine scopul autorului prin includerea acestui incident particular sau acestei întâmplări. Cu siguranță că în Ezra 9–10 nu se află punctul culminant al lucrării lui Ezra! Cu toate acestea, el a considerat necesar să includă această tragedie în cursul procesului de restaurare. Care era scopul său?

Redarea acestui pasaj nu caută să ne ofere un model biblic pentru divorț și recăsătorire. Scopul lui Ezra, ca și conducător, preot și cărturar în restaurarea comunității a fost acela de a-i reînvăța pe oameni legile lui Dumnezeu (Ezra 7:10, 25). Prin menționarea acestui posibil dezastru ca parte a istoriei sacre a poporului Israel, Ezra a intenționat să-i învețe pe cei întorși din exil despre pericolele apostaziei (9:10-14), despre măsurile radicale necesare pentru menținerea purității religioase (Ezra 10.2-3) și

consecințele tragice ale încălcării legilor lui Dumnezeu (Ezra 10:1, 14, 44). Acestea sunt lecțiile care trebuie învățate din Ezra 9-10, neavând posibilitatea de a dezvolta o teologie a divorțului și recăsătoririi pe baza acestui text.

Orice tendință de a aplica situația acestui incident unic la căsătoriile moderne, sugerând faptul că un creștin ar trebui să divorțeze de o soție necredincioasă, contrazice în mod clar învățăturile lui Pavel din 1 Cor. 7:12-13: „Dacă un frate are o nevestă necredincioasă și ea voiește să trăiască înainte cu el, să nu se despartă de ea. Și dacă o femeie are un bărbat necredincios și el voiește să trăiască înainte cu ea, să nu se despartă de bărbatul ei“. În mod clar, Pavel nu vrea ca cei credincioși să-și destrame căsătoriile cu cei necredincioși.

Divorțul în Maleahi

Între prima și a doua guvernare din Ierusalim despre care se vorbește în Neemia, în jurul anilor 432-431 î. de Hr., Dumnezeu l-a ridicat pe profetul Maleahi să protesteze împotriva corupției spirituale a poporului iudeu. Poporul Israel, pe lângă problema ipocriziei (Mal. 2:17) și a neglijării dărnicii (Mal 3 :7-9) s-a implicat și în scandalul căsătoriilor mixte. Ezra s-a confruntat deja cu această problemă (Ezra 10), dar ea a reapărut. De data aceasta era chiar mai grav. Oamenii divorțau de soțiile lor evreice pentru a se căsători cu necredincioase dintre neamuri.

Păcatul căsătoriilor mixte (Mal. 2.10-12). Maleahi protestează față de încălcarea legii mozaice care interzicea căsătoriile cu cei necredincioși dintre neamuri ca măsură de protecție împotriva idolatriei (Ex. 34:14-16); Deut. 7:1-4). El argumentează în versetul 10 că, din moment ce Dumnezeu este Tatăl lui Israel și iudeii sunt copiii Săi (Ex. 4:22), dragostea frățească și loialitatea față de familie ar trebui păstrate. În loc să se poarte în felul acesta, iudeii se înșelau unii pe alții căsătorindu-se cu femei păgâne.

Expresia „ficia unui dumnezeu străin“ se referă la o femeie dintr-un popor străin care se închină unui dumnezeu păgân. Asemenea căsătorii mixte, spune Maleahi profanează

---

legământul lui Dumnezeu cu patriarhii, pentru că amenință credința unică a poporului Israel și existența sa națională. Acest păcat a profanat și sanctuarul (în mod literar „sfințenia“) lui Iehova. Nu Dumnezeu în Sine a fost profanat sau devalorizat, ci cei care erau „sfinți“ în virtutea relației lor cu un Dumnezeu sfânt. Expresia „sfințenia lui Iehova“ face trimitere la poporul ales al lui Dumnezeu (vezi Ier. 2:3, Ezra 9:2) și nu la Templu, după cum sugerează traducerea.²²

În versetul 12 Maleahi cheamă judecata divină asupra tuturor celor care vor profana relația de căsătorie în acest mod. Expresia „îl va nimici“ înseamnă a condamna la moarte (vezi Exod 13:14). Universalitatea acestei pedepse divine e sugerată de faptul că nici chiar preoții sau leviții care oficiau la Templu nu vor fi cruțați.

Păcatul divorțului (Mal. 2:13-16). Maleahi declară că plânsetele lor, ce aveau ca scop primirea răspunsurilor la rugăciuni (v. 13), nu vor avea nici un efect datorită încălcării jurămintelor lor de căsătorie (v. 14, 1 Petru 3:7). Maleahi îi condamnă pe cei care și-au încălcat legămintele de căsătorie, înșelându-și soțiile. Verbul în ebraică (bagad) înseamnă „a se purta cu înșelăciune, necredincioșie sau vicleșug“.

Ofensa adusă prin divorț este ilustrată în mod grafic prin folosirea de către Maleahi a trei expresii: „nevasta tinereții tale“, „tovarășa ta“ și „nevasta cu care ai încheiat legământ“. Femeia a fost luată ca soție în floarea tinereții ei și apoi îndepărtată cu cruzime după ani în care a servit cu credincioșie atât soțului cât și întregii familii. Ea a fost o „tovarășă“ sau un „partener“, termen derivat din ebraică, însemnând „a uni sau a fi legați împreună“. David Garland subliniază faptul că acest termen este folosit de obicei de către bărbați pentru a se referi la egalitatea dintre aceștia. A folosi acest termen pentru o soție sugerează faptul că ea nu este proprietatea cuiva, ci trebuie privită ca o „parteneră de legământ“. ²³ Walter Keiser sugerează faptul că ar putea exista un ecou la expresia „un singur trup“ din Geneza 2:24 în acest termen folosit pentru soție.²⁴ În sfârșit, ea a fost unită prin „legământ“, o aluzie la legământul de căsătorie făcut înaintea lui Dumnezeu și a martorilor (Prov. 2:17, Ezechiel 16:8). Dumnezeu nu încalcă legămintele (vezi

Lev.26:41-45), iar din moment ce divorțul încalcă legământul căsătoriei făcut înaintea lui Dumnezeu, acesta nu poate fi aprobat de Dumnezeu.

Cu toate că versetul 15 este greu de tradus și interpretat, este clară intenția lui Maleahi de a încuraja soții să rămână credincioși primei lor soții.²⁵ Urmărind nota de subsol, versetul pare să se refere la instituția originală a căsătoriei când Dumnezeu i-a făcut o parteneră lui Adam (Gen. 2:24). Și de ce numai una? Scopul lui Dumnezeu era ca aceștia să producă un urmaș dumnezeiesc. Cu alte cuvinte, chiar dacă Dumnezeu ar fi avut puterea creativă să-i facă lui Adam câte soții ar fi vrut, a creat căsătoria astfel încât să implice în ea un singur bărbat și o singură femeie. Dumnezeu a știut că o pluralitate de relații nu ar fi favorabilă creșterii unei familii dumnezeiești. Pe de altă parte, atunci când părinții rămân credincioși legământului lor de căsătorie, copii lor se vor bucura de siguranța și protecția care încurajează trăirea după voia lui Dumnezeu.

În versetul 16 găsim două motive care vin în sprijinul avertismentului din versetul 15 cu privire la trădarea soției.²⁶ În primul rând, Dumnezeu urăște „despărțirea“(salah), un termen des folosit pentru divorț. Așa cum Dumnezeu urăște ipocrizia în închinare (sane), idolatria și păcatul (vezi Amos 5:21, Is. 1:14, Ier. 44:4, Prov. 6:16-19), tot așa El are o ură puternică împotriva divorțului.

Al doilea motiv dat pentru avertismentul din versetul 15 este că Dumnezeu urăște „și pe cel ce își acoperă haina cu sâlnicie“. Această expresie a fost înțeleasă ca fiind derivată din obiceiul acoperirii femeii cu poala hainei pentru a o cere de soție (Rut 3:9, Ezechiel 16:8).²⁷ În acest caz, simbolul pentru „încrederea în căsătorie“ a fost folosit ca o metaforă pentru înșelăciunea în căsătorie. Expresia poate fi înțeleasă și ca referindu-se la pata pe care păcatul divorțului o aduce, ca sângele unei victime pe haina ucigașului.²⁸ Putem vedea aceasta în Zaharia 3:4, unde haina murdară înseamnă o inimă necurată. Pentru a le corobora, cuvântul tradus prin „sâlnicie“ este folosit în altă parte cu sensul de violență fizică sau cruzime (vezi Jud. 9:24, Gen 16:6).

Așa cum Dumnezeu urăște pe cel rău (Ps.5:6, 11:5), Maleahi declară că-i urăște pe cei care se poartă cu înșelăciune prin actul divorțului. Cu toate acestea, este important de observat că Dumnezeu nu spune: „urăsc oamenii divorțați“. Având în vedere concepția harului lui Cristos în abordarea femeii de la fântână, care fusese căsătorită de cinci ori, credincioșii ar trebui să fie foarte atenți în a evita dezvoltarea unor sentimente personale de respingere față de persoana divorțată. Mai degrabă ar trebui să reflecteze la atitudinea de iertare și de preocupare plină de dragoste a lui Cristos.

Versetul 16 se încheie prin repetarea avertismentului dat în versetul 15, cu scopul de a-i mări importanța. Conform profetului Maleahi, divorțul nu numai că este o încălcare a planului original al lui Dumnezeu pentru căsătorie, dar încalcă și legământul căsătoriei la care este martor Domnul. Divorțul este o înșelare a partenerului cel mai intim de viață și reprezintă un păcat mârșav pe care Dumnezeu îl urăște.

Învățătura lui Isus

Două texte majore tratează învățăturile lui Isus despre divorț și recăsătorire: Matei 19:1-12 și Marcu 10:1-12 (vezi și Matei 5:31-32; Luca 16:18). Cu toate că ambele texte tratează același incident, fiecare Evanghelie își aduce contribuția unică care trebuie să fie luată în considerare pentru a se afla învățăturile lui Isus cu privire la divorț și recăsătorire.

Caracterul original de continuitate a căsătoriei. Învățăturile lui Isus pe tema divorțului, tratate în Matei 19 și Marcu 10 au fost date în timpul călătoriei transiordanice a lui Isus înspre Ierusalim, pentru ultimul său Paște (Matei 19:1; Marcu 10:1). În Perea, ținutul condus de Irod Antipa, fariseii au venit la Isus să-l ispitească cu întrebarea: „Oare este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta pentru orice pricină?“ (Matei 19:3).

Atât Matei cât și Marcu îi informează pe cititori că fariseii încercau să-l „ispitească“ pe Isus cu această întrebare. Probabil voiau să-l confrunte pe Isus cu faptul că învățăturile Lui intrau în conflict cu modul lor de a înțelege

legea mozaică. Sau poate voiau să-l ispitească pe Isus în a face o remarcă politică periculoasă despre căsătoria lui Irod Antipa cu soția fratelui său (care era și nepoata lui Antipa).²⁹ O asemenea afirmație adusă împotriva căsătoriei incestuoase a lui Irod Antipa (vezi Lev. 18:16; 20:12) a dus la arestarea, întemnițarea și execuția lui Ioan Botezătorul cu un an sau doi în urmă (Matei 14:4-12). Fariseii hotărâseră deja să-l distrugă pe Isus (Matei 12.14; Marcu 3.6). Acum căutau să-i dea lui Irod Antipa motive să le ducă la îndeplinire planul.

Întrebarea fariseilor a fost pusă în contextul dezbaterilor rabinice cu privire la sensul expresiei *erwat dabar* („lipsa unui lucru“ sau „o rușine“) din Deuteronom 24:1. În timp ce practic toți iudeii din Palestina acceptau principiul divorțului, exista o controversă aprinsă printre rabini cu privire la motivul legal pentru care un soț ar putea divorța de soția sa. Conform scrierilor Mishna, școala liberală a lui Hillel afirma că divorțul era legitim indiferent de motivul invocat, în timp ce școala conservatoare a lui Shammai permitea divorțul doar în cazul adulterului.³⁰ Întrebarea pusă lui Isus era următoarea: „De partea cui ești în această controversă?“ Fariseii ar fi putut să se aștepte ca Isus să respingă o lege îngăduitoare (vezi Matei 5:21-48). Însă a lua partea școlii conservatoare a lui Shammai ar fi însemnat o condamnare a căsătoriei lui Irod Antipa, ceea ce ar fi pus în pericol viața lui Isus - acesta fiind exact scopul urmărit de farisei.

Răspunzând fariseilor, Isus respinge ambele puncte de vedere, atât pe cel liberal cât și pe cel conservator, ce aparțineau frunțașilor școlii rabinice din acea vreme. Matei consemnează explicația lui Isus conform căreia divorțul nu face parte din planul inițial al lui Dumnezeu; căsătoria este valabilă până la moarte (Matei 19:4-6). Mai întâi, Isus amintește de Geneza 1:27 și 2:24 pentru a arăta că la început Dumnezeu a făcut un singur bărbat pentru o singură femeie. În al doilea rând, Isus apelează la textul din Geneza 2:24 pentru a demonstra faptul că în cadrul căsătoriei cei doi devin de fapt una formând o familie (un singur trup). În al treilea rând, Isus afirmă că Dumnezeu este Cel care unește un cuplu în căsătorie, iar ceea ce Dumnezeu a unit, nimeni n-ar trebui să despartă. Fraza „omul să nu despartă“ este un imperativ

---

prezent de interdicere care cere oprirea unei acțiuni în desfășurare (adică a divorțului). Ultima parte a versetului 6 ar putea fi parafrazată: „Nu mai desfăceți legăturile căsătoriei pe care Dumnezeu Însuși le-a făcut să dureze toată viața“.

Răspunsul lui Isus la întrebarea fariseilor: „Oare este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta pentru orice pricină?“ (Matei 19:3) este în mod clar „Nu!“ Spre deosebire de liderii religioși ai vremii respective, Isus a afirmat permanența și inviolabilitatea unității căsătoriei, unitate realizată de Dumnezeu Însuși. Răspunsul Său afirmă faptul că „Nu există nici un motiv valabil“ pentru divorț.³¹ Totuși, nementionându-l pe Irod Antipa, El a evitat o confruntare cu conducătorul regiunii prin care călătorea. Făcând aceasta, a reușit să evite capcana întinsă de farisei.

În mod clar, fariseii au înțeles că Isus era „împotriva divorțului“ și au căutat să-l provoace pe baza textului din Deuteronom 24:1-4. Ei au pus întrebarea: „Pentru ce dar a poruncit Moise ca bărbatul să dea nevastei o carte de despărțire și s-o lase?“ (Matei 19:7). La fel ca mulți evanghelici din zilele noastre, fariseii nu au înțeles scopul legii mozaice. Moise nu a instituit divorțul și nici nu a poruncit folosirea unui certificat de divorț. Singura poruncă din Deuteronom 24:1-4 este ca un bărbat să nu se recăsătorească cu fosta sa soție, dacă aceasta a mai fost căsătorită între timp.³² Acest pasaj se referă la situațiile în care divorțul și recăsătorirea au avut loc deja.

În timp ce fariseii credeau că Moise a poruncit divorțul, Isus explică faptul că el doar l-a „permis“. Fraza „a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele“ înseamnă pur și simplu că Dumnezeu nu i-a poruncit în mod specific lui Moise să interzică divorțul. Isus arată apoi că legiferarea mozaică era necesară din pricina inimilor lor împietrite care îi determina să respingă modelul inițial intenționat de Dumnezeu pentru căsătorie (Matei 19:8). Isus explică: „dar de la început n-a fost așa“. Astfel, El pune în contrast îngăduința legii mozaice cu planul inițial al lui Dumnezeu pentru căsătorie așa cum e prezentat în Geneza 2:24.

Unde ar trebui creștinii evanghelici să-și îndrepte atenția în ceea ce privește problema

divorțului și recăsătoririi? Spre planul inițial al lui Dumnezeu sau spre o concesie făcută din pricina unor inimi împietrite?

Înțelesul cuvântului porneia. Continuând învățătura cu privire la această problemă controversată, Isus se pune în contrast cu rabinii din vremea Sa declarând că divorțul și recăsătorirea constituie adulter: „Eu însă vă spun că oricine își lasă nevasta, afară de pricină de curvie (porneia), și ia pe alta de nevastă, preacurvește“ (Matei 19:9). Conform perspectivei lui Isus, divorțul strict formal sau legal nu dizolvă de fapt căsătoria care a fost făcută inviolabilă de către Dumnezeu. Cu excepția cazului în care apare porneia (tradusă „curvie“ în traducerea Cornilescu), Dumnezeu nu recunoaște divorțul. Astfel, o eventuală căsătorie ce urmează după un divorț ar implica păcatul adulterului. În Marcu 10:1-12 și Luca 16:18, Isus ne învață în mod clar că divorțul și recăsătorirea constituie adulter – și asta fără excepție. Aceeași învățătură pare a fi consemnată în Matei 5:32 „cine va lua de nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește“ (fără excepție).

Însă la ce se referă atunci când spune „afară numai de pricină de curvie“? O înțelegere corectă a acestor cuvinte este esențială pentru a pricepe învățătura lui Isus despre divorț și recăsătorire.

Cuvântul porneia are legătură cu substantivul pornē, care este derivat din rădăcina cuvântului „a vinde“. Conceptul inițial din spatele acestui cuvânt era oferirea trupului cuiva pentru o sumă de bani. Cuvântul pornē era folosit în special folosit pentru sclavi și însemna „prostituată de închiriat“. Din cuvântul pornē provine cuvântul porneia folosit în Matei 5:32 și 19:9. Se referă practic la o activitate sexuală ilicită, incluzând prostituția, necurăția și curvia. Porneia este un termen general care poate fi interpretat în diferite moduri. Cheia pentru înțelegerea oricărui pasaj se află în context.

Mulți evanghelici au identificat porneia cu adulterul. Prin această interpretare, învățătura lui Isus nu s-ar fi ridicat mai presus de învățătura lui Shammai și a fariseilor, ceea ar contravine cu practica Sa obișnuită (vezi Matei 5:21-48). Majoritatea autorilor patristici au adoptat acest punct de vedere deși nu permiteau recăsătorirea

---

după divorțul ce rezulta din „adulter”.³³ Pe de altă parte, cuvântul porneia nu înseamnă în mod normal adulter. Cuvântul uzual pentru adulter este moicheia, iar Matei face distincția între cei doi termeni (Matei 15:19).³⁴ Dacă Isus ar fi avut intenția să ia partea lui Shammai și să permită divorțul în cazul adulterului, ar fi folosit termenul mai potrivit și mai specific.

Alții au sugerat că Isus a ales termenul cu înțeles mai larg, porneia, cu scopul de a permite divorțul pe baza oricărei deviații sexuale, inclusiv adulterul. Conform acestei perspective, Isus ar fi avut o poziție mai îngăduitoare decât Shammai, care permitea divorțul doar în cazul adulterului. Totuși, a conferi termenului porneia un înțeles mai larg înseamnă a crea contradicții în cadrul textului din Matei.³⁵

Poziția lui Isus era că permanența căsătoriei este voia lui Dumnezeu conform cu ordinea creată de El (Matei 19:4-5; vezi și Geneza 2:24). Fiind față în față cu provocarea fariseilor, Isus s-a pronunțat cu tărie împotriva divorțului (Matei 19:6). Ar fi o inconsecvență din partea Lui să își lărgescă dintr-o dată poziția adoptând o perspectivă mai permisivă decât cea a rabinilor. O astfel de perspectivă ar fi inconsecventă cu răspunsul ucenicilor lui Isus: „Dacă astfel stă lucrul cu bărbatul și nevasta lui, nu este de folos să se însoare” (Matei 19:10). Această afirmație arată faptul că Isus a adoptat un punct de vedere mai îngust decât s-ar fi așteptat ucenicii Săi. Astfel, afirmația lor ar fi inexplicabilă dacă s-ar asocia un înțeles mai larg cuvântului porneia în Matei 19:9.

O altă interpretare populară a cuvântului porneia este că acesta se referă la necredincioșie în perioada logodnei. Conform obiceiului evreiesc, logodna implica o legătură asemănătoare cu cea a căsătoriei, fiind vorba de un contract legal care putea fi reziliat doar prin divorț formal sau moarte (vezi Deuteronom 20:7; 24:5). Privind astfel lucrurile, învățătura lui Isus era că dacă logodnica se dovedea necredincioasă în perioada de așteptare dinaintea căsătoriei, atunci bărbatul divorța de ea (Matei 1:19).

Cea mai evidentă obiecție adusă acestui punct de vedere este că Isus și fariseii nu discutau logodna, ci căsătoria (vezi Geneza 2:24, Deuteronom 24:1-4). Pe deasupra, această

perspectivă nu ține seama de absența excepției din Marcu și Luca, pentru că grecii și romanii, la fel ca și evreii, aveau o astfel de perioadă de logodnă la care excepția ar fi putut să se aplice.

Un număr tot mai mare de teologi interpretează formula „afară de pricină de curvie (porneia)” din Matei ca referindu-se la căsătoria ce implică relațiile interzise din Levitic 18:6-18.³⁶ Acest punct de vedere se potrivește foarte bine în contextul istoric, geografic și cultural din Evanghelia după Matei – o carte destinată în mod clar evreilor, arătându-le acestora că Isus a împlinit profețiile mesianice (vezi Matei 1:23; 2:5-6, 15, 18, 23).

Levitic 18:6-18 interzice căsătoria dintre rude apropiate. Wehnam prezintă pe scurt această prohibiție:

Un bărbat nu are voie să se căsătorească cu o femeie cu care se află în relații de rudenie apropiată sau cu o femeie care a devenit ruda sa printr-o căsătorie anterioară cu o altă rudă apropiată a bărbatului respectiv.³⁷

Formula „descoperindu-i goliciunea”, folosită în mod repetat, reprezintă un eufemism ebraic pentru contactul sexual (vezi Deut. 22:30) și se referă aici la căsătorie (Lev. 18:18). Totuși, din cauza caracterului său ilicit, actul „nu poate fi considerat ca fiind o căsătorie reală”.³⁸ Conform acestei perspective, clauza referitoare la excepția din Matei 19:9 afirmă pur și simplu că interzicerea de către Cristos a divorțului (Matei 19:6) nu se aplică în cazul unei căsătorii ilegale, ce implică incestul – o căsătorie care oricum nu ar fi trebuit să se realizeze. Astfel, Isus este împotriva divorțului, cu excepția situațiilor speciale când căsătoria implică una din relațiile interzise din Levitic 18:6-18. Această interpretare a formulei „în afară de pricină de curvie” este susținută de următoarele argumente.

Interpretarea Noului Testament. De vreme ce unul din sensurile lexicale ale cuvântului porneia este „incest” sau „căsătorie incestuoasă”,³⁹ trebuie să luăm în considerare posibilitatea ca aceasta să fie interpretarea excepției. În 1 Corinteni 5:1 Pavel folosește cuvântul porneia când se referă la căsătoria incestuoasă a unui bărbat cu văduva tatălui său – o încălcare gravă a textului din Levitic 18:18. O

---

comparație atentă între Fapte 15:20, 29 și Levitic 17:8-18:18 arată că Iacov se referea la căsătoria incestuoasă atunci când a folosit termenul porneia în discuția din cadrul Conciliului de la Ierusalim.⁴⁰ Toate acestea conduc la concluzia că un sens posibil al cuvântului porneia din Matei 5:32 și 19:9, este cel de „căsătorie incestuoasă”. Contextul este cel care determină în cele din urmă modul în care este folosit acest cuvânt.

Literatura evreiască. În sprijinul ideii de căsătorie incestuoasă, Joseph Fitzmeyer face apel la manuscrisele de la Qumran pentru a arăta faptul că există argumente din Palestina primului secol pentru această interpretare a cuvântului porneia din Matei 5:32 și 19:9.⁴¹ El demonstrează că termenul זִנְיָה (vezi LXX Ier. 3:2,9), corespondentul ebraic al cuvântului porneia, este folosit pentru căsătoriile interzise între anumite rudeni. Această interpretare a termenului porneia fusese susținută de scrierile iudaice târzii,⁴² însă acum există dovezi din literatura iudaică a primului secol.

Contextul iudaic. Nu există îndoeli asupra faptului că Matei a scris Evanghelia sa pentru iudei, care ar putea înțelege și aprecia multitudinea de referințe din profețiile Vechiului Testament, precum și împlinirile acestora. Astfel, problema ridicată de porneia ar fi o problemă de primă importanță pentru cititorii iudei, care cunoșteau legea Vechiului Testament. Aceasta ar putea explica existența clauzei speciale din Matei și absența ei din Marcu și Luca, scrieri care se adresează romanilor și respectiv grecilor. Dacă termenul porneia ar fi interpretat având un sens mai larg, nu ar exista motive pentru ca Marcu să fi omis excepția din învățătura lui Isus despre divorț.

Contextul istoric. Interpretarea cuvântului porneia ca și „căsătorie incestuoasă” se potrivește bine în contextul istoric al confruntării lui Isus cu fariseii. Cititorii evrei a Evangheliei după Matei cunoșteau foarte bine căsătoria incestuoasă a lui Irod – Arhelau și Agrippa al II-lea – așa cum este consemnat de Josephus.⁴³ De vreme ce Isus se afla în jurisdicția lui Irod atunci când a fost provocat de farisei, putem presupune că El s-ar fi putut referi la situația căsătoriei lui Irod. De fapt, se pare că fariseii încercau să-l ispitească pe Isus să se pronunțe împotriva respectivei căsătorii așa cum o făcuse și Ioan

Botezătorul (Matei 14:4). Isus le răspunde spunând că divorțul nu este permis. Însă El a evitat un conflict cu Irod Antipa, ceea ce ar fi pus capăt lucrării Sale înainte de vreme, spunând că doar în cazul unei căsătorii incestuoase divorțul nu este interzis.

Contextul imediat. Un argument final în sprijinul acestui mod de interpretare a termenului porneia din Matei 19:9 este contextul imediat în care se găsește excepția. Dacă porneia se referă la relațiile interzise din Levitic 18:16-18, atunci învățătura lui Isus este consecventă cu idealul lui Dumnezeu pentru căsătorie așa cum este găsit în Matei 19:4-6 și Marcu 10:6-8. Planul lui Dumnezeu pentru căsătorie nu include divorțul, cu excepția cazului în care ar fi vorba de o căsătorie ce implică o relație de incest. Această perspectivă restrânsă a cuvântului porneia explică de asemenea și reacția ucenicilor: „Dacă astfel stă lucrul cu bărbatul și nevasta lui, nu este de folos să se însoare” (Matei 19:10). Dacă Isus ar fi permis divorțul în cazul adulterului sau a unui alt comportament sexual ilicit, învățătura Sa nu s-ar fi ridicat mai presus de învățătura lui Shammai și nu ar fi generat un astfel de răspuns.

În timp ce porneia poate fi folosit într-un sens larg în Noul Testament, situația iudaică, contextul istoric și contextul imediat al lui Matei 19:1-12 arată că Isus a folosit termenul într-un sens specific, referindu-se la căsătoria incestuoasă.

Problema recăsătoririi

Mulți dintre cei care sunt de părere că excepția se aplică adulterului sau unui alt păcat sexual, cred că aceasta permite și divorțul și recăsătorirea.⁴⁴ Totuși, nu se poate trage concluzia că excepția se aplică deopotrivă divorțului și recăsătoririi. De fapt, dovezile arată contrariul.

Amplasarea excepției. Există trei locuri posibile în Matei 19:9 unde excepția ar putea fi amplasată – la început, la mijloc sau la sfârșitul propoziției. Analiza atentă a lui Wenham și Heth arată că amplasarea precisă a formulei „afară de pricină de porneia” în textul grecesc indică faptul că excepția se aplică divorțului, și nu recăsătoririi.⁴⁵

Istoria interpretării. În timp ce Părinții Bisericii susțineau divorțul în cazul adulterului, cu excepția lui Ambrozie (375 d.Hr.), ei nu au tras concluzia că excepția permite recăsătorirea. Această interpretare a textelor referitoare la divorț a devenit un punct de vedere standard al bisericii apusene până în secolul al XVI-lea, când Erasm a sugerat că partenerul „nevinovat” are nu numai dreptul la divorț, ci și la recăsătorire.⁴⁶ Este important faptul că cei care cunosc foarte bine limbajul și cultura Noului Testament nu sunt de părere că excepția se aplică recăsătoririi.

Pasajul famenului. Mulți au interpretat Matei 19:10-12 ca fiind învățătura lui Isus cu privire la celibat. Totuși, Pavel, care de altfel face apel la învățătura lui Isus (1 Cor. 7:10), scrie: „Cât despre fecioare, n-am nici o poruncă din partea Domnului”. Se pare că nici Pavel, nici părinții Bisericii nu au interpretat Matei 19:10-12 ca fiind învățătura lui Isus cu privire la celibat. Un studiu atent al contextului și al istoriei interpretării arată că „pasajul famenului” (eunucului) se referă la problema recăsătoririi pentru cel care a divorțat din pricină de porneia.⁴⁷ Cei care „singuri s-au făcut fameni pentru Împărăția Cerurilor” reprezintă oameni divorțați care aleg viața celibatară, nu recăsătorirea, de dragul Împărăției lui Cristos.

Contribuția lui Matei 5:32. În celălalt text referitor la divorț din Matei (5:31-32), Isus respinge interpretarea textului din Deuteronom 24:1-4 făcută de farisei, subliniind faptul că orice om care divorțează de soția sa, o expune pe aceasta ispitei de a comite adulter recăsătorindu-se. Conform textului din Matei 5:32, divorțul constituie în sine adulter, în afară doar de pricină de porneia. Cuvintele lui Isus „cine va lua de nevastă pe cea lăsată de bărbat, precurvește”, indică faptul că recăsătorirea după divorț nu este permis.

Contribuția lui Marcu și Luca. Și Marcu și Luca contribuie la clarificarea învățăturii lui Isus cu privire la divorț și recăsătorire. Mai întâi, Marcu menționează posibilitatea ca o femeie să divorțeze de soțul ei (Marcu 10:12). În timp ce Isus menționează în mod clar această posibilitate, Matei nu consemnează acest fapt în Evanghelia sa pentru evrei, de vreme ce legea

iudaică interzicea unei femei să divorțeze de soțul ei.⁴⁸

În al doilea rând, Marcu și Luca nu menționează excepția referitoare la permanența căsătoriei din pricină de porneia. Ei înțeleg în mod clar că această excepție are sens doar în contextul iudeilor care trăiau sub legea mozaică din Levitic 18:6-8.

În al treilea rând, Marcu menționează faptul că discuția lui Isus cu fariseii s-a terminat cu afirmarea inviolabilității și permanenței căsătoriei (Marcu 10:6). O învățătură mai profundă cu privire la consecințele divorțului și recăsătoririi a fost dată ucenicilor „în casă” (Marcu 10:10), probabil după ce Isus a găsit adăpost pentru petrecerea nopții.

În al patrulea rând, Luca consemnează învățătura lui Isus conform căreia a te căsători cu o persoană divorțată – fără excepții – înseamnă a intra în căsătoria existentă, comițând astfel adulter (Luca 16:18). Acest punct de vedere este consecvent cu instrucțiunile lui Isus din Matei 5:32.

Este adulterul un păcat de moment sau continuu? S-a încercat să se demonstreze că forma de prezent a verbului moichaō, „comite adulter”, indică faptul că divorțul și recăsătorirea implică acte de adulter repetat și că singurul mod de a înceta păcatul și a demonstra o pocăință reală constă în a pune capăt unei „căsătorii ce implică adulterul”. În timp ce forma de prezent a verbului moichaō poate fi interpretată în acest fel, este posibil ca timpul prezent, „comite adulter”, să poată fi folosit într-un sens aoristic exprimând ideea de act prezent fără a se menționa progresul acestuia. Presentul aoristic menționează un eveniment care se desfășoară în momentul vorbirii.⁴⁹ Interpretat astfel, adulterul ar implica o acțiune singulară desfășurată în momentul recăsătoririi.

Contextul acestui pasaj, care conține o succesiune de forme aoristice, și interzicerea întoarcerii la fostul partener după o eventuală căsătorie (Deut. 24:1-4) ar conduce la al doilea punct de vedere. Mai mulți s-au opus ideii că acest punct de vedere ar încuraja un cuplu să se recăsătorească, comițând adulter, mărturisindu-și păcatul, continuând apoi viața lor plină de fericire. Însă trebuie menționat faptul că și chiar

---

un singur act de adulter reprezintă un păcat destul de grav în ochii lui Dumnezeu (Evrei 13:4; Proverbe 6:33). Cel care se bazează pe harul lui Dumnezeu și păcătuiește în cunoștință de cauză provoacă mânia Sa. Adevărații credincioși nu ar putea să păcătuiască într-o astfel de manieră fără a-și atrage asupra lor disciplina lui Dumnezeu (vezi Evrei 12:6-11).

De vreme ce forma de prezent a verbului „comite adulter“ poate fi folosită pentru a se argumenta oricare dintre poziții, se pare că problema trebuie rezolvată pe baza altor afirmații clare din Scriptură. Este necesar ca actul sexual dintre partenerii căsătoriți să înceteze? Conform lui Pavel, nu (1 Cor. 7:5). Poate căsătoria să sfârșească în divorț? Conform lui Isus, nu (Marcu 10:9; Matei 19:6). Este posibil ca mărturisirea păcatului urmată de continuarea căsătoriei să constituie varianta cea mai puțin vinovată pentru creștinul divorțat și recăsătorit.

Mulți oameni afirmă că prin harul lui Dumnezeu creștinul divorțat primește o a doua șansă de căsătorire. Aceasta miroase a libertinaj nu a har. Această idee implică faptul că Dumnezeu are un standard, dar nu contează dacă el este încălcat. De fapt, prin har, un cuplu divorțat și recăsătorit nu trebuie neapărat să se despartă. Totuși, intrând în căsătorie într-un mod greșit, ei trebuie să rămână în acea stare civilă în care se găsesc (vezi 1 Cor. 7:17-24).

Nu se poate ajunge la o concluzie dogmatică absolută cu privire la această problemă. În ultimă instanță, un cuplu aflat într-o astfel de situație trebuie să-și analizeze responsabilitatea printr-un studiu atent al Scripturii. Cei care aleg să anuleze o căsătorie încheiată în mod greșit trebuie să fie respectați. Cei care recunosc greșeala lor (vezi 1 Ioan 1:9), primesc iertarea lui Dumnezeu și aleg să continue căsătoriile lor de comun acord nu trebuie să fie condamnați (vezi Romani 14:3-12).

Învățătura lui Pavel

Creștinii care se confruntă cu problema divorțului și recăsătoririi întâmpină adesea argumentații contradictorii care au darul de a-i umple de nedumerire. Ar fi foarte folositor să știm cum a înțeles un cărturar și teolog grec al

primului secol învățătura lui Isus cu privire la această problemă. Din fericire, avem un astfel de exeget al cuvintelor lui Isus, din primul secol, în persoana apostolului Pavel. Analiza și modul în care el a înțeles învățătura lui Isus în 1 Corinteni este foarte important și folositor pentru rezolvarea disputei pe tema divorțului și recăsătoririi din zilele noastre.⁵⁰

1 Corinteni conține răspunsul dat de Pavel la mai multe întrebări ale credincioșilor din Corint. Acest fapt este demonstrat de cuvintele: „Cu privire la lucrurile despre care mi-ați scris“ (7:1) și de folosirea în mod repetat a frazei de introducere *peri de* („cât despre“ – 7:25; 8:1; 12:1; 16:1). În capitolul 7 Pavel răspunde la mai multe întrebări ridicate de credincioșii din Corint cu privire la căsătorie.

Este divorțul permis? (1 Cor. 7:10-11) În versetele 10-11 Pavel se adresează celor căsătoriți spunându-le să-și mențină relațiile de căsătorie. Făcând apel la porunca plină de autoritate a lui Isus (*parangellō*)⁵¹ (vezi Matei 19:6; Marcu 10:9-12; Luca 16:18). Pavel afirmă cu tărie că cei căsătoriți nu ar trebui să divorțeze. El întărește principiul anti-divorț în două cazuri: „nevasta să nu se despartă de bărbat“ (7:10) și „nici bărbatul să nu-și lase nevasta“ (7:11). Cuvântul tradus prin „să despartă“ (*chōrizō*) înseamnă „a diviza“ sau „a separa“ și era un fel de termen tehnic în legătură cu divorțul în primul secol.⁵² Cuvântul „să lase“ (*aphiēmi*) înseamnă „a alunga“, „a da afară“ sau „a lăsa să plece“. Este folosit în scrisoarea unei fete către iubitul ei în care îl roagă să nu-l „uite“. ⁵³ Aici termenul este folosit ca un eventual echivalent al lui *chōrizō* și înseamnă a „alunga prin divorț“.

Pavel interpretează „porunca“ lui Cristos spunând că aceasta interzice divorțul între credincioși. Hans Conzelmann a observat că „porunca este fără echivoc; pentru că vine din partea Domnului Însuși“. ⁵⁴ F.F. Bruce adaugă următorul comentariu:

Pentru un soț sau soție creștină divorțul este exclus prin legea lui Cristos: aici nu este necesar ca Pavel să facă apel la o judecată proprie, din cauză că porunca Domnului cu privire la această problemă este foarte clară. ⁵⁵

S-a spus deja că atunci când Pavel citează porunca lui Cristos, el nu menționează nici o

---

„clauză de excepție“. Se pare că în cadrul învățării lui Isus, cunoscute de Pavel, nu exista nici o „clauză de excepție“. ⁵⁶ O altă explicație posibilă a absenței acesteia ar putea fi că Pavel nu credea că această clauză este aplicabilă în cazul credincioșilor dintre Neamuri.

Totuși, Pavel recunoaște faptul că într-o lume decăzută, divorțul are loc. Ce trebuie astfel să facă acei credincioși care nu au ascultat de porunca lui Cristos și au divorțat ori s-au despărțit? Pavel răspunde la această întrebare în paranteza din versetul 11. El oferă două posibilități pentru credinciosul divorțat. Prima opțiune constă în a rămâne necăsătorit – timpul prezent al verbului *menō* („a rămâne“) accentuează permanența situației. Caracterul activ al verbului sugerează că respectivul credincios trebuie să caute în mod activ această stare de celibat. Aceasta ar putea preveni implicarea unei terțe părți și ar încuraja o eventuală împăcare. Gordon Fee afirmă că „soția care divorțează de soțul ei nu poate folosi eventuala stare de celibat pentru a se căsători cu altcineva“.⁵⁷

A doua opțiune menționată de Pavel constă în împăcarea dintre cei doi – forma aoristică a verbului *katallassō* („împăcat“) accentuând obținerea finalității procesului de reconciliere. Harold Mare spune că: „Accentul pasajului asupra menținerii unității căsătoriei întărește în mod clar porunca dată partenerilor despărțiți de a se împăca“.⁵⁸

Prioritatea responsabilităților este clară. O persoană căsătorită nu ar trebui să divorțeze. Însă dacă această poruncă este încălcată, atunci există doar două opțiuni pentru credinciosul divorțat sau despărțit – să rămână necăsătorit sau să se împăce. Pavel nu oferă alte posibilități, pentru că, după cum a înțeles el, nici Isus nu a oferit vreo altă alternativă.

Este o căsătorie mixtă de nedespărțit? (1 Cor. 7:12-16) Pavel continuă în versetele 12-16 să se ocupe de responsabilitatea credinciosului într-o căsătorie mixtă. Este o căsătorie dintre un creștin și un păgân de nedespărțit? Se schimbă oare relația de căsătorie atunci când unul dintre parteneri devine creștin? Având în vedere practicile păgâne din Corint, ar fi fost mai bine ca un credincios să pună capăt căsătoriei cu un necredincios?

Din punct de vedere al structurii, textul interzice divorțul (ver. 12-13), menționând apoi un motiv (gar) pentru păstrarea unității (v. 14). Aceasta este urmată de o declarație de libertate din sclavie (v. 15) și un motiv (gar) care permite eliberarea (v.16).

În timp ce Cristos nu a dat nici o poruncă cu privire la căsătoriile mixte („le zic eu, nu Domnul“, v. 12), Pavel o face, iar învățătura sa este inspirată de Dumnezeu și are autoritate. Ca și în cazul credincioșilor căsătoriți, porunca lui Pavel este „fără divorț“ (*mē aphietō*). Dacă partenerul necredincios dorește să rămână căsătorit cu cel creștin, atunci acesta nu trebuie să ceară divorțul. Soțul credincios nu are voie să divorțeze de soția necredincioasă (7:12). Nici soția credincioasă nu poate divorța de soțul necredincios (7:13). Interzicerea divorțului este pronunțată de patru ori în versetele 10-13! Astfel, conform lui Pavel, căsătoria este de nedespărțit chiar dacă unul din parteneri este necredincios. Legământul căsătoriei care unește un cuplu nu se schimbă în nici un fel atunci când unul din parteneri devine creștin.

Pavel menționează în versetul 14 un motiv (gar) pentru păstrarea continuității căsătoriei. El afirmă că prin continuarea căsătoriei, cel necredincios este „sfințit“ (*hagiazō*), în mod literal „pus deoparte“ prin partenerul credincios. Pentru ce este „pus deoparte“ partenerul necredincios? Acesta este pus deoparte pentru a primi mărturie și influență creștină, la care nu ar fi expus în alte circumstanțe. În plus, copiii cuplului sunt „sfinți“. Aceasta nu înseamnă că ei sunt mântuiți, ci mai degrabă înseamnă că și ei sunt „puși deoparte“ pentru a primi la rândul lor o mărturie creștină, având șansa de a evita pericolele închinării și practicilor păgâne.

Deși căsătoria nu a fost instituită de Dumnezeu ca fiind un program de evanghelizare personală (vezi 2 Cor. 6:14-18; Efeseni 5:31-33), în cazul căsătoriilor mixte partenerul creștin nu are voie să ceară divorțul. Menținând unitatea căsătoriei, căminul lor va beneficia de mărturie și influență creștină pe care în alte condiții nu le-ar primi.

În versetul 15, Pavel recunoaște că este posibil ca partenerul necredincios să insiste asupra desfacerii căsătoriei atunci când celălalt partener s-a convertit la creștinism. Dacă acest

---

partener cere divorțul, este oare fratele sau sora creștină obligată prin porunca lui Isus și prin învățătura lui Pavel să păstreze unitatea cu orice preț? Versetul 15 este interpretat de unii ca fiind permisiv cu privire la divorț și recăsătorire în cazul abandonării, cu intenția de a menține pacea. Unii cred că Pavel își exercită „privilegiul pastoral“ modificând învățătura lui Isus prin adăugarea altei excepții – abandonarea. Jay Adams este unul dintre reprezentanții acestui grup:

Toate legăturile căsătoriei au fost rupte. El este eliberat în totalitate de orice obligații maritale și este o persoană complet liberă. De asemenea, nu există nici un fel de obligație de a se împăca.⁵⁹

În timp ce interpretarea lui Adams este agreată printre evanghelici, aceștia îi lipsește o puternică susținere biblică. În primul rând este greu de crezut că Pavel ar putea permite în versetul 15 o anumită conduită care fusese interzisă în versetele 10-13.⁶⁰ În al doilea rând, Pavel recunoaște posibilitatea existenței divorțului nepermis printre creștini, prin porunca lui Isus, recăsătorirea cu alt partener nu era permisă (v. 10-11). Este dificil să ne dăm seama de ce recăsătorirea este permisă în acest caz (v. 15), nefiind permisă în cazul anterior (v. 10-11), de vreme ce Pavel susținea ideea că o căsătorie cu un credincios nu diferă de căsătoria cu un necredincios. În al treilea rând, câștigarea partenerului necredincios pentru Cristos (v. 14) poate avea loc doar atunci când căsătoria este menținută, cei doi împăcându-se, și nu în cazul în care se ajunge la divorț și la recăsătorirea cu altă persoană.

În versetul 15 Pavel spune că dacă partenerul necredincios cere separarea, atunci credinciosul nu mai este „legat“ (dedoulōtai, literal „înrobit“), obligat să păstreze unitatea prin manevre legale sau urmărind partenerul necredincios în întreg Imperiul Roman. Cuvântul înrobit se referă la modul în care funcționează relația celor doi parteneri. Trebuie cumva ca cel credincios să se comporte ca un sclav într-o relație cu un partener care nu dorește să mențină căsătoria? Pavel răspunde „Nu“! Cuvântul „legați“ este în contrast cu formula „în pace“. Partenerul creștin respins este ori „legat“ ori „în pace“. Pacea în mijlocul unei situații dificile este

cea ce Dumnezeu are în vedere pentru partenerul creștin respins, și nu o nouă căsătorie. Pavel spune în versetul 15 pur și simplu că interzicerea divorțului de către Cristos nu îl obligă pe credincios să mențină legătura căsătoriei împotriva dorinței partenerului necredincios care insistă în vederea desfacerii căsătoriei.

Unii au tras concluzia în mod eronat că aceste cuvinte, „nu sunt legați“, din versetul 15 sunt identice sau se află în relație cu cuvântul „legată“ din versetul 39 și că versetul 15 conține o excepție cu privire la permanența căsătoriei, similară cu cea din versetul 39. Un cunoscut exeget a afirmat că Pavel folosește aceeași rădăcină a cuvântului doulos în versetul 39 ca și în versetul 15.⁶¹ Lucrurile nu stau însă așa. Cele două cuvinte sunt diferite. Cuvântul grecesc douloō, folosit de Pavel în versetul 15 înseamnă „a înrobi“ sau „a lega“. ⁶² Partenerul credincios nu este obligat să devină sclavul partenerului necredincios. Cuvântul grecesc deō folosit de apostol în versetul 39 înseamnă „a lega, a înnoda sau a închege“. ⁶³ Cuvintele folosite de Pavel în versetele 15 și 39 nu sunt deloc identice și nici măcar nu au aceeași rădăcină. Cuvântul douloō este derivat din doulos și este folosit în Septuaginta pentru a traduce ᾶbad („a sluji“), în timp ce cuvântul reprezintă el însuși rădăcina proprie și este folosit în Septuaginta pentru a traduce asar („a lega“).

Cuvântul deō este folosit de Pavel în Fapte 20:22 pentru a descrie sentimentul său de obligație sau constrângere de a merge la Ierusalim. „Și acum iată că, împins de duhul, mă duc la Ierusalim, fără să știu ce mi se va întâmpla acolo.“ Pavel folosește cuvântul deō în Romani 7:2 și 1 Corinteni 7:26, 39 pentru a descrie angajamentul căsătoriei care obligă respectarea acestuia până la moarte. Apostolul spune în 1 Corinteni 7 că relația de căsătorie trebuie să dureze până la moarte (v. 39), dar un partener respins nu este „legat“, în sensul de a fi obligat să mențină căsătoria în ciuda dorințelor partenerului necredincios care dorește desfăcerea ei.

Mulți dintre aceia care consideră că versetul 15 permite divorțul în cazul părăsirii, sunt de părere că este permisă o a doua căsătorie. David Atkinson comentează: „Această formulă [„nu

---

este legat“] înseamnă cel mai probabil ‘nu este ținut de legătura căsătoriei’⁶⁴. Un pastor afirmă:

A fi liber de această „legătură“ înseamnă în mod evident a fi liber de responsabilitatea acelei căsătorii. Părăsirea de către partenerul nemântuit rupe legătura, permițându-o celui credincios să divorțeze și să se recăsătorească.⁶⁵

Observați însă că Pavel nu spune nimic în acel verset despre o a doua căsătorie a partenerului părăsit. Permișiunea ca acesta să se poată recăsători pur și simplu nu este afirmată aici și nu se poate fundamenta pe baza exegezei acestui verset. Robertson și Plummer afirmă:

Expresia „nu este legat“ înseamnă doar că el sau ea nu trebuie să se simtă obligați de interdicția dată de Cristos cu privire la divorț, fiindu-le frică să se despartă atunci când partenerul necredincios insistă asupra divorțului.⁶⁶

Dungan este de acord că „nimic altceva nu-i este permis creștinului decât să accepte dorința partenerului necredincios de a divorța“.⁶⁷ A spune că recăsătorirea este permisă înseamnă a merge mai departe decât permite textul.⁶⁸

Pavel se referă la recăsătorire doar în cazul decesului unuia dintre parteneri (Rom. 7:2-3; 1 Cor. 7:39; 1 Tim. 5:14). Dacă o căsătorie se desface în orice alt mod decât prin moartea soțului sau soției, atunci singurele alternative pe care Pavel le afirmă sunt împăcarea sau celibatul (7:11).

În timp ce versetul 14 furnizează un motiv (gar) pentru menținerea căsătoriei, versetul 16 menționează două motive (gar) pentru a permite separarea. Dacă cel necredincios cere divorțul, acesta trebuie permis pentru a se trăi „în pace“. Chiar dacă printr-o continuare a căsătoriei cel necredincios ar putea primi mărturie creștină, aceasta nu garantează convertirea.

Are voie o fecioară să se căsătorească? (1 Cor. 7:25-38) După ce am arătat și am ilustrat principiul conform căruia creștinii nu ar trebui să-și schimbe starea civilă, fiind mulțumiți cu chemarea actuală, Pavel răspunde la întrebarea următoare: pot femeile necăsătorite să se căsătorească? Faptul că ele sunt numite parthenon („fecioare“) este foarte semnificativ și reprezintă cheia înțelegerii versetelor ce urmează. Faptul că aceste „fecioare“ sunt femei

este evident din context (vezi versetele 28, 34, 36, 37, 38). Deși Isus nu a dat nici o poruncă în această privință, Pavel se referă la aceasta dând o învățătură inspirată de Dumnezeu și plină de autoritate. Convingerea lui Pavel este că, în „strâmtorarea de acum“, este mai bine pentru credincioși să rămână în actuala stare civilă. (v. 26). „Strâmtorarea de acum“ nu este identificată cu exactitate și se referă probabil la dificultatea generală de a susține și a avea grijă de o familie într-o lume aflată mereu în schimbare (v. 31). Se poate presupune pe baza caracterului general al afirmațiilor lui Pavel că „strâmtorarea de acum“ nu se referea doar la Corint sau la perioada primului secol.

Conform lui Pavel, viața de celibatar este preferabilă din cauza (1) greutăților vieții familiale într-o lume ostilă (7:26-28), (2) caracterul temporar al situației actuale într-o vreme în care venirea lui Isus este iminentă (7:29-31) și (3) libertatea mai mare și oportunitatea celui necăsătorit de a-l sluji mai bine pe Cristos (7:32-53). Pavel nu afirmă că viața de celibat este preferabilă din punct de vedere moral, ci doar că aceasta conferă o șansă sporită de a fi folositor pentru Cristos.

Totuși, Pavel îi asigură pe cititori că dacă o „fecioară“ se căsătorește, ea nu păcătuiește, avertizându-i că o căsătorie implică o mai mare responsabilitate și că vor avea parte de „necazuri pământeste“ (7:28). Astfel, spune el, este mai bine pentru fiecare să rămână în actuala stare civilă. El îi avertizează că cei care sunt căsătoriți („legați“) să nu caute starea de celibat. Imperativul prezent, mē zētei lusing (v. 27), poate fi tradus prin „nu căutați niciodată libertatea“. Cei căsătoriți trebuie tot timpul să încerce să mențină starea lor maritală.

Pavel adaugă în versetul 27 că cei care sunt „eliberați“ (lelusai) de o soție n-ar trebui să caute o altă soție. Unii ar putea spune că Pavel se referă la cei divorțați, aceștia având dreptul să se recăsătorească fără a păcătui (v.28).⁶⁹ A „nu fi legat de o nevestă“ înseamnă oare a fi divorțat? Dacă citim traducerea englezească a textului biblic am putea trage concluzia că Pavel se referă la cei care au fost divorțați („eliberați“*).

---

* „Nelegați de o femeie“ în traducerea Cornilescu (nota trad.).

Însă dacă studiem cu atenție textul grecesc vom vedea că nu așa stau lucrurile.

Cuvintele „legat“ (dedesai) și „eliberat“ (lelusai) sunt la timpul perfect, exprimând o stare sau condiție. Cele două cuvinte pun în contrast două stări și nu două acțiuni. Pavel nu spune „Te-ai căsătorit?“ privind evenimentul înapoi în timp, ci spune „Ești căsătorit?“, referindu-se la o stare prezentă. Așadar întrebarea contrastantă nu este „Ai divorțat?“, ci mai degrabă „Ești necăsătorit?“ – descriind de asemenea și starea actuală. Cuvintele lui Pavel în versetul 27 arată o stare de celibat fără a sugera o căsătorie anterioară.

Pavel nu discută problema divorțului în versetul 27. El afirmă doar existența a două categorii de oameni: cei care sunt legați prin relația căsătoriei și cei care sunt liberi de datoriile implicate de căsătorie. Gândul lui Pavel este bine exprimat în traducerea New International Version: „Ești căsătorit? Nu căuta divorțul. Ești necăsătorit? Nu căuta să te căsătorești.“ Cuvintele „liber“ sau „nelegat“ din traducerea englezească implică o situație care nu are legătură cu termenul grecesc lelusai.

Dar dacă Pavel se gândește doar la „fecioare“, după cum sugerează versetul 25, de ce a fost necesar să repete cuvintele sale în versetul 28: „Însă, dacă te însori, nu păcătuiești. Dacă fecioara se mărită, nu păcătuiește?“ Sugerează oare Pavel că o persoană divorțată se poate căsători fără a păcătui, la fel ca o fecioară? Cheia înțelegerii semnificației acestui verset se află în context.

În versetul 26, Pavel enunță principiul general conform căruia este mai bine ca un credincios să-și mențină starea civilă. În versetele 27-28 el abordează această problemă din perspectiva unui bărbat. Pavel spune, în linii mari: „Rămâneți în starea civilă în care vă găsiți, fie că sunteți legați sau nu de o soție. Însă dacă vă căsătoriți, nu păcătuiți.“ Apoi el continuă făcând o aplicație specifică a învățaturii sale în cazul tinerei necăsătorite („fecioare“, vezi v. 25): „dacă fecioara se mărită, nu păcătuiește“. Philips a identificat gândul lui Pavel în varianta sa de traducere a versetului 28: „Dar dacă tu, un bărbat, te căsătorești, să nu crezi că păcătuiești. Același lucru este valabil și în cazul tinerei femei“.⁷⁰

Are voie o văduvă să se căsătorească? (1 Cor. 7:39-40) Pavel încheie discuția cu privire la căsătorie cu o scurtă referință la recăsătorirea văduvelor. El afirmă foarte clar că legământul căsătoriei este valabil pe viață. „O femeie măritată este legată de lege câtă vreme îi trăiește bărbatul“ (7:39). Cuvântul dedetai (timpul perfect al verbului deō) „exprimă cu tărie legăturile de nedezlegat ale căsătoriei.“⁷¹

Ideea exprimată de Pavel aici este în armonie cu pasajul din Romani 7:1-3. Acolo el folosește valabilitatea pe viață a căsătoriei pentru a ilustra ideea teologică conform căreia moartea elimină domnia legii (Rom. 6:14; 7:1). Pavel spune că o femeie este legată de soțul ei atâta vreme cât acesta trăiește, dar că atunci când el moare, ea este eliberată de relația căsătoriei (Rom. 7:2). Dacă în timp ce soțul ei trăiește ea se „leagă“ (adică „se mărită“) de un alt bărbat, atunci ea comite adulter. Doar prin moartea soțului femeia este liberă de a se căsători din nou fără a păcătui (Rom. 7:3).

Învățătura lui Pavel slujește ca o culminație a revelației lui Dumnezeu în problema divorțului și recăsătoririi. Ilustrația din Romani 7:2-3 reflectă punctul de vedere al lui Pavel, dezvoltat în 1 Corinteni 7, cu privire la indisolubilitatea căsătoriei. Această perspectivă a căsătoriei ca fiind valabilă până la moarte este reflectată în mod consistent în Vechiul și Noul Testament.

Concluzie

Are voie o persoană nemulțumită cu căsnicia sa să divorțeze? Are voie o persoană divorțată să se recăsătorească? Pentru cei care sunt gata să audă și să se supună, Scriptura oferă răspunsuri la aceste probleme.

Pe baza studierii celor mai importante pasaje biblice referitoare la căsătorie, divorț și recăsătorire, putem trage următoarele concluzii: (1) Planul original și voia Lui pentru creație este ca legământul căsătoriei să fie valabil până la moarte; (2) nici Dumnezeu Însuși și nici Dumnezeu prin Moise nu a poruncit divorțul; (3) explicația dată de Noul Testament cu privire la motivul pentru care Vechiul Testament permitea divorțul constă în inimile împietrite ale oamenilor – inimi nesupuse limitelor stabilite de un Dumnezeu Preainalt și Sfânt; (4) Pavel spune

---

că învățăturile fundamentale ale lui Isus trebuiesc urmate întocmai, și anume că soția nu are voie să-și părăsească bărbatul și că bărbatul nu are voie să divorțeze de soția sa; (5) recăsătorirea nu este păcătoasă pentru o văduvă sau un văduv, cu condiția ca noul partener să fie credincios; (6) recăsătorirea după un divorț constituie un act de adulter și pentru bărbat și pentru femeie; (7) căsătoria cu o persoană divorțată reprezintă un act de adulter; (8) când divorțul are loc, singurele opțiuni biblice pentru persoana divorțată este împăcarea sau viața celibatară.⁷²

Dacă s-ar promova în bisericile noastre o învățătură bazată pe Scriptură cu privire la divorț și recăsătorire, partenerii ar fi mai precauți înainte de a se căsători și s-ar angaja cu mai multă seriozitate să vegheze la bunul mers al căsniciilor lor. Căsătoriile ar fi mult mai puternice și mai de durată, dacă divorțul nu ar fi privit ca o soluție de a scăpa dintr-o relație dificilă.

Studiu de caz

John a fost membru în consiliul presbiterilor timp de doisprezece ani. El se maturizează în Domnul și, după aparențe, pare a avea o dorință puternică de a cunoaște Cuvântul și a-l aplica. Pe la începutul căsniciei lor de cincisprezece ani, soția lui John a descoperit că acesta a avut o relație cu o altă femeie înainte de a se căsători. John nu i-a spus niciodată soției sale de cele întâmplate pentru că acea relație a constat doar într-o aventură de o noapte în timpul facultății și s-a petrecut înainte de a se converti. El nu a încercat să-și ascundă trecutul de soția sa, el pur și simplu a considerat că nu era necesar să-i spună despre această relație. Sue și-a dezvoltat un resentiment simțindu-se înșelată. Și-a ascuns cu atenție mânia. Mulți oameni din biserică o consideră pe Sue o femeie credincioasă. Totuși, de-a lungul anilor, inima ei s-a răcit pentru soțul ei. Ea începe să caute un bărbat pe care să-l poată respecta și găsește un alt bărbat din altă biserică pe care îl admiră. Curând, ea se îndrăgostește puternic de acest bărbat. Ea anunță că a intentat divorțul. Părăsește biserica și nu vrea să discute cu nici un lider al bisericii. Ea spune că știe că e greșit, „dar Dumnezeu va scoate binecuvântare și din greșeală“. Ea comite

adulter cu celălalt bărbat. Sue nu vrea deloc să-și schimbe intențiile. Refuzând orice sfat, ea continuă divorțul. În această tragedie sunt implicați și copiii mici, iar Sue insistă să primească custodia totală a copiilor. Ce poate să facă John?

Este un păcat din partea lui să ceară divorțul?

Are el o obligație de a proteja copiii?

Poate el să permită soției să obțină ce dorește ea, neintentând la rându-i divorț, de vreme ce crede că divorțul nu este biblic?

Răspuns

John este pus în fața unei situații asemănătoare cu cea a profetului Osea. Soția lui a comis adulter și este fermă în hotărârea ei de a divorța. L-aș încuraja să se roage pentru soția lui nesupusă și să-L roage pe Dumnezeu să-și arate măreția îndurării Sale și puterea dragostei răscumpărătoare, fiind dispus să se împace cu soția sa. John nu-și poate reface singur căsnicia, dar Dumnezeu poate și dorește s-o facă. Orice căsătorie se poate reface atâta timp cât nici unul dintre soți nu se recăsătorește (vezi Deut. 24:1-4).

O asemenea tragedie poate determina pe cineva să devină mai rău sau dimpotrivă mai bun. Pentru a putea face față situației, l-aș încuraja pe John să primească această încercare ca din mâna Domnului și să o folosească pentru a-și adânci propria viață spirituală. Pentru a-l îndruma cum să se poarte cu soția lui, i-am recomandat să citească cartea lui Ed Wheat care l-ar putea ajuta mult: Cum să-ți salvezi căsnicia singur (How to Save Your Marriage Alone, Zondervan, 1983).

Oricare ar fi rezultatul acestui conflict marital, John își poate menține integritatea și poate urma principiile biblice pentru a face față unei situații nu tocmai ideale. Cele mai mari eforturi ale lui s-ar putea să nu fie îndeajuns pentru a-i salva căsnicia, dar el poate fi plăcut lui Dumnezeu evitând amărăciunea și trăindu-și viața în conformitate cu principiile Scripturii.

Dacă John este de acord cu divorțul cerut de soția lui, comite el un păcat? Răspunsul la această întrebare depinde de modul în care înțelegem învățăturile lui Pavel în cazuri care trebuie judecate prin proces (1 Cor. 6:1-11). Principiul biblic pe care eu îl extrag din acest text este că un creștin ar trebui să evite aducerea problemelor sale în fața unor judecători necreștini. I-aș recomanda lui John să consulte și alte alternative pentru un proces. Poate că soția lui ar fi de acord ca o a treia persoană să medieze problema lor.

Legile statului sunt foarte variate și ar fi necesar să se consulte cu un avocat, dar în multe cazuri, singurul mod în care John s-ar putea proteja împotriva unei soții înverșunate ar fi să pornească un proces ca și bază pentru negociere. Cred că 1 Corinteni 6: 1-11 ne învață că este mai bine să evităm procesele mai degrabă decât să le interzică. În unele situații este mai bine să treci cu vederea faptul că ți s-a făcut o nedreptate pentru a încheia problema. Alte situații implică mai mult decât pierderi financiare și cer luarea de măsuri. După ce toate alternativele au fost explorate și John se află în fața unei situații în care este exploatat de soția sa, nu cred că a fi de acord cu divorțul ar constitui un păcat din partea lui John. Deși cred ferm că divorțul este greșit, în acest caz John este forțat de circumstanțe prin acțiunile soției sale și de particularitățile sistemului legal.

Are John datoria de a-și proteja copiii? Da, responsabilitatea unui bărbat față de copiii săi nu se întrerupe în momentul ruperii căsătoriei. Așa cum spune Pavel, „Dacă nu poartă cineva grijă de ai lui, și mai ales de cei din casa lui, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios“ (1 Timotei 5:8). Responsabilitățile biblice ale lui John includ îngrijirea copiilor lui, protejarea și educarea lor. Divorțul face ca îndeplinirea acestor responsabilități să fie mai dificilă, dar și în acest caz cade asupra tatălui responsabilitatea de a-și da toate silințele pentru a le împlini nevoile. Căderea de acord asupra divorțului împreună cu soția poate fi necesară pentru obținerea custodiei copiilor sau cel puțin pentru împărțirea custodiei împreună cu soția.

Trebuie John să permită soției sale să facă ce orice dorește pentru că nu dorește să intenteze divorț din moment ce nu crede că este biblic?

Așa cum am indicat mai sus, nu cred că punctul lui John de vedere cu privire la divorț (faptul că este nebiblic) i-ar interzice să ia măsuri legale pentru a se proteja pe el însuși și copiii săi împotriva unei soții care caută să distrugă familia.

În concluzie, John se află în fața unei aplicații practice a trei principii biblice de bază: divorțul este un păcat; procesele ar trebui evitate; un tată trebuie să-și protejeze copiii. În cazul lui John, aceste principii sunt în tensiune. Admițând că divorțul este greșit și că procesele trebuie evitate, John ar putea s-o lase pe soția sa să facă ce vrea. Dar acest lucru i-ar pune în pericol pe copiii săi. În timp ce-și poate menține convingerile sale cu privire la divorț și evitarea proceselor, John este forțat de sistemul legal să fie de acord cu divorțul în scopul de a-și proteja copiii aflați fără nici o apărare. L-aș sfătui pe John să caute ajutorul pastorului și a presbiterilor bisericii în luarea deciziei. Sfatul, sprijinul și încurajarea lor ar putea fi esențiale.

---

¹ J.Carl Laney, *The Divorce Myth*, Bethany House Publishers, Minneapolis, 1981

² William Sanford LaSor, *The Dead Sea Scrolls and the New Testament*, Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, 1972, p. 27.

³ Edwin M. Yamauchi, „Cultural Aspects of Marriage in the Ancient World“, *Bibliotheca Sacra* 135, July-September, 1978, p. 249.

⁴ Renald E. Showers, *Lawfully Wedded*, Philadelphia College of the Bible, Langhorne, Penn., 1983, p. 36.

⁵ Lewis B. Smedes, „Controlling the Unpredictable: The Power of Promising“, *Christianity Today*, January 21, 1983, p. 17.

⁶ Ronald de Vaux, *Ancient Israel: Social Institutions*, Vol. 1, McGraw-Hill Book Company, New York, 1965, p. 35.

⁷ Peter C. Craigie, *The Book of Deuteronomy*, *New International Commentary on the Old Testament*, Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, 1976, p. 305.

⁸ James B. Pritchard, ed., *Ancient Near Eastern Texts*, a treia ediție cu supliment, Princeton University Press, Princeton, N.J., 1969, p. 543.

⁹ Craigie, *Deuteronomy*, p. 305.

¹⁰ Gittin 9.3.

-
- ¹¹ Cuvântul urâciune (toebah) este folosit pentru lucruri detestabile în sens fie moral, fie general: dumnezei trăini (Deut. 32:16), animale necurate pentru mâncare (Deut. 14:3), relații homosexuale (Lev. 18:22). Termenul este folosit în Levitic 18:26-30 cu referire la mai multe aberații menționate anterior ce includ incestul, adulterul, jertfirea copiilor, homosexualitatea și bestialitatea.
- ¹² Laney, *The Divorce Myth*, p. 32.
- ¹³ J.A. Thompson, *Deuteronomy*, InterVarsity Press, Downers Grove, 1974, p. 244.
- ¹⁴ R. Yaron, „The Restitution of Marriage“, *Journal of Jewish Studies* 17, 1966, 1-11.
- ¹⁵ Gordon J. Wenham, „The Restoration of Marriage Reconsidered“, *Journal of Jewish Studies* 30, 1979, 36-40.
- ¹⁶ *Ibid.*, p. 40.
- ¹⁷ Gordon Wenham, „The Biblical View of Marriage and Divorce: Old Testament Teaching“, *Third Way* 21, 3 Nov., 1977, 9.
- ¹⁸ Pentru un studiu mai aprofundat, vezi J. Carl Laney, *Ezra-Nehemiah*, Moody Press, Chicago, 1982, p. 49-64.
- ¹⁹ Am arătat mai înainte că termenul yatsa implică divorțul, de vreme ce este folosit în textul care se referă la divorț din Deuteronom 24:2 (*The Divorce Myth*, p. 38). După un studiu mai adânc am descoperit că în Ezra cuvântul yatsa apare într-o formă diferită (Qal) decât în textul despre divorț din Deut. 24:2 (Hiphil). Acolo acest cuvânt denotă plecarea femeii din căminul ei după ce a primit certificatul de divorț și soțul „i-a dat drumul“. Nici în Deut. 24:2, nici în Ezra 10:3 nu este necesară traducerea și folosirea conceptului de „divorț“.
- ²⁰ Îi sunt îndatorat studentului meu Jim Boyle a cărui lucrare intitulată „Principii biblice pentru căsătorie, divorț și recăsătorire“ mi-a stimulat gândirea acestei paralele.
- ²¹ A.E. Cundall, „Ezra“, în *The New Bible Commentary: Revised*, editat de D.Guthrie și J.A. Motyer, Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1970, p. 404.
- ²² Eli Cashdad, „Malachi“, în *The Twelve Prophets, The Soncino Books of the Bible*, editat de A. Cohen, The Soncino Press, London, 1948, p. 345.
- ²³ David E. Garland, „A Biblical View of Divorce“, *Review and Expositor* 84, Vara, 1987, 420.
- ²⁴ Walter C. Kaiser, Jr., *Malachi: God's Unchanging Love*, Baker Book House, Grand Rapids, 1984, p. 70.
- ²⁵ Vezi Laney, *The Divorce Myth*, p. 47-48.
- ²⁶ C.F. Keil, „Minor Prophets“, în *Commentary on the Old Testament*, C.F. Keil și F. Delitzsch, vol. X, Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1982, p. 454.
- ²⁷ Kaiser, *Malachi: God's Unchanging Love*, p. 73-74.
- ²⁸ Joyce Baldwin, *Haggai, Zechariah, Malachi* (InterVarsity Press, Downers Grove, 1972, p. 241.
- ²⁹ Josephus, *Antiquities* 18. 109-111; Aidan Mahoney, „A New Look at the Divorce Clauses in Matthew 5:32 and 19:9“, *Catholic Biblical Quarterly* 30, 1968: 33.
- ³⁰ Gittin 9:10.
- ³¹ Robert H. Gundry, *Matthew: A Commentary on His Literary and Theological Art*, Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, 1982, p. 379.
- ³² Craigie. *Deuteronomy*, p. 305.
- ³³ Gordon Wenham, „May Divorced Christians Remarry?“ (*Churchman* 95, 1981): 152-53. Singura excepție era Ambrosiaster (375 d. Hr.) care permitea recăsătorirea pentru un soț „nevinovat“, dar nu pentru o soție „nevinovată“.
- ³⁴ Mark Gelard, *Churchman* 92 (1978): 134.
- ³⁵ *Ibid.*, p. 135-37.
- ³⁶ Joseph Jensen, „Does porneia Mean Fornication?“ *Novum Testamentum* 20 (Iulie 1978): 180; Ben Witherington, „Matthew 5:32 and 19:9 – Exception or Exceptional Situation?“ *New Testament Studies* 31 (1985): 571-76; F.J. Moloney, „Matthew 19, 3-12 and Celibacy: A Redactional and Form Critical Study“, *Journal for the Study of the New Testament* 2, (Ianuarie 1979): 42-60.
- ³⁷ G.J. Wenham, *The Book of Leviticus, New International Commentary on the Old Testament*, Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, 1979, p. 255.
- ³⁸ R.K. Harrison, *Leviticus*, InterVarsity Press, Downers Grove, 1980, p. 186.
- ³⁹ H. Reisser, „Discipline: πορνειω“, *New International Dictionary of New Testament*, 3 volume, editat de Colin Brown, Zondervan, Grand Rapids, 1975-78, 1:499.
- ⁴⁰ F.F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free*, Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, 1977, p. 185; pentru o analiză completă vezi Laney, *The Divorce Myth*, p. 73-74.
-

-
- ⁴¹ Joseph A. Fitzmeyer, „The Matthean Divorce Texts and Some Palestinian Evidence“, *Theological Studies* 37, 1976, 213-21.
- ⁴² Testament of Judah 13:6; Testament of Reuben 1:6.
- ⁴³ Josephus, *Antiquities* 18. 109-119; 20. 145-147; Wars 2. 114-116.
- ⁴⁴ John Murray, *Divorce, Orthodox Presbyterian Church*, Philadelphia, 1953, p. 36-43.
- ⁴⁵ W.A. Heth și G.J. Wenham, *Jesus ad Divorce*, Hodder and Stoughton, London, 1984, p. 113-116.
- ⁴⁶ W.A. Heth, „An Analysis and Critique of the Evangelical Protestant View o Divorce and Remarriage“, Th.M. Thesis, Dallas theological Seminary, 1982, p. 30.
- ⁴⁷ Quentin Quensell, „ ‘Made Themselves Eunuchs for the Kingdom of Heaven’ (Matei 19:12)“, *Catholic Biblical Quaterly* 30 (Iulie 1968): 335-358; W.A. Heth, „Unmarried ‘For The Sake of the Kingdom’ (Matthew 19:12) in the Early Church“, *Grace Theological Journal* 8.1 (1987): 55-88; Gundry, *Matthew*, p. 381-383.
- ⁴⁸ Josephus, *Antiquities* 15.259.
- ⁴⁹ H.E. Dana și Julius R. Mantey, *A Manual Grammar of the Greek New Testament*, The Macmillan Company, Toronto, 1972, p. 184.
- ⁵⁰ Esența acestei secțiuni a apărut în articolul meu, „Paul and the Permanence of Marriage in 1 Corinthians 7“ (Pavel și permanența căsătoriei în 1 Corinteni 7), *Journal of the Evangelical Theological Society* 25 (Septembrie, 1982): 283-293. Folosit pe baza permisiunii deținătorului dreptului de autor.
- ⁵¹ Când Pavel se referă la propria autoritate (v.12), el spune legō egō („eu spun“) și nu parangellō („eu poruncesc“).
- ⁵² J.H. Moulton și G. Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, Eerdemans Publishing Co., Grand Rapids, 1930, p. 696.
- ⁵³ *Ibid.*, p. 97.
- ⁵⁴ Hans Conzelmann, *A Commentary on the First Epistle to the Corinthians*, tradus de James W. Leitch, Fortress Press, Philadelphia, 1975, p. 120.
- ⁵⁵ Bruce, *Paul*, p. 167.
- ⁵⁶ Robert H. Stein, „Is It Lawful for a Man to Divorce His Wife?“ *Journal of the Evangelical Theological Society* 22 (Iunie, 1979): 118.
- ⁵⁷ Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, *New International Commentary of the New Testament*, Eerdemans Publishing Co., Grand Rapids, 1987, p. 295.
- ⁵⁸ W. Harold Mare, „First Corinthians“, în *The Expositor’s Bible Commentary*, editat de Frank E. Gaebelin, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, 1976, p. 229.
- ⁵⁹ Jay E. Adams, *Marriage, Divorce and Remarriage*, Presbyterian and Reformed Publishing Company, Philipsburg, N.J., 1980, p. 48.
- ⁶⁰ David L. Dungan, *The Saying of Jesus in the Churches of Paul*, Fortress Press, Philadelphia, 1971, p. 97.
- ⁶¹ Charles R. Swindoll, *Strike the Original Match*, Multnomah Press, Portland, Oregon, 1980, p. 145-146.
- ⁶² G. Abbot-Smith, *A Manual Greek Lexicon of the New Testament*, s.v. „doulō“, p. 122.
- ⁶³ *Ibid.*, s.v. „deō“, p. 103-104.
- ⁶⁴ David Atkinson, *To Have and to Hold*, Eerdemans Publishing Co., Grans Rapids, 1979, p. 124.
- ⁶⁵ Swindoll, *Strike the Original Match*, p. 146.
- ⁶⁶ A. Robertson și A. Plummer, *A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St. Paul to the Corinthians*, T&T Clark, Edinburgh, 1911, p. 138.
- ⁶⁷ Dungan, *The Sayings of Jesus in the Churches of Paul*, p. 97.
- ⁶⁸ Vezi comentariul folositor a lui Fee, *First Corinthians*, p. 302-305.
- ⁶⁹ Atkinson, *To Have and to Hold*, p. 124-125.
- ⁷⁰ *The New Testament in Modern English*, tradus de J.B. Philips; la fel interpretează și Fee în *First Corinthians*, 0. 332.
- ⁷¹ Mare, „First Corinthians“, p. 237.
- ⁷² Pentru răspunsuri la obiecțiile cele mai frecvente și pentru implicațiile în domeniul conducerii creștine, vezi cartea mea, *The Divorce Myth*, p. 91-102; 103-114.
-

Reacție - William A. Heth

Vreau să încep prin a spune că admir abilitatea lui Carl Laney de a combina problemele exegetice, pastorale și practice în lucrarea sa. Mi-aș fi dorit ca și capitolul pe care îl prezint eu să aibă sensibilitatea pe care am regăsit-o în cazul lui. El încearcă o abordare pozitivă în timp ce-și dezvoltă propriul mod de a înțelege textele relevante, întotdeauna susținându-și concluziile prin referințe la instrumentarul gramatical, lexical și teologic necesar. De asemenea citează sau se referă la numeroase comentarii, monograme și articole pe măsură ce demonstrează că opinia lui nu este singura de acest fel asupra textului. Laney confruntă rareori în mod direct punctele de vedere diferite, iar când o face, le tratează pe acestea în mod corect.

Cititorii acestei cărți vor observa cum capitolele scrise de Laney și de mine se completează reciproc. Diferențele dintre noi sunt minore. Punctele noastre de vedere comune sunt numeroase. Primele două capitole ale acestei cărți se aseamănă cel mai mult între ele, fiind diferite de ultimele două. Cu toate acestea, toate patru capitolele își propun să prezinte răspunsuri din Scriptură care ne vor conduce la cunoașterea voii specifice a lui Dumnezeu pentru viețile noastre atunci când apar probleme în căsnicie.

Sunt în totalitate de acord cu primele două puncte de vedere pe care Laney le subliniază în introducere. În primul rând, atrage atenția asupra faptului că situațiile individuale, oricât de mult ne-ar afecta din punct de vedere emoțional, trebuie să le privim prin prisma Scripturii. Aceasta reprezintă o revelație a caracterului și a voii lui Dumnezeu și nu trebuie niciodată să se conformeze preferințelor noastre personale. Sunt convins că toți autorii acestei cărți sunt de acord cu acest aspect.

În al doilea rând, aș dori să încuviințez citatul lui Laney din William Sanford LaSor: „Nu avem nici un motiv să ne temem de adevăr; doar ignoranța ne poate face rău“. Dimensiunile acestei cărți fac posibilă prezentarea mai multor aspecte importante ale perspectivelor fiecăruia dintre autori. Însă fiecare dintre punctele noastre de vedere are slăbiciuni și ar trebui să fim dispuși să discutăm și despre acestea. Sper în mod sincer că nici unul nu ar ascunde în mod conștient vreun argument evident care ar putea să-i discrediteze propriul punct de vedere asupra revelației biblice cu privire la acest subiect. Cred că doar cei care pot prezenta cele mai bune contra-argumente cu privire la perspectiva celorlalți reușesc să exprime cel mai bine propriul punct de vedere și să fie convingători.

Aici, pentru prima dată sub aceeași copertă, InterVarsity face posibil pentru cititori să intre în contact cu patru puncte de vedere diferite, așa cum a vrut fiecare să le prezinte. Cititorul poate acum să le evalueze. Înainte de publicația lui Geoffrey Bromiley, *God and Marriage* (Dumnezeu și căsătoria) din 1980 și cartea lui Laney, *The Divorce Myth* (Mitul divorțului) din 1981, evanghelicii din această țară au avut puține variante teologice de interpretare a textului din Matei 19:9 care sancționa recăsătorirea după divorț, considerând-o adulter.

După introducere, amândoi discutăm despre natura căsătoriei așa cum a fost creată de Dumnezeu. Abordarea lui Laney pare asemănătoare cu a mea. Trebuie întâi să stabilim înțelesul paradigmei despre căsătorie din Geneza 2:24 în contextul Noului Testament înainte de a vedea cu adevărat apelul lui Isus la text ca o bază pentru învățăturile Sale. Pe scurt, Isus a extras tot ceea ce a propovăduit despre căsătorie, divorț și recăsătorire din Geneza 1 și 2. Și dacă Pavel este un interpret fidel al lui Isus - și credem că este - atunci trebuie să-l înțelegem într-un mod asemănător. Astfel, trebuie să fim absolut siguri cu privire la conceptele pe care le învățăm din Geneza 2:24.

Sunt de acord cu Laney că părăsirea și alipirea din Geneza 2:24 prezintă ideea de căsătorie ca pe un legământ dintre un bărbat și o femeie, avându-l pe Dumnezeu ca și martor. Dar Laney merge dincolo de tratarea mea searbădă a implicațiilor teologice ale acestor termeni pentru a ne da niște introspecții practice cu privire la sensul acestor concepte pentru căsătoriile din zilele noastre (cum ar fi problema unui soț sau a unei soții care încă mai sunt legați emoțional de autoritatea părinților lor). Mi-a plăcut în mod deosebit următoarea idee a lui: „Poate că eu sau dumneavoastră am fi folosit cuvântul dragoste în loc de alipire în Geneza 2.24“, dar conceptul de alipire din Vechiul Testament „ar fi mai puțin afectat de schimbări ale sentimentelor sau emoțiilor“. Reamintirea acestui lucru este de folos în zilele noastre când pacea și fericirea personală au devenit idoli pe care oamenii îi caută și îi doresc. De asemenea se pare că suntem de acord în modul în care înțelegem referința la faptul că soțul și soția devin un singur trup, și anume că aceasta indică faptul că, odată cu orice căsătorie, se întemeiază o nouă familie sau unitate familială. Totuși nu sunt sigur dacă Laney înțelege aspectul familial în sensul specific în care tind să-l înțeleg eu. Astfel, pot afirma împreună cu Laney despre căsătorie că aceasta „ar putea fi definită ca și actul lui Dumnezeu de unire a unui bărbat cu o femeie printr-un legământ permanent într-o relație fizică, cei doi devenind un singur trup.“

Modul mai general al lui Laney de a înțelege Deuteronom 24:1-4 - testul-cheie din Vechiul Testament în dezbaterile despre divorț din vremea lui Isus și chiar din zilele noastre - este identic cu al meu. El spune: „Acest text nu instituie sau aprobă divorțul, ci doar îl tratează ca pe o practică deja cunoscută și existentă.“ Apreciez voința lui Laney de a-și schimba concluziile anterioare în lumina unor noi evidențe. Nu mai susține că legea mozaică a fost creată pentru a descuraja divorțul în grabă. Această concluzie mai veche fusese bazată pe presupuziția că Moise însuși a instituit practica de a da soției divorțate o carte de despărțire (vers.1); cu toate acestea, cei care înțeleg precedentele juridice din Biblie sunt de acord cu faptul că vers. 1-3 se referă la o veche procedură de divorț din Orientul Apropiat care a existat cu mult timp înainte ca Moise să intre în scenă. Această practică nu a început odată cu Moise sau Iehova. Laney înțelege în mod corect aceste date importante și modul în care acest lucru are importanță în cadrul dezbaterilor actuale.

Care este scopul legislației din versetul 4? Laney acceptă punctul de vedere al lui Wenham, care susține că refacerea primei căsătorii este interzisă deoarece este văzută ca un fel de incest. Voi sugera în continuare că aplicarea de către Wenham a logicii legilor incestului la circumstanțele acestui caz este corectă (mă refer la faptul că recăsătorirea este interzisă dacă unul dintre soți a intrat între timp în altă căsătorie), dar și la faptul că această situație specifică din Deuteronom 24 se referă în primul rând la interzicerea unei practici nedrepte. În final, cu toate acestea, sunt de acord cu afirmația lui Laney că „Deuteronom 24:1-4 nu interferează cu planul original al lui Dumnezeu pentru căsătorie. Acest text pur și simplu îndreaptă și dă direcție acolo unde planul original al lui Dumnezeu cu privire la trăinicia căsătoriei nu a fost respectat“.

Înțeleg pe deplin de ce Laney a simțit nevoia să discute despre reforma lui Ezra cu privire la căsătorie. Și eu fac referiri la acest incident din aceleași motive. Unii evanghelici argumentează în favoarea dreptului la divorț (și recăsătorire?) apelând la Ezra 9 și 10 ca dovadă a faptului că Dumnezeu nu consideră întotdeauna că divorțul este greșit. Unii menționează faptul că Dumnezeu chiar poruncește divorțul în unele circumstanțe. Atât Laney cât și eu încercăm să arătăm că este periculos să tragem asemenea concluzii din acest caz particular.

Când ajungem la învățăturile lui Isus din Matei 19:3-12, trebuie să fim de acord cu Laney, care susține că o perspectivă asupra textului din Matei 19:9 care permite recăsătorirea după divorț în cazul imoralității nu se potrivește din punct de vedere al contextului cu ceea ce precede versetul 9 și cu ce urmează în versetele 10-12. Mergând mai departe, este dificil de a armoniza o asemenea interpretare cu învățăturile lui Isus despre divorț oriunde altundeva în Evanghelii. Însă ce putem spune despre perspectiva lui Laney cu privire la „căsătoriile incestuoase“ sau „soții necredincioși“?

Laney promovează o perspectivă a situațiilor excepționale din Matei, perspectivă care s-a bucurat de consensul părerilor criticilor exegetici atât din cercurile protestante cât și catolice.¹ Așadar, Laney are în spate o mulțime de teologi respectabili, chiar dacă modul în care își apără această perspectivă diferă de abordarea unora dintre aceștia. Cred că argumentele pe care le invocă din această perspectivă ar putea atrage un număr și mai mare de adepți printre evanghelici, deși eu personal nu sunt încă gata să promovez această perspectivă particulară care interzice recăsătorirea din Matei 19:9. Cu toate acestea, este o variantă viabilă pe lista mea de posibile interpretări ale acestui text.

El își încheie argumentația spunând că „planul lui Dumnezeu pentru căsătorie nu include divorțul, cu excepția cazului în care ar fi vorba de o căsătorie ce implică o relație de incest“. În termenii unei aplicații contemporane, această interpretare pare să afirme o interdicere absolută a divorțului indiferent de circumstanțe. Nu știu cât de strict ar aplica Laney această interdicere, dar mă îndoiesc că ar insista ca o soție să rămână într-o casă unde soțul o bate, comite incest cu copiii sau comite adulter (situație în care soția lui ar deveni încă una din cuceririle sale). Propria mea perspectivă nu ar interzice despărțirea sau divorțul legal în asemenea situații.

Laney argumentează că versetul despre fameni din Matei 19:12 „se referă la problema recăsătoririi pentru cei care au divorțat pentru porneia“. Aș fi de acord că se referă la situația lor, adăugând că Isus se referă și la cei care se vor căsători conform intereselor și cerințelor împărăției lui Dumnezeu. Ambii vor putea să-și ducă la îndeplinire chemarea prin mila lui Dumnezeu.

Îmi place foarte mult felul în care Laney rezolvă întrebarea care definește problema recăsătoririi după divorț, întrebare care se potrivește cu perspectiva lui și a mea: „Este adulterul un păcat de moment sau continuu?“ Bazându-se pe argumentele gramaticale, interzicerea din Deuteronom 24:1-4, afirmația lui Pavel din 1 Corinteni 7:5 și interzicerea divorțului de către Isus, ar trebui să tindem în direcția unei perspective a adulterului ca acțiune singulară în momentul recăsătoririi.

Cu excepția unor detalii minore, sunt de acord cu tot ceea ce spune Laney cu privire la învățăturile lui Pavel din 1 Corinteni 7. Este uimitor modul în care evanghelicii încă încearcă să facă apel la etimologia cuvintelor din versetele 15 și 39 în încercarea lor de a sancționa recăsătorirea cu soțul sau soția credincioasă care a fost părăsită. Munca atentă a lui Gordon D. Fee în ce privește statutul „faimosului ‘privilegiu paulin’” mă bucură. El invocă patru argumente conform cărora recăsătorirea nu este în discuție aici, bazându-se chiar și numai pe versetul 15, la care adaugă: „Toate acestea nu susțin că Pavel interzice recăsătorirea în asemenea cazuri; el pur și simplu nu se referă la acest subiect. Astfel, acest text ne ajută destul de puțin în această problemă actuală, foarte reală de altfel.”²

În concluzie, este evident că Laney și cu mine împărtășim aceleași puncte de vedere. Sunt încântat de contribuția lui la această carte. Diferențele noastre apar doar legate de modul de interpretare a situației speciale din Matei 19:9 și, ca urmare a acestui fapt, ce relevanță are sau nu are această situație cu privire la posibilitatea de a divorța fără a avea dreptul de recăsătorire.

---

¹ Comparați Ben Witherington, „Matthew 5:32 and 19:9 - Exception or Exceptional Situation?” *New Testament Studies* 31, 1985: 571-576. F.F. Bruce, R.P. Martin și C.C. Ryrie adoptă același punct de vedere.

² *The First Epistle to the Corinthians*, *New International Commentary on the New Testament*, Grand Rapids, Eerdmans, 1987, p. 303.

Reacție *Thomas R. Edgar*

Într-o vreme în care societatea noastră ca și întreg nu este interesată de perspectiva lui Dumnezeu asupra căsătoriei, ar trebui să fim mulțumitori atunci când cineva este profund interesat de perspectiva lui Dumnezeu asupra căsătoriei, divorțului și recăsătoririi, așa cum este Laney. Sunt total de acord cu el că poziția noastră în ce privește divorțul și recăsătorirea ar trebui să fie bazată pe Scriptură și nu pe experiența și ideile noastre personale. Împreună cu Laney, sunt și eu de părere că Dumnezeu în planul Său original a intenționat să creeze căsătoria ca pe ceva definitiv și că acesta este idealul spre care ar trebui să tindem.

În plus, sunt și eu de părere că datele Scripturii sunt împotriva ideii că într-o căsătorie mixtă (între un credincios și un necredincios) cel credincios ar trebui să divorțeze de soțul sau soția necredincioasă. Sunt de aceeași părere cu Laney că Maleahi 2:14 a avut intenția să descurajeze divorțul, cel puțin forma de divorț discutată în acel context. Așa cum argumentează și el, așa-numita perspectivă a logodnei din Matei 19:9 este greșită, iar, pe de altă parte, o căsnicie nepotrivită nu reprezintă o stare continuă de adulter. Analizele și recomandările sale pentru acest incident specific discutat aici par să fie corecte.

Cu toate acestea, în unele probleme toți patru autori ai acestei cărți sunt de acord și prin urmare nu sunt foarte importante pentru această perspectivă. De exemplu, toți susțin că-și bazează poziția referitoare la divorț pe Scriptură, cu toate acestea existând puncte de vedere diferite. Prin urmare, este evident că în problemele cele mai importante există neînțelegeri. Există și anumite probleme unde este necesar să se dea anumite explicații pentru punctele de vedere diferite.

Cu toate că sunt de acord cu Laney că perspectiva noastră asupra divorțului și recăsătoririi trebuie să fie bazată pe Scriptură, toate punctele de vedere diferite susțin că sunt bazate pe Scriptură. Trebuie să existe în unele din aceste puncte de vedere fie greșeli de interpretare, fie greșeli de plasare a accentului, existând și posibilitatea ca ambele erori să fi apărut. Orice analiză corectă a Scripturii în această problemă trebuie să se bazeze pe toate pasajele. Toate pasajele din Scriptură trebuie să fie lăsate să vorbească de la sine și fiecare

trebuie să fie în armonie cu celelalte. A le interpreta pe unele ca și cum celelalte nu ar exista și a folosi acea interpretare ca și bază pentru a nega afirmații clare (excepții) ale textelor care nu au fost luate inițial în discuție nu înseamnă tocmai a-ți baza punctul de vedere pe Scriptură. În schimb, aceasta este o selecție de texte care, luate separat, par să se potrivească cu prejudecățile celui ce interpretează, urmând apoi să le folosească pe acestea pentru a respinge textele care conțin afirmații specifice contrare prejudecăților sale.

Mă refer la folosirea pasajelor din Geneza 2:24 (care nu spun nimic despre divorț, recăsătorire, caracterul definitiv al căsătoriei, sau nu se arată pentru sau împotriva excepțiilor), Maleahi 2:14; Marcu 10:2-12; Luca 16:18; Romani 7:1-6 și 1 Corinteni 7:10-11, nici unul negând posibilitatea unor excepții, ca bază pentru a trage concluzia că, din moment ce nu ni se dă ca exemplu nici o excepție, Biblia nu îngăduie nici o excepție. Această concluzie este folosită apoi pentru a explica excepțiile expuse în mod clar în Matei 5:31-32, 19:9 și a argumenta împotriva explicației posibile din 1 Corinteni 7:10-11. Aceasta reprezintă, după părerea mea, abordarea de bază a lui Laney, mai degrabă decât o abordare care să armonizeze ideile din toate pasajele.

Cu alte cuvinte, nu sunt de acord cu ideea că un text care nu prezintă o excepție ar putea fi considerat ca negând o excepție clar subliniată în alt pasaj. Aceasta contravine oricărei abordări normale a Scripturii cu privire la orice alt subiect. De asemenea, conform uzanței, nu putem fi de acord că ori de câte ori este menționat un subiect, trebuie să apară și o listă completă de excepții, altfel considerându-se că acestea nu există.

În ce privește pasajele luate individual, nu sunt de acord cu faptul că Geneza 2:24 se referă la căsătorie ca la o relație permanentă în sensul că nu poate fi alterată în mod valid. Versetul nu se referă în nici un fel la divorț, recăsătorire sau caracterul permanent al căsătoriei. Argumentul lui Laney bazat pe cuvântul alipire pune mai mult accent pe acest cuvânt decât este cazul. Chiar și unul din exemplele lui se referă la o alianță militară, pe care nimeni nu o privește ca pe ceva indisolubil. Acest cuvânt este folosit și pentru a exprima modul în care bulgării de noroi stau lipiți împreună sau cureaua e prinsă de cingătoare. Nici una dintre aceste legături nu este permanentă. Apelul lui Laney la acest

---

argument demonstrează faptul că nu există nici un argument în acest verset care să susțină ideea de permanență.

Pun de asemenea sub semnul întrebării și apelul lui repetat la Geneza 2:24 ca plan al lui Dumnezeu pentru căsătorie, ca și cum aceasta ar sugera permanența căsătoriei și ar ieși din sfera oricăror excepții valide. Acest verset descrie acțiuni care au avut loc înainte de căderea omnirii în păcat. Am putea la fel de bine să susținem ideea că nu a fost planul original al lui Dumnezeu să păcătuim, sau să murim, sau ca femeile să suporte durerile nașterii și așa mai departe. Totuși, aceasta nu înseamnă că putem ignora faptul că după cădere, umanitatea are nevoie de un Salvator sau că moartea și suferința sunt reale. Situația ideală a omului dinainte de cădere nu poate fi folosită pentru a extrage afirmații specifice, permițând excepții pentru adulter sau alte păcate care nu au existat înainte de cădere. În mod evident, Isus se referă la acest verset din Matei 19:3-12 ca la un punct de plecare în discuție, dar nu-l folosește pentru a elimina orice posibilitate de divorț. El se referă la starea actuală de păcat și afirmă că Moise permitea divorțul, dând apoi o excepție în Matei 19:9 pentru un păcat specific.

După cum voi discuta în amănunt în capitolul meu (pag. 154-55), nici eu nu sunt de acord cu faptul că „un singur trup“ semnifică indisolubilitate, mai ales că este folosit în 1 Corinteni 6:16 cu referire la relația cu o prostituată. Afirmațiile lui Laney că Deuteronom 24:1-4 nu „iartă“ divorțul par să sugereze că acest text este împotriva divorțului (pag. 21). În codul de legi, a descrie ce este păcat și ce nu este, a permite ceva fără nici un comentariu negativ înseamnă a ierta, a îngădui acel lucru. Implică faptul că nu este greșit.

Laney argumentează de asemenea și că, din moment ce femeia din Deuteronom 24:1-4 este „pângărită“, acest lucru sugerează că divorțul ei a fost un păcat (pag. 22). Cu toate acestea, pângărirea este dat ca și motiv pentru care femeia nu se mai poate recăsători cu soțul ei. Din moment ce ea este liberă să se căsătorească cu oricine altcineva dorește, această pângărire nu se aplică și cu referire la cei doi. Aceasta nu poate fi o pângărire propriu-zisă, din moment ce ea este valabilă doar în legătură cu soțul ei inițial. Perspectiva lui Laney conform căreia pângărirea înseamnă adulter produce o situație puțin probabilă în acest text. Din moment ce recăsătorirea cu primul ei soț este considerată „o

rușine“, iar pângărirea este tratată neutru, aceasta ar însemna că recăsătorirea femeii cu primul ei soț ar fi un păcat mult mai mare decât adulterul. El susține că divorțul este întotdeauna o pângărire din moment ce preotului din Vechiul Testament îi era interzisă căsătoria cu o femeie divorțată, prin urmare implicând o stigmatizare spirituală asupra acelei femeii (pag. 24-25). Aceasta generează o altă concluzie ciudată, din moment ce preotului îi era interzisă și căsătoria cu o văduvă. Înseamnă aceasta că femeia rămasă văduvă avea asupra ei o stigmatizare spirituală, că a deveni văduvă este ceva rău? Preotului nu-i era interzisă căsătoria cu aceste femei datorită unei stigmatizări care ar fi fost asupra lor, ci pentru că el trebuia să aibă o soție virgină nu una care a aparținut altcuiva mai întâi.

Modul lui Laney de a trata textul din Matei 19:3-12 pare superficial, dacă luăm în considerare faptul că acesta este textul principal care se ocupă de o excepție. El afirmă ideea că porneia din Matei 19.9 nu este cuvântul obișnuit pentru adulter, prin urmare această excepție nu se referă la adulter (pag. 34). Aceasta pare să se bazeze pe afirmațiile lexiconului, dar un studiu al cuvintelor implicate arată că este un cuvânt obișnuit pentru adulterul comis de femei.

Am arătat de asemenea că întreaga legătură a textului din Matei 19:9 cu Levitic 18 (perspectiva căsătoriei incestuoase) nu are nici o bază, deși Laney pare să o prefere (pag. 35). Levitic 18 nu se referă la o „căsătorie incestuoasă“, ci la incest. Laney face referire la un articol al lui Fitzmeyer pentru a-și sprijini ideea. Afirmația lui Fitzmeyer că a găsit în sfârșit dovezi pentru această exprimare, „căsătorie incestuoasă“, arată de fapt lipsa acută de dovezi. Până și faptul că așa-zisele dovezi pentru acest sens sunt studiate, ne face să avem îndoieli. Nu numai că nu are sprijin pentru ideea că porneia înseamnă căsătorie incestuoasă, dar nu este nici o dovadă că Matei 19:9 se leagă în vreun fel de Levitic 18. În plus, am arătat că ideea conform căreia excepția din Matei 19:9 se referă doar la divorț, nu și la recăsătorire reprezintă o imposibilitate gramaticală. Nu stă în picioare nici argumentul lui Laney cu privire la ordinea în propoziție, din moment ce excepția este plasată exact acolo unde aceasta permite atât divorțul cât și recăsătorirea (pag. 37-38).

Nu sunt de acord nici cu faptul că o perspectivă corectă bazată pe Scriptură își are originea în argumentul conform căruia Matei 5:32 interzice orice recăsătorire: „cine va lua de

---

nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește“ (pag. 38). Această idee este generată de ignorarea primei părți a aceluiași verset, unde este vorba de o excepție. Versetul afirmă: „oricine își va lăsa nevasta, afară numai de pricină de curvie, îi dă prilej să preacurvească“. Aceasta ne dă o perspectivă cu totul diferită și mult mai corectă a clauzei pe care Laney o citează. De fapt, acest verset o transformă într-un argument în sprijinul excepției care permite recăsătorirea. Este de asemenea puțin probabil ca Marcu 10:10 să sugereze că afirmațiile lui Isus din Matei 19:9 au fost făcute în casă. Este mai probabil ca Isus să fi spus toate aceste lucruri în Matei 19:3-9 fariseilor și apoi, așa cum indică Matei 19:10, ucenicii să-L fi întrebat „din nou“ în casă.

Nu sunt de acord cu ideea lui că 1 Corinteni 7:10-11 nu permite nici o excepție. Am discutat despre aceasta pe larg în capitolul meu. O perspectivă mai viabilă decât cea a lui Laney cu privire la termenul *hagiazō* din 1 Corinteni 7:13-14 este că, mai degrabă decât „martor“, aceasta înseamnă a fi acceptat în ochii lui Dumnezeu. Argumentul conform căruia textul sugerează despre căsătorie că aceasta ar trebui păstrată de dragul mărturiei vine în mod evident împotriva permisiunii clare de a-l lăsa să plece. Sensul de mai sus pentru *hagiazō* se potrivește cel mai bine în acest context și înlesnește înțelegerea acestei aparente contradicții. Discuția lui Laney pe marginea cuvântului *lelusai* din 1 Corinteni 7:27, bazată pe timpul perfect, pare a nu avea relevanță, din moment ce timpul perfect poate la fel de bine să se refere la cineva care a fost „eliberat“ dintr-o căsătorie și care se află într-o stare continuă, proprie unei persoane eliberate. Timpul perfect nu are relevanță în analiza variantelor de interpretare. Totuși, faptul că verbul *luō* este folosit pentru a exprima eliberarea de ceva (nu doar libertate în general) este relevant și demonstrează opusul perspectivei lui Laney.

În concluzie, cred că majoritatea argumentelor lui Laney nu stau în picioare în fața unei examinări atente. În loc să se argumenteze că nu există nici o excepție atât pentru divorț cât și pentru recăsătorire, pare mai potrivit să se poarte o discuție detaliată pe baza textelor care în mod aparent permit excepții decât să se argumenteze cu texte care nu menționează nimic despre acest subiect.

Faptul că perspectiva lui Laney este foarte apropiată de cea a Bisericii Romano-Catolice nu

reprezintă doar o coincidență. Definiția pe care o dă el căsătoriei ca fiind „actul lui Dumnezeu de unire a unui bărbat cu o femeie printr-un legământ definitiv, într-o relație ce implică un singur trup“ (pag. 20), este foarte apropiată de perspectiva sacramentală a căsătoriei. Aceasta nu dovedește că perspectiva lui este greșită. Totuși, dacă începem cu această așa-zisă „natură inerentă“ a căsătoriei care nu poate fi desfăcută și facem exegeză pe toate versetele pornind de la această idee, atunci rezultatul poate fi de un singur fel. Ca și în cazul majorității celor ce susțin această perspectivă, întreaga abordare a lui Laney este structurată și dependentă de această așa-zisă natură indisolubilă a căsătoriei. Nu cred că argumentele lui sunt suficiente de puternice pentru a forța aceste clauze excepționale dându-le un sens nenatural.

Reacție Larry Richards

Este fără îndoială adevărat că „planul original al lui Dumnezeu pentru creație și voia Lui pentru căsătorie a fost ca aceasta să fie permanentă, până la moarte“. Este adevărat că Legea nu poruncește divorțul, ci doar îl îngăduie datorită împietririi inimii oamenilor. Nu există nici cea mai mică îndoială că divorțul implică păcatul - păcat săvârșit de cel puțin una dintre părți și de cele mai multe ori atât de partea soțului cât și a soției care divorțează. Păcatul constă cel puțin în eșecul de a căuta binele partenerului: eșecul în a fi sensibil, smerit, iertător, grijuliu sau atent. În cel mai rău caz, păcatul implicat este brutalitatea: de natură fizică sau psihologică, abuz sexual asupra fiilor, fiicelor sau promiscuitate. Orice consilier marital a fost forțat cel puțin o dată să se întrebe cum pot oamenii (și de multe ori „creștinii“) să se poarte unii cu alții în acest mod!

Răspunsul este bineînțeles cel dat de Isus.: „împietrirea inimii voastre“. Nu, nu este vorba despre o împietrire a inimii care conduce o persoană la divorț în ciuda voii revelate a lui Dumnezeu, ci acea împietrire a inimii pe care Vechiul Testament o descrie ca fiind abuzul sistematic asupra altor persoane (Deuteronom 15.7), precum și respingerea ostentativă a voii lui Dumnezeu (Ps. 95:8; 2 Cronici 36:13). Dumnezeu nu a poruncit divorțul, ci în îndurarea Sa l-a îngăduit. Și, înțeles corect, la fel face și Noul Testament. Atât Isus cât și Pavel, după cum am sugerat în capitolul meu din carte, interpretează divorțul și recăsătorirea ca pe o încălcare a planului lui Dumnezeu, considerându-l prin urmare ca fiind păcat. Dar pasajele în care Isus și marele apostol tratează această problemă nu interzic nici una nici alta.

Dacă ar fi să scot în evidență slăbiciunile lui Laney din prezentarea sa, aş sugera trei mari eșecuri: 1) Un eșec în găsirea sensului relației de unire sub un singur trup în căsătorie; 2) un eșec în găsirea logicii din Deuteronom 24; 3) un eșec în aplicarea învățăturilor Scripturii despre milă și iertare la problema divorțului și a recăsătoririi.

1. Natura relației de unire într-un singur trup. Ce înseamnă „un singur trup?“ Am sugerat că substantivul *bāsār* (trup) din ebraică plasează atenția asupra oamenilor ca persoane

ce trebuie să-și trăiască viața ca parte integrantă a universului fizic. În acest sens, afirmația că un bărbat și o femeie devin un singur trup prin căsătorie (Gen. 2:24) se referă la mult mai mult decât relația sexuală. Actul unirii împreună este un simbol al faptului că orice cuplu căsătorit este chemat de Dumnezeu să trăiască în această lume împărțind orice binecuvântare și tragedie cu care se întâlnesc în viața lor.¹

Dar cuvântul „trup“ atrage atenția și asupra slăbiciunii morale umane. În trup, suntem muritori, slabi și fragili. Accentul pe slăbiciune îl vedem și în Psalmul 78:39 ca și în alte texte. Dumnezeu în mila Sa „și-a adus aminte că ei nu erau decât carne, o suflare care trece și nu se mai întoarce“. Accentul pe slăbiciunea umană din cuvântul *bāsār* este atât de clar, încât l-a determinat pe Hans Walter Wolff să o definească prin expresia „omul în infirmitatea sa“.²

Așadar, soțul și soția care sunt chemați să-și împărtășească viața împreună ca un singur trup, ca o singură ființă în lunga lor experiență de-o viață în această lume, împlinesc această chemare ca și ființe infirme; mortalitatea, slăbiciunea și fragilitatea ne fac pe toți să fim vulnerabili la defecte și eșecuri, dar în același timp sunt obiectul îndurării pline de compasiune a lui Dumnezeu.

2. Logica textului din Deuteronom 24. Isus a explicat-o pe scurt. Moise permitea divorțul datorită inimilor lor împietrite. Trupul, carnea era slabă. Un soț și o soție resping chemarea lui Dumnezeu la unire și, cu inima împietrită față de partenerul său, transformă ceea ce trebuia să fie o relație pozitivă de îngrijire într-una dură, distrugătoare. În asemenea cazuri, este voia lui Dumnezeu pentru acel cuplu să rămână împreună? Dorește Dumnezeu ca soția bruscată fizic în mod continuu să rămână căsătorită, așteptând fără speranță următoarea criză de furie? Are Dumnezeu așteptarea ca victima abuzului verbal permanent din partea unui soț sau a unei soții care se simte bine doar dacă își înjosește partenerul, să continue să fie victima umilirii și abuzului? Nu vreau să spun că în asemenea cazuri trebuie să se divorțeze, dar când Dumnezeu a permis divorțul pentru victimele celor cu inima împietrită, cum putem noi astăzi să le interzicem creștinilor această opțiune?

---

3. Aplicarea învățăturilor Scripturii despre milă și iertare la problema divorțului și recăsătoririi. Ceea ce ridică cele mai mari probleme este bineînțeles eșecul lui Laney în a sesiza ceea ce psalmistul a spus atât de limpede. Dumnezeu este îndurător față de noi când păcătuim și când avem eșecuri. Psalmul 78 este un psalm istoric: derulează răzvrătirea persistentă a poporului Israel împotriva lui Dumnezeu nu odată, ci de zeci de ori. Cu toate acestea, Dumnezeu și-a oprit mânia de la ei, aducându-și aminte de slăbiciunea umană. Ba mai mult, Dumnezeu „l-a ales pe David slujitorul Său și l-a prezentat poporului ca pe păstorul lor“ (78:70-71).

În mod clar, divorțul și recăsătorirea nu reprezintă idealul lui Dumnezeu și sunt fără îndoială produsul păcatului. Sunt de acord din toată inima cu modul în care Laney a identificat chemarea la o legătură permanentă și divorțul ca fiind un păcat. Există însă iertare pentru cei care comit divorțul? Există oare destul har care să le permită recăsătorirea? Din ceea ce am citit în acest capitol, acest lucru este sub semnul întrebării. După modul în care fratele meu vede acest univers, condus în mod rigid de lege, probabil că Petru, care s-a lepădat de Domnul, ar fi fost considerat un gunoi al trecutului. Iar Iona ar fi fost digerat de balenă.

Ce bucuros sunt că trăiesc în universul lui Dumnezeu! Cât de milostiv s-a arătat Dumnezeu! În repetate rânduri L-am dezamăgit. Cu toate acestea, de fiecare dată s-a uitat la noi în mila Sa. El este iertător. Și ne dă putere să încercăm din nou în a împlini voia Lui.

---

¹ Larry Richards, Expository Dictionary of Bible Words, Grand Rapids, Zondervan, 1985, p. 283.

² Hans Walter Wolff, Anthropology of the old Testament, Minneapolis, Minn., Fortress, 1981, p. 26.

Divorț, dar fără recăsătorire

William A. Heth

Cu toate că desfacerea unei căsătorii sau divorțul legal pot fi recomandabile în anumite circumstanțe, Isus i-a învățat pe ucenicii Săi să nu se recăsătorească după divorț.¹ Acest lucru ar fi contrar naturii căsătoriei așa cum Dumnezeu a intenționat-o în actul Său de creație și o violare a poruncii a șaptea: „Să nu comiți adulter!“ (Deut. 5:18). În cazul în care se produce separarea sau divorțul legal, n-ar trebui să se piardă speranța și intenția sinceră de a se împăca. Noul Testament le permite creștinilor să se recăsătorească după divorț doar în cazul în care căsătoria a fost dizolvată prin moartea unuia dintre parteneri (vezi Romani 7:2-3, 1 Cor. 7:39).²

Acest capitol va urmări istoria căsătoriei așa cum este subliniată de Domnul în Matei 19:3-12 (vezi și Marcu 10:2-12). O citire a acestui text scoate în evidență faptul că Isus împarte istoria căsătoriei în trei perioade. Prima perioadă, relativ scurtă ca durată, privea căsătoria în forma ei ideală din Paradis (Matei 19:4-5; Marcu 10:6-8). **A doua perioadă coincidea cu iminenta disoluție a domniei legământului mozaic în Împărăția lui Dumnezeu:** era o vreme de compromisuri și concesiuni față de păcatul omenirii. „Împietrirea inimii“ oamenilor (Matei 19:7-8; Marcu 10:4-5) făcea necesară utilizarea practicii divorțului din vechiul Orient Apropiat (Deut. 24:1). Oamenii de asemenea tolerau și considerau ca legitimă instituția socială a poligamiei din vechiul Orient Apropiat. Cu toate acestea, când a venit Isus, a introdus o a treia perioadă în istoria căsătoriei, cea în care trăim cu toții acum. Aceasta a început când Isus a rostit cuvintele din Matei 19:6 și Marcu 10:9: „De aceea, ceea ce Domnul a unit împreună, omul să nu despartă“.

În această a treia perioadă decisivă, Isus nu numai că redefiniște modul obișnuit de înțelegere a divorțului prin reintroducerea

standardului inițial al lui Dumnezeu pentru căsătorie din prima perioadă, dar introduce și noua posibilitate ca unii să poată renunța la căsătorie cu desăvârșire. Acești oameni văd într-un mod unic necesitatea promovării cerințelor și intereselor Împărăției lui Dumnezeu, pentru că ei „singuri s-au făcut fameni pentru Împărăția Cerurilor“ (Matei 19.12).³

Geneza 1-2: Căsătoria așa cum a fost intenționată

În Matei 19 și Marcu 10 Isus se referă la primele două capitole din Geneza ca bază pentru învățătura Sa pe tema divorțului și recăsătoririi. De aici ar trebui să începem și noi. Toți comentatorii sunt de acord cu faptul că Geneza 2:18-25 este o dezvoltare narativă a creației umanității și a rolului nostru în creație așa cum este relatat în 1:26-28. Totuși, Geneza 2:18-25 se concentrează asupra relației dintre bărbat și femeie în creația lui Dumnezeu. Se pare că există unele dubii dacă „bărbatul“ și „femeia“ din Geneza 1:27 se referă în mod explicit la Adam și Eva, a căror relație de căsătorie este descrisă în Geneza 2:24. Cel puțin un scriitor încearcă să argumenteze că această căsătorie dintre Adam și Eva este diferită de oricare alta din istorie din moment ce doar Eva a fost creată din coasta lui Adam.⁴ Dacă așa stau lucrurile, atunci Geneza 2 nu spune nimic despre alte căsătorii. Ba mai mult, dacă acceptăm acest argument, atunci trebuie să spunem că apelul lui Isus la Geneza 2:24 în controversa cu fariseii este fără putere de convingere și ne duce pe un drum greșit. Este clar totuși, că Isus aplică conceptele din Geneza 2:24 la toate căsătoriile. Căsătoria lui Adam și Eva este astfel modelul pentru toate căsătoriile din cadrul rasei umane. A înțelege conceptele ce se găsesc în Geneza 2:24 înseamnă a înțelege însăși natura relației de căsătorie. A înțelege această relație înseamnă a înțelege bazele învățăturii lui Isus pe tema divorțului și recăsătoririi.

„De aceea *va lăsa* omul pe tatăl său și pe mama sa și *se va lipi*⁵ de nevastă-sa; și cei doi vor fi un singur *trup*“ (Geneza 2:24, accentul este pus de mine). Două concepte importante despre căsătorie sunt învățate în acest verset. Primul se referă la cuvintele „*va lăsa*“ și „*se va lipi*“, iar al doilea se referă la natura noii legături de unire într-un „singur trup“, care se referă la consumarea căsătoriei prin unirea sexuală.⁶ O înțelegere atentă a ambelor concepte va conduce la o apreciere a naturii și trăinicieii relației de căsătorie.

Căsătoria ca legământ. Primul lucru care trebuie observat este că „*a lăsa*“ și „*a se lipi*“ conțin o terminologie a legământului.⁷ Când sunt folosite cu privire la relațiile interpersonale - între ființe umane sau între Dumnezeu și o ființă umană - au o semnificație clară de legământ.⁸ Termenul „*a lăsa*“, aici și în multe alte locuri din Vechiul Testament (Deut. 28:20; 31:16; Rut 2:11; Ier. 1:16; Osea 4:10), se referă la schimbarea devotamentului și loialității individului de la o persoană sau un grup la altul.

Cuvântul „*a lăsa*“ iese în evidență în mod special ca și termen tehnic în terminologia legământului din Deuteronom (10:20; 11:22; 13:4; 30:20; vezi și Iosua 22:5; 23:8; Rut 1:14-16). Earl Kalland observă că în versetele care vorbesc despre poporul Israel alipirea de Domnul cu afecțiune și credincioșie, „cuvinte și fraze paralele care descriu această atitudine corectă față de Domnul sunt: frica, slujirea, dragostea, ascultarea, jurământul, umblarea în căile lui și ținerea poruncilor lui“.⁹ Pe scurt, folosirea cuvântului „*a se lipi*“ în Geneza 2:24 nu are nici o semnificație specifică sexuală,¹⁰ ci ne duce cu gândul la o relație sub legământ modelată după legământul lui Dumnezeu cu poporul Israel în Vechiul testament (Ezechiel 16:8, 60; Maleahi 2:10-16). Aceasta se referă la „o situație de natură foarte personală, la fidelitate și implicare“.¹¹ Astfel, căsătoria dintre oameni așa cum a fost creată inițial servea ca o metaforă pedagogică a dragostei lui Dumnezeu pentru aleasa Lui.

Caracterul permanent al căsătoriei este în mod fundamental o problemă teologică, care-și are rădăcina în relația divino-umană față de care

căsătoria reprezintă o icoană¹ (vezi Efeseni 5:31-32). Din această paralelă între necredincioșia poporului Israel față de legământul său cu Dumnezeu și necredincioșia unui soț sau unei soții față de legământul căsătoriei merită să se tragă cel puțin o concluzie teologică. Deși poporul Israel a încălcat în mod repetat legământul său cu Iehova, nu există nici un indiciu că acest lucru ar fi distrămat sau nimicit relația aflată sub legământ (Lev. 26:44-45; Jud. 2.1-3; Isaia 50:1; Ier. 3:8, 12).

Această menținere a legământului în fața încălcării flagrante a acestuia este reliefată și în căsătoria lui Osea, și în relația lui ruptă cu Gomer (Osea 1-3). Osea 2:2 nu reprezintă o formulă de divorț, ci în acest context (comparați 2:5 cu 2:13) înseamnă „nu mai locuim împreună ca soț și soție.“¹² F.I. Anderson și D.N. Freedman observă mai departe că Osea 1:9 nu reprezintă un decret din partea lui Dumnezeu cu privire la o desfacere a legământului comparabilă cu divorțul.

Legământul nu conține nici o clauză pentru o astfel de situație. Ruperea legământului din partea poporului Israel (retragere unilaterală) aduce după sine o pedeapsă severă. Israel nu are opțiunea de a nu-l mai recunoaște pe Iehova. Pedeapsa nu este o expresie a unei relații rupte. Din contră, ea apare chiar în acest cadru al relației; pedeapsa menține legământul.¹³

Dragostea, angajamentul și credincioșia care fac parte din legământul căsătoriei pot fără îndoială să fie stricate datorită păcatului omenirii. Cu toate acestea, termenii „*a părăsi*“ și „*a se lipi*“ ar trebui să ne spună că esența legământului căsătoriei este angajamentul față de partenerul de legământ indiferent de costurile personale. Totuși, cartea Geneza nu se încheie cu comentariile asupra „*părăsirii*“ și „*alipirii*“. Descrierea biblică a acestei relații merge dincolo de discuțiile cu privire la căsătorie ca și legământ. Ea definește căsătoria și ca o relație de înrudire, așa cum denotă conceptul de „un singur trup“.¹⁴

Căsătoria duce la legături permanente de rudenie. Suntem capabili de a aprecia și mai

---

¹ sau un arhetip (nota trad.)

mult învățăturile lui Isus despre divorț și recăsătorire, dacă înțelegem sensul celui de-al doilea aspect, la fel de important, care se referă la natura unirii prin căsătorie. Această idee este sugerată de afirmația din final: „cei doi vor deveni un singur trup“. Această expresie nu se referă în primul rând la unirea sexuală a unui bărbat cu soția lui, nici la copilul care va fi rezultatul unirii lor. Cuvântul „trup“ (băsăr) conține o serie de nuanțe, de aceea trebuie studiat în fiecare context individual pentru a-i înțelege semnificația. Sensul cuvântului „trup“ din Geneza 2:24 are aceeași nuanță ca și în afirmația mai concretă din Geneza 2:23: „Și omul a zis: iată în sfârșit aceea care este os din oasele mele și carne din carnea mea! Ea se va numi «femeie» pentru că a fost luată din om.“ A fi „osul și carnea“ cuiva este o expresie obișnuită în Vechiul Testament pentru a exprima o legătură de rudenie. Această „formulă de relație“ apare și în Geneza 29:14; Jud. 9:1-2 (vezi și vers. 3, 18); 2 Samuel 5:1; 19:12-13 (vezi și 1 Cronici 2.13-17). În fiecare dintre aceste cazuri se referă la o legătură permanentă de rudenie.¹⁵ Aceasta este semnificația expresiei „un singur trup“ din Geneza 2.24 (vezi și Gen. 37:27).

Un bărbat și o femeie devin soț și soție atunci când își jură unul altuia credincioșie (legământ) și-și consumă căsătoria. Imaginea biblică a căsătoriei pare să indice că ambele elemente - legământul și consumarea căsătoriei - sunt necesare pentru a forma o căsătorie adevărată. Cele două sunt nedespărțit (vezi 1 Corinteni 6:16).

Se întâmplă ceva unic și „creațional“ atunci când soțul și soția își consumă legământul căsătoriei: ei devin foarte apropiați („un singur trup“). În Matei 19:6 și Marcu 10:9 modul lui Isus de a interpreta Geneza 1:27 și 2:24 sugerează faptul că Însuși Dumnezeu este implicat în unirea noii familii. Astfel, Isus explică faptul că o căsătorie implică trei persoane: un bărbat, o femeie și Cel care la început a creat omul, de parte bărbătească și parte femeiască.

Căsătoria ca relație de tovărășie? Din păcate, unii consilieri evanghelici au tratat superficial Geneza 2:24, sărind la alte texte pentru a da o definiție a căsătoriei care să fie mai adecvată

pentru consilierea în secolul XX. Jay Adams, de exemplu, ne spune că „relația de tovărășie...este esența căsătoriei“ și-și dezvoltă această idee din Geneza 2:18: „Domnul Dumnezeu a spus: nu este bine pentru om să fie singur. Îi voi face un ajutor potrivit“. Prin urmare, el definește divorțul ca fiind repudierea și ruperea legământului (sau înțelegerii) în care ambele părți au promis să-și asigure tovărășie (în toate sensurile cuvântului) unul altuia. Divorțul este, prin urmare o declarație a faptului că promisiunile nu mai sunt așteptate, necesare sau permise.¹⁶

Citind astfel Geneza 2:18, Adams interpretează faptul că „omul era singur“ în sensul „însingurării“ (vezi și S. Ellisen și J. Mac Arthur).¹⁷ Stephen Clark subliniază bine faptul că o astfel de citire a Genezei înseamnă că „un om are nevoie de companie, o femeie cu care să discute și să-și împărtășească viața, cineva care să-i susțină moralul. În această perspectivă, adevărata companie pentru un bărbat este femeia cu care poate fi foarte intim și în fața căreia își poate dezvălui adevărul eu.¹⁸“

Greșeala de interpretare a lui Adams cu privire la textul din Geneza 2:18 este că el citește textul biblic vechi prin prisma perspectivei psihologiei moderne. Clark intervine cu corectura de rigoare atunci când spune că „asemenea interpretări vin dintr-o perspectivă modernă a relației de tovărășie care era fără îndoială străină de autorul Genezei 2, ca de altfel și scriitorilor Noului Testament.¹⁹“

„Singurătatea“ omului în contextul Genezei 1 și 2 nu se referă la nevoia lui de o companie care să-l împlinească personal, ci la nevoia lui de ajutor în împlinirea sarcinilor pe care Dumnezeu le-a dat rasei umane. „Însingurarea“ omului din Geneza 2:18 nu se referă la „singurătatea“ lui, ci la „neajutorarea“ lui, la incapacitatea lui de a duce la îndeplinire porunca lui Dumnezeu de a perpetua și înmulți rasa umană și de a cultiva și stăpâni pământul, fără ajutorul femeii (Geneza 1:26-28).

Orice sens al relației de tovărășie aici ar trebui să fie limitat la ajutor reciproc în sens larg, mai exact la trăirea împreună și ajutorarea reciprocă ca într-o echipă (vezi Eclesiastul 4.9-

---

11: Proverbe 31:10-31).²⁰ După cum subliniază Gerhard von Rad, descrierea femeii ca „un ajutor potrivit“ pentru el „nu reprezintă o evaluare romantică a femeii.²¹ Mai degrabă, scoate în evidență „neajutorarea“ bărbatului, nevoia lui pentru cineva care să-l completeze și să-i împărtășească natura - cineva care să nu fie un animal. Cu siguranță, căsătoria implică o relație de tovarășie, dar esența căsătoriei nu este tovarășia în sensul modern al cuvântului.

Legământul mozaic: concesiie și compromis²²

Din ziua în care „Dumnezeu însuși, ca tată al miresei a prezentat femeia bărbatului“,²³ așteptările lui Dumnezeu pentru relația de căsătorie au rămas și vor rămâne întotdeauna aceleași pe pământ (vezi Matei 22:30, Marcu 12:15; Luca 20:34-36). Isus a făcut această afirmație în cadrul discuției cu fariseii, când „i-a îndepărtat“ de textul din Deuteronom 24:1 și le-a îndreptat atenția spre momentul creației: „din pricina împietririi inimilor voastre a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele; dar de la început n-a fost așa.“ (Matei 19:8).

Trebuie să ne aducem aminte că în cadrul legii mozaice (a doua perioadă din istoria căsătoriei) găsim aspecte ale căsătoriilor și divorțurilor israeliților ce par să contrazică prevederile și natura căsătoriei din perioada creației (prima perioadă a căsătoriilor umane). C.G.H. Wright subliniază faptul că, deși poporul Israel a fost chemat la sfințenie, „nu trăiau într-un mediu izolat, închis ermetic față de restul umanității... prin urmare, există nenumărate puncte comune în ce privește cultura, normele sociale și obiceiurile, împărtășite de poporul Israel și popoarele contemporane.“²⁴ Credința poporului Israel a determinat diferite moduri de a reacționa la aceste practici ale popoarelor vecine. Găsim respingerea clară și interzicerea unor obiceiuri, în timp ce altele sunt tolerate și reglementate. În fine, unele practici sunt acceptate și chiar promovate, dar li se adaugă noul conținut teologic al credinței israelite. Diferitele reglementări cu privire la

comportamentul sexual din Pentateuh ne învață despre perspectiva lui Dumnezeu cu privire la relația de căsătorie și cât de gravă consideră Dumnezeu orice încercare de a-i încălca puritatea.

Levitic 18:6-18. Ideea din Geneza 2:24 referitoare la faptul că termenul „un singur trup“ se referă în primul rând la întemeierea unei noi familii sau la o relație de rudenie este mai departe clarificată în legislația biblică cu privire la anumite legături interzise (Levitic 18:6-18; 20:11-12, 14 17 19-21; Deuteronom 22:30; 27:20, 22-23). Diferitele restricții din Levitic 18 „se referă la șase relații de consangvinitate (versetele 7,9,10,11,12,13), și opt de afinitate (versetele 8,14,15,16,17,18). Acestea sunt cazuri reprezentative, bineînțeles, și nu epuizează toate posibilitățile de combinații ilicite.“²⁵ Unii au dezbătut îndelung dacă aceste reglementări se referă la parteneri de căsătorie potențiali sau la relații sexuale întâmplătoare în afara legăturii de căsătorie. Dar așa cum observă R.K. Harrison, „o citire atentă a acestor versete scoate în evidență faptul că ambele situații erau vizate de lege.“²⁶

Legea cu privire la incest nu se referă numai la relații de consangvinitate (adică legături de sânge directe între părinți și copii) dar și la relații bazate pe afinitate (legături „orizontale“ de rudenie stabilite prin căsătorie).²⁷ Începutul versetelor 6-18 din Levitic 18 dă următoarea instrucțiune: „nici unul dintre voi să nu se apropie de ruda lui apropiată [literal: de sânge] ca să aibă relații sexuale [literal: să-i descopere goliciunea]. Eu sunt Domnul.“ (vers. 6). În acest verset, „ruda de sânge“ sau „ruda apropiată“ se referă la „carne din carnea lui“ (vezi Geneza 2:23).²⁸ Aceste reguli, prin urmare se referă la relații de afinitate (legături prin căsătorie) în termenii principiului din Geneza 2:24 care spune că un bărbat și o femeie sunt „un singur trup“, adică rude sau neamuri de sânge.²⁹ Aceasta este implicația clară pentru Levitic 18:7-8: să nu descoperi goliciunea tatălui tău, nici goliciunea mamei tale; Ți-este mamă: să nu-i descoperi goliciunea. Să nu descoperi goliciunea nevestei tatălui tău. Este goliciunea tatălui tău.“

Ne este cunoscută ideea că proprii noștri copii sunt o extensie a noastră. Dar am putea fi

---

derutați de noțiunea biblică ce spune că goliciunea unei soții este goliciunea soțului ei și invers (versetele 7-8, 16).³⁰ Cu alte cuvinte, căsătoria sau mai exact relația sexuală din cadrul căsătoriei îi aduce pe soț și soție într-o legătură atât de apropiată ca părinții de copii.³¹ Aceste legi ale Pentateuhului susțin că tatăl, mama, fratele sau sora soției devin, prin căsătorie tatăl, mama, fratele sau sora bărbatului cu care ea se căsătorește, și vice-versa pentru soț, unde este vorba de rudele soției. Relațiile extinse se nasc prin căsătoria a doi oameni care nu erau rude inițial.

Poate un exemplu concret vă va ajuta să înțelegeți mai bine perspectiva biblică a relațiilor de rudenie în căsătorie. Levitic 18:8, citat mai devreme interzice unui fiu să aibă relații sau să se căsătorească³² cu mama sa vitregă. Cunoașterea legilor biblice referitoare la păcatele sexuale scoate la iveală faptul că reguli ca cele din Levitic 18:6-18 interzic relații sexuale cu rude apropiate care sunt în viață, ca și relații sexuale sau căsătoria cu rudele apropiate ale soției după moartea sau divorțul cuiva care formează o legătură în cadrul relațiilor. Spre deosebire de interzicerea adulterului (Exod 20.14, Levitic 18.20), care se referă la relații sexuale cu cineva care nu este rudă atunci când căsătoria persoanei respective este încă intactă, accentul în legile legate de incest cade pe relațiile sexuale sau căsătoria cu rudele apropiate ale soției chiar și după ce căsătoria care a creat acele relații extinse s-a încheiat prin divorț sau moartea unuia dintre parteneri.³³

În cazul din Levitic 18:8, observați că nu există nici o relație de sânge directă între fiu și mama lui vitregă. Cu toate acestea, unirea este interzisă deoarece căsătoria tatălui cu această femeie l-a adus pe fiul său într-o relație apropiată cu mama lui vitregă. Tatăl adevărat formează acum o legătură în relația dintre fiul său și mama lui vitregă ca rezultat al căsătoriei cu aceasta din urmă. Aceasta este situația pe care locuitorii aroganți ai Corintului o tolerau și pe care Pavel o condamnă în 1 Corinteni 5:1-5 (vezi și Amos 2.7). Reacția lui Pavel la această situație arată relevanța morală a legilor Vechiului Testament cu privire la incest în biserica de astăzi.

În mod curios, W. C. Kaiser, un specialist al Vechiului Testament adoptă acum poziția lui H. W. Hoenher, un specialist al Noului Testament când acesta din urmă susține că textele despre legături de rudenie din Vechiul Testament care se referă efectiv la relații de sânge (Gen. 29:14; Jud. 9:1-2; 2 Sam. 5:1, 19:12-13) nu se pot aplica la relația dintre soț și soție.³⁴ Dar Hoenher are propria lui perspectivă despre legăturile de rudenie din textele biblice. Aceleași metafore care se referă la rude de sânge sunt folosite și în Geneza 2:23-24 pentru a specifica natura relației unui bărbat cu soția lui. Aceasta înseamnă că Vechiul Testament nu face o distincție clară între conceptele de consangvinitate și afinitate.³⁵ Prin urmare, a spune că Vechiul Testament prezintă o legătură diferită de unire într-un singur trup între soț și soție decât cea dintre rudele de sânge înseamnă a distorsiona perspectiva biblică. Aceasta este consecvență. Nu face distincțiile fine ale lui Hoenher în încercarea lui de invalida implicațiile importante pentru divorț și recăsătorire sugerate de perspectiva biblică cu privire la legăturile de rudenie. După cum George Bush afirmă în comentariul său pe baza textului din Levitic 18: „noi înșine nu cunoaștem o perspectivă mai interesantă cu privire la unirea din căsătorie decât că aceasta creează pentru fiecare parte implicată un nou cerc de rude apropiate, legate împreună prin legături ce nu pot fi desfăcute “.

Este de asemenea important de remarcat faptul că perspectiva sugerată de apropierea și sanctitatea relației de căsătorie ar avea mai multă forță probabil decât oricare alta de a contracara acele sentimente.....³⁶

Nu încerc să contrazic regulile din Levitic 18 - nici Vechiul Testament nu sugerează niciunde acest lucru (iar Noul Testament ne învață exact opusul (Matei 22:23-30; 1 Cor. 7:35) - cu privire la faptul că perspectiva de „rudenie“ a legăturii de căsătorie continuă și după moartea unuia dintre parteneri, ca și cum căsătoria ar fi pentru timp și eternitate. Cu toate acestea, legea privește cercul relațiilor stabilite prin căsătorie ca rezistând și după moartea persoanei care forma legătura în relație. Dacă aceste relații extinse formate prin căsătorie durează după moartea cuiva care formează o legătură în acele relații, înseamnă că acele relații

---

nu sunt invalidate prin divorț. Relațiile sexuale și orice căsătorie în care acestea apar între soțul sau soția rămasă în viață și oricare dintre rudele prin alianță sunt interzise de legea biblică referitoare la aceste relații interzise.

Singura excepție la aceste relații interzise - având în vedere importanța pe care Vechiul Testament și vechiul Orient Apropiat o acordau moștenitorilor și urmașilor pentru a preveni dispariția numelui familiei - este găsită în legea privitoare la căsătoria între cumnați din Deuteronom 25:5-10 și în obiceiul analog din Levitic 18:18.³⁷ Aceste „excepții“ rezolvă problema principiilor conflictuale din Vechiul Testament: principiul obligației de a perpetua familia este în conflict cu principiul necăsătoririi între cumnați.³⁸

Legea mozaică din Levitic 18 - de relevanță morală astăzi - face clar faptul că divorțul legal nu desfăce legătura de unire într-un singur trup nici relațiile extinse care apar printr-un legământ de căsătorie consumat.

Deuteronom 24:1-4. Mulți evanghelici consideră că Isus permitea soțiilor nevinovate să se recăsătorească după divorț fără să fie vinovate de adulter dacă divorțul rezulta ca urmare a imoralității partenerului (Matei 5:32, 19:9). Ei găsesc sprijin în susținerea acestei perspective în modul lor de a înțelege condițiile în care se dădea cartea de despărțire în Deuteronom 24:1-4. John Murray, de exemplu argumentează că „despărțirea permisă sau tolerată sub economia mozaică avea efectul despărțirii legăturii de căsătorie.“³⁹ Guy Duty vrea să scoată în evidență același lucru atunci când susține că termenul în ebraică pentru „divorț“ în „cartea de despărțire“ semnifică o „decapitare“. el susține că acest lucru se referă la o „dizolvare absolută“ a căsătoriei.⁴⁰ Apoi, acești autori trag concluzia că recăsătorirea după un divorț legal (cum ar fi cel din Matei 5:32 și 19:9) nu constituie adulter. În cazul în care căsătoria este desfăcută, atunci nu rămâne nici o legătură cu fostul partener pentru oricine care dorește să comită această ofensă.

În orice caz, genul acesta de inferențe mai mult ne încurcă decât să ne ajute să clarificăm învățătura biblică pe tema divorțului și recăsătoririi. Nici procedura de divorț folosită de

poporul Israel nici înțelesul pur lexical al unui singur cuvânt din Deuteronom 24:1 nu pot afirma că natura divorțului „biblic“ constă în faptul că rupe definitiv legătura de căsătorie. Este una să vorbești de o despărțire extrinsecă sau legală a relației de dragoste din căsătorie și cu totul altceva să vorbești despre o despărțire intrinsecă sau constituțională a relației de rudenie din căsătorie.

Și fariseii considerau că simpla înmânare a cărții de despărțire era suficientă pentru a rupe relația. Dar, după cum observă R. Westbrook cu privire la comentariul lui Isus (Matei 5:32) cu privire la practica fariseilor (Matei 5:31), „Isus neagă aici eficacitatea cărții de despărțire în ruperea vechii relații de căsătorie (sau mai degrabă posibilitatea soțului de a se despărți și apoi de a folosi cartea de despărțire ca dovadă), dându-i astfel soției posibilitatea de a se recăsători.“⁴¹ Prin urmare, dacă divorțurile din legea mozaică nu rezultau de fapt în „ruperea relației de căsătorie“, iar noi adoptăm punctul de vedere al lui Murray și Duty, rezultă că nici divorțul de care a vorbit Isus nu a rupt legătura de căsătorie. J. D. M. Derret scoate clar în evidență faptul că „legile evreiești au greșit prin faptul că nu au reușit să înțeleagă că legătura de unire într-un singur trup persista și după divorț.“⁴²

Deuteronom 24:1-4 este textul din Vechiul Testament cel mai des disputat de cei care încearcă să legalizeze recăsătorirea după divorț pe motive de adulter. Din păcate, apelul la Deuteronom 24 ca și comentariu pe baza învățăturilor lui Isus încalcă scopul propus de acest text în contextul Vechiului Testament. De asemenea, supraevaluează importanța acestui text.⁴³ Pe scurt, această lege de restaurare a unei foste căsătorii (vers. 4) spune că o femeie divorțată care a intrat într-o a doua căsătorie nu mai poate fi luată în căsătorie înapoi de primul ei soț.

Înainte de 1986, se vorbea de cinci mari interpretări ale legii aflate în Deuteronom 24:1-4 în literatura relevantă.⁴⁴ Fiecare nouă discuție a textului căuta să scoată în evidență slăbiciunea celei precedente. Am făcut un sumar și am criticat cinci dintre acestea în cartea „Isus și divorțul“⁴⁵ și am optat în acel moment pentru a

---

cincea dintre ele. Esența celor cinci interpretări poate fi următoarea: 1) când legea vorbește despre întoarcerea soției la primul ei soț după căsătoria ei cu altcineva, soția este descrisă ca fiind „pângărită“ și aceasta sugerează că a doua căsătorie este văzută ca fiind păcătoasă; 2) intenția legii a fost să descurajeze divorțul în grabă, interzicând definitiv bărbatului care a divorțat de soția lui s-o mai ia din nou în căsătorie; astfel soțul trebuia să se gândească de două ori înainte de a iniția o asemenea despărțire irevocabilă; 3) legea reflectă punctul de vedere al israeliților care susțineau că un bărbat nu trebuie să aibă relații sexuale cu soția lui după ce aceasta a întreținut relații cu alt bărbat; 4) legea privește a doua căsătorie ca fiind perfect legală și are rolul, ca și alte legi cu privire la incest din Vechiul Testament să protejeze a doua căsătorie interzicând revenirea la prima; 5) legea se referă la logica teologică a legilor privitoare la incest din Levitic 18 și privește refacerea primei relații, în care cei doi au fost uniți într-un singur trup, după intervenția unei a doua relații ca un fel de incest: femeia care acum formează o legătură între cei doi bărbați i-a făcut să devină ca doi frați, și a se reuni cu fostul soț este ca și cum un bărbat s-ar căsători cu sora lui.

Cea mai recentă soluție la motivul din spatele interzicerii recăsătoririi cu primul soț din Deuteronom 24:1-4 vine de la R. Westbrook. Westbrook se pare că a găsit o modalitate mai comprehensivă a acestui text problematic atunci când a observat că toate respectivele, până în acel punct au uitat să ia în considerare un element crucial în acea situație (vers. 1-3) care capătă sens în versetul 4, și anume diferența care este observată între prima și a doua căsătorie înainte ca primul soț să încerce să se întoarcă la soția lui.

În prima căsătorie, soțul găsește anumite motive de pângărire a soției lui și divorțează de ea; În cea de-a doua căsătorie, el „nu o agreează“ și divorțează de ea sau în alt caz, moare. Prin urmare, trebuie să existe un factor comun care să facă pe de o parte legătura între „a dispăcea“ și moarte în divorț, iar pe de altă parte să distingă cele două tipuri de despărțiri în cazul divorțului pentru „pângărire“. Acel factor admitem că îl găsim în aspectul legat de proprietate al

căsătoriei, mai exact în consecințele financiare ale despărțirii.⁴⁶

Westbrook observă că Biblia nu conține nici o evidență directă cu privire la acest aspect al căsătoriei - și cu siguranță că nu este necesară o asemenea evidență pentru a valida soluția lui Westbrook - dar practica obișnuită în vechiul orient Apropiat și surse date provenite din surse evreiești postbiblice sunt suficiente pentru a stabili existența unei tradiții legale continue care ne informează cu privire la modul în care înțelegem aplicarea legii în acest caz particular din Deuteronom 24.

Din toate datele pe care le avem la îndemână, rezultă două principii legale.⁴⁷ Primul, dacă soția este vinovată de purtare necuviincioasă recunoscută public, fie în domeniul îndatoririlor ei financiare sau casnice, fie datorită purtării necuviincioase din punct de vedere sexual în afara adulterului,⁴⁸ soțul ei este îndreptățit să divorțeze de ea fără nici un fel de consecințe financiare pentru el. Acest principiu se aplică la primul divorț al soțului menționat în Deuteronom 24:1, divorțul datorită unor motive de „pângărire“. Al doilea principiu recunoaște că atunci când o căsătorie este desfăcută în mod legal, fie prin divorț fie prin moarte, soția are dreptul la o înțelegere financiară. În cel mai rău caz, zestre ei îi este înapoiată, dar de obicei soțul trebuia să-i plătească în plus din propriul buzunar. Acest principiu se aplică la cel de-al doilea divorț al soțului, menționat în Deuteronom 24:3, divorțul datorat faptului că o „dispăcea“ (literar, „o ura“).

Westbrook observă că distincția legală făcută între cele două feluri de divorț este întâlnită de asemenea și în formulele de divorț aflate în diversele coduri de legi din vechiul Orient Apropiat. Ori de câte ori divorțul nu este justificat legal de prezența unei „pângăriri“, cuvântul „a urî“ este adăugat la formula de divorț obișnuită și nu se referă la divorț în sine (pentru care există un alt termen tehnic), ci la un divorț pur subiectiv, în care soțul va fi penalizat din punct de vedere financiar.⁴⁹ Această combinație de „ură“ și „divorț“ nu se găsește numai în Deuteronom 24:3, ci și în Maleahi 2:16.

Acum, terenul este pregătit pentru a înțelege de ce primul soț din Deuteronom 2 nu mai are voie să se întoarcă la soția de care a divorțat datorită unor motive de „pângărire“.

Primul soț a divorțat de soția lui pe motive de „pângărire“ și prin urmare, a scăpat de consecințele financiare normale - nu i-a plătit nimic pentru divorț și probabil i-a reținut și zestrea. Cu toate acestea, femeia a reușit să-și găsească alt soț, iar căsătoria s-a încheiat în circumstanțe care au lăsat-o în condiții bune: cu zestrea ei (dacă a primit o a doua zestre de la familia ei), eventual daruri de nuntă de la al doilea soț, plus banii de divorț sau suma alocată văduvelor. Acum că este o văduvă bogată sau femeie divorțată, primul soț uită obiecțiile inițiale pe care i le-a adus și caută să se recăsătorească cu ea.

Efectul ar fi că al doilea soț profită pentru a doua oară: prima dată respingându-și soția și a doua oară acceptând-o. Este un caz flagrant de îmbogățire necinstită în care legea intervine pentru a-l preveni. Interzicerea recăsătoririi este bazată pe ceea ce în legislația modernă s-ar numi „estoppel“. Conform acestei legi, o persoană care a profitat în urma unei serii particulare de factori nu poate profita a doua oară încuviințând opusul acelei situații particulare. El este legat de prima lui alegere, fie că ea reprezintă adevărul obiectiv sau nu.⁵⁰

Westbrook explică faptul că acest principiu legal („estoppel“) este exprimat prin expresia „după ce a fost pângărită“. Forma ebraică a verbului exprimă o relație de cauzalitate și ar fi cel mai bine tradusă prin „a fost determinată să fie necurată“. Accentul nu cade pe faptul dacă soția este sau nu pângărită, ci pe faptul că primul soț a susținut că ea este necurată. „Pentru că a profitat de pe urma afirmației că ea nu este potrivită să-i fie soție, nu mai poate acționa acum ca și cum ea ar fi potrivită să se căsătorească cu el deoarece împrejurările au transformat-o într-o pretendente mai profitabilă.“⁵¹

Consider că soluția lui Westbrook este cea mai satisfăcătoare până în momentul de față. De asemenea, este în acord cu analiza strălucită a lui S.A.Kaufman cu privire la structura legii în

Deuteronom.⁵² Cazul din Deuteronom 24:1-4 cade sub incidența pasajului din 23:20-24:7 care extinde cea de-a opta poruncă: „să nu furi!“ Modul în care înțelegem atât eu cât și Wenham perspectiva biblică ce privește căsătoria ca pe o relație de rudenie - bazată pe învățăturile din Geneza 2:24 ce spun că soțul și soția devin „un singur trup“ - nu se pune la îndoială, iar aplicația noastră a logicii legii incestului la restricțiile din Deuteronom 24:4 este în concordanță cu detaliile cazului și cu legile date, dar probabil că nu reprezintă punctul principal al legislației în acest text.

Bazându-ne pe noile informații ale lui Westbrook, ce poate fi spus pe scurt cu privire la semnificația textului din Deuteronom 24:1-4 cu privire la dezbaterile pe tema divorțului contemporan între evanghelici? Hoehner susține, alături de Murray și Duty că certificatul de divorț „indică faptul că a existat o rupere a relațiilor de căsătorie de o asemenea importanță încât Moise a decretat ca prima căsătorie să nu poată fi reconstituită - prin urmare a fost permanent ruptă.“⁵³ Am afirmat în publicațiile mele anterioare că cea mai probabilă explicație pentru interzicerea refacerii căsătoriei inițiale este că logica legilor incestului privea refacerea acelei relații ca pe un gen de incest. Chiar dacă accentul în aceste legi nu cade pe interzicerea relațiilor de tip incestuos, în lumina logicii legilor incestului ar trebui să descurajăm „refacerea căsătoriei cu un partener divorțat după ce unul dintre parteneri a avut între timp o a doua căsătorie.“⁵⁴ Totuși, informațiile lui Westbrook invalidează concluziile lui Hoehner, Murray, Duty și alții. Folosirea cărții de despărțire „nu indică nicidecum faptul că a existat o rupere a relațiilor de căsătorie de o asemenea importanță încât Moise a decretat ca prima căsătorie să nu poată fi reconstituită, fiind prin urmare permanent ruptă“, după cum afirmă Hoehner. Cartea de despărțire era o parte dintr-o practică legală din vechiul Orient Apropiat. Avea consecințe legale în acea perioadă a istoriei căsătoriei, dar folosirea ei în Vechiul Testament nu ne spune nimic cu privire la „puterea“ ei de a desface o căsătorie.⁵⁵

Dacă Deuteronom 24 nu ne spune nimic despre abilitatea cărții de despărțire de a rupe legătura, nu ne spune nimic nici despre

---

caracterul permanent al relației de căsătorie.⁵⁶ Cu toate acestea, perspectiva biblică ce privește relația de căsătorie ca pe una de rudenie sugerează că, așa cum părinții nu pot împiedica faptul că copiii lor sunt sânge din sângele lor și carne din carnea lor, indiferent cât ar fi de nedisciplinați sau imorali, tot așa nici un om nu poate „divorța“ sau împiedica relația de rudenie cu soția lui, care devine un singur trup cu el (Gen 2:23-24; Lev. 18:7-8) prin legământ și consumarea căsătoriei.

Ezra 9 și 10. Eșecul în interpretarea reformei lui Ezra cu privire la căsătorie în contextul legământului mozaic împreună cu citirea superficială a capitolelor 9 și 10 din Ezra i-au condus pe unii lideri evanghelici să facă apel la acest text pentru a justifica recăsătorirea după divorț din 1 Corinteni 7:15. De aceea, trebuie să studiem pe scurt natura reformei lui Ezra cu privire la căsătorie și ce implicații ar putea avea, dacă are, în legătură cu modul nostru de a înțelege învățăturile lui Pavel care spun că un credincios „nu este legat“ de un partener necredincios atunci când acesta din urmă dorește să desfacă legătura de căsătorie.

Poporul Israel trebuia să joace un rol unic în planul lui Dumnezeu de a aduce binecuvântare tuturor popoarelor de pe pământ. Ei trebuiau să fie deosebiți, puși deoparte față de celelalte națiuni și practicile lor păgâne. Menținerea unei adevărate relații între Iehova și poporul Său putea fi obținută doar prin puritatea rasei. Prin urmare, este de importanță faptul că, atunci când profetul lui Dumnezeu ridică problema căsătoriilor mixte în maleahi 2:13-16, respingerea divorțului este însoțită de accentul pe căsătorie cu un partener în scopul creșterii unor copii după voia lui Dumnezeu (vezi Lev. 11:44; Isaia 6:13). Istoria poporului israel este o mărturie a faptului că aceste căsătorii mixte conduceau la idolatrie și compromis (Judecători 3:1-6; 1 Împărați 11:1-6, 16:31-33; Ezra 9-10).

Când Ezra a sosit la Ierusalim, după ce a călătorit din Babilon (458 î.de H.), a fost înștiințat cu privire la o problemă serioasă: poporul Israel, inclusiv preoții și Leviții nu s-au separat de popoarele aceluși ținut și de modul lor păgân de viață. Ezra 9:2 afirmă că această neșeparare consta în „luarea“ fiicelor lor pentru

ei și a fiilor „așa încât rasa sfântă s-a amestecat (arab, „a avea părtășie“) cu oamenii acelor ținuturi “. Acest lucru este descris ca „necredincioșie“. Ezra este atât de copleșit de durere încât își sfășie hainele și se apleacă la pământ înfricoșat.

Într-o rugăciune de mărturisire el spune: „Să începem iarăși să călcăm poruncile Tale, și să ne încuscrim (vezi și Deuteronom 7:3) cu aceste popoare urâcioase? N-ar izbucni iarăși mânia Ta împotriva noastră până acolo încât ne-ar nimici fără să lase nici rămășiță nici robi izbăviți?“ (Ezra 9:14). În trecut aceste păcate îl determinau pe Dumnezeu să-i dea în mâinile dușmanilor lor, iar Ezra se teme pentru viitorul poporului Israel dacă asemenea păcate s-ar fi repetat. În aceste condiții, Șecania face o propunere care este acceptată și dusă la îndeplinire: „Să facem acum un legământ cu Dumnezeul nostru pentru izgonirea tuturor acestor femei și a copiilor lor, după părerea domnului meu și a celor ce se tem de poruncile Dumnezeului nostru. Și facă-se după lege.“ (Ezra 10:3).⁵⁷

Situația descrisă în Ezra 9-10 este adesea dată drept exemplu clasic în care dintre două păcate, cel mai puțin rău trebuia ales: divorțul este mai puțin rău decât distrugerea poporului evreu. Putem spune aceasta, totuși doar dacă Ezra privea acele legături ca adevărate căsătorii. Toate probele ne demonstrează că nu a făcut acest lucru. Încă din 1890, George Rawlinson observa:

Este destul de clar că Ezra a interpretat Legea ca fiind total împotriva căsătoriilor mixte (Ezra 10-14), interzicând nu numai întemeierea lor dar și continuarea lor. Probabil că, strict vorbind, el nu le privea ca pe adevărate căsătorii, prin urmare nimic mai mult decât niște legături ilicite obișnuite. Responsabili pentru răul care se abate asupra unor asemenea legături nu sunt cei care le rup, ci cei care le fac.⁵⁸

În ochii lui Ezra, aceasta nu era o problemă de rupere a unor legături legitime de căsătorie ci de a declara ca fiind nule acele căsătorii care, din punctul de vedere al legii mozaice fuseseră interzise. H.G.M. Williamson observă că legea mozaică recunoștea pericolul deosebit la care căsătoriile cu popoarele indigene din Canaan conduceau aproape cu siguranță, și anume

---

apostazia religioasă sau sincretismul; Exod 34:11-16; Deut. 7:1-4; 20:10-18. Asemenea căsătorii erau prin urmare strict interzise și prezintă interes faptul că și patriarhii erau prezentați ca fiind conștienți de acest pericol (Gen 24; 28:1-9).⁵⁹

Prin urmare, aceste căsătorii au fost făcute ilegal într-un sens foarte real. Erau căsătorii ilegale încă de la începerea lor, iar Ezra putea să acționeze așa cum a făcut-o în lumina amenințărilor pe care asemenea relații le aduceau asupra națiunii Israel. Dumnezeu a stabilit o relație cu poporul Său conform legământului mozaic, iar poporul Israel trebuiau să se încadreze prevederilor acestui legământ.

Faptul că Ezra privea aceste legături de căsătorie ca fiind în afara legii este sugerat în continuare de cele două cuvinte ebraice pe care Ezra le alege pentru a le descrie (*nasa* și *yasab*). Cu toate că Ezra cunoaște și chiar folosește verbul obișnuit pentru „a se căsători“ (*laqah* în 2:61), el folosește alți temeni când spune că bărbații „au luat“ (*nasa* în 9:2, 12; 10:44) pe unele din fetele țărilor aceluiași, sau „se însuraseră“ (*yasab* în 10:2, 10, 14, 17-18) „cu femei străine“. Primul verb este folosit și în alte locuri în Vechiul Testament pentru „a lua de nevastă“ (Rut 1:4, 2 Cronici 11:31; 13:21; 24:3; Neemia 13:25), și fiecare din aceste referințe se referă la femei străine, mai multe femei ale aceluiași bărbat sau concubine. Ultimul termen este folosit doar în Ezra și Neemia (13:24, 27), iar partea acuzată este reprezentată întotdeauna se femeile străine.⁶⁰ Terminologia de „divorț“ utilizată de Ezra susține o concluzie similară.⁶¹

Ezra „era un cărturar iscusit în Legea lui Moise“ (Ezra 7:6). El studia, practica și învăța pe alții această lege în Israel (v.10). Cu toate acestea, el utilizează terminologia mai puțin obișnuită pentru a descrie „căsătorirea“ („luarea“) și „divorțul“ („izgonirea“) acestor femei. Rugăciunea lui Ezra pare să indice mai departe că aceste „căsătorii mixte“ nu se practicau încă (Ezra 9:2 comparat cu 9:14). Cum se poate ca acești israeliți să fi făcut un legământ cu Dumnezeu (Ezra 10:3) să izgonească soțiile lor legitime dacă este adevărat că Scriptura privește căsătoria ca pe un legământ făcut între soț și soție în prezența lui Dumnezeu?⁶²

Ațiunile lui Ezra sunt considerate de obicei ca fiind aspre și dure. Cu toate acestea, cele mai grave cazuri de legături în afara legii puteau fi pedepsite cu moartea ambilor parteneri, la fel ca și în cazul adulterului (Lev. 20:10). Numeri 25.1-15 înregistrează cazul unui israelit care și-a luat o soție străină și a fost executat în mod sumar. Faptul că Ezra a cerut doar „divorțul“ de femeile străine, și nu execuția lor poate fi considerat ca un act semnificativ de bunătate.

Când bărbații din poporul Israel au izgonit femeile străine în ascultare de lege, mai mult ca sigur că s-au recăsătorit cu femei israelite. Am observat deja că recăsătorirea era considerată ca fiind perfect „legală“ sub legământul mozaic cu toate că, strict vorbind, Ezra probabil că nu considera legăturile inițiale ca fiind căsătorii legitime și probabil că a privit divorțul ca fiind comparabil cu anularea căsătoriei. Când această situație de „divorț“ și recăsătorire este privită în lumina conextului legământului vechi, este destul de dificil să scoatem aplicații directe la învățăturile lui Pavel din 1 Corinteni 7:15 de sub noul legământ. De fapt, Pavel le poruncește soțiilor credincioase să nu divorțeze și să nu se despartă de soții lor necredincioși (1 Cor. 7:12-14), și aceasta pentru a păstra restaurarea căsătoriei de către Isus la standardele ei de la creație în cea de-a treia perioadă din istoria căsătoriei. Ca și un ordin al creației, căsătoria îi leagă pe toți, indiferent de credința partenerilor sau lipsa lor de credință. Sub Noul Legământ, faptul că o soție este credincioasă sau nu are puțin efect în învățăturile lui Isus (și prin urmare și ale lui Pavel) cu privire la caracterul permanent al căsătoriei. Reforma lui Ezra cu privire la căsătorie nu ne spune nimic despre permisiunea de a se recăsători a partenerului credincios părăsit din 1 Corinteni 7:15.

Concluzii din cea de-a doua perioadă din istoria căsătoriei. Aș vrea să arunc o scurtă privire asupra perioadei de concesiune și compromis din istoria căsătoriei cu unele comentarii din studiile lui Wright cu privire la locul pe care îl ocupă etica Vechiului Testament astăzi. Wright, în studiul său cu privire la modul în care credința poporului Israel se relaționa și interacționa cu lumea vechiului Orient Apropiat, observă că poligamia și divorțul împreună cu sclavia „erau tolerate în mijlocul poporului

---

Israel, fără vreo poruncă sau sancțiune divină explicită, dar cu o critică teologică crescândă care-i privea ca scăzând după standardele cele mai înalte ale lui Dumnezeu ⁶³ Există o diferență instructivă, totuși între perspectiva Vechiului Testament cu privire la poligamie și cea cu privire la divorț. După cum explică Wright, divorțul este mult mai rău privit din perspectiva idealului lui Dumnezeu decât pare să fi fost cazul poligamiei. În cazul divorțului există atacul fără compromis din Maleahi 2:13-16, culminând cu afirmația: „Urăsc divorțul, spune Domnul Dumnezeu lui Israel.“ Cu privire la poligamie nu găsim nimic atât de tăios sau cu o argumentație teologică atât de puternică. Probabil că acest lucru se întâmplă deoarece, în timp ce poligamia este un fel de „extensie“ a legăturii obișnuite de căsătorie dincolo de limitele monogamiei intenționate de Dumnezeu, divorțul reprezintă o distrugere gravă a acesteia. Înseamnă „acoperirea cu violență“, după cum se exprimă Maleahi. Poligamia multiplică relațiile acolo unde Dumnezeu a intenționat o singură relație; dar divorțul distruge sau presupune distrugerea relației.⁶⁴

Restaurarea standardului de la creație. Învățăturile Noului Testament

Este imposibil să negi, după ce ai citit Evangheliile, faptul că Isus a cerut supunerea necondiționată a celor care alegeau să-l urmeze (vezi Matei 5:29-30; 10:32-26; Luca 9:57-62; 14:25-33; 18:24-30; Ioan 15:13). A mers atât de departe încât îi avertiza anticipat pe cei ce doreau să-I devină ucenici că există un sacrificiu mare implicat în reacția pozitivă la predicarea veștii bune despre Împărăția lui Dumnezeu: se aștepta de la ucenici să se supună eticii acelei Împărății. Cei care susțin că sunt urmașii lui Isus trebuie prin urmare să accepte noile elemente ale legilor prezente ale lui Dumnezeu pe care le-a instaurat Isus. În această Împărăție, legile lui Dumnezeu sunt pline de îndurare dar în același timp exigente. Aceasta este la fel de valabil în cazul standardelor înalte ale lui Isus pentru căsătorie cât și pentru alte aspecte ale credinței și practicii creștine.

Învățăturile Domnului Isus despre divorț și recăsătorire în această a treia perioadă care este decisivă în istoria omenirii i-au uluit pe cei mai apropiați dintre ucenicii Lui. Ei au reacționat ca și cum standardele Lui cu privire la caracterul permanent al căsătoriei ar fi fost prea dificil de suportat: „Dacă astfel stă lucrul cu bărbatul și nevasta lui, nu este de folos să se însoare.“ (Matei 19:10). Cu toate acestea, Isus i-a încurajat și le-a spus că îndurarea lui Dumnezeu îi aștepta și în acest domeniu al căsătoriei (Matei 19:9-12, 26).

Învățăturile Noului Testament cu privire la divorț și recăsătorire pot fi punctate în următoarele afirmații. Prima afirmație este centrală în învățăturile Noului Testament ca și întreg și reflectă modul lui Isus de a înțelege Geneza 1:27 și 2:24: planul lui Dumnezeu pentru căsătorie în cadrul rasei umane.

1. Dumnezeu vrea ca legătura de căsătorie să se manifeste pe parcursul unei relații de o viață. „Ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă.“ (Marcu 10:2-9; Matei 19:3-8).

2. Cuplurile căsătorite nu trebuie să se despartă sau să divorțeze (1 Cor. 7:10; vezi și Marcu 10:9; matei 19:6).

3. În caz de despărțire sau divorț, partenerei trebuie să rămână necăsătoriți sau să se împace (1 Cor. 7:11).

4. Recăsătorirea după divorț înseamnă adulter (Matei 5:32; Marcu 10:11-12; Luca 16:18).

5. Divorțul în sine est un fel de adulter și conduce femeia să comită adulter dacă se recăsătorește, cu excepția cazurilor de infidelitate (Matei 5:32 în contextul versetelor 27-32: încălcarea celei de-a șaptea porunci).

6. „Oricine își lasă nevasta afară de pricină de curvie, și ia pe alta de nevastă, preacurvește, și cine ia de nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește.“ (Matei 19:9).

---

7. Soția credincioasă care este lăsată de un soț necredincios „nu mai este legată de el.“ (1 cor. 7:15).

Afirmațiile de la 1 la 4 prezintă o imagine unificată a caracterului permanent al legăturii de căsătorie. niciunde în Evangheliile nici la Pavel nu găsim un mandat clar și precis cu privire la recăsătorirea după divorț, deși afirmațiile 6 și 7 se apropie de aceasta. Alte două texte relativ clare din Pavel care nu au fost prezentate mai sus sunt în concordanță în special cu afirmația a patra, și anume că recăsătorirea cu un alt partener înaintea morții primului constituie adulter. În Romani 7:2-3, Pavel afirmă clar că recăsătorirea înaintea morții partenerului este adulter. În 1 Corinteni 7:39 Pavel se referă la situația unei văduve credincioase: se poate recăsători odată ce soțul ei a murit (vezi 1 Corintei 7.8-9), iar noul ei partener trebuie să fie credincios.

Doar afirmațiile de la 5 la 7 par să fie în contradicție cu afirmațiile de la 1 la 4. Totuși, o privire mai atentă asupra afirmației a cincea ar trebui să scoată în evidență faptul că nu există de fapt nici o contradicție. Dacă pofta este văzută ca o ramură a celei de-a șaptea porunci, „păcătuirea în inimă“ (Matei 5.27-30), nu este surprinzător să aflăm că divorțul este condamnat în termeni similari (Matei 5:31-32). Modul în care aceste două antiteze sunt aranjate sub subiectul celei de-a șaptea porunci ne arată că atât „poftea“ cât și „divorțul“ - când divorțul nu are loc din motive de infidelitate - încalcă spiritul celei de-a șaptea porunci: „să nu comiți adulter.“ (vers.27).

Aduceți-vă aminte că în căsătoriile între evrei din vremea lui Isus, cartea de despărțire, odată trimisă, garanta libertatea femeii pentru a se recăsători (Matei 5.31). Prin urmare, atunci când Isus spune că bărbatul care divorțează de soția lui o determină să comită adulter, spune de fapt două lucruri. În primul rând, Isus spune că acea carte de despărțire nu îndeplinește rolul pe care evreii credeau că-l îndeplinește: nu desface legătura de căsătorie. În al doilea rând - și există un consens total cu privire la acest lucru - afirmația lui Isus („îi dă pricină de preacurvie“) arată înspre soțul care divorțează și îl face responsabil din punct de vedere moral pentru că

îi determină pe fosta lui soție și cel de-al doilea soț al ei să comită adulter împotriva lui.⁶⁵

Dar ce înțeles are expresia „afară numai de pricină de curvie“ în contextul păcatului care încalcă spiritul celui de-a șaptea porunci? Răspunsul la această întrebare nu este nici pe de parte atât de complicat cum apare în unele lucrări cunoscute pe tema divorțului și recăsătoririi. Expresia „afară de pricină de curvie“ nu trebuie să însemne mai mult decât că divorțul de o soție infidelă nu o va face vinovată de păcatul adulterului, căci ea s-a făcut singură vinovată de acest păcat, adulterul fiind cel mai obișnuit gen de păcat sexual exprimat prin termenul „porneia“ (tradus în Biblie ca „curvie“)⁶⁶.

Cazul special din Matei 5:32 este pur și simplu o recunoaștere a faptului că, dacă soția a comis deja adulter, soțul ei nu poate fi considerat vinovat că a condus-o la aceasta prin faptul că a divorțat de ea. ea este cea care va fi considerată vinovată de încălcarea celei de-a șaptea porunci în acest caz, nu el. Isus nu specifică nimic în prima parte din Matei 5:32 despre recăsătorirea după divorț din cauze de imoralitate sexuală. Dar imediat în continuare, găsim afirmația absolută și condițională a lui Isus că „oricine ia de nevastă pe cea lăsată de bărbat preacurvește“ (Matei 5:32). Această adăugare, împreună cu omiterea cazului excepțional din paralela Evangheliilor după Luca (Luca 16:18), sugerează puternic faptul că Isus nu a intenționat niciodată să sancționeze recăsătorirea după divorț din pricină de infidelitate în căsătorie.

Cu aceasta ne mai rămân doar afirmațiile 6 și 7: Matei 19:9 și 1 Corinteni 7:15. Scolastici și liderii creștini sinceri au păreri împărțite cu privire la posibilitatea recăsătoririi după divorț în cazurile particulare pe care cele două texte le menționează. Unii le interpretează ca permițând divorțul sau separarea dar nu și recăsătorirea, în timp ce alții le înțeleg ca permițând creștinilor să divorțeze și să se recăsătorească fără să fie vinovați de comiterea păcatului adulterului. În cele ce urmează, voi aduce cele mai importante argumente pentru care cred că, deși despărțirea sau divorțul legal pot fi încurajate în anumite situații dificile - nu neapărat limitate la păcate sexuale - nici matei 19:9 nici 1 Corinteni 7:15 nu

---

sanctionează recăsătorirea după divorț în acele condiții particulare pe care le au în vedere.

Matei 19:9

Isus le-a răspuns: „Din pricina împietririi inimilor voastre a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele, dar de la început n-a fost așa. Eu însă vă spun că oricine își lasă nevasta, afară de pricină de curvie și ia pe alta de nevastă, preacurvește, și cine ia de nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește.“ (Matei 19:8-9).

Există cinci motive majore pentru care nu cred că porunca dată cu autoritate de Isus în Matei 19:9 a fost intenționată să pună deoparte „infidelitatea în căsătorie“ sau alte păcate sexuale ca excepții de la interzicerea absolută a recăsătoririi după divorț. În observarea acestor motive cred că poate fi arătat că Isus privea recăsătorirea după divorț, din anumite motive, atât ca pe o încălcare a poruncii a șaptea cât și contrară planului de creație al lui Dumnezeu pentru căsătorie. Voi începe cu cele mai puțin importante argumente și mă voi îndrepta spre cele pe care le consider cele mai importante.

1. Argumentul din punct de vedere al perspectivei istorice.⁶⁷ Când am început propriile studii serioase asupra învățăturilor lui Isus despre divorț în vara lui 1980, nu a durat mult până să-mi dau seama că marea majoritate a scolasticilor nonevanghelici au respins aproape în unanimitate interpretarea textului din Matei 19:9 pe care majoritatea profesorilor mei de seminar au dat-o cu o certitudine indiscutabilă. Acei școlști care au interpretat situațiile particulare din Matei 5:32 și Matei 19:9 ca îngăduind divorțul și recăsătorirea în caz de „pângărire“ ar susține cu siguranță, împreună cu T.W. Manson: „Consider că este la fel de sigur cât poate fi orice altceva în critica Noului Testament faptul că expresiile „parektos logou porneias“ și „me epi porneia“ (Matei v.32, 19:9) nu fac parte din învățătura propriu-zisă a lui Isus în această problemă.“⁶⁸

Am început să-i suspectez pe evanghelicii protestanți că au adoptat o interpretare tradițională și nu scripturală a învățăturilor biblice pe tema divorțului și recăsătoririi. Unul din scriitori merge atât e departe încât îi

avertizează pe protestanți care sunt adesea atât de dornici să respingă tradiția în favoarea „Scripturii singure“ că se supun fără să-și dea seama unei auto-decepții.

Interpretarea lor este, în cea mai mare parte inconștient condiționată într-o mare măsură de educația creștină și mediul din care provin - adică de tradiția (folosită aici în sensul obișnuit al cuvântului) denominației lor. O mare parte din diferențele exegetice dintre ei poate fi explicată prin presuposițiile doctrinare diferite.⁶⁹

Prin urmare, cred că o apreciere a momentului și modului în care exegeza protestanților pe textele legate de divorț a intrat în istoria bisericii ne ajută să explicăm discrepanța care există astăzi între lipsa unei baze scripturale puternice pentru această perspectivă și influențele sale larg răspândite.

Primul motiv pentru care nu cred că Matei 19:9 ar trebui interpretat ca permițând recăsătorirea după divorț în caz de infidelitate în căsnicie este că această idee era străină de biserica timpurie. Noțiunea modernă de divorț ca „desfacere“ a legăturilor de căsătorie cu posibilitatea recăsătoririi după aceea nu fusese auzită de creștinii din primele secole. „Lipsa evidențelor de divorț (în acest sens modern) și recăsătorire în primele cinci secole este cu atât mai bătătoare la ochi cu cât în această perioadă atât legile evreiești cât și cele păgâne permiteau divorțul și recăsătorirea“⁷⁰ Cea mai plauzibilă explicație pentru acest punct de vedere al solidarității legăturii de căsătorie și al menținerii ei de către creștinii de la început în fața slăbiciunii legilor seculare cu privire la căsătorie este că această învățătură a pornit chiar de la Isus.

Cel mai concludent studiu cu privire la modul în care scriitorii creștini de demult înțelegeau învățăturile Noului Testament pe tema divorțului și recăsătoririi a fost scris de Henri Crouzel și publicat în 1971. Crouzel precizează că în primele cinci secole toți scriitorii greci și latini cu excepția unuia erau de acord că recăsătorirea după divorț indiferent de motiv constituia adulter. Acești interpreți creștini timpurii susțineau că partenerii sunt legați în căsătorie pînă la moartea unuia dintre ei. Când

---

un partener de căsătorie era vinovat de infidelitate, în mod oboșnuit înțeles în sensul de adulter, celălalt partener era de așteptat să se despartă, dar nu avea dreptul să se recăsătorească. Chiar și în cazul din 1 Corinteni 7:15 - așa-numitul privilegiu paulin pe care mai târziu învățătura catolică l-a considerat că sancționează practica de a permite recăsătorirea cu un credincios părăsit de un partener necredincios - părinții vechi ai Bisericii au menținut regula că partenerul credincios părăsit nu avea dreptul să se recăsătorească.

Interpretarea scrierilor creștinilor timpurii sau patristici cu privire la textele despre divorț a rămas perspectiva-standard a Bisericii din vest până la începutul secolului XVI când Erasmus a sugerat o interpretare diferită care a fost adoptată de Luther și alți protestanți. Erasmus era un teolog care căuta „să rezolve o problemă etică în cadrul Bisericii și a societății încercând să găsească o soluție bazată pe Scriptură și centrată pe Cristos.”⁷¹ Modul lui de a interpreta textele despre divorț nu era un exercițiu academic,⁷² și motivația pentru această nouă abordare a lui Erasmus a fost fără îndoială influențată de concepția catolică cu privire la căsătorie, pe care o priveau ca pe un sacrament ce aduce har.

Erasmus a argumentat că, dacă nu ar fi posibilă salvarea în afara ușilor Bisericii Catolice, care ar fi soarta multor mii de cupluri nefericite care sunt împreună? Nu ar pieri ambii parteneri împreună? El credea că dacă divorțau și puteau să se căsătorească cu altcineva, puteau fi salvați. Binefacerea, a spus Erasmus „face câteodată ceea ce nu are acoperirea să facă legal și are o justificare pentru asta.”⁷³

Teologii protestanți s-au protejat de interpretarea lui Erasmus cu privire la textele de divorț și s-au apărat din momentul în care au devenit cunoscuți. Această perspectivă erasmică/protestantă timpurie a ajuns mai târziu să fie inclusă în Mărturisirea de credință Westminster în 1648. Secțiunile 5 și 6 din capitolul 24 comunică rezultatele exegezei protestante:

Secțiunea V:- Adulterul comis după încheierea unui contract, descoperit înainte de căsătorie dădea ocazia partenerului nevinovat să

desfacă acel contract (Matei 1:18-20). În cazul adulterului după căsătorie, este în conformitate cu legea ca partenerul nevinovat să intenteze divorț (Matei 5:31-32), și, după divorț să se căsătorească cu altcineva, ca și cum partenerul care a comis adulter ar fi mort (Matei 19:9, Romani 7:2-3).

Secțiunea VI.- Deși corupția omului a ajuns de așa natură încât să aducă argumente ca să despartă în mod nedrept pe cei pe care Dumnezeu i-a unit împreună în căsătorie, doar adulterul sau părăsirea intenționată a partenerului în care nu pot interveni Biserica sau magistratura civică pot fi suficiente pentru desfacerea legăturii de căsătorie (matei 19:8-9; 1 Cor. 7:15, matei 19:6) unde se aplică o procedură publică și legală, iar persoanele implicate nu sunt lăsate după dorința și discreția lor în propria lor problemă. (Deuteronom 24:1-4).

Nu există nici o îndoială că Mărturisirea de Credință Westminster a influențat stabilirea anumitor credințe și practici în cadrul tradiției protestante din momentul apariției ei în 1648. Trebuie să punem întrebarea, prin urmare dacă modul în care sunt înțelese textele despre divorț în acest document și exegeza protestantă din spatele lui nu este mai mult reacionar decât scriptural, știind originea lui erasmică și contextul istoric care l-a precedat.

Nu consider că părinții erau infailibili în nici un fel, nici cu sunt de acord cu toate amănuntele exegezei lor asupra textelor despre divorț. Cu toate acestea, unanimitatea lor pe tema divorțului și recăsătoririi este remarcabilă. Este una ca interpretarea unui verset din Scriptură să se schimbe odată cu trecerea timpului și alta ca un aspect important al practicilor creștine legate de căsătorie să se schimbe. Pentru a-l cita pe Tony Lane, un lector în doctrina creștină la Colegiul biblic din Londra: Dacă Isus a permis recăsătorirea, probabil că s-a întâmplat. Cum a încetat apoi să se întâmple, în ciuda faptului că învățăturile Lui erau cunoscute, nelăsând nici o urmă a perioadei când s-a întâmplat sau vreo urmă a vreunei controversă?

O asemenea teorie nu este mai plauzibilă decât o teorie care ar susține că ziua Domnului a

---

fost inițial o Vineri și apoi s-a schimbat în Duminica fără a lăsa nici o urmă a schimbării și fără nic o controversă cu privire la acea schimbare. Cei care au fost implicați în conducerea Bisericii știu că ceea ce credem se poate schimba treptat și subtil; schimbările în practică sunt mai greu de realizat.⁷⁴

Astfel, perspectiva bisericii timpurii stă ca un martor important al interpretării învățăturilor lui Isus cu privire la divorț ca neîngăduind recăsătorirea după divorț din motive de infidelitate în căsătorie.

În esență, toate argumentele moderne care susțin posibilitatea recăsătoririi după divorț din cauze de imoralitate pot fi găsite la Erasmus. Singura diferență majoră dintre Erasmus și radiția exegetică pe care a început-o - și este una semnificativă - se referă la baza din Matei 19:9 pentru permiterea recăsătoririi în cazul partenerului „nevinovat“. Erasmus a făcut apel la binefacere și la importanța căsătoriei ca și sacrament care ajută la salvarea celor care fac contractul de căsătorie. Totuși, baza protestantă pentru îngăduirea soțiilor „nevinovate“ să se recăsătorească s-a schimbat în timp. Neajunsurile argumentelor anterioare au dat naștere unora noi în încercarea curentă de a sprijini interpretările mai vechi ale protestanților cu privire la învățăturile lui Isus pe tema divorțului. Aceste argumente care se schimbau permanent ne conduc la cel de-al doilea și al treilea motiv pentru care nu consider că situația particulară din Matei 19:9 a avut intenția originală de a sancționa dreptul la recăsătorire în caz de imoralitate sexuală. Dar întâi, voi da o scurtă prefață a bazei protestanților aflată în continuare schimbare cu privire la permiterea recăsătoririi după divorț în caz de infidelitate maritală.

Luther și alții au considerat că, din moment ce adulterul era judecat în Vechiul Testament, cei care comiteau adulter în vremea lor trebuiau considerați „ca și morți“, un concept hermeneutic susținut de Confesiunea Protestantă (cap. 24, s. 5). Bineînțeles, aceasta este o ficțiune din punct de vedere legal, iar evanghelicii nu mai apelează la ea ca la un argument important pentru permiterea recăsătoririi partenerului nevinovat. Ba mai

mult, adulterul nu era singurul păcat din Vechiul Testament care purta după el pedeapsa maximă, moartea.

În 1921 R. H. Charles a dat o bază mai sofisticată pentru această abordare fictivă din punct de vedere legal când a afirmat că pedeapsa cu moartea prin aruncarea cu pietre în cazul adulterului nu putea fi îndeplinită de iudei n timpul lui Isus așa că a fost înlocuită cu divorț pentru adulter (cu permiterea recăsătoririi).⁷⁵ Dar Charles a introdus și un alt argument în sprijinul exegezei protestante care rămâne influent până în ziua de astăzi. Bazându-se pe 1 Corinteni 6:15-17, Charles a argumentat că relațiile sexuale în afara căsătoriei distrug acel un singur trup format prin căsătorie, prin urmare desfăcând legătura de căsătorie care unea un bărbat sau o femeie de soția sau soțul ei.⁷⁶ Charles a susținut nu doar că păcatele sexuale desfăceau relația dintre soț și soție, dar afectau și relația cu Dumnezeu .

Și John Murray a apelat la 1 Corinteni 6:15-17 pentru a-și susține argumentul său că adulterul oferă baza pentru desfăcerea legăturii de căsătorie.⁷⁷ Dar argumentele principale ale lui Murray pentru permiterea partenerului nevinovat să se recăsătorească implică interpretarea lui cu privire la „desfacerea mozaică a divorțului“ (care după cum am văzut este de neatins) și cu privire la sintaxă sau ordinea cuvintelor sin Matei 19:9. Murray susține că situația particulară califică ambele jumătăți ale afirmației lui Isus cu dublă condiționare: dacă o persoană divorțează...și dacă o eprsoană se recăsătorește, atunci acea persoană comite adulter. Conform acestei interpretări, divorțul urmat de recăsătorire - dacă divorțul a fost cauzat de infidelitate maritală - nu constituie adulter deoarece excepția exclude această situație din afirmația principală: „el sau ea comite adulter.“ Ideea că păcatele sexuale desfac legătura de căsătorie și perspectiva că situația particulară influențează ambele jumătăți ale afirmației dublu condiționate a lui Isus (care specifică cum și când comite cineva adulter) sunt cei doi stâlpi principali care sprijină perspectiva lui Erasmus așa cum este ea apărată astăzi.

---

2. Păcatele sexuale nu desfac legătura de căsătorie. Argumentul lui Charles că păcatele sexuale în afara căsătoriei duc la desfacerea legăturii de căsătorie încă mai persistă printre cei care permit recăsătorirea astăzi. D.A: Carson și alții argumentează că, dacă relațiile sexuale sunt atât de importante în consolidarea relației de căsătorie (vezi Geneza 2:24), violarea acelei relații de către o a treia persoană implică excepții a de facto pe baza cărora acea căsătorie poate (dar nu trebuie neapărat) să fie desfăcută și partenerului nevinovat să-i fie permis să se recăsătorească.⁷⁸ Tradiția de a permite recăsătorirea este aceeași, dar au fost schimbate două aspecte ale argumentației lui Charles: apelul la 1 Corinteni 6:15-17 lipsește adesea și afirmația lui Charles că păcatele sexuale în afara căsătoriei afectează relația cu Dumnezeu a fost abandonată.

În primul rând, pare ciudat să spui, după cum susțin unii scriitori evanghelici că excepția de facto cu privire la păcatele sexuale permite dar nu necesită divorțul (și recăsătorirea). Păcatul sexual fie este o excepție a de facto la caracterul permanent al căsătoriei, fie nu este. Dacă păcatul sexual doar permite divorțul (și recăsătorirea), dar nu necesită divorțul și dreptul la recăsătorire, pe ce baze se poate argumenta că relația originală de unire într-un singur trup a fost distrusă, rupând astfel relația cu fostul partener? Dacă legătura de căsătorie n a fost desfăcută sau distrusă în totalitate, ci doar pângărită într-un anumit fel, cum se poate susține atunci că Isus permitea recăsătorirea cu altcineva când unirea într-un singur trup înfăptuită de Dumnezeu rămâne între partenerii originari? Dar dacă păcatul sexual desface căsătoria și partenerul este dispus să-l ierte și să se împace cu celălalt, n-ar trebui să aibă loc un nou legământ de căsătorie (adică o nouă ceremonie de nuntă) cu aceeași persoană din nou dacă cei doi urmează să fie uniți în căsătorie? Acestea sunt câteva din întrebările care necesită răspuns dacă se insistă că Isus permitea divorțul și recăsătorirea în caz de comitere a unui păcat sexual.

În al doilea rând, și mult mai important, din moment ce căsătoria nu este constituită doar pe baza unirii sexuale, pare incorect să susții că este desfăcută doar pe baza infidelității sexuale.

Comentariile lui P.P. Levertoff și H. L. Goudge în această problemă merită să fie citate în întregime:

Perspectiva că adulterul desface legătura de căsătorie nu doar că degradează conceptul de căsătorie făcând din latura sa fizică partea dominantă, ci implică și două absurdități. În primul rând un bărbat poate înceta să mai fie căsătorit fără să fie conștient de acest lucru. În al doilea rând, face din adulter sau acuzarea că a comis adulter modul de a ieși dintr-o căsătorie care nu i-a fost pe plac, punând astfel un premiu pe seama adulterului. În cazul în care căsătoria ar putea fi desfăcută în vreun fel, ar trebui să poată fi desfăcută pe altă bază decât aceasta, după cum recunosc oponentii sensibili la legea creștină. Suferința pe care o implică o căsătorie nereușită nu este cea mai mare cea cauzată de infidelitate.⁷⁹

Deși aceste cuvinte au fost scrise în 1928, lucrul scos în evidență în ultimul rând din citat este cu atât mai mult valabil în perspectiva unui articol apărut în 1985 în *Journal of Psychology and Theology*, intitulat „The Place of Wife Battering in Considering Divorce.”⁸⁰ Autorul caută să justifice găsirea unor cauze pentru divorț în cazul în care soția este bătută arătând că efectele negative ale manifestării violenței asupra soției asupra elementelor interpersonale necesare unei intimități maritale depline (încredere, securitate și libertate) sunt mai pătrunzătoare decât cele determinate de adulter. Autorul propune apoi ca, dacă se poate demonstra că aceasta violează relația de căsătorie în aceeași măsură sau chiar într-o măsură mai mare decât adulterul, merită să fie recunoscută ca un motiv acceptabil pentru divorț conform învățăturilor sin Matei 19:9. Astfel de considerații creează probleme perspectivei protestante tradiționale de a permite divorțul și recăsătorirea doar în caz de „infidelitate maritală,” dar mă ajută să-mi clarific argumentul meu conform căruia există și alte motive pentru separare sau divorț legal, dar niciodată pentru recăsătorire.

Este un lucru să recomanzi separarea sau divorțul legal când partenerul cuiva de căsătorie nu se pocăiește și este implicat în nenumărate relații imorale (vezi 1 Corinteni 5:11), sau când

---

viața soției sau a copiilor este în pericol; dar este cu totul altceva să sugerezi că recăsătorirea este o opțiune bazată pe învățăturile din Matei 19:9. Există o distanță mare care trebuie parcursă între ideea că infidelitatea în căsătorie sau orice altceva comparabil cu aceasta duce la distrugerea relației de dragoste din căsătorie (care poate sau nu fi iertată sau uitată), și următoarea idee că partenerul nevinovat este acum liber să intre în altă legătură de căsătorie.

Ar trebui scos în evidență și un alt mod greșit de înțelegere a ideii de păcat sexual din excepția la care ne referim. Găsesc mai necesar să argumentez, după cum o fac și MacArthur, Swindoll și alții că termenul de pângărire din Matei 19:9 se referă la un stil de viață de comportament sexual imoral decât să susțin că Matei 19:9 sprijină permisiunea unui partener să se recăsătorească.⁸¹ Această excepție a fost dată în contextul lefiilor evreiești cu privire la căsătorie și al normelor morale ale primului secol care priveau infidelitatea unei soții ca făcând imposibilă continuarea căsătoriei (vezi Matei 1:18-19). Pentru audiența ebraică a lui Isus cea mai mică urmă de pângărire era suficientă pentru a pune capăt căsătoriei.

Nu susțin că evanghelicii ar trebui să adopte atitudinile evreilor primului secol cu privire la încheierea căsătoriei când apare infidelitatea maritală. Eu ripostez față de interpretarea neclară și aplicarea greșită a textului din Matei 19:9 care se află în spatele modului obișnuit de a înțelege învățăturile lui Isus. Acest mod obișnuit de interpretare susține că învățăturile Lui aprobă recăsătorirea după divorț în anumite cazuri extreme. Faptul că predicatori protestanți renumiți vor să înțeleagă printr-un „mod de viață imoral, fără dorința de pocăire“ „pângărire“ arată că ei știu că Isus ar cere iertarea de șaptezeci de ori câte șapte și împăcarea pentru comiterea unuia sau a două acte de infidelitate sexuală (Matei 18:21-35).

Am observat că majoritatea evanghelicilor caută să înțeleagă sensul excepției din Matei 19:9 în lumina tradiției protestante și a legilor din secolul XX cu privire la căsătorie. Ar trebui mai degrabă să ne găsim timp să înțelegem cum și-ar modela Isus noile lui învățături în contextul legilor ebraice ale primului secol cu privire la

căsătorie și dezbateră dintre adepții lui Hillel și Shammai cu privire la motive în baza cărora s-ar accepta divorțul, având în același timp în minte că Isus reface standardele creației pentru căsătorie. Modul lui E. Lovestam de a înțelege funcția cazului particular - care nici nu sancționează divorțul pentru cauze de imoralitate nici nu permite recăsătorirea în cazul în care ar apărea o asemenea despărțire - se potrivește cu aceste cerințe.

Potrivit legilor evreiești cu privire la căsătorie, soția putea determina desfacerea unei căsătorii fiind necredincioasă iar bărbatul nu avea nimic de spus în această problemă. Dacă soția era necredincioasă, ea era responsabilă de divorț și nu bărbatul. Când învățăturile în cauză sunt date pentru oameni în această situație, îl eliberează pe bărbat în acest caz de responsabilitatea divorțului și consecințele acestuia. Soția suportă aceste consecințe, la aceasta se referă această situație particulară.⁸²

Deci Isus nu susține că „pângărirea“ (porneia) este singurul motiv pentru despărțirea de soție. El pur și simplu ia cunoștință de o situație cu care ucenicii Lui se vor întâlni în obiceiurile evreiești cu privire la căsătorie care nu permitea ci cerea divorțul unei soții necredincioase, adultere. Cu toate acestea, dacă cineva dorea să divorțeze de o soție pe baza unui singur act de infidelitate maritală atunci - și cred că majoritatea evanghelicilor sunt de acord cu mine în această problemă - cred că Isus ar numi acea persoană cu inima împietrită. Dacă modul nostru de a înțelege esența învățăturilor lui Isus în Vechiul Testament este corect, Isus a recunoscut că inima împietrită și nedispusă la pocăință a omului poate distruge relația de dragoste din căsătorie, dar a interzis cu desăvârșire recăsătorirea în vederea solidarității relației de căsătorie privită ca o relație de rudenie.

3. Argumentul sintactic al lui Murray. Dacă nu putem lua în serios afirmația că păcatul sexual reprezintă o excepție la învățăturile lui Isus cu privire la caracterul indisolubil al căsătoriei de această parte a morții, ce poate fi spus despre cel de-al doilea stâlp de susținere al suprastructurii lui Erasmus; cu precădere, argumentul din sintaxa ordinii cuvintelor în

---

Matei 19:9? Isus a spus: „Eu însă vă spun că oricine își lasă nevasta, afară de pricină de curvie, preacurvește; și cine ia de nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește.“

John Murray a încercat să argumenteze că clauza specială din Matei 19:9 se aplică atât în cazul actului divorțului cât și a recăsătoririi, deși poziția deosebită pe care o ocupă acum o leagă strâns doar de actul divorțului.⁸³ Conform interpretării lui Murray, nu numai că cineva poate divorța de o soție necredincioasă fără să se facă vinovat de încălcarea interzicerii lui Cristos de a divorța („ceea ce Dumnezeu a unit împreună, omul să nu despartă“), dar el sau ea se poate recăsători fără a fi vinovat de păcatul adulterului.

În mod practic, orice evanghelic care înțelege în acest mod Matei 19:9 fie repetă fie apelează la discuția lui Murray cu privire la ordinea cuvintelor din Matei 19:9.⁸⁴ Am luat și am răspuns punct cu punct la fiecare din argumentele lui Murray în *Jesus and Divorce*.⁸⁵ În acel studiu, am tras concluzia că argumentele lui Murray nu numai că sunt neconcludente, dar că în mai multe ocazii el presupune că vrea să demonstreze și apoi procedează la construirea unui caz. Murray insistă în termeni clari că coordonarea divorțului și recăsătoririi în Matei 19:9 nu trebuie distrusă dacă propoziția ca întreg are sens. Am argumentat că insistența lui făcea parte din propriul lui mod de înțelegere a textului, interpretare pe care a impus-o asupra textului și nu o interpretare care să rezulte de la sine din text. Divorțurile au loc fără recăsătorire după aceea. Acestea sunt acțiuni secvențiale care nu trebuie să urmeze una după alta. Într-adevăr, recăsătorirea după orice divorț nu ar trebui să fie dusă la capăt dacă Isus ne-a învățat că legătura aceea de unire într-un singur trup prin căsătorie are loc de această parte a morții de către unul dintre parteneri.

Într-un comentariu recent pe Matei,⁸⁶ Carson împinge doar mai departe argumentul lui Murray când afirmă că

dacă clauza recăsătoririi este exclusă, gândul nu mai are nici un sens: „Oricine îți lasă nevasta afară de pricină de curvie, preacurvește“ - cu siguranță o afirmație falsă în afara cazului în

care se recăsătorește. Clauza specială trebuie prin urmare înțeleasă ca guvernând întreaga protază. Putem parafraza în felul următor: „Oricine care divorțează de soția lui și se căsătorește cu altă femeie comite adulter - deși acest principiu nu ține locul pentru porneia.“⁸⁷

Dar de ce construiesc Carson și Murray o argumentație pentru exegeza erasmică sau protestantă timpurie lăsând în afară „și ia de nevastă pe cea lăsată de bărbat“ după ce a legat clauza specială doar de „divorț“? Faptul că ei au omis „și ia de nevastă pe cea lăsată de bărbat“ duce la o afirmație fără sens și nu faptul că acea clauză specială se referă cel mai probabil doar la acțiunea de divorț. Apelul acesta la o parte a propoziției în loc de întreaga expresie nu oferă nici o garanție. Ba mai mult, este destul de clar că în Matei 5:27-32 divorțul este văzut ca o încălcare a poruncii a șaptea, și anume, a divorța este tot una cu a comite adulter.

Am observat deja că scriitorii creștini timpurii înțelegeau prin „divorțul“ pe care Isus se pare că-l permitea pentru cauze de adulter doar o separare și nu ca pe o „desfacere“ a căsătoriei. Acești interpreți timpurii ai Noului testament grecesc aveau anumite noțiuni în domeniul cultural, social și lingvistic care le-a folosit în citirea și interpretarea Evangheliei - iar cunoștințele lui Matei erau cele mai populare în biserica timpurie. Din cunoștințele mele, părinții de demult vorbitori de limba greacă nu discutau sau dezbăteau niciodată cu privire la semnificația clauzei speciale. Aceasta este o dezbatere modernă care început odată cu Murray. Este unul din cele mai recente argumente aduse pentru a apăra ceea ce eu aș numi o interpretare improbabilă a textului din Matei 19:9.

Învățăturile părinților pe tema divorțului și recăsătoririi sugerează că ei au înțeles clauza specială ca pe o simplă limitare a acțiunii divorțului. Aceasta înseamnă că Matei 19:9 a fost citit așa cum urmează: „Oricine care divorțează de soția lui - cu excepția cazului în care divorțează de ea pe motive de infidelitate maritală - și se căsătorește cu altă femeie, comite adulter.“ Din această citire reiese clar că Matei 19:9 conține două afirmații condiționate, una care este calificată și una care este necalificată

sau absolută: (1) Un bărbat nu poate divorța de soția lui decât dacă aceasta e vinovată de adulter și (2) Oricine se căsătorește cu o altă femeie după ce a divorțat de soția lui comite adulter. sau pentrua parafraza ideea în alt fel: „divorțul din alte motive decât infidelitatea maritală este interzis, iar recăsătorirea după fiecare divorț reprezintă adulter.”⁸⁸

Cu toate că Evangheliile nu conțin nici o paralelă precisă față de structura gramaticală din Matei 19:9, cu două verbe și o excepție într-o protază, G. J. Wenham a adus mai mult sprijin în favoarea perspectivei noastre conform căreia nu este îngăduită recăsătorirea arătând că celelalte propoziții condițional relative din Matei realizează aceeași structură semantică adâncă ca cea pe care biserica timpurie se pare că a găsit-o în Matei 19:9: o condiție dublă cu excepția aplicându-se doar la un verb din protază.⁸⁹ Faptul că excepția se referă doar la acțiunea de divorț este sugerat mai departe de întrebarea precisă pusă de farisei: „pentru ce pricină este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta?” Expresia „pentru orice pricină” care însoțește întrebarea lor din Matei 19:3 anticipă răspunsul „afară de pricină de curvie” din versetul 9 și ambele sunt caracteristice Evangheliei după Matei. Prin urmare, orice încercare de a justifica recăsătorirea după divorț din cauze de infidelitate maritală bazându-se pe perspectiva lui Murray asupra textului din Matei 19:9 este neîntemeiată.

Contextul imediat următor textului din Matei 19:9.⁹⁰ Există o perspectivă care câștigă teren printre scolaști de orientări teologice diferite că versetele imediat următoare textului din matei 19:9 sunt cel mai bine înțelese ca o extensie și confirmare a învățăturilor lui Isus cu privire al caracterul indisolubil al căsătoriei în versetele 4-9. Acest lucru face foarte dificilă interpretarea textului din Matei 19:9 într-un mod care să permită recăsătorirea după divorț pe motive de porneia.⁹¹ Textul răspunsului lui Isus în versetul 9 și discuția în particular cu ucenicii pe care o generează este inclusă aici ca să poată fi înțeleasă întreaga forță a acestui argument.

„Eu însă vă spun că oricine își lasă nevasta afară de pricină de curvie și ia pe alta de nevastă, preacurvește, și oricine ia de nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește. ucenicii Lui I-au

zis: Dacă astfel stă lucrul cu bărbatul și nevasta lui, nu este de folos să se însoare. El le-a răspuns: Nu toți pot primi cuvântul acesta, ci numai aceia cărora le este dat. fiindcă sunt fameni, casi s-au născut așa din pântecele maicii lor; sunt fameni care au fost făcuți fameni de oameni; și sunt fameni cari singuri s-au făcut fameni pentru Împărăția Cerurilor. Cine poate să primească lucrul acesta, să-l primească.” (Matei 19:9-12).

Pentru a înțelege modul în care versetele 10-12 întăresc și extind discuția precedentă cu privire la caracterul permanent al căsătoriei, este esențial să observăm că versetul 11 nu se referă la două clase de ucenici printre cei ce-L urmau pe Isus. Evanghelia după Matei ne descrie o imagine a unor ucenici credincioși ca acei care au fost introduși în revelația divină de către Isus. Cei care nu acceptă această revelație sunt acei necredincioși din afara cercului de adepți ai lui Isus. Textul din Matei 13:11, care reprezintă cea mai apropiată paralelă conceptuală și lingvistică a textului din Matei 19:11,⁹² explică acest aspect al teologiei lui Matei: „Vouă (ucenicilor credincioși) v-a fost dat să cunoașteți secretele Împărăției cerurilor, dar lor (adică celor necredincioși din afară) nu le-a fost dat.” Prin urmare, Matei 19:11 nu se referă la două clase de ucenici credincioși, unii cărora le-a fost dat darul celibatului și unii cărora nu le-a fost dat; mai degrabă vorbește despre adevărații ucenici ai lui Isus care au primit revelația învățăturilor lui Isus spre deosebire de farisei și necredincioși cărora nu li s-a dat revelația învățăturilor lui Isus (și prin urmare nu vor accepta standardele Lui înalte pentru căsătorie).

Antecedentul acestui „principiu” în versetul 11 nu este reprezentat de cuvintele ucenicilor din versetul 10 - „nu este de folos să se însoare” - ci principiul lui Isus din versetul 9,⁹³ spusele Lui cu privire la divorț și recăsătorire pe care fariseii și necredincioșii nu le accepă. Argumentul cu care Isus începe versetul 11 are rolul de a le arăta ucenicilor că au acționat ca niște necredincioși când au obiectat cu atâta vehemență față de învățăturile lui Isus cu privire la caracterul permanent al căsătoriei. Isus îi va ajuta să înțeleagă că nu le cere ucenicilor lui să facă imposibilul. Li se va da și puterea de a accepta și

---

de a rămâne în învățăturile Lui cu privire la caracterul permanent al căsătoriei.

Prin urmare, Matei 19:9-12 ar trebui înțeles în felul următor: Isus le creează ucenicilor o problemă atunci când îți anunță convingerea profundă cu privire la caracterul permanent al căsătoriei în versetul 9, afirmația din finalul întregii dezbateri care a început între Isus și farisei în versetele 3-8. Divorțarea pentru cauze de infidelitate maritală poate fi încuviințată de către normele sociale prevalente, dar nu trebuie să existe recăsătorire decât în cazul în care s-a comis adulter. Ucenicii apoi reacționează cu necredință la gândul unei vieți de singurătate, în afara unei relații de căsătorie: dacă un om nu poate ieși dintr-o căsătorie și să poată intra în alta, este probabil mai bine să nu se căsătorească deloc (versetul 10). Isus răspunde apoi, spunându-le că standardele Lui cu privire la divorț și recăsătorire sunt într-adevăr greu de înțeles și este greu de trăit supă ele. Cu toate acestea, Dumnezeu le dă adevăraților ucenici puterea de a înțelege și trăi conform cu învățăturile lui Cristos. Ba mai mult, Dumnezeu le va da ucenicilor credincioși harul de care au nevoie dacă sunt nevoiți să facă față unui divorț pe care nu îl pot preveni (versetul 11).

Apoi în versetul 12 (comparați cu Matei 19:26, „La oameni lucrul acesta este cu neputință, dar la Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putință”) Isus le explică de ce nu ar trebuie să le fie greu să ducă ceea ce Le-a spus despre caracterul permanent al căsătoriei. Conform învățăturilor eunucilor, Isus spune nu doar că abținerea în fața unei căsătorii distruse este posibilă (prin harul lui Dumnezeu) - luați-i în considerare pe cei care nu se însoară niciodată deoarece se nasc eunuci sau sunt făcuți eunuci și acești bărbați trăiesc în afara relațiilor de căsătorie fără ajutorul harului lui Dumnezeu - dar sunt chiar și oameni care au renunțat la posibilitatea de a se căsători datorită chemărilor și interesului pentru Împărăția lui Dumnezeu. Aceștia au un dar special sau o chemare de la Dumnezeu.

După ce am vorbit de posibilitatea ca unii să aleagă chiar să nu se căsătorească deoarece au fost atrași de Împărăția lui Dumnezeu și de așteptările acesteia de la viețile lor, Isus încheie

în final cu o chemare al credință: „Cine poate să primească lucrul acesta, să-l primească.“ Această chemare este adresată la două grupuri de oameni: (1) acei ucenici care sunt atât de înclinați - situație în care se pare că s-a aflat Pavel (vezi 1 Corinteni 7:7-8, 25, 26, 28, 29, 40) - să treacă peste căsătorie datorită cererilor și intereselor Împărăției lui Dumnezeu (noua posibilitate pe care Isus a introdus-o în versetul 12), și (2) acei ucenici cărora li se pare greu să accepte și să trăiască conform învățăturilor lui Isus cu privire la caracterul permanent al căsătoriei (redefinirea divorțului dată de Isus în versetele 4-9). După cum declara obiceiul evreiesc, „Iată, poți fi promisă oricărui bărbat“ după ce cartea e despărțire era dată femeii (m. Git. 9.3), Matei 19:10-12 contracarează radical o asemenea noțiune întărind învățăturile lui Isus care spun că adevărații ucenici nu trebuie să se recăsătorească după divorț pentru nici un motiv, în afara cazului în care au comis adulter.

5. Paralelele sinoptice: Luca 16:18 și Marcu 10:2-12. Unul dintre motivele principale pentru care nu cred că Matei 5:32 și Matei 19:9 ar trebui interpretate ca permițând divorțul și recăsătorirea atunci când apare infidelitatea maritală se bazează pe numărul învățăturilor lui Isus cu privire la divorț din Evangheliile după Luca și Marcu. Tot ce are Luca de spus despre învățăturile lui Isus pe această temă se află în Luca 16:18: „oricine își lasă nevasta și ia pe alta de nevastă, preacurvește; și cine ia de nevastă pe cea lăsată de bărbatul ei, preacurvește.“ În Marcu 10:11-12 Isus spune: „Oricine își lasă nevasta și ia pe alta de nevastă, preacurvește față de ea; și dacă o nevastă își lasă bărbatul, și ia pe altul de bărbat, preacurvește.“

Observați că, atât în Marcu cât și în Luca, partenerul care „divorțează și se recăsătorește“ comite adulter. Absolut nimic din ceea ce se spune în Marcu și Luca despre divorț nu sugerează că Isus permitea divorțul sau recăsătorirea (mai exact recăsătorirea după divorț) pentru o excepție sau alta. Cu toate acestea, atât Marcu cât și Luca lasă deschisă posibilitatea ca Isus să fi conceput posibilitatea unei separări sau a unui divorț legal care nu era urmat de recăsătorire.

Observați de asemenea că ultima parte din Luca 16:18, ca și cea din Matei 5:32 informează cititorul că procedura legală a divorțului nu funcționează de fapt. Legalitățile evreiești sau romane cu privire la divorț nu desfac legarea prin căsătorie: de aceea o a doua căsătorie este numită adulter. Isus privește căsătoria ca pe ceva mai mult decât un legământ bilateral între indivizi care consemnează împreună. Explicația Lui cu privire la semnificația textelor din Geneza 1:27 și 2:24 în Matei 19:6 și Marcu 10:9, „Deci ce a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă,” folosește imperativul negativ la persoana a treia și arată în mod clar că însuși Dumnezeu și nu doar soțul și soția este implicat în formarea acestei uniuni în căsătorie. Prin urmare, unitatea căsătoriei nu poate fi obliterated de vreo putere magică inerentă în domeniul legii. În final, observați că Luca 16:18, ca și Matei 5:32 privește chiar și căsătoria unui bărbat singur cu o femeie divorțată ca și un act de adulter, o încălcare a celei de-a șaptea porunci.

Aceia care susțin că Isus îngăduie recăsătorirea după divorț doar presupun ceea ce vor să demonstreze atunci când afirmă că Marcu și Luca ar recunoaște fără îndoială dreptul la divorț și recăsătorire în caz de imoralitate sexuală. În acest fel adepții lui Erasmus își armonizează interpretarea lor cu privire la Matei 19:9 cu celelalte texte despre divorț din Evangheliile care nu fac nici măcar vreo aluzie cu privire la permisiunea pe care ei vor să o găsească în Matei. Este unanim admis faptul că aceste povestiri timpurii cu privire la cuvintele și faptele Domnului Isus au circulat inițial separat. Chiar dacă cititorii evangheliei după Luca sau Marcu aveau acces la Matei, putem doar presupune și nu afirma că interpretarea conform căreia „recăsătorirea era permisă” a textului din Matei 19:9 a fost asumată de biserica timpurie deși nu a fost niciodată expusă ca atare. Am argumentat deja că nu există nici o aluzie cu privire la o asemenea interpretare în biserica timpurie din afara Noului Testament. Prin urmare, este uimitor faptul că adepții lui Erasmus încă insistă în susținerea faptului că această fundătură de drum exegetică este mai mult ca sigur un mijloc de armonizare a textelor din Evangheliile cu privire la divorț.⁹⁴

6. Interpretarea lui Pavel cu privire la învățăturile lui Isus. Nu numai să nu există nici o aluzie a interpretării conform căreia „recăsătorirea era permisă” cu privire la textul din Matei 19:9 în Marcu sau în Luca, sau în biserica timpurie din afara Noului Testament, dar nu există nimic nici la Pavel care să sugereze că ar trebui să adoptăm interpretarea adepților lui Erasmus cu privire la textul din Matei 19:9. Când Pavel, care susține că transmite mai departe ceea ce domnul L-a învățat pe acest subiect, vorbește despre ceea ce ar trebui să facă credinciosul în cazul în care ar apărea separarea sau divorțul, el îi învață pe locuitorii Corintului - în numele lui Isus - să rămână necăsătoriți sau să se împace (1 Cor. 7:10-11). Nu există nici o mențiune sau aluzie cu privire la vreo excepție în cazul comiterii unui păcat sexual care să permită recăsătorirea. Și când Pavel vorbește în mod specific despre „dreptul” la recăsătorire întotdeauna menționează problema morții unuia dintre parteneri în același context (1 Cor. 7:39; vezi și Romani 7:2-3). astfel atunci când Pavel vorbește clar despre permisiunea de a se recăsători după divorț, găsim în același context și o remarcă cu privire la moartea unuia dintre parteneri.

Pe scurt, acestea sunt motivele pentru care nu consider că Matei 19:9 sancționează recăsătorirea după divorț din cauze de necredincioșie. Mi se pare că susținătorii din zilele noastre ai perspectivei ce permite recăsătorirea conform textului din Matei 19:9 găsesc acea interpretare a aceluia verset în fiecare în orice alt text care tratează problema divorțului ce apare în Noul Testament. Când ne izbesc în față texte care contrazic perspectiva adepților moderni ai lui Erasmus sau cea a protestanților timpurii, nu ar trebui să face eforturi așa desperate să le privim de toată semnificația lor prin subtilități mai mult sau mai puțin sofisticate, argumente provenite din tăcere sau interpretări care nu au nici un sprijin în text și care îl fac să spună opusul a ceea ce susține în mod clar.

1 Corinteni 7:15

Dacă în Matei 19:9 Isus nu a permis recăsătorirea după divorț din cauze de infidelitate maritală, cum ar trebui să reacționăm

---

la afirmația că Pavel în 1 Corinteni 7:15 recunoaște o a doua bază pentru recăsătorirea după divorț: părăsirea unui credincios de către un partener necredincios? Mulți dintre Reformați, inclusiv Calvin și Beza au adus permisiunea recăsătoririi în 1 Corinteni 7:15 în acord cu învățăturile lui Isus din Matei 19:9. Au fost convinși că adulterul era singurul motiv pentru divorț și recăsătorire recunoscut de Isus. Au socotit că atunci când un soț necredincios își abandona soția credincioasă, se va căsători cu altă femeie, ceea ce duce la adulter. Unii apărători ai lui Erasmus din zilele noastre adoptă și ei această linie de argumentare. Totuși, majoritatea argumentează că Pavel admite o altă excepție față de regula generală cu privire la caracterul indisolubil al căsătoriei atunci când spune: „Dacă cel necredincios vrea să se despartă, să se despartă; în împrejurarea aceasta, fratele sau sora nu sunt legați: Dumnezeu ne-a chemat să trăim în pace.“ (1 Corinteni 7:15). Pot găsi cel puțin șapte motive pentru care versetul 15 nu ar trebui considerat că permite recăsătorirea partenerului credincios părăsit.

Încă o dată, primul argument împotriva interpretării versetului din 1 Corinteni 7:15 ca pe o permisiune a recăsătoririi este argumentul dat de istoria bisericii. Ambrosiaster, un părinte latin care a scris între anii 336 și 383 d. H., era singurul scriitor în primele cinci secole care îngăduia recăsătorirea unui partener credincios părăsit de un necredincios.

În al doilea rând, argumentul lexical oferit de mulți apărători ai perspectivei ce susține că există două motive pentru divorț și recăsătorire este sinuos. De exemplu, Charles susține că expresia „nu sunt legați“ din versetul 15 are același sens ca și cuvântul „liber“ din 1 Corinteni 7:39 și Romani 7:2-3. Observați traducerea NASB a acestor versete și cuvintele importante:

Dacă cel necredincios vrea să se despartă, să se despartă; în împrejurarea aceasta, fratele sau sora nu sunt legați (dooloo), Dumnezeu ne-a chemat să trăim în pace.(1 Cor. 7:15).

„O femeie măritată este legată de lege (deo)câtă vreme îi trăiește bărbatul; dar dacă-i

moare bărbatul este slobodă să se mărite cu cine vrea; numai în Domnul.“ (1 Cor. 7:39).

Căci femeia măritată este legată (deo) prin lege de bărbatul ei câtă vreme trăiește el; dar dacă-i moare bărbatul, este dezlegată de legea bărbatului ei. Dacă deci, când îi trăiește bărbatul, ea se mărită după altul, se va chema preacurvă; dar dacă-i moare bărbatul, este dezlegată (eleutheros) de Lege, așa că nu mai este preacurvă, dacă se mărită după altul. (Romani 7:2-3).

Argumentul lui Charles pare să implice o încercare se extindere a exegezei legal-fictive a Mărturisirii de Credință Westminster (partea acuzată ar trebui considerată ca și moartă) asupra situației partenerului care pleacă, care, ca și adulterul din cazul textului din Matei 19:9, este considerat „partea acuzată.“ Totuși, este evident că dacă 1 Corinteni 7:15 se ocupă de o problemă de divorț în care ambii parteneri sunt încă în viață, celelalte două pasaje descriu o situație de moarte despre care Pavel spune în mod clar că „desleagă“ o persoană pentru a se putea recăsători.

De asemenea, Pavel folosește în mod consistent diferiți temeni în aceste texte disparate. Când Pavel vorbește despre aspectul biblico-legal al „unirii“ cu partenerul în căsătorie (sau unit printr-o promisiune de căsătorie cu cel promis ție ca și în cazul din 1 Cor. 7:27),⁹⁵ el folosește verbul deo (Romani 7:2; 1 Cor. 7:39). Dar folosește un alt verb când se referă la datoria de a fi supus (dooloo) de care este eliberat credinciosul în 1 Corinteni 7:15. Pavel nu folosește niciodată dooloo cu referință la acel aspect biblico-legal al căsătoriei care, în concepția lui Pavel nu poate fi rupt decât prin moartea unuia dintre parteneri.⁹⁶

Al treilea și poate cel mai important motiv pentru care Pavel nu a intenționat niciodată ca 1 Corinteni 7:15 să fie înțeles ca dezlegând partenerul credincios din căsătorie este însăși natura căsătoriei. Ca și un ordin al creației, căsătoria leagă întreaga omenire, creștini și necreștini împreună. Pavel cunoaște directivele creației de natură să unească, să lege, deoarece apelează la ele în sprijinul învățăturilor sale în altă parte (1 Corinteni 11:2-16; Efeseni 5:22-33,

---

1 Timotei 2:12-15). Prin urmare, dacă Pavel nu îngăduia unui credincios divorțat de un alt credincios să se recăsătorească (1 Corinteni 7:11), de ce ar permite unui credincios divorțat de un necredincios să se recăsătorească?

Sunt convins că Pavel împărtășea modul lui Isus de a înțelege Geneza 1:27 și 2:24 cu privire la fundamentul (baza) căsătoriei. Paralela pe care o trage Pavel între unitatea pe care o are biserica cu Hristos și unitatea dintre soț și soție (Efeseni 5:31-32) sugerează că Pavel cunoștea faptul că la baza căsătoriei se află o legătură de unire într-un singur trup care este fundamentul învățăturilor lui Isus. Markus Barth a observat în comentariul lui asupra Epistolei către Efeseni că ideea de „un singur trup” se leagă de alte idei ale lui Pavel. „Așa cum versetele 2:15, 16, 18 vorbesc despre două grupuri de persoane ce devin 'un singur om nou' într-un 'singur trup' printr-un 'singur spirit', și ideea de 'un singur trup' din Vechiul Testament și de la Pavel descrie rezultatul uimitor al unirii 'în doi', chiar a unui bărbat cu o femeie 'într-un singur trup'. Cu siguranță este vorba de relația lor sexuală, dar nu numai această expresie și mijloc de unire.”⁹⁷

În al patrulea rând, întregul argument pe baza textului din 1 Corinteni 7:10-16 se învârtă în jurul aderenței stricte a lui Pavel față de porunca Domnului ca un credincios să nu se despartă (chorizo) sau să divorțeze (aphiemi). Întrebarea pe care trebuie să ne-o punem, prin urmare este ce înseamnă să fi „nelegat” în acest context? Analiza lui Lovestam ne vine din nou în ajutor.

Această eliberare din relație se leagă de următoarele cuvinte chorizestho „să se despartă” și se referă la faptul că un creștin nu e obligat să prevină desfacerea unei căsătorii mixte cu toate mijloacele pe care le are la îndemână dacă partenerul necredincios nu dorește să-și continue viața împreună ci să se „despartă”. Creștinii din Corint și din alte părți ar trebui să fie pe deplin credincioși lui Dumnezeu și voii Lui radicale în problema căsătoriei și divorțului. Dar într-un asemenea caz ei se văd puși într-o situație nu prin alegerea lor, responsabilitatea căzând asupra partenerului necredincios.⁹⁸

Afirmația lui Pavel că un creștin „nu este legat” în asemenea cazuri are aceeași funcție pe care o are clauza specială din Matei 19:9: eliberează partenerul nevinovat de responsabilitatea încălcării poruncii lui Dumnezeu de a nu divorța. În situația din Matei 19:9 femeia care comite adulter este considerată responsabilă pentru desfacerea căsătoriei, în timp ce în 1 Corinteni 7:15 Pavel eliberează partenerul creștin de responsabilitatea divorțului pe care l-a cerut partenerul necreștin. Nu se menționează nimic în nici un fel cu privire la posibilitatea recăsătoririi pentru cel credincios.

În al cincilea rând, Pavel folosește același cuvânt pentru „divorț” (chorizo) în versetul 15 ca și în versetul 11 (împreună cu aphiemi). Cu toate că Pavel folosește o terminologie seculară pentru divorț, el face clar înțeles faptul că dorește ca cititorii lui să înțeleagă că tipul de divorț sau despărțire de care vorbește el nu include permisiunea de a se recăsători. El face aceasta adăugând următoarea precizare în cazul în care ar fi vorba de divorțul sau despărțire: „să rămână nemăritată sau să se împace cu soțul ei” (versetul 11). J. A. Bengel se leagă de acest amănunt când vorbește despre libertatea celui credincios în versetul 15 de a crede că e responsabil să schimbe dorința partenerului său de a divorța și adaugă: „Dacă este despărțită, să rămână nemăritată” (versetul 11).⁹⁹

În al șaselea rând, D. L. Dungan atrage atenția asupra „asemănării” între „să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul ei” (versetul 11) și privirea generală plină de speranță din versetul 16 cu privire la posibilitatea convertirii și a divorțului.¹⁰⁰ Traducerea NEB a versetului 16 îl ajută pe Dungan să-și formuleze punctul de vedere: „Gândește-te la următorul lucru: ca soție, poți fi salvarea soțului tău; ca și soț, poți fi salvarea soției tale.” Acest lucru sugerează că speranța convertirii este bună și că versetul 16 aruncă o privire în urmă la versetele 12-14, ambele încheindu-se cu interzicerea divorțului.

Este interesant faptul că părinții bisericii timpurii legau versetul 16 de versetul mai îndepărtat 13. Consider că interpretarea NEB asupra versetului 16 este mai exactă decât altele datorită formatului lexical (sau interogativului

---

ei) și faptului că o avantajează congruența contextuală. astfel, versetul 16 pare să ne ofere o motivație pentru observațiile lui Pavel din versetele 12-15 ca și întreg. De ce ar trebui să trăiască creștinii în armonie cu partenerii lor necreștini fie în căsătorie, fie fiind despărțiți? Deoarece se poate foarte bine să reprezinte canalul prin care Dumnezeu îi aduce pe partenerii lor necreștini la credință.

În sfârșit, principiul pe care Pavel îl reîntărește în versetele 17-24, imediat după aceasta urmând întrebarea cu privire la despărțire reprezintă o dovadă în plus că Pavel nu îngăduia ca partenerul părăsit să-și schimbe statutul. J. A. Fischer susține unitatea textului din 1 Corinteni 7:8-16, dar observă că „în această pericopă, 1 Corinteni 7:8-16 este o aplicație specifică a unei învățături mai generale din 1 Corinteni 7:17-24.”¹⁰¹

Cel puțin de trei ori în versetele 17-24, Pavel se referă la echivalentul expresiei „Încolo, fiecare să rămână în starea în care l-a așezat Domnul”. Argumentul acestor texte este că orice credincios ar trebui să rămână în aceeași situație în viață în care erau atunci când au devenit creștini deoarece ceea ce Cristos le cere „roborilor” Lui este deplină ascultare de El și nu o slujire împărțită și altor stăpâni. Nu ne ajută acest text să răspundem la întrebarea „Dacă eu am fost divorțat(ă) înainte de a deveni creștin(ă)? Mă pot recăsători acum că sunt în Cristos?” Va trebui să spun cu dificultate că răspunsul la această întrebare este nu.

Unii apelează la 2 Corinteni 5:17, „Cele vechi s-au dus, iată că toate lucrurile s-au făcut noi.” în sprijinul concepției că divorțul înainte de a deveni creștin este oarecumva diferit și totul se schimbă din momentul în care o persoană devine creștină. Dar 2 Corinteni 5:17 nu sugerează această idee și în realitate ne învață că un creștin, ca și o făptură nouă în Cristos are la îndemână resursele divine necesare pentru a urma standardele etice cerute ucenicilor lui Cristos.

În lumina acestor șapte puncte consider că povara argumentării se află asupra celor care susțin că Pavel permite creștinului părăsit să se recăsătorească. Prin afirmația că „bărbatul sau femeia nu este legat”, Pavel pur și simplu le

permite creștinilor să fie de acord cu cererea insistentă de divorț a partenerului necreștin. Responsabilitatea pentru desfacerea acestei căsătorii se află pe umerii celui necreștin. Prin urmare, Pavel nu sugerează un creștin divorțat se poate recăsători. Aceasta ar contraveni cu aspectul de legământ și căsătorie privită ca o relație de rudenie din Geneza 2:24 ca bază a învățăturilor lui Isus că oricine se recăsătorește după divorț comite adulter.

Concluzie

Mulți evanghelicici susțin caracterul permanent al căsătoriei, relație făcută să dureze o viață întreagă. Dacă apar probleme care conduc la divorț sau despărțire, trebuie făcut orice efort cu putință pentru ca soții să se ierte unul pe celălalt și să restabilească relația. S-ar putea ca acest lucru să ia săptămâni, luni sau chiar ani de rugăciune, răbdare și perseverență. Există două aspecte ale învățăturilor din Noul Testament cu privire la căsătorie și divorț care poruncesc această abordare generală a distrugerii unei relații de căsătorie.

În primul rând, bazându-se pe învățăturile Domnului Isus pe tema divorțului, Pavel cunoaște doar două alternative pe care le poate aduce cu autoritate înaintea creștinilor din Corint care sunt divorțați sau în curs de divorț: să rămână necăsătoriți sau să se împace (1 Corinteni 7:11). Creștinii despărțiți sau divorțați trebuie să evite orice gând sau fapt care ar putea interfera cu posibilitatea împăcării. Mai exact, aceasta înseamnă să nu aibă întâlniri sau să formeze legături intime de prietenie cu cineva de sex opus.¹⁰²

Al doilea aspect care ar cere iertarea și împăcarea în cazul distrugerii relației de căsătorie îl reprezintă învățăturile Noului Testament cu privire la răscumpărare. Moartea lui Cristos are implicații pentru căsătoriile creștine care durează o viață întreagă deoarece Cristos a luat asupra Lui plata necredincioșiei umane. sacrificiul Său măreț a rupt puterea păcatului și a făcut posibilă iertarea. După cum spunea Bromiley: „A trăi cu răscumpărarea divină ca și fapt constant în viața umană înseamnă a trăi cu răscumpărarea reciprocă ca și

---

fapt constant. Aceasta face din uniunea ce nu poate fi desfăcută un țel practic și posibil de atins chiar și de către păcătoși.¹⁰³

Dar dacă împăcarea este imposibilă, mai ales datorită faptului că partenerul s-a recăsătorit deja? Isus le-a spus ucenicilor Săi să-și strângă comori în ceruri, „căci unde este comoara voastră, acolo este și inima voastră“ (Matei 6:21). Într-un sens foarte real, cea mai mare parte a răspunsului la această problemă este afecțiunea și devoțiunea noastră pentru Domnul. David a spus în Psalmul 19:7-8: „Legea Domnului este desăvârșită și înviorează sufletul; Mărturia Domnului este adevărată și dă înțelepciune celui neștiutor. Orânduilele Domnului sunt fără prihană și veselesc inima; poruncile Domnului sunt curate și luminează ochii.“ Credem noi cu adevărat că Dumnezeu este atotmilostiv, că nu-i va lipsi de nici un bun pe copiii Lui când le cunoaște situația și cu toate acestea îndrumă către o viață de celibat ca fiind calea cu cele mai mari împliniri și cele mai înalte binecuvântări (vezi Matei 7:11; 19:10-12, 26; Luca 11:13; 1 Corinteni 7:11, 32-35; Psalmul 19:7-14)? Dacă Isus numește recăsătorirea adulter și dacă reîmpăcarea apare ca fiind imposibilă, atunci calea celor mai înalte binecuvântări ale lui Dumnezeu trebuie să se îndrepte înspre urmarea unei vieți de celibat.¹⁰⁴

Uneori sunt întrebat: „Unde intră harul lui Dumnezeu în perspectiva ta cu privire la imposibilitatea recăsătoririi? Te aștepti de la cei divorțați să rămână necăsătoriți pentru restul vieții lor?“ La care eu le răspund: „Dumnezeu este îndurător cu creștinii pentru ca aceștia să păcătuiască?“ Nu mă pot gândi la nici un pasaj din Scriptură în care Dumnezeu să-și arate harul Lui pentru a face ceva ce nu este după voia Lui. De fapt, Pavel își exprimă teama față de gândul: „Ce vom zice dar? Să păcătuim mereu ca să se înmulțească harul? Nicidecum! Noi, care am murit față de păcat cum să mai trăim în păcat?“ (Romani 6:1-2). Prin urmare, dacă Scriptura ne învață despre căsătorie că poate fi desfăcută doar când unul dintre partenerii care au încheiat legământul moare, atunci recăsătorirea înaintea morții unuia dintre parteneri implică păcatul grav al adulterului. Deci întrebarea „Unde intră harul lui Dumnezeu în perspectiva ta cu privire la imposibilitatea

recăsătoririi?“ se sprijină pe asumția altei perspective cu privire la relația de căsătorie decât cea pe care o găsim eu reliefată în Scriptură. Harul lui Dumnezeu este într-adevăr arătat în perspectiva mea cu privire la imposibilitatea recăsătoririi deoarece harul lui Dumnezeu este revărsat din abundență asupra acelor ucenici care doresc să fie credincioși învățăturilor Domnului Isus indiferent cât de greu este acest lucru. În slăbiciunea noastră, Dumnezeu revarsă asupra noastră puterea harului Său. Biserica de asemenea, ca instrument al răscumpărării trebuie să fie pregătită atunci când e cazul să sprijine financiar sau să ajute în orice alt mod pe cei care sunt divorțați sau despărțiți și caută să-L onoreze pe Dumnezeu fiindu-i ascultători.

Ieremia poate fi privit ca un model pentru cei care vor să trăiască în ascultare față de chemarea lui Dumnezeu chiar și atunci când este împotriva propriilor lor dorințe. Cu toate că nu a fost alegerea lui, Ieremia a fost determinat să rămână singur și să treacă peste viața de căsătorie ca parte a funcției lui de profet al lui Dumnezeu în fața neascultării poporului Israel (Ieremia 16:1-9).

Faptul că el s-a abținut de la căsătorie și de la a avea copii a fost un semn puternic că sfârșitul lui Iuda era aproape. Oamenii aveau să moară în țară fără să treacă prea multe zile. Ieremia, care nu a avut niciodată soție sau copii era ca acei care au avut soție și copii dar pe care i-au pierdut în nenorocirea care s-a abătut asupra lui Iuda.¹⁰⁵

Imaginea integrală care rezultă din versetele 1-9 este aceea că Ieremia avea să fie privat de multe din activitățile normale pe care le desfășurau ceilalți, familie, căsătorie și participarea la bucuriile și tristețile vieții lor obișnuite. El era diferit de ceilalți. Situația lui aparte i-a stârnit fără îndoială multe întrebări și i-a dat ocazia lui Ieremia să proclame mesajul judecății unui popor păcătos și care a încălcat legământul încheiat cu Dumnezeu. Situația lui aparte era o mărturie puternică a situației lui Iehova atunci când poporul Lui s-a întors împotriva Lui.¹⁰⁶

Chemarea lui Ieremia la singurătate ilustrează valoarea profetică a unei vieți trăite în ascultare de Dumnezeu. Consecințele ascultării lui apar negative în ceea ce privește propria lui viață personală, dar trebuie să ne aducem aminte că el și-a oferit viața ca un model în concordanță cu chemarea lui Dumnezeu. El a fost un instrument care a dorit să fie folosit de Dumnezeu pentru a-și transmite mesajul unui popor care s-a întors împotriva lui Dumnezeu. Și trebuie să fi fost satisfacție și împlinire în urma acestui fapt, mai ales că, în ciuda durerii și deprivărilor el știa că a fost un slujitor credincios al planului lui Dumnezeu, a reprezentat într-un sens foarte real mânușa de pe mâna lui Dumnezeu. Chiar Ieremia spune: „Când am primit cuvintele Tale, le-am înghițit; cuvintele Tale au fost veselia și bucuria inimii mele, căci după Numele Tău sunt numit, Doamne, Dumnezeul Oștirilor!“ (Ieremia 15:16; vezi și Ezechiel 2:8-3:3).

Studiu de caz

Jack este un om respectabil în biserică. Copiii lui au crescut și au căsătorii reușite. Soția lui l-a părăsit acum cincisprezece ani pentru a se căsători cu un alt bărbat. Jack și-ar dori să aibă o soție din nou. Sara este o văduvă. Soțul ei a murit într-un accident de mașină în urmă cu doisprezece ani. Toți copiii ei au crescut. Are doi băieți la colegiu. Jack și Sara au devenit buni prieteni, sunt atrași unul de altul în ce privește umblarea lor personală cu Dumnezeu. Amândoi sunt implicați în disciplinarea tinerilor credincioși. Jack și Sara sunt prieteni de doi ani. Dar de curând, relația lor pare să evolueze spre una de dragoste care ar putea susține o căsătorie. Copiii lor sunt încântați de perspectiva căsătoriei celor doi. Ei văd că se potrivesc ca și temperament și maturitate spirituală. Copii lor și prietenii de la biserică îi încurajează să se căsătorească. Atât Jack cât și Sara sunt foarte entuziasmați de ideea încheierii perioadei de singurătate în care au trăit ani de zile.

Răspuns

Cum se poate răspunde dorinței de recăsătorire a unor oameni ca Jack, a cărui soție l-a părăsit în urmă cu cincisprezece ani pentru a se căsători cu un alt bărbat și Sara, văduvă de doisprezece ani? Cu toate că nu toți din categoria celor ajunși singuri în urma divorțului sau morții partenerului vor să se recăsătorească, este foarte probabil ca majoritatea oamenilor aflați în situația lui Jack sau a Sarei să caute posibilitatea de a se căsători și de a nu mai fi singuri. Maturitatea lor creștină este evidențiată de faptul că au fost atrași unul de altul în ceea ce privește umblarea lor personală cu Dumnezeu iar potrivirea lor reciprocă este întărită și de atitudinile favorabile ale copiilor lor și ale prietenilor de la biserică în ceea ce privește rezultatele pozitive ale căsătoriei lor. Dorințele lui Jack și ale Sarei sunt foarte naturale și intențiile lor sunt fără îndoială nobile.

Dar, atât în acest caz cât și în altele, trebuie pusă întrebarea: Oare aceste dorințe cu totul naturale ale lui Jack și ale Sarei îi vor conduce înspre o căsătorie care să-L glorifice pe Dumnezeu și care să fie binecuvântată de El sau recăsătorirea lor îi va conduce înspre păcat împotriva Domnului și bisericii Lui? Și ca să pun întrebarea altfel: Poate ceva care pare atât de natural pentru Jack și Sara și biserica lor să încalce totuși voia lui Dumnezeu? Cred că este de la sine înțeles faptul că, doar pentru că lor, copiilor lor și bisericii „li se pare în regulă“ această recăsătorire nu înseamnă că aceasta trebuie să și aibă loc neapărat. Dacă această recăsătorire este în regulă sau nu pentru Jack și Sara trebuie să fie determinat în ultimă instanță de învățăturile Scripturii. Cu toate acestea, vreau să încep cu modul în care eu aș trata problema lui Jack și Sarei menționând o îngrijorare pe care o am cu privire la acest scenariu aparte.

Există întotdeauna pericole atunci când încerci să tratezi un caz particular de recăsătorire ca acesta. Când punem împreună istoriile căsătoriilor lui Jack și ale Sarei cu maturitatea lor spirituală, vârsta și răspunsul favorabil al copiilor lor ajunși adulți precum și încurajarea prietenilor lor de la biserică, situația lor devine una specială. De exemplu, moartea mamei sau tatălui cuiva nu face venirea unei noi soții

---

(mamă vitregă pentru copii) mai ușor de acceptat pentru aceștia, chiar adulți fiind. Nu numai că situația lui Jack și Sarah este fără precedent în majoritatea covârșitoare a cazurilor de divorț și recăsătorire în biserica zilelor noastre, ci pastorii îmi spun că majoritatea cererilor de divorț și recăsătorire pe care le întâlnesc nu se încadrează nici măcar în excepțiile adulterului și părăsirii, excepții permise de majoritatea evanghelicilor. Astfel, în lumina vechii maxime legaliste potrivit căreia „cazurile grele fac legile proaste,” umblăm pe un teren subțire și alunecos dacă încercăm să punem la baza standardelor noastre de conduită maritală creștină situații particulare. ba mai mult, există întotdeauna pericolul de a îngădui ca deciziile noastre cu privire la aceste situații particulare să-și iasă din matcă și să ne inunde în viața de zi cu zi. Trebuie să fim plini de dragoste și compasiune atunci când aplicăm modul nostru de a înțelege învățăturile bibliei la fiecare caz de despărțire în căsătorie pe care îl întâlnim. Dar nu ar trebui să îngăduim ca abordarea noastră generală cu privire la divorț și recăsătorire să se centreze asupra cazului nefericit al unei persoane aflate într-o situație mai specială.

Nu există nici o îndoială în mintea mea că Sarah, ca și văduvă este liberă să se recăsătorească. Mă bucur de această posibilitate pe care o are ea ca și alte persoane în situația ei. Cu toate acestea, Pavel încurajează cu putere văduvele și văduvii să rămână singuri dacă sunt capabili de autocontrol din punct de vedere sexual (1 Corinteni 7:8-9, 39-40). Chiar dacă sfatul lui Pavel sună ciudat și foarte restrictiv pentru mine astăzi, sunt provocat „să-l ascult,” să fac un pas înapoi din societatea contemporană și subcultura evanghelică în care trăiesc și să-mi examinez sentimentele cu privire la această problemă pentru a vedea dacă au bază biblică sau nu. Fie ca Dumnezeu să ne dea harul să facem asta în fiecare domeniu al vieții noastre de creștin.

Eu personal sunt convins că Pavel însuși era un văduv. (Observați exemplul lui „așa cum și eu am rămas” din contextul 1 Corinteni 7:8 și similar în versetul 40 împreună cu nota lui personală cu privire la fericirea sau binecuvântarea pe care el o simte datorită alegerii lui de a rămâne singur). Sunt de

asemenea convins de faptul că Pavel aduce trei argumente foarte bune în 1 Corinteni 7 pentru poruncirea acestui curs de acțiune. Pavel încurajează celibatul (1) datorită încercărilor, strâmtorărilor și necazurilor care vin odată cu devenirea unor „făpturi noi” care trebuie încă să trăiască în mijlocul acestei lumi nemântuite (versetul 26); (2) scurtarea vremurilor care precede revenirea lui Cristos și prin urmare necesitatea terminării urgente a lucrării Domnului în această ultimă oră (versetul 29); și (3) pentru simplul fapt că statutul de om căsătorit aduce cu el griji și preocupări foarte naturale și legitime pentru lucrurile acestei lumi (Versetele 32-35). Toate argumentele lui Pavel se leagă într-un fel sau altul de obiectivul vieții lui de a duce mai departe cerințele și interesele Împărăției lui Dumnezeu aici și acum. Cred că Pavel a ales să rămână necăsătorit datorită cererilor și intereselor Împărăției lui Dumnezeu (vezi Matei 19:12).

Astfel, dacă Sarah are în mod natural abilitatea sau harul de a rămâne abstinentă în singurătate, una din primele considerații la care ar trebui să se gândească dacă ar trebui sau nu să se recăsătorească ar fi posibilul impact pe care recăsătorirea l-ar avea asupra devoțiunii ei pentru Domnul și modul în care aceasta ar afecta impactul asupra lucrării ei de facere de ucenici dintre tinerii credincioși. Foarte rar ne gândim la aceste lucruri astăzi, dar cred că pentru Isus, Pavel și alți creștini timpurii, disponibilitatea și faptul de a fi liber pentru lucrare, având în vedere eternitatea erau considerate lucruri folositoare foarte importante pentru creștini.

Situația lui Jack este bineînțeles mai complicată. Cred că fiecare credincios este responsabil înaintea lui Dumnezeu să adopte propriile decizii în materie de conduită creștină. Prin urmare, nu aș concepe să dictez niciodată unui creștin ceea ce trebuie să facă, nici nu aș încerca să ascund faptul că mulți oameni nu sunt de acord cu interpretarea mea personală asupra datelor biblice cu privire la divorț și recăsătorire. Rolul unui pastor este acela de păstor sau învățător. pastorul îndrumă și informează și vorbește din convingerea lui personală, dar niciodată nu ia decizii în locul celui consiliat sau ascunde punctele de vedere contradictorii. Modul nostru de a înțelege natura și caracterul

---

permanent al legăturii de căsătorie trebuie să izvorască din propriile noastre rugăciuni, studiul personal al textelor din Vechiul și Noul Testament care se referă la acest subiect. Un creștin ar trebui să pună propriile sale observații și notițele scoase în timpul studiului personal al Bibliei alături de sfatul pe care îl primește de la pastori și consilieri și ceea ce a citit din cărți. Voi respecta, cu toate că nu sunt de acord (în diferite grade, în funcție de situație) cu deciziile pe care le iau unii de a se recăsători. Și dacă convingerile mele cu privire la învățăturile Bibliei intră în conflict cu dorința unui membru din biserică de a se recăsători, sunt convins că acea persoană nu mi-ar cere niciodată să-mi încalc propria conștiință (Romani 14:23) și să asist o nuntă pe care eu o consider împotriva voii Lui Dumnezeu.

Dacă soția lui Jack nu s-ar fi recăsătorit, rugăciunile și acțiunile lui Jack ar continua să fie concentrate asupra speranței reconcilierii la care se referă Pavel când se adresează celor divorțați în 1 Corinteni 7:11: „Să rămână necăsătorit sau să se împace.“ Dar soția lui Jack s-a recăsătorit și împăcarea este acum imposibilă. Este Jack liber să se recăsătorească sau nu? Dacă aș putea ști cu siguranță că directiva lui Pavel de a rămâne singur din 1 Corinteni 7:11 se aplică doar până în momentul în care împăcarea este posibilă și dacă 1 Corinteni 7:39 și Romani 7:2-3 nu ar exista în epistolele lui Pavel, aș putea spune că nu există nimic în epistolele lui Pavel care să-l împiedice pe Jack să se căsătorească cu Sarah. Cu toate acestea, pun sub semnul întrebării sensul ultimei restricții a lui Pavel din 1 Corinteni 7:11 și textele care în mod specific spun că doar moartea poate încheia o căsătorie din scrierile lui Pavel.

efeseni 5:22-33 susține în mod indirect caracterul permanent al căsătoriei pe durata întregii vieți în ciuda unor încălcări ce par să distrugă relația. La același pasaj din Geneza 2:24 la care Isus apelează pentru explicarea unității „unui singur trup“ al soțului și soției, apelează și Pavel ca imagine a unității lui Cristos cu Biserica. Tot așa cum Cristos s-a dat pe Sine sacrificându-se pentru biserică Sa, tot așa și sacrificiul de sine al soțului în îngrijirea și protejarea soției este o acțiune ce reprezintă ceea ce Isus reprezintă pentru membrii bisericii Lui.

Pe scurt, dragostea soțului pentru soția lui înseamnă întruparea actului ce reprezintă mesajul creștin. Când Jack a luat-o pe prima lui soție „la bine sau la rău, în bogăție sau în sărăcie,“ s-a angajat la o viață care va fi plină de sacrificii tot așa cum a fost și viața lui Cristos. Dragostea unui soț gata să se sacrifice pentru soția lui poate însemna chiar faptul că el trebuie să-și sacrifice propria viață dacă ea se dovedește necredincioasă. Dacă împăcarea este imposibilă, creștinii trebuie să se încreadă într-un Dumnezeu plin de bunătate care nu îi va lipsi de nici un dar bun de la El (Matei 7:11; Luca 11:13), care le cunoaște situația, și cu toate acestea îi îndeamnă la o viață de celibat ca și cale a celor mai mari împliniri și a celor mai mari binecuvântări (vezi Matei 10:10-12, 26; 1 Corinteni 7:11, 32-35; Psalmul 19:7-14).

---

¹ Un eseu de asemenea dimensiuni nu se poate ocupa de toate argumentele pe care aș vrea să le aduc pentru a-mi susține punctul de vedere. Prin urmare, recomand cititorului „The Meaning of Divorce in Mathew 19:3-9,“ Churchman 98 (1984): 132-52; W. A. Heth & G. J. Wenham, *Jesus and Divorce*, Hodder & Stoughton, Londra, 1984; Nashville: Thomas Nelson, 1985; și „Divorce and Remarriage“, în *Applying the Scriptures: Papers from ICBI Summit III*, editat de K.S. Kantzer, Zondervan, Grand Rapids, 1987, p. 219-239. Vezi de asemenea privirea de ansamblu a lui C. Ryrie, „Biblical Teaching on Divorce and Remarriage“, *Grace Theological Journal* 3, 1982: 177-192.

² O lucrare nepublicată scurtă, dar folositoare a lui John Piper, „Divorce and Remarriage: A position Paper“, 21 iulie, 1986, explică motivația lui conform căreia a ajuns la concluzii asemănătoare contrare recăsătoririi. Piper a scris-o pentru membrii bisericii lui, Biserica Baptistă Betleem din Minneapolis, MN 55415 cași un argument biblic conform căruia se simte constrâns de a lua deciziile pe care le ia cu privire la încheierea anumitor căsătorii sau interzicerea lor și ce fel de disciplină a bisericii pare potrivită cu privire la problema divorțului și recăsătoririi.

³ Vezi lucrarea nepublicată, accesibilă prin intermediul University Micro films, Ann arbor, MI, a lui Wm. A. Heth, „Mathew's 'Eunuch Saying', 19:12 and Its Relationship to Paul's Teaching on Singleess in 1 Corinthians 7“, Th.D. dissertation, Seminarul Teologic Dallas, 1986.

⁴ So H. Hoehner, „A Response to Divorce and Remarriage“, în *Applying the Scriptures*, editat de K. S. Kantzer, zondervan, Grand Rapids, 1987, p. 241.

⁵ Expresia „a se lipi“ este foarte sugestivă, referindu-se la aspectul sexual al acțiunii. În realitate, se are în vedere aspectul legat de legământ al căsătoriei în termenii a lăsa și a se alipi.

⁶ Aici este aceeași afirmație cu privire la legătura dintre unirea sexuală și natura relației de unire în același trup care apare în lucrarea ICBI, „Divorce and Remarriage“, în *Applying the Scriptures*, p.222. De atunci, a fost citată greșit și distorsionată de mai multe ori; vezi reacțiile lui H.W. Hoehner și R. Stedman în *Applying the Scriptures* și W. C. Kaiser, „Divorce in Maleachi 2;10-16“, *Criswell Theological Review* 2, 1987:83.

⁷ Am dezvoltat aceste idei mai detaliat în „Divorce and Remarriage“ în *Applying the Scriptures*, p. 222-224.

⁸ Vezi G. Wallis, „dabaq“, *Dicționarul Teologic al Vechiului Testament*, editat de G. J. Botterweck & H. Ringgren, tradus de J. T. Willis, G. Bromiley & D. E. Greene, Eerdmans, Grand Rapids, 1974, 3, 1978: 80-81; K. L. Schmidt, „κολλάω, προσκολλάω“, *Dicționarul Teologic al Noului Testament*, editat de G. Kittel & G. Friedrich, tradus și editat de G. W. Bromiley, 10 volume, Eerdmans, Grand Rapids, 1964-1976, 3, 1965, 822-823; & W. Brueggemann, „Of the Same Flesh and Bone (Gn 2,23a)“, *Catholic Biblical quarterly* 32, 1970, 532-542, în special p. 540.

⁹ E. S. Kalland, „dabaq“, în *Theological Wordbook of the Old Testament*, în 2 volume, editat de R. L. Harris, Moody, Chicago, 1980, 1:178.

¹⁰ Hoehner nu are nici o bază atunci când spune că „a sugera că nu există nici o semnificație sexuală în termenul 'a se lipi' înseamnă a ignora acest context“, p. 241. Prin această afirmație el merge împotriva tuturor marilor instrumente lexicale care iau în discuție acest termen. Chiar folosirea termenului „a se lipi“ din Geneza 34:3, unde se spune despre Sihem că a iubit-o pe Dina și s-a lipit de ea („S-a lipit cu toată inima de Dina“) nu face referire la relația sexuală, deoarece acest aspect al relației lor a fost descris în versetul precedent unde spune că „a pus mâna pe ea, s-a culcat cu ea și a necinstit-o“ (Wallis, „dabaq“).

¹¹ C. Westermann, Geneza 1-11, traducere de J.J. Scullion, Augsburg, Minneapolis, 1984, p. 234.

¹² F. I. Anderson & D. N. Freedman, Osea, Anchor Bible, N.J. Doubleday, Garden City, 1980, p.220.

¹³ Ibidem, p. 221.

¹⁴ vezi Brown-Driver-Briggs, „“, 4, p. 142; F. Baumgartel, „“, TDNT 7, 1971, 106; & N.P. Bratsiotis, „basar“, TDOT, 1977, 327-328.

¹⁵ vezi W. Reiser, „Die Verwandtschaftsformel in Gen. 2, 23“, *Theologische Zeitschrift* 16, 1960: 1-4.

¹⁶ J. Adams, Marriage, Divorce and Remarriage in the Bible (N.J. Presbyterian & Reformed, Phillipsburg, 1980), p. 8, 32. Vezi și E. Dobson, „What is Marriage?“, *Fundamentalist Journal*, sept. 1985, p. 40-41.

¹⁷ S. A. Ellisen, Divorce and Remarriage in the Church (Zondervan, Grand Rapids, 1977), p. 28, 69-70; J. MacArthur, The Family (Moody, Chicago, 1982), p. 54; & J. B. Hurley, Man and Woman in Biblical Perspective (Zondervan, Grand Rapids, 1981), p. 31-32.

¹⁸ S. B. Clark, Man and Woman in Christ (Ann Arbor, Mich: Servant Books, 1980), p.21.

¹⁹ ibidem

²⁰ vezi Westermann, Geneza 1-11, p. 227,232.

²¹ G. von Rad, Geneza, ediție revizuită, traducere originală de J. H. Marks, Old Testament Library (Westminster, Philadelphia, 1972), p.82.

²² vezi W. Eichrodt, Theology of the Old Testament, tradus de J. A. Baker, 2 volume, Old Testament Library (Westminster, Philadelphia, 1961-1967), 2.322-326.

²³ von Rad, Geneza, p.84.

²⁴ C. J. H. Wright, An Eye for an Eye: The Place of Old Testament Ethics Today (InterVarsity, Downers Grove, 1983), p.174.

²⁵ R. K. Harrison, Levitic, tyndale Old Testament Commentary (InterVarsity, Downers Grove, 1980), p.186.

²⁶ ibidem. Vezi și E. Neufeld, Ancient Hebrew Marriage Laws (Longmans, Green and Co., Londra, 1944), p.192.

²⁷ vezi George Bush, Notes, Critical and Practical, on the Book of Leviticus (Newman & Ivison, New York, 1852; ediție retipărită, Klock & Klock Christian Publishers, Minneapolis, 1981), p. 171-198; G. J. Wenham, The Book of Leviticus, New International Commentary on the Old Testament (Eerdmans, Grand Rapids, 1979), p.255; & Harrison, Levitic. Philo ne conduce în expunerea legilor mozaice cu privire la incest după ce face următoarea afirmație: „Căsătoriile mixte creează noi legături de rudenie cu nimic inferioare legăturilor de sânge“ (Special laws, 3.25).

²⁸ În plus față de referința de la nr.15, vezi și Brown-Driver-Briggs, „??“, 2, p. 985; „??“, 4e, p.543; „??“, 1a, p. 897; & „??“, 1a sub Piel, p. 163.

²⁹ vezi Bush, Notes/Leviticus, p. 172-175; Ancient Hebrew marriage Laws, p. 191-193; Wenham, The Book Of Leviticus, p. 253; & Harrison, p. 186. Vezi de asemenea și W. C. Kaiser, Jr, Toward Old Testament ethics (Zondervan, Grand Rapids, 1983), p. 115-116, 181-182, 190-192, 202-203.

³⁰ Această idee nu iese de loc în evidență din traducerea NIV a acestor versete.

³¹ Wenham, *The Book of Leviticus*, p.255.

³² vezi Deuteronom 22:30 și A. Phillips, „Uncovering the Father's Skirt“, *Vetus Testamentum* 30, 1980, 38-43.

³³ vezi Bush, *Notes/Leviticus*, p. 174-179; Neufeld, *Ancient Hebrew Marriage Laws*, p. 193-193; d. R. Mace, *Hebrew Marriage: A Sociological Study* (Philosophical Library, New York, 1953), p.161; și Wenham, *The Book of Leviticus*, p.253-258. R. Stedman („A Response to Divorce and Remarriage“, în *Applying the Scriptures*, p. 249) se implică emoțional în argumentație atunci când afirmă că „nu există nici un indiciu în text (Lev. 18:6-18) că aceste reguli sunt puse deoarece se întrevede moartea sau divorțul. Aceasta pare o interpretare arbitrară pe care Heth o aduce fără nici un avertisment“. Cititorul poate verifica singur informațiile pe care le citez. Citind Stedman, fiecare poate hotărî dacă acesta a luat în considerare toate posibilitățile textului sau s-a apărut punctul de vedere doar pe această bază. Kaiser („Divorce in Maleahi 2:10-16“, p. 83) se leagă de acest aspect al reacției lui Stedman și este de acord cu el, după părerea mea în mod greșit.

³⁴ Hoehner, p.241. Kaiser („Divorce in Maleahi 2:10-16“, p.83) merge pe urmele lui Hoehner, dar prin aceasta pare că abandonează autoritatea VT ce cântărește mai greu, pe care o adoptă în *Toward Old Testament Ethics*, p. 114-117, 181-182, 185-186, 190-192, 202-203. Chiar Kaiser are o notă de subsol la concluziile sale, în care discută de expresia „un singur trup“ din Geneza 2:24 „'os din oasele mele' în sensul de a deveni parte din familie, despre rudele de sânge mai vorbindu-se și în Gen 29:14; 37:27; Jud. 9:2; 2 Sam. 5.1; 19.12-13 și 1 Cronica 11.1“. Aceste texte le citez pentru a ilustra sensul de relație de rudenie al unirii „sub un singur trup“ din Gen. 2:24. Cu toate acestea, Kaiser vorbește în articolul său „Divorce in Maleahi 2:10-16“ despre aceleași referințe din VT, „nici unul din textele pe care Heth le citează nedovedind că 'un singur trup' este echivalent cu relațiile de sânge“. Kaiser m-a înțeles greșit deoarece eu niciodată nu am spus că reprezintă „echivalentul legăturii de sânge“. Se pare că Kaiser are în față reacția ICBI a lui Hoehner (vezi mai sus nota nr.9) și citează versiunea lui Hoehner cu privire la modul în care acesta a înțeles interpretarea mea a textelor biblice. Nu este corect ca acesta să se refere la prezentare incorectă a lui Hoehner cu privire la punctul meu de vedere ca și cum ar fi cel adoptat de mine. Se pare că el este prea dependent de surse de mână a doua și a treia.

³⁵ Bush, *Notes/Leviticus*, p. 173-175. Este de asemenea interesant de observat că pedepsele pentru

relațiile incestuoase cu rudeniile sunt la fel de stricte ca și cele cu cei de același sânge 8levitic 20:11, 12).

³⁶ ibidem, p.175.

³⁷ vezi Wenham, *The Book of Leviticus*, p. 257-258.

În mod tradițional, Levitic 18:8 a fost înțeles ca ultimul pe lista legilor cu privire la incest aflate în Levitic 18:6-18. Pentru punctul de vedere conform căruia versetul 18 interzice în mod explicit poligamia și în mod implicit divorțul, vezi A. Tosato, „The Law of Leviticus 18:18: A Reexamination“, *Catholic Biblical Quarterly* 46, 1984, 199-214. Tosato face o mențiune specială cu privire la faptul că cea mai apropiată de propunerea lui este perspectiva lui Murray, care vede că Levitic 18:18 condamnă bigamia în general („Appendix B: Additional Note on Leviticus 18:16, 18“ în *Principals of Conduct* (Eerdmans, Grand Rapids, 1957), p. 250-256.

³⁸ Observați că în Deuteronom 13:6-11 solidaritatea de familie intră în conflict cu principiul mai înalt „fără idolatrie“, chiar și cei mai apropiați membrii de familie putând fi dați la moarte dacă îi ispitesc pe alți membrii de familie să urmeze alți dumnezei.

³⁹ J. Murray, *Divorce* (N. J. Presbyterian & Reformed, Phillipsburg, 1961, p.41. Vezi Guy Duty, *Divorce and Remarriage*, Bethany, Minneapolis, 1967, p. 33332-34; și Hoehner, „A Response to Divorce and Remarriage“, p. 244.

⁴⁰ Duty, *Divorce and Remarriage*, p. 39 și 40.

⁴¹ R. Westbrook, „The Prohibition on Restoration of Marriage in Deuteronomy 24:1-4“, în *Studies in the Bible*: editat de S. Japhet, *Scripta Hierosolymitana* 31, (Magnes Press at Hebrew University, Jerusalem, 1986), p. 389, n. 4.

⁴² J. D. M. Derrett, *Law in the New Testament* (Darton, Longman & Todd, Londra, 1970), p. 377. Vezi A. Isaksson, *Marriage and Ministry in the New Temple*, traducere de N. Tomkinson & J. Gray, ASNU 24 (Gleerup, Lund, 1965), p. 126.

⁴³ Vezi mai departe Heth, „Divorce and Remarriage“, p. 227-230.

⁴⁴ vezi R. Yaron, „The Restoration of Marriage“, *Journal of Jewish Studies* 17 (1966): 1-11; G. J. Wenham, „The Restoration of Marriage Reconsidered“, *Journal of Jewish Studies* 30 (1979): 36-40; Isaksson, *Marriage and Ministry*, p.21-25; Derrett, *Law in the New Testament*, p.376-377; și acum Westbrook, „The Prohibition on Restoration of Marriage“, p. 387-405.

⁴⁵ Heth & Wenham, *Jesus and Divorce*, p. 89-90, 106-110.

⁴⁶ Westbrook, „The Prohibition on Restoration of Marriage“, p. 393.

⁴⁷ Am schimbat ordinea în care Westbrook discută despre aceste principii pentru a le aduce pe aceeași linie cu secvența circumstanțelor observate în Deuteronom 24:1-3.

⁴⁸ Westbrook (p.399) cunoaște doar un scolar modern care crede că „pângărirea“ se referă de fapt la adulter: A. Toeg, „Does Deuteronomy 24:1-4 Incorporate a General Law on Divorce? Dine Israel 2 (1970):v-xxiv, la p.vii. Westbrook observă de asemenea că argumentul lui Toeg este și mai șovăielnic deoarece consideră că această clauză este o interpolare. Am găsit un alt autor modern care argumentează că „pângărirea“ se referă la adulter: Y. Zakovitch, „The Woman's Rights in the Biblical Law if Divorce,“ în *The Jewish Law Annual* 4, editat de B. S. Jackson (Brill, Leiden, 1981), p. 28-46. zakovitch preferă această perspectivă perspectivelor 1 și 4 menționate mai sus. Dar „pângărirea“ (‘???? ?’) din Deuteronom 24:1 nu se poate referi la adulter din două motive: (1) legea pedepsește adulterul prin moarte, nu prin divorț 8Lev. 20:10; Deut. 22:22) și (2): singurul loc în care mai apare acest termen este în Deuteronom 23:15 iar aici conotația sexuală nici nu intră în discuție.

⁴⁹ Westbrook, „The Prohibition on Restauration of Marriage,“ p. 401-402.

⁵⁰ Ibidem, p. 404

⁵¹ Ibidem.

⁵² S. A. Kaufmann, „The Structure of the Deuteronomic Law,“ *Maarav* 1/2 (1978-1979): 105-158.

⁵³ Hoehner, „A Response to Divorce and Remarriage,“ p. 244.

⁵⁴ Heth and Wenham, *Jesus and Divorce*, p. 201.

⁵⁵ Fariseii care au discutat cu Domnul Isus în Matei 19 și Marcu 10 aveau aceeași perspectivă cu privire la rolul cărții de despărțire de a desface o căsătorie ca mulți evanghelici din ziua de astăzi.

⁵⁶ Am argumentat mai înainte că Duteronom 24:1-4 „pare să sugereze că a căuta să intri în divorț înseamnă a încerca să rupi o relație cu soția care în realitate nu poate fi ruptă“ (Heth & Wenham, *Jesus and Divorce*, p. 110). Deși încă cred că acest concept este în mod valid bazat pe acea perspectivă ce privește căsătoria ca pe o relație de rudenie, nu aș mai încerca să argumentez acest lucru bazându-mă pe textul din Deuteronom 24.

⁵⁷ W. R. Eichhorst („Ezra's Ethics on Intermarriage and Divorce,“ *Grace Journal* 10:3 (1969):23) consideră că Ezra cerea și bărbaților să le alunge pe acele femei „în conformitate cu legea“ (10:3) din Deuteronom 24:1-4. Dar prin aceasta nu numai că nu s-a înțeles corect Deuteronom 24:1-4, ci s-a și scăpat din vedere faptul că „legea“ potrivit căreia israeliții trebuiau să le „alunge“ pe femei se referă la acea lege din 9:1-2, 10-12 și 14 pe care Ezra o mărturisea: „să începem iarăși să călcăm poruncile Tale și să ne încuscrim cu aceste popoare urâcioase?“. Legea avută în vedere este Deuteronom 7:3 și exod 34:16, nu Deuteronom 24:1-4.

⁵⁸ G. rawlinson, *Ezra and Nehemiah, Their Lives and Times* (Randolph, new York, 1980), p. 42

⁵⁹ H. G. M. Williamson, *Ezra, Nehemiah, Word Biblical Commentary* 8Word, Waco, Texas, 1985), p. 130. Vezi F. C. Fensham, *The Books of Ezra and Nehemiah, New International Commentary on the Old Testament* (Eerdmans, Grand Rapids, 1982), p. 124-125.

⁶⁰ LXX folosește termenul Kathizo (a se așeza, a se stabili, a locui) pentru a traduce acest cuvânt, iar Katizo nu este niciodată folosit pentru a traduce nici un alt cuvânt „obișnuit“ pentru căsătorie (?????).

⁶¹ Vezi Heth & Wenham, *Jesus and Divorce*, p. 243, n. 29.

⁶² „Nici o lege existentă nu cerea divorțul în asemenea cazuri, așa că Șecania a propus o cale de ieșire, o speranță printr-un legământ, sugerând prin cuvintele pe care le folosește pentru căsătorie și femei străine că acestea nu au fost căsătorii adevărate.“ (The Oxford Annotated Bible with the Apocrypha, editat de H. G. may & B. M. Metzger, Oxford University Press, new York, 1965, p. 584, n. la Ezra 10:2).

⁶³ Wright, *An Eye for An Eye*, p. 175-176.

⁶⁴ ibidem, p. 178

⁶⁵ Vezi R. H. Gundry, *Mathew: A Commentary on His Literary and Theological Art* (Eerdmans, rand Rapids, 1982), p. 90-91.

⁶⁶ Există o posibilitate crescută ca cuvântul porneia din Matei 5:32 și 19:9 să se refere la infidelitate „premaritală“ în timpul perioadei de trădare a iudeilor (vezi Matei 1:18-19, Ioan 8:41. Isaksson (p. 116-148) a preferat această perspectivă în favoarea altor șase. Această interpretare este de obicei ridiculizată sau privită ca fiind imposibilă de majoritatea evanghelicilor (Murray, *Divorce*, p. 34, n. 4). Se argumentează prin faptul că „Domnul nostru nu aplică o lege pentru o căsătorie care nu a avut încă loc ci pentru cea în care soțul divorțează de soția lui (Matei 19:3, vezi și vers. 6, 8, 9),“ (Kaiser, „Divorce in Malechi,“ p. 82). Dar o asemenea reacție demonstrează mai degrabă lipsa de înțelegere argumentelor aduse de perspectiva trădării a cazului particular decât să arate imposibilitatea acestei perspective.

⁶⁷ Pentru detaliile acestui argument vezi Heth & Wenham, *Jesus and Divorce*, p. 19-44, 73-99.

⁶⁸ T. W. Manson, *The Teaching of Jesus*, ediția a 2-a (University Press, 1935), p. 200, n. 5

⁶⁹ E. Flesseman-van Leer, *Tradition and Scripture in the Early Church*, *Theologische Bibliothek* 26 (Van Gorcum, Assen, Netherlands, 1954), p. 9.

⁷⁰ J. J. Hughes, recenzie la *L'eglise primitive fac au divorce du premier ai cinquieme siecle*, din *Theologique historique* 13 (Beauchesne, Paris, 1971), în *Journal of Ecclesiastical History* 24 (1973):61.

⁷¹ V. N. Olsen, *The New Testament Logia on Divorce: A Study of Their Interpretation from Erasmus to Milton*, *Beitrage zur Geschichte der biblischen Exegese 10* (Tubingen: J. C. B. Mohr, Paul Siebeck, 1971), p. 12.

⁷² Ibidem, p. 19

⁷³ Ibidem, p. 22

⁷⁴ Tony Lane, „Till Whwn Us Do Part 1,“ *Today*, Septembrie 1986, p. 37

⁷⁵ R. H. Charles, *The Teaching of the New Testament on Divorce* (Wms. & Norgate, Londra, 1921), p. 3-34. Vezi Hurley, *Man and Woman*, p. 102-104 și C. Brown, „Separate, Divide,“ *The New International Dictionary of New Testament Theology*, editat de C. Brown, 3 volume (Zondervan, Grand Rapids, 1975-78), 3 (1978): 538, 540-541.

⁷⁶ Vezi Charles, *Teaching*, p. 32, 62-71; Ellisen, *Divorce and Remarriage*, p. 52; și Brown, „Separate, Divide,“ 3:535, 539. Charles este convins că 1 Corinteni 6:13-17 este textul principal în care Pavel tratează problema „legitimității sau nelegitimității divorțului din motive de adulter“ (p. 62), iar Brown adoptă argumentul lui Charles.

⁷⁷ Murray, *Divorce*, p. 43

⁷⁸ D. A. Carson, „Mahew,“ în *The Expositor's Bible Commentary*, editat de F. E. Gaebelin (Zondervan, Grand Rapids, 1984), 8: 417, Ellisen, *Divorce and Remarriage*, p. 58.

⁷⁹ P.P. Levertoff & H.L. Goudge, „The Gospel according to St. Matthew,“ în *A New Commentary on Holy Scripture*, editat de C. Gore, H. L. Goudge, A. Guillaume (Macmillan, New York, 1928), p. 174.

⁸⁰ Vezi G. P. Liaboe, „The Place of Wife Battering in Considering Divorce,“ *Journal of Psychology and Theology* 13 (1985): 129-138.

⁸¹ Atât MacArthur (*The Family*, p. 107-128) cât și C. Swindoll (*Divorce, Multnomah, Portland, Oreg.*, 1981, p. 15) tind să înțeleagă prin porneia o formă susținută de comportament adulter.

⁸² E. Lovestam, „Divoce and Remarriage in the New Testament,“ în *The Jewish Law Anual*, vol. 4, editat de B. S. Jackson (Brill, Leiden, 1981), p. 61. Aceeași analiză e întâlnită la F. Hauck & S. Schulz, „????? ????“ *Theological Dictionary of the New Testament*, 6 (1968):592. Vezi și K. Stendahl, „Matthew,“ *Peake's Commentary on the Bible*, editat de M. Black & H. H. Rowley (Thomas Nelson, 1962) ? 679g, & B. Vawter, „Divorce and the New Testament,“ *Catholic Biblical quarterly* 39 (1977):531, n. 4.

⁸³ Atât Murray (*Divorce*, p.39) cât și Carson („Matthew,“ p. 416) sunt conștienți de acest lucru.

⁸⁴ Vezi D. Atkinson, *To Have and To Hold: The Marriage Covenant and the Discipline of Divorce* (Collins, Londra, 1979), p. 132, n. 78; Adams, *Marriage, Divorce and Remarriage*, p. 51-53; D. Guthrie, *New Testament Theology* (InterVarsity,

Downers Grove, 1981), p. 949-950 și n. 154; Hurley, *Man and woman*, p. 103, n. 13; și alții.

⁸⁵ Heth și Wenham, *Jesus and Divorce*, p. 90-93, 113-120.

⁸⁶ Discuțiile lui Carson pe baza învățăturilor lui Isus despre divorț și recăsătorire sunt acum anunțate ca fiind unul din cele mai bune defensive moderne ale perspectivei erasmice sau protestante cu privire la învățăturile lui Isus pe teme divorțului și recăsătoririi. Vezi R. T. France, *Trinity Journal* 6 NS (primăvara lui 1985): 109-110 & Craig L. Blomberg, „the Legitimacy and Limits of Harmonization,“ în *Hermeneutics, Authority, and Canon* (editat de A. D. Carson & John D. Woodbridge; Zondervan, Grand Rapids, 1986), p. 150.

⁸⁷ Carson, „Matthew,“ p. 416.

⁸⁸ Chiar și acest mod de a parafraza Matei 19:9 este imprecis și nu poate reflecta aspectele pe care le iau în considerare în „Jesus and Divorce“, pag. 123-126, 128, 168, 183-184, 189.

⁸⁹ G. J. Wenham, „The Syntax of Mathew 19:9,“ *Journal for the Study of the New Testament* 28 (1986):17-23.

⁹⁰ Vezi Heth și Wenham, „Jesus and Divorce,“ pag. 53-68, 128-129 și W. A. Heth, „Unmarried for the sake of the kingdom (Matei 19:12) in the Early Church,“ *Grace Theological Journal* 8 (1987):55-88.

⁹¹ Vezi cap. 4, „Mathew 19:10-12: Meaning and Function,“ în Heth, „Mathew's Eunuch Saying (19:12),“ pag. 139-198 (vezi n. 4 mai sus).

⁹² 1 Corinteni 7:7 nu ar trebui folosit pentru a aduce lumină asupra textului din Matei 19:11. 1 Corinteni 7:7 vorbește despre diversitatea darurilor cu care poate fi înzestrat un singur grup de oameni: creștinii. Matei 19:11, însă, prezintă două grupuri disparate de oameni: necredincioșii care răspund negativ la chemarea învățăturilor lui Isus prin opoziție cu ucenicii credincioși care răspund (sau ar trebui să răspundă) pozitiv și să îmbrățișeze chemarea Lui.

⁹³ Vezi Levertoff și Goudge, „The Gospel according to St. Matthew,“ pag. 175; P. Ketter, „Nicht alle fassen dieses Wort: Bemerkungen zu Mt. 19, 10-12,“ *Pastor Bonus* 49 (1938-1939):319; P. Bonnard, *L'evangile selon saint Matthieu, Commentaire du Nouveau Testament 1* (Delachaux et Niestle, Paris, 1963), pag. 284; T. V. Fleming, „Christ and Divorce,“ *Theological Studies* 23 (1963):113; H. Baltensweiler, *Die Ehe im Neuen Testament, Abhandlungen zur Theologie des Alten und neuen Testaments* 52 (Zurich/Stuttgart: zwingli, 1967), p. 112; și T. Matura, „Le celibat dans le Nouveau Testament d'apres l'exegese recente,“ *Nouvelle Revue Theologique* 97 (1975):493. Carson („Matthew,“ pag. 419) dă numărul greșit al volumului (107) pentru articolul lui Matura.

⁹⁴ Blomberg, „Legitimacy,“ pag. 150.

---

⁹⁵ Ca și argument pentru punctul de vedere al cuplului logodit din 1 Corinteni 7:25-38, vezi Heth și Wenham, *Jesus and Divorce*, pag. 144-148.

⁹⁶ Hoehner (pag. 245) face o greșeală lexicală asemănătoare când apelează la „limbajul analog din 7:39“ pentru a susține faptul că cel mai natural sens pentru înțelesul expresiei „a fi legat“ este acela că partenerul credincios nu este legat prin legământul de căsătorie și este liber să se recăsătorească.

⁹⁷ M. Barth, *ephesians*, Anchor Bible, 2 volume (Garden City, N.Y.: Doubleday, 1974), pag. 640-641.

⁹⁸ Lovestam, „Divorce and Remarriage,“ pag. 65. Vezi A. Robertson și A. Plummer, *a Critical and Exegetical Commentary* (Edinburgh: T. & T. Clark, 1911), pag. 143.

⁹⁹ J. A. Bengel, *New Testament Word Studies*, tradu de C. T. Lewis și M. R. Vincent, 2 volume, 1864; ediție retipărită, Grand Rapids: Kregel, 1971), 2:210.

¹⁰⁰ D. L. Dungan, *the Sayings of Jesus in the Churches of Paul* (Philadelphia: Fortress, 1971), pag. 97.

¹⁰¹ J. A. Fischer, „1 Cor. 7:8-24-Marriage and Divorce,“ *Biblical Research* 23 (1978):27.

¹⁰² A. Bustanoby, „Can Men and Women Be Just friends?“ *Fundamentalist Journal* 5:18 (Sept. 1986): 44-46.

¹⁰³ Geoffrey Bromiley, *God and marriage* (Grand rapids: eerdmans, 1980), pag. 47.

¹⁰⁴ Apreciez articolul scurt, dar plin de conținut al Juliei Duin, „We Must Learn to Celebrate Celibacy,“ *Christianity Today*, 21 martie 1986, pag. 13.

¹⁰⁵ J. A. Thompson, *The Book of Jeremiah*, *New Testament International Commentary on the Old Testament* (Grand Rapids: Eerdmans, 1980), pag.404.

¹⁰⁶ *Ibidem*, pag. 407.

Reacție la capitolul 2

J. Carl Laney

L-am cunoscut pe William Heth în 1981, la puțin timp după ce am publicat cartea „The Divorce Mith“ (Mitul divorțului). Încă de atunci am urmărit cu mult interes numeroasele sale publicații. Am avut ocazia să ne cunoaștem în timp ce ne împărtășeam reciproc cercetările prin scrisori, telefoane și conversații la întâlnirile din cadrul cercurilor teologice pe care le frecventam. Am o mare apreciere pentru acest frate și simt că avem același spirit în preocuparea noastră cu privire la divorț și recăsătorire.

Ceea ce mă impresionează cu privire la lucrarea sa este angajamentul său, ca evanghelic, de a respecta cerințele riguroase ale cercetării științifice. Acest lucru este evidențiat de numeroasele cărți și articole citate în lucrările sale. Cartea sa, „Jesus and Divorce“ (Isus și divorțul) conține cea mai completă bibliografie despre divorț și recăsătorire disponibilă în momentul de față. Lucrarea de față (care cuprinde 107 note de subsol) reflectă interacțiunea pe care o are cu alți teologi și experți în domeniu. Acest fapt arată că Bill Heth nu este interesat doar să-și prezinte propria opinie, ci dorește, de asemenea, să compare propria sa perspectivă cu cercetările altora și să ajungă la o înțelegere mai exactă a adevărului.

Sunt de asemenea impresionat de dorința lui Bill de a-și reconsidera perspectiva în lumina unor studii ulterioare și a cercetărilor altor teologi. Acest lucru este evident din modul în care tratează textul din Deuteronom 24:1-4 (pag. 81-84), luând în considerare cercetarea lui R. Westbrook. După ce a publicat o carte în care adoptă o poziție diferită, Heth scrie acum: „Sunt de părere că soluția lui Westbrook este cea mai satisfăcătoare în prezent.“ Smerenia acestui om, care se lasă învățat de alții, ne servește drept exemplu în căutarea adevărului.

Am ajuns de asemenea să apreciez perspicacitatea sa exegetică în ce privește tratarea acestui subiect al divorțului și recăsătoririi. Departate de a se mulțumi să prezinte opiniile altora, cercetarea lui Bill și exegeza sa aduc o lumină nouă în dezbateră

pe tema divorțului și recăsătoririi. Am apreciat lucrarea sa pe textul din Levitic 18:6-18, text care interzice relațiile incestuoase, atât din interiorul cât și din afara căsătoriei. Împreună cu colegul său, Gordon Wenham, el a arătat că aceste legi reflectă faptul că, prin căsătoria dintre două persoane între care nu a existat inițial nici o legătură, se formează relații de rudenie extinse (pag.75). Relația sexuală dintre membrii cuplului căsătorit îi face pe cei doi la fel de apropiați ca pe părinți de copiii lor. Aceasta este o descoperire uimitoare în încercarea de a înțelege poruncile din Deuteronom 24:4. În același mod, Heth ne duce mai departe în ce privește modul în care înțelegem textele din Deuteronom 24:1-4 și Ezra 9-10. Aceste contribuții sunt încurajatoare și folositoare.

Modul în care tratează Bill învățăturile Noului Testament pe tema divorțului și recăsătoririi este foarte clar și pe înțelesul tuturor. Sunt de acord cu cele șapte afirmații care rezumă învățătura Noului Testament pe tema divorțului și recăsătoririi (pag. 91). De asemenea, sunt de acord cu Heth că „niciunde în evanghelii și nici în epistolele apostolului Pavel nu găsim un mandat clar și lipsit de ambiguitate în favoarea recăsătoririi după divorț“ (pag. 93).

De cele mai multe ori, cei care tratează problema divorțului și recăsătoririi presupun că divorțul legitim constă în încheierea căsniciei și permisiunea de recăsătorire. Aceasta era și opinia evreilor din vremea Domnului Isus. Heth subliniază faptul că, pe baza textului din Matei 5:31, cartea de despărțire nu are rolul pe care i l-au atribuit evreii din acea vreme. Ea nu desface legătura de căsătorie. Din acest motiv, divorțul și recăsătorirea constituie un act de adulter. Această observație simplă este cheia înțelegerii principiului de indisolubilitate a căsătoriei. Se pare că din perspectiva lui Dumnezeu, căsătoria se termină la moarte, nu la divorț. Dacă adulterul ar încheia o căsătorie, atunci ar exista mulți oameni a căror căsătorii s-au încheiat (datorită unei activități ilicite), iar ei nici măcar nu sunt conștienți de acest lucru.

Sunt încântat de prezentarea lui clară și directă a celor șase motive majore potrivit cărora Matei 19:9 nu permite recăsătorirea după divorț. Perspectiva istorică pe care o aduce este foarte folositoare (pag. 94-99).

Bazându-se pe cercetarea făcută de Henri Couzel, Heth subliniază faptul că noțiunea modernă de divorț ca „dizolvare“ a relației de căsătorie cu posibilitatea recăsătoririi era necunoscută bisericii primare.

Este surprinzător să aflăm că perspectiva protestantă tradițională duce până la Erasm și la perspectiva lui sacramentală cu privire la căsătorie. Cu toate acestea, dacă Erasm a apelat la principiul „carității“ ca bază pentru recăsătorire, protestanții au căutat să-i apere opinia în mod exegetic. Conceptul popular al divorțului care înlocuia omorârea cu pietre ca pedeapsă pentru adulter își are rădăcinile, conform lui Heth, în 1921, în lucrarea lui R. H. Charles. Toate acestea ne spun că perspectiva protestantă evanghelică este o perspectivă relativ modernă. Iar a fi modern nu înseamnă neapărat ceva rău. Ne punem doar întrebarea dacă există o bază exegetică legitimă pentru abandonarea liniei de continuitate cu biserica primară în problema divorțului și recăsătoririi.

Apreciez de asemenea argumentele clare și convingătoare ale lui Heth cu privire la faptul că păcatele sexuale nu desfac legătura de căsătorie (pag. 99-102). Sunt de acord cu afirmația sa conform căreia „din moment ce căsătoria nu se constituie doar pe baza unirii sexuale, este inconsecvent să spui că se poate dizolva doar pe baza infidelității sexuale“ (pag. 103).

Heth prezintă un mod corect de a trata argumentul lui Murray conform căruia sintaxa din Matei 19:9 se aplică clauzei excepționale, atât în cazul divorțului, cât și al recăsătoririi (pag. 102-105). Deși l-a prezentat și în cartea sa, „Jesus and Divorce“ (Isus și divorțul), cred că de data aceasta și-a rafinat prezentarea, făcând-o mai clară. Mulți comentatori moderni au adoptat pur și simplu argumentul lui Murray fără să-l analizeze din punct de vedere critic. Heth îl studiază și apoi îl compară cu gândirea părinților bisericii și propune ca excepția să se aplice doar în cazul divorțului, nu și al recăsătoririi. Deși Murray a insistat să existe o legătură între divorț și recăsătorire în Matei 19:9, biserica primară nu a insistat asupra acestui aspect. Cu toate că acțiunile de divorț și recăsătorire sunt secvențiale, ele nu urmează în mod necesar una după cealaltă.

Aplicația contextului de după Matei 19:9 este foarte importantă (pag. 105-107). Heth subliniază că versetul 11 nu se referă la două clase de ucenici printre urmașii lui Hristos - unii care au darul celibatului și alții care nu-l au. Mai degrabă, Domnul Isus se referă la adevărații ucenici în contrast cu cei necredincioși.

Heth dovedește perspicacitate și în ce privește ultimele cuvinte ale Domnului Isus din Matei 19:12: „Cine poate să primească lucrul acesta, să-l primească.“ Această chemare este adresată la două grupuri - cei care au această chemare specială (la fel ca și apostolul Pavel în 1 Corinteni 7:40) și cei cărora li se par dificile aceste învățături. Cu toate acestea, harul lui Dumnezeu este suficient de mare ca să-i ajute pe copiii săi să întâmpine dificultățile și să treacă cu bine prin ele.

Cercetarea lui Heth cu privire la paralelele sinoptice este de asemenea folositoare (pag. 107-108). Din păcate, afirmațiile clare și precise din Luca 16:18 și Marcu 10:1-12 primesc prea puțină atenție din partea celor ce susțin legitimitatea divorțului și recăsătoririi.

Aducând în discuție Epistolele apostolului Pavel (pag. 109-114), Heth demonstrează destul de convingător că apostolul nu face nici o mențiune cu privire la vreun păcat sexual care să legitimizeze vreo excepție care să permită recăsătorirea. Când apostolul Pavel vorbește despre dreptul la recăsătorire, întotdeauna menționează moartea unuia dintre parteneri (1 Corinteni 7:39, Romani 7.2-3). Sunt de acord cu Heth că 2 Corinteni 5:17 nu ne învață că un nou convertit are dreptul la o nouă căsătorie, ci ne învață că un nou convertit are acum resursele Noului Legământ de a respecta standardele etice cerute ucenicilor.

În persoana apostolului Pavel avem un interpret al cuvintelor Domnului Isus din primul secol. Nicăieri în discuțiile sale pe tema căsătoriei și divorțului nu menționează în mod direct vreo excepție de la indisolubilitatea căsătoriei. Am face bine să aducem exegeza noastră pe aceeași linie cu perspicacitatea apostolului Pavel ca și comentator al primului secol, teolog și apostol.

În concluzie, trebuie să spun că sunt de acord cu Bill Heth cu privire la aproape fiecare aspect al capitolului său. Ba mai mult, sunt convins că spunem în esență aceleași lucruri cu privire la tema divorțului și recăsătoririi. După cum afirmă Heth, Dumnezeu a intenționat în mod clar ca orice căsătorie să dureze toată viața, iar divorțul și recăsătorirea reprezintă o încălcare a intenției sale creatoare. La aceasta spun: Amin!

Reacție la capitolul 2

Thomas R. Edgar

Heth trebuie apreciat pentru dorința lui evidentă de a apăra căsătoriile și de a reduce numărul alarmant al divorțurilor existente în prezent în cultura noastră. Trebuie de asemenea apreciat pentru dorința lui de a aduce argumente din Scriptură, mai degrabă decât din experiență. În ciuda poziției lui puternice împotriva divorțului și recăsătoririi, în studiul de caz este conștient de dificultățile cu care se confruntă cei implicați și tratează problema lor într-o manieră indulgentă.

Spre deosebire de mulți, sunt și eu de acord cu perspectiva lui conform căreia o persoană divorțată înainte de a fi mântuită nu este liberă pe această bază să se recăsătorească atunci când în alte condiții i-ar fi interzis. Dacă este greșit pentru un credincios care a divorțat după ce a fost mântuit să se recăsătorească, sunt de părere că este la fel de greșit pentru un credincios care a divorțat înainte să fie mântuit să se recăsătorească.

Totuși, natura discuției îmi cere să menționez faptul că accentul în această reacție trebuie să cadă asupra chestiunilor care ne diferențiază. Îmi este foarte greu să scriu o reacție rapidă la capitolul lui Heth din moment ce nu doar că nu sunt de acord cu abordarea lui în general, dar nu sunt de acord nici cu majoritatea detaliilor, interpretărilor și conexiunilor logice pe care le face în capitolul lui extins. În mare parte din capitolul meu mă ocup de dezmințirea a multe din punctele susținute de el. Cu toate acestea, voi include unele din aceste puncte în această reacție pentru cei care nu doresc să facă o comparație.

Nu sunt de acord cu metoda lui de bază, și anume aceea de a cita comentariile unor scriitori, a presupune că acestea reprezintă dovezi și de a merge mai departe cu argumentația lui ca și cum nu ar încăpea nici o îndoială asupra validității acestora. Câteodată face apel la unele afirmații îndoielnice, fără a aduce nici un argument în favoarea lor și merge mai departe cu discuția lui având aceasta ca bază. Un exemplu (pe care îl voi discuta mai târziu) se referă la folosirea perspectivei foarte puțin probabile a lui Westbrook ca bază pentru argumentația lui. Heth nu dă nici o indicație asupra faptului că

diferiți scriitori au opinii diferite asupra aceluiași subiect și prin urmare, fără a aduce niște dovezi, perspectiva unui scriitor este infirmată de cea a altuia. Din moment ce există reprezentanți pentru ambele poziții, Heth dă impresia că îi citează pe aceia care susțin perspectiva cea mai apropiată presupuzițiilor lui și procedează ca și cum ar reprezenta adevărul. Nu sunt de acord cu faptul că citarea opiniilor altora reprezintă o bază adecvată pentru argumentație. Trebuie să fie și dovedite de argumente exegetice.

În general, Heth vine cu foarte puține dovezi exegetice directe în această prezentare extinsă a perspectivei lui. El susține că divorțul și recăsătorirea sunt de fapt probleme teologice (pag. 75). Nu consider aceasta ca fiind abordarea corectă. Teologia nu poate să apară decât dintr-o exegeză și o armonizare a tuturor textelor cu privire la un anumit subiect. Neînțelegerile nu sunt pe o bază teologică (cu excepția poziției Bisericii Romano-catolice) și sunt legate de înțelesul anumitor pasaje specifice. Prin urmare, problema care se pune este de fapt una exegetică. Heth insistă asupra faptului că perspectiva lui este una teologică: el presupune indisolubilitatea inerentă a căsătoriei pe care o susține prin câteva interpretări „subțirele“ ale anumitor texte din Vechiul Testament. Având aceasta ca perspectivă „teologică“, el interpretează apoi toate textele în concordanță cu această presupusă indisolubilitate a căsătoriei. Prin contrast, eu încerc să fac exegeza fiecărui pasaj în sine și apoi să le combin într-un tot armonios.

Pentru a cita o problemă mai specifică în privința căreia nu sunt de acord cu Heth, el susține de exemplu, ca și Laney, că termenul „a se lipi“ folosit în Geneza 2:24 implică permanența legăturii de căsătorie (pag. 74-75). Cu toate acestea, din moment ce termenul este folosit și cu referire la bulgări de noroi care „se lipesc împreună“ și la cingătoarea care „se leagă la șale“, este evident că nu implică permanența (pag. 76-77). Totuși, legămintele nu sunt neapărat definitive, la fel cum nici termenul folosit în Geneza 2:24 nu reprezintă o permanență. Nimic din Geneza 2:24 nu sugerează caracterul permanent al căsătoriei. De fapt, afirmația Domnului Isus în care face referință la textul din Geneza 2:24: „Ceea ce Dumnezeu a unit împreună, omul să nu despartă“ (Matei 19:6) se referă chiar la

---

opusul permanenței, și anume la faptul că legământul poate fi încălcat. Totuși, problema principală este că, și în cazul în care căsătoria ar avea un caracter permanent, acesta nu s-ar datora unor cauze legale sau a unor aspecte umane, ci faptului că Dumnezeu spune așa. Cu toate acestea, Heth pare să nu realizeze concluzia pe deplin logică potrivit căreia, dacă am considera căsătoria ca fiind permanentă datorită acțiunii lui Dumnezeu, atunci același Dumnezeu ar putea hotărî și când se poate sfârși căsătoria. Cu alte cuvinte, întregul argument cu privire la caracterul permanent al căsătoriei nu este mai puternic decât afirmația clară din Matei 19:9 care îngăduie o excepție. Apogeul poziției cuiva cu privire la divorț și recăsătorire nu se poate baza pe presupunerea unor implicații din versete care nici măcar nu discută despre divorț, ci se poate baza doar pe afirmații explicite din versete care tratează în mod specific problema. Heth, la fel ca și alții, accentuează implicațiile neclare și le folosește apoi ca bază pentru a combate pasajele explicite. Există puține dubii cu privire la faptul că baza acestei întregi abordări este caracterul permanent, indisolubil al căsătoriei.

Am arătat în capitolul prezentat de mine că întreaga discuție cu privire la relația de unire într-un singur trup – legătura cu Levitic capitolul 18, concepția potrivit căreia căsătoria este privită ca o relație între rude de sânge și perspectiva care privește căsătoria ca o relație incestuoasă – nu are nici o bază. Faptul că 1 Corinteni 6:16 citează în mod specific textul din Geneza 2:24, și spune că relația sexuală cu o prostituată înseamnă tot unire într-un singur trup, elimină sensul de „permanență” al relației de unire într-un singur trup, afară de cazul în care considerăm că relația cu o prostituată este permanentă. Această expresie nu se referă nici la faptul că persoana care a avut relații sexuale cu o prostituată este acum rudă cu familia ei. De asemenea, această expresie nu elimină, în cazul unei persoane necăsătorite, posibilitatea căsătoriei cu altcineva decât cu femeia prostituată cu care a avut relații. Dacă expresia „un singur trup” nu are aceste conotații în 1 Corinteni 6:16, atunci nu le are nici în textul din Geneza 2:24 pe care îl citează apostolul Pavel.

Argumentul lui Heth, potrivit căruia el privește căsătoriile surogat din Levitic 18 ca pe niște „excepții” ce rezolvă toate problemele legate de principiile Vechiului Testament cu

privire la situații conflictuale, este necesar pentru a-i susține perspectiva cu privire la relația de căsătorie privită ca o relație între rude de sânge (pag. 80). Cu toate acestea, este mult mai natural să realizez faptul că, spre deosebire de o relație de sânge, relația de căsătorie ia sfârșit în momentul morții unuia dintre parteneri, astfel încât soția (soțul) său se poate recăsători chiar cu fratele (sora) celui care a murit (Levitic 18:18). Prin urmare, permanența relației de căsătorie nu se poate compara cu permanența relației între rudele de sânge. Este interesant că, pentru a-și apăra această perspectivă, Heth nu vede nici o problemă în a considera toate acestea ca „excepții,” dar nu poate concepe nici o altă excepție de la ideea sa de permanență a căsătoriei.

Nu sunt de acord nici cu faptul că Heth pare să fie de părere că legea mozaică nu este în conformitate cu intenția lui Dumnezeu în privința căsătoriei, ba mai mult, legea mozaică o contrazice pe aceasta (pag. 79). El apelează deseori la argumente care sugerează că legea mozaică ar fi o invenție a culturii Occidentului Apropiat sau că ar reprezenta doar idei ce aparțin lui Moise. Aceasta este o încercare de a submina acele versete care îngăduie divorțul. Legea a fost dată de Dumnezeu și este descrisă ca fiind sfântă, neprihănită și bună. Prin urmare, nu îl contrazice pe Dumnezeu. Mai degrabă decât să contrazică intențiile lui Dumnezeu, contrazice interpretarea lui Heth cu privire la intențiile lui Dumnezeu. Heth menționează deseori referințele Domnului Isus cu privire la planul original al lui Dumnezeu în Matei 19:5-6 ca și cum ele ar reprezenta sfârșitul afirmației lui Isus și ca și cum descrierea originală a căsătoriei făcută de Dumnezeu înainte de cădere ar fi valabilă și după cădere. Dar Domnul Isus afirmă mai departe că Moise (și în ultimă instanță, Dumnezeu) a permis divorțul și prezintă mai departe propriul Său concept care include excepția. Am demonstrat în discuția mea pe această temă că idealul Domnului Isus pentru perioada de după cădere include excepția. Prin urmare, intenția originală a lui Dumnezeu din Geneza 2:24 nu reprezintă și ultimul cuvânt în această problemă. Domnul Isus se referă la perioada dinainte de cădere doar ca la un punct de pornire pentru discuția Sa, nu ca la o afirmație definitivă. A susține, la fel ca Heth, că intenția pe care a avut-o Dumnezeu înainte de cădere este valabilă și după cădere, ar

---

însemna în mod logic că intenția pe care a avut-o Dumnezeu pentru omenire înainte de cădere, de a fi fără păcat, elimină nevoia oricărei „ajustări“ după cădere, și anume necesitatea unui Mântuitor.

Argumentul lui Heth care se bazează pe un citat din Westbrook este incredibil prin felul în care trece cu vederea ceea ce este evident (pag. 83). De ce se presupune (pentru că presupunerea poate fi singura bază) că în Deuteronom 24:1-4, divorțul de cel de-al doilea soț trebuie să fi avut loc dintr-un alt motiv decât divorțul de primul soț? Textul nu ne dă nici un motiv să presupunem acest lucru. Este mai degrabă în conformitate cu textul să presupunem că nu există vreo diferență semnificativă între cele două motive și că, prin urmare, există o anumită similaritate între următoarele motive: „descoperirea unor lucruri rușinoase, faptul că n-o mai place sau moartea.“ Toate constituie motive obișnuite de desfacere a unei căsătorii. A presupune că cele două motive de divorț, respectiv „n-o mai place“ și „moartea“ fac parte din altă categorie decât „descoperirea unor lucruri rușinoase“, și a trage de aici concluzia că Deuteronom 24:1-4 îl împiedică pe soț de a profita pentru a doua oară de zestrea femeii, cu siguranță nu reprezintă o concluzie evidentă. Cu toate acestea, Heth acceptă această opinie nepotrivită ca și concluzie evidentă și susține că ea elimină validitatea perspectivei opuse.

Cu siguranță, pare ciudat să considerăm că acest text se referă la zestrea soției, când nu există nici o implicație a acestui lucru. Din moment ce motivul pentru care ea nu se poate căsători cu primul ei soț este că ea „s-a pângărit“, această interpretare ar sugera că pângărirea ei s-ar referi la profitul de care ar beneficia primul ei soț de pe urma zestreii ei. Prin urmare, acest lucru ar însemna că Dumnezeu, în loc să îngăduie o împăcare care în alte condiții ar fi acceptabilă, ar fi mai degrabă preocupat ca primul ei soț să nu aibă un profit financiar de pe urma ei. Trebuie să ne aducem aminte că textul din Deuteronom 24:1-4 este cuvântul lui Dumnezeu și exprimă gândul Lui. Oare este Domnul mai preocupat de aspecte financiare, care în mod evident nu sunt ilegale, decât de refacerea unei căsătorii? De ce acceptă Heth această interpretare care pare atât de puțin evidentă? El afirmă că o acceptă cel puțin pentru faptul că îi susține

propria perspectivă. Dar acesta nu este un motiv suficient sau valid.

Exemplul său din Numeri 25:6-15, care vorbește despre israelitul care și-a luat o soție madianită și au fost amândoi executați nu reprezintă nici o dovadă (așa cum susține Heth) a bunătății din spatele acțiunii lui Ezra. Heth consideră ca și bunătate faptul că Ezra a poruncit doar „divorțul de soțiile păgâne, nu și execuția lor.“ Ar trebui să fie evident că această deducție nu este logică, din moment ce porunca din Numeri 25 cere și execuția israeliților, nu doar pe cea a soțiilor lor, și prin urmare ceea ce a făcut Ezra nu poate fi calificat ca și un act de bunătate față de soții.

Heth susține că „niciunde în evangheliile și nici în epistolele apostolului Pavel nu găsim un mandat clar și lipsit de ambiguitate în favoarea recăsătoririi după divorț“ (pag. 92). Nu sunt de acord cu această afirmație. Textul din Matei 19:9 prezintă un mandat clar și precis în favoarea recăsătoririi după divorț în cazul excepției. Semnificația reală a versetului este foarte clară. Problema nu este cu versetul în sine, ci cu refuzul de a-i accepta mărturia clară și lipsită de ambiguitate. Pe de altă parte, putem afirma cu tărie că nu găsim nicăieri vreun mandat clar și lipsit de ambiguitate conform căruia nu ar exista excepții care să permită recăsătorirea după divorț.

În ce privește argumentul lui Heth cu privire la textele din Noul Testament, rezumatul în șapte afirmații pe care îl face el cu privire la învățăturile Noului Testament pe tema divorțului nu este cel mai bine explicat de perspectiva sa, după cum susține el (pag. 92). Dimpotrivă, dacă ne referim la excepția din Matei 19:9 și o luăm așa cum este, adică o excepție de la regulă, atunci cea mai bună explicație este că textele care nu fac referire la excepție sunt cele care cuprind regula generală, iar excepțiile specifice sunt permise. Nu putem evita excepția din Matei 5:31-32, așa cum încearcă Heth să facă (pag.93), referindu-se la acest verset ca și cum excepția nu ar fi acolo și ignorând asemănarea evidentă cu excepția din Matei 19:9. Poate că există posibilitatea gramaticală de a susține, așa cum o face Heth, că Domnul Isus doar descrie cine o face pe femeie adulteră. Dar acesta reprezintă oare scopul pasajului?

Următoarea afirmație ne arată că nu acesta este scopul, ci ceea ce contează este că femeia

---

este adulteră deoarece prima ei căsătorie este încă validă. Perspectiva lui Heth ignoră faptul că acțiunile bărbatului nu sunt potrivite și, prin urmare, interzic recăsătorirea lui. Această perspectivă nu face decât să stabilească cine a determinat-o să săvârșească adulterul: soțul sau soția. Acest lucru este puțin probabil. Oricum, textul din Matei 5:31-32 se referă tot la faptul că un bărbat care divorțează din motive de adulter (porneia) nu face din soția sa o adulteră; cu alte cuvinte, el nu face nimic greșit. El nu comite greșeala din clauza precedentă, care descria un bărbat ce divorțează în mod neadecvat de soția lui.

Argumentul lui Heth din „perspectiva istorică“ (pag. 94) este irelevant ca dovadă pentru perspectiva corectă. Pare mai degrabă o încercare de a susține că cei care permit recăsătorirea o fac din motivații ascunse. Eu nu pun la îndoială motivațiile lui Heth din moment ce nu reprezintă dovezi în sine, chiar dacă ar fi corecte sau greșite. Doar argumentele sale pot reprezenta o dovadă. Părinții bisericii s-au înșelat de atâtea ori, chiar și în ce privește justificarea prin credință încât apelul său la aceștia (pag.96) nu ar greutate. Sugerează oare argumentul lui Heth cu privire la Confesiunea de la Westminster (pag. 96-97) că aceasta este erasmică în concepția sa? Oare trebuie să tragem concluzia că, datorită originii sale erasmice și datorită „situației istorice a exegezei“ care i-a stat la bază, Confesiunea este falsă sau că este doar inexactă cu privire la problema divorțului? Și acest argument este irelevant, din moment ce nici eu, nici alții nu folosim acest document pentru a ne controla sau a ne influența perspectiva sau exegeza.

Discuția lui Heth cu privire la sintaxa din Matei 19:9 (pag. 102-103) și comentariile sale cu privire la argumentul lui Murray (pag. 102-104) ne conduc la concluzia că perspectiva potrivit căreia recăsătorirea este permisă în cazul excepției ar fi o idee nouă, introdusă abia mai târziu în discuție. El nu realizează că aceasta nu este o idee nouă, ci o afirmație a unor date exegetice și sintactice care au existat întotdeauna în verset. Oare trebuie să credem, așa cum afirmă Heth, că nimeni nu a dezbătut această temă până când Murray și-a scris comentariul în 1961? Aceasta este o poziție inconsecventă pentru cineva care susține că această perspectivă își are originea în scrierile lui Erasm. Oare vrea Heth să sugereze că pe

vremea lui Erasm nu a existat nici o dezbatere? Acest lucru este contrar evidențelor istorice. Ar trebui oare să tragem concluzia că în primul mileniu al bisericii nimeni nu a avut păreri divergente în acest domeniu? Motivul pentru care Murray este deseori citat nu este că alții l-au copiat, ci că el este unul dintre puținii scriitori care tratează problema sintaxei textului din Matei 19:9.

Heth afirmă că dacă divorțul nu este obligatoriu, atunci nu se poate susține că legătura de unire într-un singur trup a fost ruptă datorită păcatului sexual. Această afirmație nu ia în considerare faptul că, deși relația cu o prostituată este tot de unire într-un singur trup, nu se numește căsătorie decât în contextul în care a avut loc o anumită ceremonie legală. În același fel, păcatul sexual rupe legătura de căsătorie, dar căsătoria nu este desfăcută decât în momentul în care se intenționează o anumită procedură legală (divorțul). Are cineva dubii cu privire la faptul că o căsătorie este desfăcută exact în momentul în care unul dintre parteneri intră într-o relație de infidelitate sexuală? Cred că discuția mea cu privire la sintaxă arată că perspectiva lui Heth cu privire la textul din Matei 19:9 nu este corectă. Este imposibil din punct de vedere gramatical să susținem că textul din Matei 19:9 nu îngăduie recăsătorirea în cazul excepției menționate.

Discuția lui Heth cu privire la textul din Matei 5:27-32 nu recunoaște faptul că această secțiune tratează divorțul și recăsătorirea ca pe două probleme separate, nu ca pe o singură problemă de bază, cum presupune el (pag. 107-108). Acest lucru reiese clar din afirmațiile contradictorii în versetele 21-22, 27-28, 31-32. Argumentul potrivit căruia acest pasaj ne învață că divorțul în sine este adulter (pag.108) este incorect. Textul presupune că va avea loc recăsătorirea soției. Altfel, versetul ar suna în felul următor: „oricine divorțează de soția sa comite adulter.“ În aceste condiții, doar bărbatul ar fi cel vinovat de adulter. Versetul nu spune însă așa ceva. Următoarele cuvinte din verset fac foarte clar faptul că este necesară căsătoria: „cine ia de nevastă pe cea lăsată de bărbat, preacurvește“ (Matei 5:32).

Am arătat în capitolul meu că împărțirea pe care o face Heth versetului 9 din Matei 19 în două afirmații condiționale reprezintă o imposibilitate gramaticală. Am arătat de

---

asemenea că argumentul bazat pe reacțiile ucenicilor nu este valid și că folosirea textelor din Marcu 10:2-12 și Luca 16:18 ca și pasaje de control asupra textului din Matei 19:9 nu poate reprezenta decât o presupunere implicită a faptului că textul din Matei 19:9 este greșit (pag. 107-108). Consider de asemenea că am arătat invaliditatea argumentului său cu privire la textul din 1 Corinteni 7:10-15.

În concluzie, cel mai important aspect al discuției lui Heth îl reprezintă lipsa datelor exegetice și fundamentarea pe baza opiniilor citate din alți autori. Cu toate acestea, nu trebuie să-l judecăm prea aspru pe Heth pentru perspectiva sa. După părerea mea, există puține evidențe exegetice pentru această perspectivă. Totul depinde, așa cum se întâmplă și în cazul perspectivei lui Laney, pe așa-zisa indisolubilitate a căsătoriei. Această presupunere nu poate fi demonstrată. Un singur verset, cel din 1 Corinteni 6:16 este suficient pentru a ridica întrebări serioase cu privire la argumentul principal al lui Heth bazat pe expresia „un singur trup“, cu privire la caracterul permanent al căsătoriei. Fără această presupusă indisolubilitate, perspectiva lui Heth nu poate sta în picioare.

Reacție la capitolul 2

Larry Richards

Apreciez studiul științific al lui Heth cu privire la divorț și recăsătorire. Este bine să tratăm cu multă atenție și grijă acest subiect care afectează atâtea vieți, iar Heth a făcut acest lucru. Cu toate acestea, respingerea atâtor opinii pe care le trece în revistă ne arată că există o mare varietate de opinii cu privire la această temă. Biserica nu are o poziție unitară în ce privește interpretarea textelor din Noul Testament pe tema divorțului și recăsătoririi. Este posibil ca unii să examineze datele biblice și să ajungă la concluzia lui Heth. Dar este de asemenea posibil ca alți creștini să studieze aceleași date biblice și să ajungă la concluzii foarte diferite.

Una dintre dificultățile pe care le avem în studierea Scripturii este că suntem toți supuși unui pericol pe care Heth îl observă la cei care nu sunt de acord cu interpretarea lui. Harold Hoehner „își impune propria perspectivă“ cu privire la Scriptură „în încercarea sa de a invalida implicațiile importante ale divorțului și recăsătoririi sugerate de perspectiva biblică ce privește relația de căsătorie ca o relație de rudenie“ (pag. 81). John Murray „în repetate rânduri a făcut presupuneri cu privire la ceea ce dorea să demonstreze și apoi și-a construit argumentația pe această bază“ (pag. 103). Nu vreau să-l acuz pe Heth menționând aceste lucruri. El își prezintă argumentația cu multă atenție și corectitudine, însă doresc să atrag atenția asupra faptului că perspectiva cu care ne apropiem de un anumit verset sau pasaj are fără nici o îndoială un impact asupra modului în care îl înțelegem. Cu siguranță că fiecare dintre noi, nu doar Hoehner, Murray, Heth sau eu – suntem vulnerabili în fața acestui pericol.

În ce mă privește, eu observ cel puțin una sau două din presupunerile sale l-au determinat „să-și impună propria perspectivă“ cu privire la anumite pasaje și de asemenea l-au determinat „facă presupuziții cu privire la ceea ce dorea să demonstreze.“ Aceste două presupuziții sunt: (1) În Matei 19:3-12, Hristos introduce de fapt o „nouă eră“ în istoria căsătoriei și (2) Cea de-a doua căsătorie implică automat adulterul.

(1) A instituit Domnul Isus „o nouă eră“ în istoria căsătoriei și divorțului? Răspunsul se bazează în mare parte pe modul în care înțelegem ce se întâmplă în Matei 19. Eu am

explicat în secțiunea mea din această carte că, în contextul prezentării măreției lui Dumnezeu din Matei 18-20 (comparați cu Matei 18:1,4; 20:25-28), pasajul respectiv nu are ca și subiect central divorțul. Pe parcursul textului, îl vedem pe Domnul Isus confruntat de farisei, care presupun că ținerea legii este cheia obținerii măreției spirituale. Hristos face referire la idealul divin bine cunoscut de noi și apoi explică permisiunea din Deuteronom 24 de a divorța în ciuda acestui ideal. Această permisiune dovedește faptul că legea este un standard inferior, arătând compasiunea lui Dumnezeu și dorința Sa de a ține cont de slăbiciunea umană. Prin urmare, legea, ca și standard inferior, nu poate reprezenta calea către măreția spirituală, așa cum au presupus fariseii.

Acesta este contextul în care trebuie să interpretăm textul din Matei 19 – nu cel presupus de Heth, al impunerii de către Domnul Isus a unei legi mai înalte decât cea din Vechiul Testament. În acest context, evităm greșeala de a presupune că Dumnezeu are idealuri diferite pentru oamenii aflați în ere istorice diferite. De asemenea, în acest context, câteva din afirmațiile pe care se bazează interpretarea lui Heth capătă cu totul alt înțeles. „Ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă“ (Matei 19:6) este o respingere a pretenției implicite a fariseilor de a avea dreptul să slujească drept tribunal religios în cazurile de divorț. Explicația potrivit căreia Moise a permis divorțul datorită împietririi inimilor lor (Matei 19:8) este dovada semnificativă a faptului că legea reprezintă o „treaptă mai jos“ față de idealul Său. Prin lege, Dumnezeu ne arată că ține seama de natura păcătoasă a omului. Această afirmație este de asemenea o expresie a compasiunii continue a lui Hristos pentru oamenii care, prin propriul păcat sau cel al partenerei, fac din căsătoria lor o mascaradă în comparație cu relația de sprijin reciproc pe care a intenționat-o Dumnezeu conform idealului Său.

Nici ucenicii, nici fariseii nu au intuit impactul cuvintelor Domnului Isus. Aceasta nu este însă o noutate. Evanghelia abundă în exemple în care prietenii Domnului Isus, ca de altfel și dușmanii Săi, au înțeles greșit învățătura Sa (comparați cu Marcu 8:14-21). Nu ne putem valida interpretarea pe baza a ceea ce au înțeles ascultătorii Domnului Isus! Nu putem nici să presupunem că atunci când Domnul Isus le-a spus ucenicilor Săi tulburați

---

că „nu oricine poate primi cuvintele acestea“ (Matei 19:11), era de acord cu interpretarea lor sau că dorea să afirme că doar ucenicii nu se pot recăsători, în timp ce necredincioșii au acest drept.

Impunerea propriilor noastre presupuneri cu privire la Scriptură este o înșelătorie, deoarece ne creăm un șablon după care interpretăm Scriptura. Acest lucru reiese foarte clar din lista de la [pagina 92](#). Este vorba de o listă ale cărei componente nu apar în Scriptură, fiind extrase din diferite pasaje și combinate într-o manieră care să argumenteze un anumit punct de vedere.

Când avem de-a face cu problema divorțului și recăsătoririi, este foarte important să interpretăm fiecare text relevant în propriul său context și să luptăm împotriva tendinței pe care o avem fiecare de a interpreta textul după propriile noastre presupoziii. După cum am mai spus, fiecare dintre noi este vulnerabil în fața acestui pericol. Simplul fapt că au apărut atât de multe interpretări cu privire la divorț și recăsătorire – fiecare provenind dintr-o exegeză și argumentație atentă – ne amintește că fiecare dintre noi trebuie să ne susținem perspectiva cu smerenie și să acceptăm propria responsabilitate în studierea atentă a Bibliei, pentru a distinge cât mai bine voia lui Dumnezeu.

(2) Căsătoria cu altă soție în timp ce fosta soție încă mai trăiește implică neapărat adulterul? Răspunsul lui Heth este un „Da“ neargumentat. Cea mai mare parte din capitolul său este dedicată demonstrării faptului că excepția din Matei 19 nu reprezintă o excepție reală. Textul critic este cel din 1 Corinteni 7, modul în care interpretăm argumentul apostolului Pavel fiind crucial. În contribuția pe am adus-o eu, am sugerat că forma în care se prezintă argumentul lui Pavel este confundată adesea cu conținutul său. Această greșeală, și în special neînțelegerea contextului în care apare argumentul cu privire la întrebările care-i tulburau pe locuitorii din Corint, i-a împiedicat pe mulți să vadă impactul învățurii lui Pavel. Și, pentru a prezenta lucrurile mai simplu, dacă partenerul cuiva refuză să mai trăiască cu el (ea), acesta trebuie mai întâi să urmărească împăcarea cu partenerul, rămânând necăsătorit. Însă aceeași persoană nu „este legată“ atunci când devine evident că împăcarea nu mai este realizabilă.

Aceasta nu înseamnă că o persoană divorțată ar trebui să se recăsătorească. De fapt, mi se pare că de cele mai multe ori, este de preferat o viață de celibat. Dar, după cum precizează apostolul Pavel în același capitol, este o problemă de „dar“ special. După cum a spus Domnul Isus, unii renunță la căsătorie datorită împărăției lui Dumnezeu, dar „nu toți pot primi această învățătură“. Si nici nu li se cere tuturor acest lucru!

În esență, problema principală nu este cauza divorțului, mulți evanghelici fiind de aceeași părere. Problema este în a defini ce înseamnă că o persoană este „necăsătorită“. La fel ca și Heth, consider că statutul de „necăsătorit“ se referă la persoanele care nu au fost niciodată căsătorite și la cele ale căror parteneri au murit. Dar, spre deosebire de el, cred că acest statut mai include și un număr mare de persoane care au fost odată căsătorite, dar ale căror căsătorii s-au destrămat. Pentru aceste persoane, recăsătorirea semnifică fără îndoială mărturisirea faptului că au eșuat în îndeplinirea idealului lui Dumnezeu și prin urmare au păcătuit. Dar recăsătorirea acestor persoane poate reprezenta voia lui Dumnezeu, nefiind un păcat.

Divorț și recăsătorire datorită adulterului și părăsirii

Thomas R. Edgar

Concepția conform căreia Biblia îngăduie divorțul pentru motive de adulter sau părăsire, divorț urmat de dreptul de recăsătorire, este considerată adesea ca fiind o concepție tipic protestantă. Cu toate că această poziție a fost asociată din punct de vedere istoric cu mișcarea protestantă, aflându-se în contrast cu perspectiva sacramentală a bisericii Romano-catolice asupra căsătoriei, aceasta nu reprezintă de fapt poziția protestantă oficială. De asemenea, această concepție nu reprezintă nici măcar perspectiva tradițională printre protestanți, după cum sugerează unii, de vreme ce între protestanții conservatori este mai obișnuită poziția care nu îngăduie nici divorțul, nici recăsătorirea. Perspectiva prezentată aici nu poate fi considerată nici liberală, nici conservatoare. Mulți conservatori susțin această perspectivă printre altele, iar unii teologi liberali au adoptat poziția radicală: „fără divorț și recăsătorire“. Mai degrabă, aș argumenta că poziția prezentată aici derivă în mod natural din Scriptură, dacă nu presupunem o perspectivă sacramentală asupra căsătoriei sau echivalentul său (căsătoria are un caracter definitiv) și dacă limităm divorțul și recăsătorirea doar la acele situații specifice discutate în Scriptură.

Cei care afirmă că nu există motive justificate pentru divorț, indiferent de împrejurări, și cei care îngăduie divorțul în unele cazuri, dar nu și recăsătorirea, susțin de fapt că nu se poate rupe o relație de căsătorie decât prin moartea partenerului. Considerând căsătoria ca având un caracter definitiv, aceste două perspective sunt de fapt asemănătoare și se bazează pe aceleași argumente. Concepția conform căreia o căsnicie are un caracter definitiv poate fi susținută din punct de vedere dogmatic, cum se întâmplă în tradiția Romano-catolică sau poate fi derivată dintr-o așa-zisă

învățătură biblică referitoare la natura căsătoriei. Nici un verset din Scriptură nu spune în mod explicit că relația de căsătorie are un caracter definitiv. Cu toate acestea, cei care sunt convinși de acest lucru tind să interpreteze fiecare text despre divorț și recăsătorire prin prisma acestei presupozitii, în loc să urmeze procedurile normale de interpretare și înțelesul cel mai natural al textelor biblice implicate.

Nu trebuie să abordăm acest subiect pornind de la presupunerea că este mai spiritual să respingem ideea de divorț sau recăsătorire. Unii oameni, cu toate că știu să se orienteze în Scripturi, atunci când sunt confrunțați cu argumente din Scriptură care par să îngăduie în unele cazuri divorțul și recăsătorirea, reacționează adesea ca și cum este implicat mai moral să fii împotriva divorțului, deși nu au argumente biblice. Totuși, numai Scriptura ne poate da perspectiva corectă cu privire la divorț și recăsătorire.

Dumnezeu este singurul în măsură să determine ce este moral și ce este imoral. Din moment ce Dumnezeu a creat conceptul de căsătorie, El este cel care stabilește dacă divorțul și recăsătorirea sunt permise. Perspectiva care nu îngăduie divorțul indiferent de motiv, nici chiar pentru adulter, ar putea să pară mai etică. Totuși, această perspectivă poate fi considerată exact invers - ca o perspectivă care tolerează adulterul - în sensul că îl tratează ca pe o problemă obișnuită în căsătorie.

Nu putem presupune că o anumită perspectivă asupra divorțului este în mod implicit superioară alteia. Este necesar să ne întoarcem la Scriptură pentru a vedea dacă Dumnezeu îngăduie vreo excepție de la ideea generală că „ceea ce Dumnezeu a împreunat, omul să nu despartă.“

Idei greșite în mod frecvent

Există două idei de bază greșite, adesea afirmate sau presupuse, când este vorba de divorț și recăsătorire. Una dintre acestea, adesea presupusă în fiecare fază a discuției de către cei care neagă orice drept la divorț sau recăsătorire, este ideea că „Biblia interzice în mod clar orice divorț“. Textele care discută despre divorț și recăsătorire sunt abordate apoi pornind de la ideea că nu este posibil ca ele să îngăduie divorțul și recăsătorirea în vreo împrejurare;¹ prin urmare, eventualele excepții trebuie explicate în alt mod. Cele nouă texte la care se apelează de obicei în legătură cu tema divorțului și recăsătoririi sunt: Geneza 2:24; Deuteronom 24:1-4; Maleahi 2:6-16; Matei 5:31-32; Matei 19:3-12; Marcu 10:2-12; Luca 16:18; Romani 7:1-6 și Corinteni 7:10-15.

Primul text, din Geneza 2:24, nu spune nimic explicit cu privire la divorț sau la recăsătorire. Al doilea, din Deuteronom 24:1-4 în mod clar îngăduie divorțul și recăsătorirea în unele cazuri. Afirmatia lui Dumnezeu că urăște divorțul, în contextul din Maleahi 2:14-16, se referă la divorțul de soțiile lor fidele, mai în vârstă, pentru a se căsători cu femei mai tinere. Prin urmare, nu se poate aplica automat la toate cazurile de divorț și nici nu poate elimina o excepție îngăduită de Dumnezeu.

Cela două texte din Matei (5:31-32 și 19:3-12) par să îngăduie o situație de excepție în care divorțul și recăsătorirea sunt permise. Marcu 10:2-12 prezintă aceeași afirmație a lui Isus citată în Matei 19:9, prin urmare detaliile în plus din Matei 19:3-12 trebuie subînțelese în Marcu 10:2-12. Prezentarea lui Marcu nu neagă nici o excepție care este afirmată în Matei. Al șaptelea text, Luca 16:18 atinge tema divorțului doar ca un exemplu al uneia din interdicțiile legii mozaice. Romani 7:1-6 folosește căsătoria ca pe o ilustrație a felului în care moartea lui Cristos îl eliberează pe credincios de sub jurisdicția legii mozaice. Nu se menționează deloc divorțul și nu ar fi deloc potrivit într-un asemenea exemplu să se discute despre eventuale excepții. 1 Corinteni 7:15 se pare că vorbește despre o excepție care îngăduie divorțul.

În concluzie, patru din cele șapte texte (excluzând Geneza 2:24 și Romani 7:1-6, care nu spun nimic cu privire la divorț și recăsătorire) par să îngăduie în anumite împrejurări divorțul și recăsătorirea. Cu toate acestea, nici unul din celelalte trei texte nu menționează în mod clar că divorțul și recăsătorirea nu pot fi îngăduite indiferent de circumstanțe. Din moment ce majoritatea acestor texte implică faptul că există anumite situații în care divorțul și recăsătorirea sunt îngăduite, nu putem presupune că Biblia „învață în mod clar“ că nu sunt permise divorțul și recăsătorirea. Fără un studiu detaliat care să arate contrariul, este mai corect să presupunem că Biblia îngăduie în mod evident divorțul și recăsătorirea în unele circumstanțe.

O altă presupunere nejustificată care a influențat interpretarea textelor relevante pentru acest subiect este ideea caracterului definitiv al căsătoriei. Nu există nici un text în Biblie care să afirme în mod direct așa ceva. Toate argumentele folosite pentru a susține acest punct de vedere sunt indirecte, cum este de altfel argumentul bazat pe presupunerea caracterului definitiv al căsătoriei, considerat ca fiind propriu acesteia. Un argument mai frecvent se concentrează pe sintagma „un singur trup“ care apare în afirmația „cei doi devin un singur trup“ (Geneza 2:24). De aici se deduce că această expresie ar fi echivalentul „rudeniei de sânge“, ceea ce necesită o relație definitivă, ce nu se poate schimba, cum este cea a rudelor de sânge. Cu toate acestea, termenul acesta nu poartă o asemenea semnificație.

Folosirea lui în 1 Corinteni 6:6, pentru a înfățișa relațiile sexuale cu o prostituată, cu greu se poate referi la o relație definitivă, mai ales una care nu permite căsătoria cu altcineva. Termenul „un singur trup“ nu se referă la ceva irevocabil și cu siguranță nu are nici o implicație cu privire la caracterul său indestructibil. A susține că „un singur trup“ înseamnă că un cuplu – ca și rudele de sânge – se află într-o relație ce nu poate fi schimbată, creează o dilemă logică. Dacă „un singur trup“ este echivalentul „rudelor de sânge“ în adevăratul sens al cuvântului, atunci odată căsătorit, un cuplu este unit prin legături de sânge și prin urmare se află într-o relație incestuoasă care este împotriva Scripturii. De aici rezultă faptul că sintagma „un singur

---

trup“ nu poate fi echivalentul „rudeniei de sânge“ în adevăratul sens al cuvântului. Astfel, această echivalență fiind imposibilă, nici rezultatul ei nu poate fi posibil (și anume, caracterul definitiv al căsătoriei), de vreme ce acest rezultat presupus nu poate deriva decât dintr-o echivalență totală dintre cele două concepte.

Termenul „un singur trup“ din Geneza 2:24 nu poate implica permanența care exclude recăsătorirea. Chiar dacă ar fi posibil de dovedit că „un singur trup“ a însemnat într-adevăr o rudenie de sânge și a implicat o relație permanentă, faptul că partenerii de căsătorie sunt rude de sânge aflate într-o relație permanentă nu-i împiedică să se căsătorească cu alte persoane; prin urmare, acest argument nu poate interzice recăsătorirea. Cei care susțin acest argument aleg doar acei factori favorabili presupuziției lor și ignoră inconsistența logică ce rezultă din susținerea acestei poziții.

Disperarea lor este evidentă în încercarea de a arăta că Deuteronom 24:1-4 susține poziția lor. Acest text ne arată în mod clar că o femeie divorțată care se căsătorește cu un alt bărbat este despărțită de primul ei soț într-un mod atât de complet și definitiv încât, dacă ar divorța de cel de-al doilea soț al ei, s-ar putea căsători cu oricine altcineva în afară de primul ei soț. Împotriva oricărei concluzii normale, susținătorii teoriei „un singur trup“ afirmă că aceasta este o dovadă a faptului că ea încă este căsătorită cu el; de asemenea acest text, care dă posibilitatea aproape nelimitată de recăsătorire, este folosit ca o probă împotriva oricărei recăsătoriri.

Un alt argument disperat este susținerea faptului că timpul aorist al cuvântului grecesc „a împreună“ din Marcu 10:9 susține caracterul definitiv al relației de căsătorie.² Acesta se bazează pe o aparentă lipsă de înțelegere a timpului aorist ca sugerând „odată pentru totdeauna“, iar acest fapt denotă în mod clar o eroare de interpretare. Orice teolog grec poate susține că timpul aorist nu sugerează nimic cu privire la permanență. Timpul aorist, în contrast cu celelalte timpuri grecești, reprezintă timpul care nu face nici o referire la acțiunea verbului. Acțiunea este nedefinită după cum sugerează chiar numele timpului (aorist înseamnă

nedefinit) și se referă doar la timpul trecut. Prin urmare, acest argument este greșit. Tot așa cum sintagma „un singur trup“ nu are nici o implicație cu privire la caracterul indestructibil al căsătoriei, nici timpul aorist nu sugerează permanența. Astfel, nu există vreo dovadă cu privire la caracterul indestructibil al căsătoriei, dar există numeroase indicii care susțin contrariul.

Oricare ar fi părerea noastră despre aceste argumente, nu se pot găsi argumente sau dovezi cu privire la presupusa natură indestructibilă a căsătoriei care să elimine afirmațiile directe din Scriptură care îngăduie divorțul și recăsătorirea. Dumnezeu, Cel care a creat căsătoria, este Cel care poate stabili dacă divorțul și recăsătorirea sunt justificate. Prin urmare, dacă o pretinsă natură indestructibilă a căsătoriei nu poate sta împotriva afirmațiilor directe ale lui Dumnezeu, este mai potrivit să ne îndreptăm atenția spre studiul acelor texte care par să îngăduie divorțul și recăsătorirea.

Domeniul care a stârnit cele mai aprige controverse se referă la acele texte din Noul Testament care par să dea învățătură cu privire la o anumită excepție cu privire la divorț și recăsătorire: Matei 5:31-32; 19:3-12 și 1 Corinteni 7:10-15. Textul principal în această discuție este Matei 19:3-12, din moment ce conține răspunsul Domnului Isus Cristos la întrebarea specifică dacă divorțul este îngăduit sau nu. Excepția care este îngăduită în Matei 19:9 pare să fie aceeași ca în textul mai scurt din Matei 5:31-32. Haideti să studiem împreună Matei 19:9.

Matei 19:9: adulterul permite divorțul și recăsătorirea

Matei 19:3-12 prezintă o discuție între Isus și farisei. El răspunde întrebării specifice care ne preocupă și pe noi: „Este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta din orice pricină?“ (versetul 3). Isus se referă la Geneza 2:24 și enunță principiul general și anume că un cuplu nu ar trebui să divorțeze. (versetele 4-6). Cu toate acestea, fariseii fac trimitere apoi la Deuteronom 24:1-4

---

care pare să îngăduie divorțul. Isus le răspunde că Moise îngăduia divorțul datorită slăbiciunii omenești, dar că „la început“ (înainte de Cădere) lucrurile nu au stat așa. Apoi El vine cu afirmația lui hotărâtoare cu privire la acest subiect în versetul 9: „Vă spun dar că oricine își lasă nevasta afară numai de pricină de curvie și ia pe alta de nevastă, preacurvește.“

Textul din Matei 19:9 este foarte clar. Acest verset nu este doar clar, dar este și destul de simplu, în ciuda neînțelegerilor cu privire la interpretarea lui. De fapt, s-ar putea spune că simplitatea și claritatea versetului, și nu complexitatea lui reprezintă cauza problemelor pentru acei interpreți ale căror presupoziii nu îngăduie nici un fel de divorț sau recăsătorire. Unii dintre acești interpreți acordă o importanță exagerată oricărei posibilități interpretative care anulează forța acestui verset, doar pentru ca ei să poată demonstra că acest text nu vorbește în nici un fel despre o excepție veritabilă. Complexitatea acestui argument se datorează dificultății inerente în încercarea de a evita învățătura clară a acestui verset.

Traducerea în engleză a frazei „Oricine își lasă nevasta afară numai de pricină de curvie și ia pe alta de nevastă, preacurvește“ este corectă și dă o interpretare exactă a afirmației originale din textul în limba greacă. Gramatica și sintaxa frazei sunt simple și deloc neobișnuite. A sugera că acest verset este complex sau straniu datorită faptului că părțile sale se află într-o altă ordine decât celelalte versete nu este de folos și nu dă o imagine corectă asupra lui.³ Acest lucru nu ar putea avea o semnificație mai mare decât dacă o casă ar putea fi considerată unică datorită faptului că este singura din oraș care are verandă pe partea stângă și scări circulare în față. Aceasta nu înseamnă că respectiva casă este ciudată sau complexă. La fel, nu există nimic ciudat sau complex în cazul textului din Matei 19:9 care să justifice un mod diferit de abordare a textului. În afară de presupunerea nejustificată că nu îngăduie divorțul și recăsătorirea, este puțin probabil ca cineva să întâmpine dificultăți în a înțelege sensul acestui verset.

Recăsătorirea nu poate fi exclusă. Mulți dintre cei care îngăduie divorțul datorită excepției care este prezentată în Matei 19:9

susțin în același timp faptul că nimeni nu are voie să se recăsătorească. Chiar dacă cineva este divorțat datorită acelei situații de excepție, ei cred că acest verset nu permite recăsătorirea. De fapt, ei susțin că această clauză se referă atât la cei care divorțează (din alt motiv decât adulterul) cât și la cei care divorțează și apoi se recăsătoresc. Aceasta este o interpretare imposibilă din punct de vedere gramatical. În următoarea secțiune vom discuta ordinea cuvintelor în Matei 19.9 în măsura în care se aplică problemei recăsătoririi. Înainte de aceasta trebuie să ne uităm însă la gramatica (sintaxa) versetului.

Verbul principal din versetul 9 este „preacurvește.“ Subiectul, cel care comite adulterul, este descris prin cazul relativ: „oricine își părăsește nevasta afară numai de pricină de curvie și ia pe alta de nevastă“. Cel care divorțează de soția lui din altă pricină decât curvia face același lucru ca cel care se căsătorește cu alta din moment ce ambele verbe sunt la cazul relativ descriind același individ. Astfel, cel care divorțează de soția lui afară numai de pricină de curvie este același individ cu cel care se căsătorește cu alta și cu cel care comite adulter. Este imposibil din punct de vedere gramatical să se refere la două subiecte diferite.

Observați că acest verset nu prezintă un individ care abia divorțează și nu se mai recăsătorește. Se referă doar la un individ care divorțează și se recăsătorește. Interpretarea conform căreia acest verset îngăduie doar divorțul dar nu și recăsătorirea nu este doar improbabilă, ci și imposibilă din punct de vedere gramatical. Faptul că această așa-numită perspectivă patristică a fost încurajată de părinții bisericii nu este o dovadă a validității sale din moment ce părinții bisericii nu sunt întotdeauna demni de încredere, mai ales în probleme legate de căsătorie. Protestanții au susținut întotdeauna că autoritatea supremă aparține Scripturii și nu părinților bisericii.

Wenham, pentru a susține interpretarea patristică face afirmația imposibilă din punct de vedere gramatical și logic, că Matei 19:9 (și 5:32) poate fi împărțit în două propoziții: (A) a divorța cu excepția adulterului înseamnă a

---

preacurvi și (B) a divorța și a te recăsători înseamnă a preacurvi. Prin urmare, încheie el, orice recăsătorire înseamnă preacurvie și aproape orice divorț este prin natura lui adulter.⁴ Ar trebui să sară imediat în ochi faptul că există o problemă serioasă în a considera divorțul însuși ca fiind echivalentul comiterii adulterului, dacă este să înțelegem termenul de „adulter” conform sensului uzual al cuvântului sau conform sensurilor asociate cu acest verset. Dacă adulterul are un sens atât de diluat în acest verset, atunci ar trebui să aibă același sens și în cazul recăsătoririi. Cu toate acestea, adevărata problemă o reprezintă sintaxa acestui verset.

Înainte de a discuta problemele gramaticale dintr-un punct de vedere mai tehnic, putem folosi un exemplu echivalent din limba engleză pentru a demonstra imposibilitatea afirmației lui Wenham și lipsa de valabilitate a perspectivei patristice.

Iată o afirmație echivalentă: „Oricine conduce pe acest drum cu excepția unui șofer de ambulanță aflat în serviciu și depășește limita de viteză încalcă legea.” Dacă ar fi să interpretăm ca și Wenham acest text, ar conține două propoziții: (A) Oricine conduce pe acest drum cu excepția șoferilor de ambulanță de serviciu încalcă legea și (B) A conduce pe acest drum și a depăși limita de viteză (inclusiv pentru șoferii de ambulanță de serviciu) este o încălcare a legii. Este evident că afirmația originală nu spunea că simplul act de a conduce pe drum este ilegal (comparați cu „divorțul în sine reprezintă adulter”), nici că oricine depășește limita de viteză inclusiv șoferii de ambulanță aflați în timpul serviciului încalcă legea (comparați cu „oricine se recăsătorește, inclusiv cei care se încadrează în excepție comit adulter”). Afirmația originală nu susține nici unul din aceste lucruri; mai degrabă, ambele propoziții se contrazic cu înțelesul său real.

Propoziția are un subiect la singular: „oricine”. Această persoană este subiectul verbului „a încalca legea.” Individul este descris ca și un om care conduce pe șosea (cu excepția șoferilor de ambulanță) și depășește limita de viteză. Greșeala în încercarea de a interpreta această frază ca și conținând două propoziții, A și B, cu înțeles separat, este că se referă la două

tipuri diferite de indivizi. Propoziția A îi are ca și subiecți pe unii dintre cei care conduc pe șosea (cu excepția șoferilor de ambulanță) iar propoziția B se referă la toți șoferii de pe drum (inclusiv șoferii de ambulanță) care depășesc limita de viteză. Totuși, aceasta este o imposibilitate din punct de vedere gramatical. Propoziția se referă doar la unii șoferi (cu excepția șoferilor de ambulanță) care depășesc și ei limita de viteză.

Această greșeală, care arată de fapt că toți cei care depășesc limita de viteză (inclusiv șoferii de ambulanță) încalcă legea, este exact echivalentul greșelii comise de așa-numita perspectivă patristică cu privire la textul din Matei 19:9, care încearcă să demonstreze că toți cei care se recăsătoresc (inclusiv cei care au divorțat datorită adulterului) se fac vinovați de adulter. Acest mod de înțelegere contrazice de asemenea sensul afirmației inițiale. Nici una din propozițiile lui Wenham nu se află în Matei 19:9.⁵ De fapt, ambele au un sens contrar textului din Matei 19:9.

Matei 19:9 are un singur subiect la singular, „oricine” („cel care,” hos), al singurului verb principal, „preacurvește” (moichatai). Acest individ este descris de cele două verbe la singular „își lasă nevasta” și „ia pe alta de nevastă”. Cu alte cuvinte, individul este subiectul tuturor celor trei verbe („își lasă nevasta”, „ia pe alta de nevastă” și „preacurvește”) și este singurul subiect al propoziției. O diagramă a propoziției va demonstra sintaxa textului din Matei 19:9.

DIAGRAMA

Isus afirmă clar că subiectul verbului „își lasă nevasta” (apolyse) este cineva care divorțează din alt motiv decât adulterul (porneia). Cel care divorțează pentru porneia nu este menționat aici. Subiectul verbului apolyse se referă la unii care sunt divorțați, nu la toți, și reprezintă de asemenea subiectul altor verbe din propoziție, „ia de nevastă” (gamese) și „preacurvește” (moichatai). Prin urmare, propoziția afirmă doar că „unii (nu toți) dintre cei divorțați care se recăsătoresc comit „adulter”. A susține altceva înseamnă a merge împotriva sensului acestui verset. Nu pot exista două

---

subiecte în același timp, nici verbul la singular „își lasă nevasta“ nu poate avea două subiecte diferite (unii și toți) după cum sugerează perspectiva patristică.

Acest verset arată în mod clar că cineva care divorțează datorită excepției și apoi se recăsătorește nu comite adulter. Excepția este una reală care permite cu adevărat divorțul pentru ca persoana respectivă să se poată recăsători. Dacă un student sau elev întreabă dacă poate părăsi clasa în timpul lecției iar profesorul îi răspunde că oricine părăsește clasa fără permisiune greșește, afirmația nu are nici un sens dacă nu înseamnă că unii pot pleca, având permisiunea să o facă. În același mod, când Isus răspunde întrebării dacă divorțul e îngăduit în anumite împrejurări cu afirmația că dacă cineva divorțează, cu excepția adulterului, și se recăsătorește comite adulter, răspunsul său nu are sens dacă el nu implică faptul că în alte cazuri divorțul este permis. Dacă ne luăm după sensul cel mai normal al textului în interpretarea noastră, atunci vom vedea că Isus se referă la faptul că oricine divorțează datorită infidelității soțului sau soției și se recăsătorește, beneficiază de un divorț valid și îi este permis să se recăsătorească.

Heth și Wenham obiectează la ideea că Matei 19:9 îngăduie recăsătorirea. Ei susțin că pentru aceasta ar fi nevoie ca verbul „își lasă nevasta“ să aibă două sensuri diferite în același verset. Ca dovadă, ei argumentează că expresia „își lasă nevasta“ are două sensuri diferite în următoarele două propoziții. Astfel, divorțul complet cu dreptul la recăsătorire este valabil doar în prima propoziție în timp ce doar despărțirea e permisă în cea de-a doua:

1. Despărțire din cauza infidelității și recăsătorire nu este echivalentul adulterului.
2. Despărțire pentru alte motive și recăsătorire înseamnă adulter.⁶

Această obiecție nu stă însă în picioare. Chiar și cu presupoziția lor, expresia „își lasă nevasta“ nu are două sensuri în același verset. Exemplul lor nu constă într-o propoziție, ci în două. Din necesitate, au inventat prima

propoziție pentru a avea două concepte diferite. Conotațiile diferite în două propoziții diferite nu pot dovedi faptul că ele sunt într-adevăr diferite când sunt prezente în aceeași propoziție. Problema este una ipotetică datorită invenției propoziției care nu există în text. Doar cea de-a doua propoziție există; cealaltă este indusă. Prin urmare, obiecția lor cade.

Chiar dacă ar fi să luăm în considerare reconstrucția ei, întreaga obiecție este bazată pe o concepție greșită a propriei lor reconstrucții. În propozițiile lor reconstruite, elementul care face divorțul „complet“ (recăsătorirea fiind acceptabilă) sau doar „separarea“ (recăsătorirea fiind considerată adulter) nu este determinat de un înțeles diferit pentru verbul „își lasă nevasta“, ci de întrebarea dacă excepția se aplică sau nu. Ba mai mult, au încurcat rezultatul acțiunii verbului cu sensul verbului. Excepția influențează rezultatul, nu sensul cuvântului „divorț“. Acesta rămâne același.

Problema poate fi ilustrată de propoziția: „Bill a tras și a ratat ținta.“ Se poate afirma că această propoziție are două înțelesuri pentru „a trage“: „a trage și a rata“ și „a trage și a nimeri“. Cu toate acestea, propoziția nu spune nimic despre nimerirea țintei, deci cuvântul nu poate avea decât celălalt înțeles. Dar în realitate, verbul „a trage“ nu-și schimbă sensul doar datorită rezultatului diferit („a nimeri“ sau „a rata“). Pur și simplu înseamnă „a elibera un proiectil.“

Când doi oameni merg la un examen, unul poate trece examenul și altul poate cădea. Cu toate acestea, înțelesul cuvântului „examen“ nu se schimbă. Astfel, așa-zisa problemă din Matei 19:9 nu există. Întreaga premiză este greșită. Obiecția lui Heth și Wenham împotriva unei excepții valide, bazată pe faptul că este nevoie de două înțelesuri pentru verbul „își lasă [nevasta]“ nu stă în picioare. Perspectiva patristică pe care o susțin ei cere totuși două subiecte diferite pentru fiecare verb din text. Dar acest lucru este pur și simplu imposibil.

Ordinea cuvintelor permite și divorțul, și recăsătorirea. O greșeală des întâlnită este aceea de a presupune că, dacă Isus ne învață că adulterul face posibilă recăsătorirea, clauza

---

specială ar trebui să se afle mai degrabă după afirmația „ia pe alta de nevastă“ decât după expresia „își lasă nevasta“. Greșeala unei astfel de afirmații ar trebui să fie clară fie din observarea textului în greacă, fie în engleză. Clauza specială se află în singura poziție care ne arată în mod clar că o persoană care divorțează datorită infidelității partenerei (sau partenerului) se poate recăsători. Trebuie să luăm în considerare faptul că interpretarea în engleză este corectă și că aceeași persoană este subiectul tuturor celor trei verbe.

Dacă clauza specială ar fi fost așezată după verbul „ia de nevastă“, după cum sugerează unii că ar fi trebuit, atunci textul ar trebui să sune astfel: „Oricine își lasă nevasta și ia pe alta de nevastă afară numai de pricină de curvie, precurvește.“ Aceasta face din excepție cauza recăsătoririi mai degrabă decât a divorțului, ceea ce este absurd. Conform acestei perspective, oricine poate divorța indiferent de motiv și să nu comită adulter atâta timp cât se recăsătorește pentru a se feri de curvie. Singura categorie de persoane divorțate cărora le-ar fi interzisă recăsătorirea ar fi cele care nu se căsătoresc datorită poftelor trupești.

A plasa clauza specială în alte poziții, cum ar fi înainte sau după întreaga propoziție nu ar face decât să ducă la alte afirmații ambigue. Excepția nu constituie un motiv de recăsătorire, ci de divorț. Prin urmare, trebuie să se afle în text lângă „își lasă nevasta,“ lucru care se și întâmplă. Când ne uităm la afirmația „Oricine care conduce pe șosea cu excepția șoferilor de ambulanță de serviciu și depășește limita de viteză, încalcă legea,“ nu se poate spune că șoferul de ambulanță nu are voie să depășească limita de viteză decât dacă excepția vine după expresia „depășește limita de viteză.“ Subiectul primului verb este și subiectul celui de-al doilea. În Matei 19:9 individul despre care se discută divorțează și se recăsătorește, dar acțiunea care se datorează excepției este divorțul. Dacă divorțul nu se datorează excepției și el se recăsătorește, comite adulter. Dacă divorțul se datorează excepției și el se recăsătorește, nu comite adulter. Validitatea divorțului este cea care stabilește dacă recăsătorirea constituie sau nu adulter; prin urmare, excepția constituie baza

corectă pentru divorț și în același timp asigură validitatea întregii acțiuni.

Excepția este reprezentată de adulter. Excepția, și anume adulterul, este o traducere a cuvântului grec „porneia.“ Termenul „porneia“ are înțelesul de „sex ilicit“ și se poate referi la sex ilicit în general sau, într-un anumit context, la o formă specifică de imoralitate. Prin urmare, înțelesul său în acest context este decisiv pentru a determina care este natura excepției. Matei 19:9 reprezintă o discuție cu privire la bazele valide ale divorțului și susține că o anumită formă de sex ilicit din partea femeii reprezintă singura bază validă pentru divorț. Prin urmare, cel mai natural mod de interpretare a cuvântului porneia este cel de adulter.

O variantă mai puțin probabilă, dar plauzibilă este că porneia nu are o referință specifică aici, ci se referă la orice tip de sex ilicit, inclusiv incest, homosexualitate și sodomie. Cu toate acestea, într-un context în care este vorba de soț și soție, mai ales când se folosește termenul porneia pentru a descrie comportamentul soției și moichaō pentru soț, este clar că referința principală este la adulter. Nu există nici un motiv justificat pentru a respinge înțelesul de „adulter.“ Pentru a face asta (și pentru a respinge de asemenea posibilitatea de a se referi la sex ilicit în general), împrumutând în același timp un concept care este străin contextului, cum ar fi incestul sau trădarea, trebuie să avem dovezi clare care nu există în momentul de față. Introducerea de clișee, cum ar fi „o excepție ar contrazice învățăturile lui Isus“ nu reprezintă o dovadă pentru a respinge înțelesul evident, din moment ce acest text reprezintă de asemenea o învățătură a lui Isus.

Dacă lăsăm pe mai târziu obiecțiile frecvente cu privire la excepție, putem să ne ocupăm de cea mai des întâlnită obiecție cu privire la considerarea termenului de porneia ca referindu-se la adulter; mai precis, că porneia nu este termenul specific pentru adulter și că moichaō, termenul specific pentru „a comite adulter“ este folosit în același verset. Cei care apelează la această obiecție ajung la concluzia că folosirea a doi termeni diferiți în același context indică faptul că s-a făcut o distincție. Porneia,

---

prin urmare, se referă la altceva decât la adulter. Acest argument nu stă însă în picioare la o examinare mai atentă.

Ar trebui să fie clar, chiar și celor ce cunosc doar limba engleză, că folosirea termenului mai general „sex ilicit“ în afirmația „Oricine își lasă nevasta afară de pricină de curvie (sex ilicit)“ se referă la adulter în modul cel mai natural. Chiar și în engleză avem mai mulți termeni care se referă la adulter, cum ar fi infidelitate, imoralitate, a înșela, a avea o aventură și alte definiții mai puțin rafinate. Nu există nici o problemă în a folosi două expresii diferite cu referire la același lucru într-o propoziție: „Din moment ce soția lui s-a comportat imoral, el a comis adulter.“ De asemenea, nu este nimic neobișnuit în a folosi două cuvinte diferite în textul grecesc pentru a se referi la păcat, mai ales când unul este un termen mai general care îl include pe celălalt. Un studiu al limbii grecești biblice scoate la iveală câteva locuri în care aceste două cuvinte apar în același context și se referă la păcat. Cu toate acestea, există un motiv mult mai puternic pentru a respinge argumentul împotriva „adulterului“ ca fiind înțelesul cel mai natural pentru porneia în acest verset.

Isus vorbește unui public evreu, trăind într-o cultură evreiască și folosind terminologia Vechiului Testament. Un studiu al Vechiului Testament scoate în evidență faptul că, deși cuvintele specifice pentru adulter pot fi folosite cu referire la soție, cele mai obișnuite cuvinte pentru o femeie (inclusiv pentru o soție) implicată în sex ilicit sunt substantivul porneia („preacurvie“) sau verbul porneuo („a preacurvi“). Termenul general porneia și mai ales cuvântul evreiesc de bază zenu se referă cu precădere la femeie. Spre deosebire de aceasta, un soț implicat în adulter nu este descris prin termenul porneia, ci prin termeni specifici pentru adulter.

Cu alte cuvinte, folosirea a doi termeni diferiți, „preacurvie“ (porneia pentru femeie) și „adulter“ (moichao pentru bărbat) este în conformitate cu utilizarea lor frecventă. Este mult mai puțin probabil să fie folosit același termen, decât doi termeni diferiți, din moment ce acest lucru ar fi contrar obiceiurilor din acea vreme. Obiecția bazată pe diferența de cuvinte

forțează folosirea unei perspective englezești moderne într-o cultură diferită. Înclinația acelei culturi de a descrie o femeie adulteră prin termenul porneia (sau prin verbul porneuo) și un bărbat adulter prin termenii specifici moichaō sau moicheuō este suficientă pentru a explica folosirea celor doi termeni din Matei 19:9.

Mai mult decât atât, substantivul porneia apare des în greaca biblică. Cu toate acestea, substantivul moicheia, „adulter“, rareori apare. Prin urmare, este mult mai puțin probabil ca, atunci când substantivul este cerut așa cum se întâmplă aici, relația adulteră a soției să fie descrisă prin substantivul specific, foarte rar întâlnit, moicheia și nu prin porneia. Atât contextul cât și folosirea normală a termenilor implicați arată că excepția din Matei 19:9 trebuie să se refere la adulter. Nu există nici o bază pentru o interpretare diferită.

Prin urmare, folosirea a doi termeni diferiți nu este greu de explicat de către susținătorii perspectivei protestante; mai degrabă este cerută o explicație din partea celor care sunt împotriva folosirii a doi termeni diferiți. Argumentul lor nu este bun și în aparență se bazează pe o traducere în engleză sau pe eșecul de a lua în considerare cu atenție folosirea normală a cuvintelor grecești implicate. Nu este corect să sugerezi că folosirea termenului porneia în Matei 19:9 indică un alt înțeles decât adulterul.

Mai mult decât doar o permisiune.

Unii au admis, mai mult cu rea voință, că excepția din Matei 19:9 se referă la adulter, dar ei susțin că divorțul într-un asemenea caz abia dacă este permis, fiind totuși nepotrivit. Ei susțin că persoana care divorțează datorită excepției rămâne cu unele deficiențe spirituale sau morale. Cu toate acestea, acest text nu are asemenea implicații negative, susținând de fapt chiar opusul. Întrebarea la care răspunde Isus se referă la permisiunea pentru divorț. Răspunsul Lui conform căruia a divorța și a te recăsători este greșit în toate cazurile cu excepția adulterului (porneia) sugerează în mod foarte clar că nu este greșit în cazul adulterului. O comparație cu Matei 5:31-32 arată că nu este vorba de nici o stigmatizare negativă de vreun fel.

Majoritatea teologilor sunt de acord cu faptul că Matei 19:9 și 5:32 se referă la aceeași excepție. Mulți au omis paralela dintre structurile textelor din Matei 19:7-9 și 5:31-32. În ambele texte Isus spune de fapt „Deuteronom 24:1-4 afirmă..., dar Eu vă spun...” Afirmația Lui în fiecare caz este în contrast cu Deuteronom 24:1-4. În Matei 19:9 răspunsul Lui este în contrast cu aparenta acceptare a divorțului din Deuteronom 24:1-4. Afirmația Lui este decisivă și include orice excepție. Efectul acestui contrast, totuși, este clarificat în Matei 5:31-32.

Acest text este al treilea dintr-o serie de afirmații în care Isus se referă la o idee din Vechiul Testament spunând „Ați auzit în vechime că s-a spus,...dar Eu vă spun...” În fiecare text Isus vine cu o poruncă din Vechiul Testament și apoi dă adevăratul sens spiritual pe care îl dorește Dumnezeu. De exemplu, „Ați auzit în vechime că s-a spus să nu ucizi..., dar Eu vă spun să nu vă uitați cu mânie la fratele vostru.” În fiecare din cele șase cazuri, afirmația lui Isus vine în contrast cu ideea pe care ei o auziseră și denotă atitudinea spirituală dorită de Dumnezeu cu privire la acea problemă. Același lucru este adevărat și cu privire la textul din Matei 5:31-32: „S-a zis iarăși: oricine își va lăsa nevasta, să-i dea o carte de despărțire. Dar Eu vă spun că ori și cine își va lăsa nevasta, afară numai de pricină de curvie, îi dă prilej să precurvească; și cine va lua de nevastă pe cea lăsată de bărbat, precurvește.” Afirmația lui Isus care include excepția (5:32) reprezintă adevărata atitudine spirituală dorită de Dumnezeu cu privire la această problemă. Acest text este paralel ca structură cu Matei 19:7-9.

Clauza specială care afirmă că divorțul din motive de adulter și recăsătorirea urmând acestuia sunt îngăduite reprezintă afirmația decisivă a lui Isus cu privire la divorț, arătând atitudinea spirituală dorită de Dumnezeu cu privire la divorț și recăsătorire. Cu toate că Isus nu cere divorțul într-o asemenea situație, el sugerează că este într-un totuși justificat, fără ca partenerul nevinovat să fie stigmatizat în vreun fel. Matei 19:9 ne învață în mod clar că în general, divorțul și recăsătorirea sunt nepotrivite; există totuși o excepție. Infidelitatea sau adulterul este privit ca un păcat atât de grav, încât doar el poate constitui baza desfacerii unui

legământ de căsătorie, astfel încât partenerul nevinovat să se poată recăsători. Adulterul nu este considerat ca fiind o imperfecțiune normală printre multe altele pe care soția ar trebui să le treacă cu vederea, ci ca pe un păcat grav, împotriva relației de căsătorie. Avocații perspectivei „fără divorț și fără recăsătorire” par să acorde mai multă importanță căsătoriei ca instituție morală (perspectiva sacramentală) decât păcatului adulterului. Totuși, Isus Cristos pare să acorde mult mai multă importanță fidelității în căsătorie decât instituției formale în sine.

Credința în acuratețea Scripturii este esențială. Argumentul meu se bazează pe credința că textele implicate sunt corecte și nu conțin greșeli. Totuși, multe dintre presupuzițiile și obiecțiile aduse de cei care resping excepția validă din Matei 19:9 se bazează fie pe o respingere deschisă a ineranței Scripturii, fie pe o perspectivă precară a ineranței. În mod frecvent, teologii consideră textul din Marcu 10:2-12, care nu include excepția, ca fiind adevărata poziție a lui Isus cu privire la divorț; clauza specială reprezintă astfel o adăugare introdusă ulterior de Matei. Bineînțeles că aceasta este o repudiare directă a acurateței Evangheliei după Matei din moment ce el citează în mod clar că Isus, cu ocazia descrisă mai sus, a îngăduit această excepție.

Mulți conservatori, poate în mod inconștient par să adopte o poziție similară. De exemplu, cei care insistă că excepția nu este „subînțeleasă” în Marcu 10:2-12⁷ sau că acest text interzice orice excepție au condamnat în mod implicit ineranța Scripturii, afirmând că acest text reprezintă învățătura decisivă a lui Isus cu privire la divorț. Trebuie să ținem cont de faptul că atât Matei 19:3-12 cât și Marcu 10:2-12 se referă la același incident istoric și la aceleași afirmații ale lui Isus. Nici unul nu încearcă să prezinte propria lui perspectivă, și nici perspectiva bisericii asupra problemei divorțului. Ambele prezintă mai degrabă aceeași convorbire între Isus și farisei. Matei afirmă în mod explicit că Isus a vorbit în mod specific despre această excepție, nu numai în ocazii anterioare (Matei 5:31-32), dar și în această convorbire care este descrisă și în Marcu 10:2-12. Dacă textul din Matei 19:9 este autentic, atunci Isus a făcut acea afirmație

---

cu privire la excepție în dialogul menționat în Marcu 10:2-12. Prin urmare, ea trebuie subînțeleasă în textul din Marcu 10:2-12, chiar dacă nu este trecut acolo. După cum observăm și în alte texte, se întâmplă ca Marcu să mai omită câte un detaliu pe care îl găsim inclus în Matei.

O obiecție frecventă adusă excepției este afirmația că Isus a interzis în mod clar orice excepție de la divorț și că orice perspectivă cu privire la divorț și recăsătorire, inclusiv cea din Matei 19:9 trebuie să fie de acord cu acest fapt.⁸ Această idee implică de asemenea respingerea automată a exactității Evangheliei după Matei. Conform Evangheliilor, Isus a menționat acest subiect doar în trei ocazii. Una dintre acestea, menționată în Luca 16:18 nu este de fapt o discuție despre divorț, ci pur și simplu o afirmație cuprinsă într-un verset folosind divorțul și recăsătorirea ca pe o ilustrație a versetului anterior susținând că legea era încă în vigoare. Nu ne putem aștepta de la această afirmație cuprinsă într-un singur verset să se preocupe de o excepție și de altfel nici nu s-ar cuveni să fie așa. În celelalte două ocazii (Matei 5:31-32 și Matei 19:3-12) când Isus s-a referit la divorț, El a vorbit în mod specific despre excepție. A afirma că Isus nu îngăduie în mod clar nici o excepție nu reprezintă doar o perspectivă diferită, ci reprezintă o perspectivă greșită. Faptul că cineva poate face o afirmație atât de împotrivoare Scripturii se datorează susținerii perspectivei lor doar pe Marcu 10:2-12 și respingerii implicite a textului din Matei 5:32 și Matei 19:9.

Faptul că Scriptura a fost inspirată de Dumnezeu are de asemenea legătură cu un alt argument împotriva unei excepții reale din Matei 19:9. Numeroasele argumente bazate pe așa-zisa perspectivă iudaică a lui Matei și pe faptul că Evanghelia după Marcu era destinată neamurilor sunt folosite ca explicație a clauzei speciale din Matei. Trebuie să ținem seama de anumiți factori: atât Matei cât și Marcu consemnează o afirmație reală pe care Isus a făcut-o în fața fariseilor înainte de moartea Sa. Ei nu consemnează simpla lor părere cu privire la divorț, în funcție de destinatarii lor. Identificarea destinatarilor Evangheliilor lor, scrise la câțiva ani după Calvar, nu este relevantă pentru sensul

și semnificația afirmației lui Isus, făcută înainte de momentul crucificării. Încercarea de a articula o poziție cu privire la Matei 19:9 pe baza destinatarilor lui Matei și Marcu este echivalentă cu a citi „Lincoln's Gettysburg Adress“ (Discursul lui Lincoln de la Gettysburg) dintr-o carte de istorie a unui liceu modern și a încerca apoi să determini care este înțelesul, contextul și semnificația reală a discursului original al lui Lincoln, ținând cont de faptul că istoricul l-a reprodus pentru tinerii contemporani lui.

Asemenea abordări greșite s-au născut dintr-o acceptare ne-inteligentă a criticii revizioniste contemporane, care-i transformă pe autorii evangheliilor în editori, în loc de martori autentici. Dacă unii susțin că excepția din Matei se referă doar la evrei, iar Marcu o omite deoarece nu se aplică neamurilor, atunci acestora le-a scăpat din vedere faptul că Isus într-adevăr a spus-o fariseilor. A trage concluzia că Marcu a omis această afirmație pentru a da impresia că Isus nu a menționat-o, înseamnă a-l acuza pe Marcu că a încercat să ne inducă în eroare. Isus a făcut această afirmație în mod explicit în două din cele trei ocazii în care a menționat divorțul și recăsătorirea. Este incorect să presupunem că Isus nu a precizat nici o excepție sau că Evanghelia după Marcu este împotriva excepției.

Excepție nu înseamnă contradicție.

Deseori, din cauza unei interpretări greșite și ilogice, unii presupun că o excepție autentică din Matei 19:9 (și 5:32) l-ar contrazice pe Marcu. Dacă Matei a consemnat informațiile în mod corect, atunci Isus a menționat într-adevăr acea excepție. Prin urmare, nu poate fi vorba de o contradicție în cazul lui Marcu, ci mai degrabă de simpla omisiune a unui detaliu din partea lui Marcu. Presupunerea unei contradicții se bazează pe o abordare nenaturală a Evangheliilor. Alte istorisiri paralele din Evangheliile, prezentând același eveniment, nu mai sunt interpretate în această manieră de către cei care cred în acuratețea Scripturii. Se întâmplă foarte des ca doi autori ai Evangheliilor să descrie același eveniment, dar în același timp să nu includă exact aceleași detalii. În nici o altă situație faptul că detaliile care sunt prezente într-

---

o Evanghelie și omise în alta nu reprezintă o contradicție. Faptul că Matei prezintă un detaliu care este omis de Marcu nu reprezintă ceva neobișnuit.

De exemplu, în Marcu 8:12, Isus spune: „neamului acestuia nu i se va da deloc un semn“. Totuși, descriind același eveniment, Matei 12:39 spune: „nu i se va da alt semn, decât semnul prorocului Iona“. Totuși, această diferență nu este considerată ca fiind contradictorie. La fel, nu se consideră în mod normal că omisiunea de către Marcu a detaliului cu privire la Iona ar putea fi folosită ca și argument în sprijinul ideii că Isus nu ar fi spus sau nu ar fi putut să spună așa ceva. Cea mai detaliată dintre cele două afirmații este considerată a fi cea mai exactă. A spune că afirmația mai săracă în detalii este determinantă reprezintă o procedură interpretativă anormală și îndoielnică în ce privește ineranța Scripturii. O contradicție între afirmațiile a două evanghelii inerante este pur și simplu imposibilă.

Laney este de părere că afirmația cea mai clară este cea preferabilă; astfel, afirmația lui Marcu este cea favorizată.⁹ Făcând aceasta, el de fapt inversează procedura normală, de vreme ce afirmația mai clară este cea din Matei, aceasta fiind mai detaliată. Textul din Matei 19:9 nu este neclar; el poate părea neclar pentru cei care resping sensul lui evident. Desigur, nu putem elimina un detaliu care nu a fost menționat într-o Evanghelie, afirmând că Evanghelia care îl omite este mai clară decât cea care îl menționează. Această abordare elimină posibilitatea existenței oricărei excepții, neluându-se în considerare sensul real al textului din Matei 19:9. Astfel, această abordare neagă existența excepției.

Această perspectivă care consideră excepția ca fiind o contradicție este illogică. Punând astfel problema, ar însemna că de fiecare dată când cineva emite o regulă, este obligat să menționeze toate excepțiile. Altfel, orice excepție menționată cu alte ocazii se va considera ca fiind o contradicție. Una din cele mai ciudate presupuneri este că excepția din Matei 19:9 ar contrazice textul din Matei 19:6. Deși Isus nu menționează nici o excepție în Matei 19:6, a trage concluzia că excepția din versetul 9

crează o contradicție reprezintă o lipsă de înțelegere a limbajului Scripturii. O astfel de abordare ar însemna că 1 Corinteni 7:11 contrazice versetul 10. Ar însemna că dacă un polițist declară că nici un vehicul nu are voie să depășească limita de viteză și în cadrul aceleiași conversații, mai târziu, un ascultător l-ar întreba dacă ambulanțele pot depăși limita de viteză, polițistul nu ar putea să răspundă afirmativ fără să se contrazică. Conform acestei perspective, nimeni nu ar putea adăuga vreodată excepții ca și detalii explicative relative la o anumită întrebare (așa cum o face Isus în Matei 19:6-9), decât dacă toate excepțiile ar fi menționate imediat împreună cu declarația inițială, precum și cu ocazia fiecărei menționări a acesteia. O astfel de abordare nu este deloc rezonabilă.

Tentative de eliminare a excepției.

Multe interpretări au încercat să elimine forța clauzei excepționale. Aceste interpretări folosesc un fel de gramatică și logică forțată. Ele pot fi împărțite în două categorii principale: cei care neagă existența unei excepții în acest verset și cei care explică termenul porneia ca referindu-se la o căsătorie nelegitimă.

O încercare de a nega existența excepției se bazează pe așa-zisa perspectivă a timpului preterit, care interpretează clauza ca fiind o excepție de la întreaga afirmație a lui Isus, și nu de la verbul divorțează (își lasă nevasta). În acest caz Matei 19:9 ar suna astfel: „oricine își lasă nevasta (nu vorbesc aici despre curvie) și ia pe alta de nevastă, preacurvește“. Totuși, aceasta ar reprezenta o excepție de la subiectul despre care vorbește Domnul Isus și ar însemna că excepția se referă la verbul „vă spun“, ceea ce reprezintă o imposibilitate gramaticală, ea referindu-se în mod clar la verbul „își lasă“ (nevasta). O astfel de interpretare este foarte puțin probabilă.

O perspectivă similară interpretează Matei 19:9 astfel: „oricine își lasă nevasta, chiar și din pricina curviei, și ia pe alta de nevastă, preacurvește.“ Aceasta reprezintă o „imposibilitate lingvistică“¹⁰, în special în modul de exprimare a excepției. Nu există nici un exemplu al unei astfel de exprimări în Noul Testament. Ambele perspective se împiedică de

---

asemenea în faptul că Matei 5:32 menționează aceeași excepție ca și Matei 19:9, o astfel de interpretare fiind astfel imposibilă.

O altă perspectivă poate fi numită „perspectiva presiunii sociale.”¹¹ Afirmația lui Isus este interpretată astfel încât ea să sune așa: „oricine divorțează de soția sa, în afara cazului în care este obligat de către moravurile societății iudaice, și se căsătorește cu alta, comite adulter”. Cu alte cuvinte, „oricine divorțează de soția sa, în afara cazului în care este obligat să o facă de către moravurile sociale ale comunității, și se căsătorește cu alta, comite adulter”. Această perspectivă, la fel ca cele două dinainte, reprezintă o dovadă a disperării. Nu există absolut nimic în context sau chiar în Matei 19:9 care să determine o astfel de interpretare. Aceasta ar necesita adăugarea unui concept străin de context și chiar a mai multor cuvinte. Cuvintele trebuie adăugate doar în anumite cazuri, când sintaxa propoziției sau contextul o cer. Aici nu este cazul pentru așa ceva. Astfel, nu se justifică adăugarea unei clauze, fără ca aceasta să fie necesară, și a un verb în plus (a fi obligat) acolo unde versetul este clar în forma lui originală. Această interpretare nu este doar improbabilă din punct de vedere gramatical, dar ridică de asemenea următoarea întrebare: câte moravuri sociale pot fi considerate excepții ce permit divorțul?

Interpretările căsătoriilor fără valabilitate. Există mai multe abordări care încearcă să interpreteze termenul porneia astfel încât excepția să nu se refere la o căsătorie validă din punct de vedere legal. Multe dintre argumentele acestor perspective sunt folosite mai degrabă împotriva excepției, decât pentru a susține respectivele interpretări. S-a arătat că argumentele tipice împotriva excepției, cum ar fi „Biblia în mod clar nu permite divorțul”, „Isus nu permite divorțul” și „orice excepție ar fi o contradicție” sunt incorecte, ele contrazicând de fapt perspectiva biblică.

Un alt argument care trebuie discutat înainte de a analiza perspectivele individuale este argumentul conform căruia reacția ucenicilor la afirmația lui Isus este prea puternică pentru ca Isus să fi permis vreă excepție. Totuși, noi nu știm cât de puternic au reacționat ei, de vreme ce

doar cuvintele „nu este de folos să se însoare” sunt menționate în Evanghelie. Intensitatea și încărcătura lor emoțională nu este menționată. Este posibil ca răspunsul ucenicilor să fi fost o simplă constatare. Deși diferența între cei care permiteau divorțul aproape pentru orice motiv (după opinia lui Rabbi Hillel) și cei care permiteau divorțul doar în cazul adulterului (opinia lui Shammai) era mult discutată în Israel, societatea în întregul ei era mai îngăduitoare decât Shammai. Cei ce-L urmau pe Isus trăiau în cadrul acestei societăți mai permissive. A-L auzi pe Învățător spunând că trebuie urmată cea mai strictă perspectivă putea cu ușurință să provoace o reacție puternică.

În societatea contemporană mulți predică ori că divorțul nu este permis pentru nici un motiv, ori că divorțul este permis în cazul adulterului (la fel ca Shammai). În ciuda faptului că mulți creștini au auzit aceste perspective în predici, mulți reacționează vehement împotriva unei afirmații conform căreia nimeni nu poate divorța decât în cazul adulterului, de vreme ce aceasta exclude o mulțime de alte divorțuri ca fiind nelegitime din punct de vedere biblic.

O altă obiecție asemănătoare împotriva oricărei excepții este opinia că Isus nu ar fi putut să confirme doar perspectiva lui Shammai, care permitea divorțul doar în cazul adulterului. Însă Isus nu și-a derivat poziția despre divorț de la Shammai, El predicând punctul de vedere a lui Dumnezeu despre divorț. Dacă Shammai este de aceeași părere, atunci acesta este de acord cu perspectiva lui Dumnezeu. Nu există nici un motiv întemeiat să se creadă că Shammai n-ar putea să aibă o interpretare corectă a textului din Deuteronom 24:1-4 și a altor pasaje, predicând astfel o perspectivă corectă asupra divorțului. Poate cineva să spună că nici un om nu poate interpreta în mod corect Cuvântul lui Dumnezeu și să predice un adevăr biblic? Dacă nu, de ce ar fi o problemă ca Isus să predice aceeași perspectivă cu a lui Shammai? Dacă problema ar fi pusă într-o lumină mai clară, probabil ar reieși că cei care se opun excepției vor să spună că a fi de acord cu poziția deja afirmată a lui Shammai nu ar fi produs o reacție atât de puternică. Totuși, după cum am observat, reacția nu este neobișnuită pentru o poziție atât de strictă care permite divorțul doar în cazul adulterului. Noi

---

nu știm cât de puternică a fost reacția, iar pe de altă parte o reacție puternică la o poziție atât de strictă nu este surprinzătoare.

Căsătoriile mixte fără valabilitate. Perspectiva căsătoriilor mixte, ca de altfel și celelalte două poziții interpretează porneia într-un sens care nu este deloc sugerat de text. Baza pentru a respinge sensul evident al cuvântului porneia și pentru a favoriza împrumutarea unui termen străin de acest context poate fi luată în considerare doar dacă presupunem că nu există de fapt nici o excepție care să permită divorțul și recăsătorirea. Cei care susțin poziția căsătoriilor mixte interpretează termenul porneia ca referindu-se la o căsătorie mixtă între un credincios și un necredincios. Ei susțin următoarele: nu poate exista nici o excepție; porneia nu este termenul specific pentru adulter; porneia se poate referi la căsătoriile mixte; acestea erau interzise în Vechiul Testament și, prin urmare, puteau fi considerate drept motiv de divorț ca în cazul lui Ezra, când acesta a poruncit bărbaților izraeliți să-și părăsească soțiile păgâne. Am văzut deja că a presupune că Biblia nu permite nici o excepție este imposibil, din moment ce mai multe texte fac referință la o excepție. Am văzut de asemenea că folosirea termenului porneia nu sugerează în vreun fel faptul că Matei 19:9 s-ar referi la altceva decât la adulter. Cu toate că Vechiul Testament interzice căsătoriile mixte în majoritatea cazurilor, aceasta nu înseamnă că acele căsătorii nu sunt valide. De asemenea, nu știm dacă reacția lui Ezra este tipică sau singulară. În orice caz, perspectiva căsătoriilor mixte care susține că orice căsătorie mixtă nu este valabilă, divorțul fiind indicat într-o asemenea situație, se află într-o contradicție directă cu învățăturile apostolului Pavel din 1 Corinteni 7: 10-15.

Apostolul Pavel afirmă câteva lucruri în acest text care contrazic perspectiva căsătoriilor mixte. În 1 Corinteni 7:10-15 el se referă la afirmațiile Domnului Isus cu privire la divorț și recăsătorire, care se pare că sunt din Matei 19:3-9, unde el spune: „Celor căsătoriți le poruncesc nu eu, ci Domnul, ca nevasta să nu se despartă de bărbat“ (v.10). Cu toate acestea, când Pavel începe să vorbească despre subiectul căsătoriilor mixte, el afirmă în versetul 12 că Domnul Isus nu s-a referit la acest subiect. Dacă este adevărat

ceea ce spune Pavel, și anume că Isus nu a vorbit pe tema căsătoriilor mixte, atunci Isus nu se poate referi la căsătoriile mixte în Matei 19:9. O altă obiecție adusă acestei perspective este că apostolul Pavel ne învață în mod clar în 1 Corinteni 7:12-14 că aceste căsătorii mixte trebuie menținute, în sensul că partenerul credincios nu ar trebui să se despartă de cel necredincios. Acest lucru s-ar afla în contradicție directă cu afirmația lui Isus din Matei 19:9 dacă acea excepție se referea la divorț în cazul căsătoriilor mixte. În final, întreaga bază a afirmației lui Pavel conform căreia un credincios nu ar trebui să divorțeze în cazul unei căsătorii mixte este argumentul său din versetul 14 cu privire la faptul că o asemenea căsătorie este valabilă în fața lui Dumnezeu (partenerul necredincios este „sfințit“ în sensul că acea căsătorie este acceptată). Prin urmare, o asemenea căsătorie este valabilă.

Faptul că apostolul Pavel face referire la căsătoriile mixte, îi sfătuiește pe cei credincioși să nu divorțeze de cei necredincioși într-o asemenea situație, îi învață că o asemenea căsătorie este valabilă și declară că Domnul Isus nu a vorbit despre această problemă sunt toate adevăruri recunoscute de comentarii Bibliei. Totuși, toate acestea contrazic perspectiva căsătoriilor mixte cu privire la excepția din Matei 19:9. Unii obiectează spunând că apostolul Pavel le vorbește doar creștinilor, dar Isus le vorbește tuturor. Prin urmare, situația este diferită. Totuși, trebuie să observăm că în 1 Corinteni 7:10-11 apostolul Pavel face referință la afirmațiile lui Isus și folosește aceste afirmații ca bază pentru întreaga lui argumentație cu privire la căsătoriile între creștini și la căsătoriile mixte. Prin urmare, apostolul Pavel trebuie să considere afirmațiile lui Isus din Matei 19:3-12 (Marcu 10:2-12) ca fiind aplicabile tuturor creștinilor.

Infidelitate în perioada de logodnă. Altă încercare de a respinge excepția din Matei 19:9 este afirmația că acest text se referă la infidelitate descoperită înainte de a fi împlinită căsătoria. În unele discuții se pare că se confundă perioada de logodnă cu statutul de dinainte de căsătorie. Dacă „impuritatea de dinainte de căsătorie“ se înlocuiește cu „infidelitatea din perioada logodnei“, atunci

---

implicațiile și aplicațiile se largesc considerabil. Argumentele ce urmează se vor aplica în cazul oricărui fel de „impuritate de dinainte de căsătorie“. A insista că Matei 19:9 se aplică la divorțul înainte de a fi împlinită căsătoria înseamnă a evita despărțirea în cazul unei căsătorii autentice. Altfel, cei care susțin acest punct de vedere s-ar afla în poziția illogică de a permite ruperea unui legământ de căsătorie din motive de infidelitate fie premaritală, fie în perioada de logodnă, în timp ce refuză posibilitatea divorțului pentru infidelitate după căsătorie. Acest lucru ar plasa o importanță mai mare fidelității înainte de căsătorie decât celei de după căsătorie.

Problema evidentă cu această perspectivă este că întrebarea inițială a fariseilor, întrebarea lor următoare, răspunsul inițial al Domnului Isus și textele citate din Vechiul Testament (Geneza 2:24; Deut. 24:1-4) se referă doar la cei căsătoriți. Prin urmare, cum s-ar putea încadra aici ideea de logodnă? Pentru a avea o bază în ce privește importul conceptului de logodnă în acest text, susținătorii acestei perspective argumentează că logodna la evrei reprezintă o legătură la fel de puternică precum căsătoria în sine.¹²

Este ușor de dovedit că această premisă cu privire la faptul că logodna la evrei este echivalentul căsătoriei este greșită. Nu pare ciudat faptul că cineva poate susține faptul că o căsătorie este permanentă în timp ce logodna nu este și în același timp poate afirma că logodna și căsătoria implică legături la fel de puternice? În loc de a importa logodna în contextul căsătoriei, ne aflăm în poziția inevitabilă de a susține că logodna la evrei și căsătoria sunt la fel, pentru a demonstra în final că excepția nu se aplică în cazul căsătoriei, ci în cazul unei situații mai puțin înlănțuitoare, cum este logodna. Dacă logodna ar fi la fel de înlănțuitoare ca și căsătoria, excepția s-ar aplica și căsătoriei. Mi se pare foarte clar faptul că cei care susțin perspectiva logodnei nu ar avea cum să susțină ceea ce spun de fapt, și anume că logodna și căsătoria la evrei erau la fel de puternice, din moment ce acest lucru ar însemna auto-desființarea acestei perspective.

Logodna la evrei și căsătoria erau totuși diferite. Un asemenea concept ar fi fost de negândit oricărui evreu din acea vreme. Dacă logodna ar reprezenta același lucru ca și căsătoria, atunci cuplul ar mai trebui să se căsătorească? De ce ar locui în continuare separat? De ce soțul nu și-ar susține financiar soția? Cu toate că nu este prea evident pentru susținătorii acestei perspective, este în mod clar evident pentru cuplul logodit faptul că logodna și căsătoria nu reprezintă același lucru. Un argument de bază adus de această perspectivă este că ambele implicau o înțelegere formală și ambele necesitau divorțul. Alt argument susține că cei doi sunt numiți „soț“ și „soție“ în timpul perioadei de logodnă.¹³ Nici unul din aceste argumente nu susțin perspectiva lor. Faptul că avem nevoie de permise și pentru a conduce, și pentru a pescui nu implică faptul că a conduce și a pescui reprezintă același lucru.

Divorțul, atât în cazul căsătoriilor iudaice cât și al logodnei, era doar o înștiințare formală de despărțire cerută în fiecare din cele două situații și care în nici un caz nu sugerează că ar fi identice. Cu respect pentru argumentul bazat pe termenii soț și soție, unii se pare că au trecut cu vederea faptul că avem de-a face cu două limbi diferite: greaca și ebraica. Nu există nici un cuvânt specific pentru soț sau soție în vreuna din cele două limbi. În ambele limbi cuvintele în discuție înseamnă bărbat și femeie și orice înțeles mai specific rezultă din context. Acești termeni pot fi folosiți pentru a face referire la bărbat, femeie, logodnic, logodnică, soț, soție. Textul biblic nu folosește termenii de soț și soție pentru un cuplu logodit, prin urmare nici traducerea în engleză nu ar trebui să folosească termenii de soț și soție cu referire la un cuplu logodit.

Chiar dacă perspectiva cu privire la logodnă ar fi corectă, înțelesul care ar rezulta din afirmațiile lui Isus este deseori ignorat. Afirmația lui Isus ar fi atunci „Oricine rupe logodna cu viitoarea lui soție afară numai de pricină de curvie și ia pe alta de nevastă, preacurvește.“ Aceasta ar sugera că este greșit să rupi logodna în afară de pricină de adulter. Pentru cei care în continuare susțin că nu este permisă recăsătorirea nici chiar în clauza specială, situația se înrăutățește, deoarece în

---

acest caz, versetul ar însemna că, odată logodit, căsătoria cu altcineva este întotdeauna greșită, chiar și în clauza specială. Aceasta devine o logodnă permanentă. Persoana este condamnată la o viață în singurătate înainte de a fi fost măcar căsătorită. Unii ar putea încerca să evite aceste probleme evidente afirmând: „dar noi ne referim doar la conceptul evreiesc cu privire la logodnă.“ Totuși, acest lucru nu este corect față de textul care spune că Matei 19:9 reprezintă concepția lui Isus (Dumnezeu) cu privire la căsătorie și logodnă, dacă despre logodnă este vorba.

Această perspectivă cu privire la logodnă nu numai că duce la o inconsistență logică și la o interpretare aproape imposibilă pentru Matei 19:9, dar este și imposibilă și din punct de vedere gramatical. Perspectiva susține că termenul porneia se referă la infidelitate în perioada de logodnă, iar termenul gynaika, tradus prin soție se referă doar la logodnică. Susținătorii acestei perspective au făcut distincția între logodnica dinainte de căsătorie și soția de după căsătorie. Termenul porneia se poate referi doar la relațiile sexuale nepermise sau la infidelitate în sine. Dacă în schimb se referă la infidelitate înaintea căsătoriei, așa cu susține această perspectivă, atunci termenul poate doar sugera momentul în care apare infidelitatea. Porneia nu poate sugera când apare divorțul sau în ce categorie se încadrează persoana divorțată. Înțelesul termenului porneia nu poate arăta dacă divorțul apare înainte sau după consumarea căsătoriei.

În Matei 19:9, implicația poate fi doar cu privire la termenul gynaika, femeie. Dacă gynaika se referă la o logodnică, divorțul apare înainte de căsătorie. Dacă se referă la o femeie deja căsătorită sau și la o logodnică, și la o soție, atunci divorțul din motive de infidelitate înainte de căsătorie poate apărea și în cazul unei soții, nu doar al unei logodnice. Probabil că următoarele afirmații care se referă la cele trei situații vor demonstra acest lucru pe înțelesul tuturor. În fiecare propoziție înțelesul termenului porneia va fi același, infidelitate în perioada de logodnă (premaritală). Sensul termenului femeie, gynaika, va fi schimbat pentru a demonstra care este problema. Afirmația de bază este „Oricine divorțează de gynaika lui în afară de infidelitate

în perioada de logodnă și se căsătorește cu alta comite adulter.“

1. Cu referire la ambele: „Oricine divorțează de soția sau logodnica lui în afară de pricină de infidelitate în perioada de logodnă, și ia pe alta de soție, comite adulter.“

2. Cu referire doar la soție: „Oricine divorțează de soția lui în afară de pricină de infidelitate în perioada de logodnă și ia pe alta de soție, comite adulter.“

3. Cu referire doar la logodnică: „Oricine divorțează de logodnica sa în afară de pricină de infidelitate în perioada de logodnă și ia pe alta de nevastă, comite adulter.“

Doar a treia afirmație, care se referă doar la logodnică se potrivește cu perspectiva privitoare la logodnă. Primele două afirmații, din moment ce cuprind și referințe la cei deja căsătoriți, se referă la faptul că o femeie poate fi divorțată din motive de infidelitate atât după căsătorie, cât și înainte de căsătorie. Termenul gynaika, „femeie“ trebuie să-și păstreze înțelesul indiferent la ce se referă. Nu-și poate schimba mereu înțelesul pentru a se potrivi cu o perspectivă care nu are acoperire. Excepția care îngăduie divorțul pentru motive de infidelitate în perioada de logodnă trebuie să se aplice divorțului de gynaika, indiferent ce reprezintă acest termen. Prin urmare, dacă gynaika, care este pusă deoparte pentru porneia, se referă la „soție,“ atunci o femeie aflată într-o căsătorie poate divorța oricând din motive de infidelitate în timpul perioadei de logodnă.

Singurul mod în care acest termen poate fi restrâns la sensul de logodnică este ca versetul să se refere doar la logodnică și nicidecum la soție. Este o imposibilitate gramaticală ca acest termen să-și schimbe mereu sensurile în cadrul aceleiași afirmații, o dată referindu-se la „soție“ și altă dată la „logodnică“, pentru a se potrivi capriciilor comentatorului. A înțelege că se referă doar la sensul de logodnică este imposibil într-un text care se referă la căsătorie. Această perspectivă este și mai puțin probabilă în cadrul celui alt verset care se referă la excepție (Matei

---

5:32) și în afirmațiile de încheiere din Marcu 10:2-12.

Dacă porneia se referă la infidelitate în perioada de logodnă sau la impuritate premaritală, iar textul din Matei 19:9 cuprinde în vreun fel o referire la soție, atunci soția poate divorța oricând pentru o asemenea porneia. Acest lucru nu numai că ar deschide posibilitatea pentru numeroase divorțuri dar, după cum am afirmat anterior, ar însemna de asemenea că divorțul din motive de infidelitate în timpul căsătoriei nu ar fi permis, în timp ce divorțul pentru infidelitate în perioada de logodnă ar fi permis. Perspectiva referitoare la logodnă este imposibilă în acest text, lucru pentru care ar trebui să fim mulțumitori, dacă nu cumva ne dorim logodne care să nu poată fi rupte. Este uimitor faptul că ucenicii nu au răspuns: „Este mai bine să nu ne mai logodim,“ în loc de „Este mai bine pentru om să nu se însoare.“

Cei care susțin că 1 Corinteni 7:36 se referă la un cuplu logodit au o problemă dacă susțin de asemenea perspectiva cu privire la logodnă în Matei 19:9. Aceasta ar însemna că, pe de o parte, apostolul Pavel ar spune: „Nu continuați logodna și nu vă căsătoriți“, iar pe de altă parte Isus ar spune: „Logodna nu poate fi ruptă.“ Un lucru pare clar: perspectiva cu privire la logodnă din Matei 19:9 nu este deloc realistă.

Căsătorii incestuoase care nu sunt valabile. O perspectivă care pare să câștige tot mai mulți adepți printre comentatorii moderni susține că excepția din Matei 19:9 se referă la căsătorii incestuoase interzise în Levitic 18. În ciuda popularității sale, această perspectivă este totuși cea mai puțin credibilă. Pe lângă faptul că nu se face nici măcar cea mai mică aluzie la o astfel de interpretare în aceste text și că este foarte puțin probabil ca orice ascultător al Domnului Isus să fi înțeles acest lucru, perspectiva are probleme evidente. Perspectiva cu privire la căsătoriile incestuoase, la fel ca și celelalte perspectiv referitoare la căsătorii care nu sunt valabile, are la bază premisa că Matei 19:9 trebuie să se refere la o căsătorie care nu este valabilă din moment ce nu poate exista nici o excepție la o căsătorie care este valabilă.

Se presupune despre căsătorie că ar fi permanentă deoarece cuplul devine „un singur trup“, adică asemenea unor rude de sânge. Prin urmare, ei se află într-o relație permanentă care nu poate fi desfăcută niciodată. Mi se pare că este o contradicție în logică să susții faptul că un cuplu care este „un singur trup“ și apoi intră într-o nouă căsătorie reprezintă singura situație în care regula cu privire la permanența „unui singur trup“ nu se aplică. Unii vor spune că această inconsistență aparentă se datorează faptului că acea căsătorie nu este valabilă. Dar noi întrebăm. „De ce nu este valabilă?“ Cuplul a urmat exact aceleași proceduri care-i fac pe alții să devină „un singur trup“. Dacă devenirea „unui singur trup“ este ceea ce determină ca o căsătorie să fie permanentă, atunci de ce căsătoria unui cuplu care este deja „un singur trup“ nu ar fi cel puțin la fel de permanentă ca și căsătoria altor cupluri? Dacă cineva vine cu obiecția că acea căsătorie este păcătoasă sau că Dumnezeu nu o recunoaște, prin urmare nu este vorba chiar de „un singur trup,“ trebuie să-i aducem aminte că și o relație sexuală cu o prostituată este păcătoasă, iar Dumnezeu nu o recunoaște ca fiind valabilă. Totuși, conform textului din 1 Corinteni 6:6, ea reprezintă o relație de unire într-un singur trup.

Acest paradox demonstrează că una sau ambele din următoarele variante sunt greșite: (a) devenirea unui singur trup face ca o căsătorie să fie permanentă și (b) perspectiva căsătoriilor incestuoase are la bază considerarea relației de unire într-un singur trup ca singura bază validă pentru divorț. S- dovedit deja că argumentul conform căruia devenirea unui singur trup face ca o căsătorie să devină permanentă este greșit. Chiar textul din 1 Corinteni 6:6 ne arată că a deveni un singur trup cu o prostituată nu poate sugera permanența acelei relații. În afara acestui argument, așa-zisa dovadă din Matei 19:9 care se poate aplica doar unei căsătorii nevalidate este insuficientă. Fără această presupuziție, perspectiva ce privește căsătoria ca fiind incestuoasă nu mai are nici o bază pentru a exista. Tot ea este cea care creează paradoxul logic de a permite ca singurul motiv pentru divorț să reprezinte același factor care se presupune că a determinat permanența relației.

Ar sugera oare Domnul Isus că ruperea unei relații incestuoase este de doar permisă și nu poruncită? Tonul acestui pasaj implică faptul că soțul care divorțează de o soție vinovată de porneia este fără vină, pe când într-o căsătorie incestuoasă, ambii parteneri ar fi vinovați. Cu toate că Domnul Isus se referă în acest text doar la corectitudinea divorțului și recăsătoririi în sine, este oare posibil să fi identificat păcatul divorțului cu adulterul și, în același timp, să afirme doar că un cuplu incestuos care divorțează nu este în adulter? Trebuie să observăm că Domnul Isus se referă la un text anume din Geneza 2:24 atunci când aduce în discuție problema căsătoriei. Întrebarea ascultătorului privitoare la excepția îngăduită de Lege se referă de asemenea la un text specific din Deuteronom 24:1-4. Cu toate acestea, dacă situația de excepție se referă la căsătoria incestuoasă, este ciudat faptul că nu se face nici o referire la textul din Vechiul Testament care descrie această excepție.

Perspectiva ce privește căsătoria ca fiind incestuoasă se referă la porneia (excepția) din Matei 19:9 ca la o căsătorie între rude de sânge. Dacă așa stau lucrurile, atunci acest lucru este în contradicție cu relațiile interzise din Levitic 18:16-18 și nu este considerată o căsătorie validă. Prin urmare, excepția nu este tocmai o excepție din moment ce nu referă la divorț ci la o anulare a căsătoriei. Deși se presupune de multe ori că această excepție ar include căsătoriile iudaice incestuoase sau orice căsătorie incestuoasă, unii se referă la acest verset doar în cazul căsătoriilor incestuoase ale neamurilor. Ei consideră că legile din Levitic împotriva incestului sunt așa de bine cunoscute de către evrei încât nu mai e cazul să fie afirmate de către Domnul Isus. Totuși, unii care s-au convertit dintre neamuri se poate să fi fost implicați în căsătorii incestuoase.¹⁴

Heth și Wenham vin cu o altă perspectivă susținând că versetul se referă la o problemă a iudeilor creștini cu privire la cei convertiți dintre neamuri aflați în căsătorii incestuoase. Astfel, Matei a rezolvat această problemă adăugând o excepție.¹⁵ Menționarea faptului că în incest erau implicate neamurile este o încercare de a evita problema evidentă potrivit căreia Isus ar avea puține motive să menționeze în fața unui

auditoriu evreu ceva ce se știa foarte bine că încalcă legea mozaică și față de care aceștia aveau repulsie.

Ambele perspective potrivit cărora excepția se referă la convertiții dintre neamuri aflați în căsătorii incestuoase se bazează pe o negare implicită a ineranței Scripturii. Ele se bazează pe presupunerea că Matei a adăugat situația de excepție pentru a rezolva această problemă, confruntând biserica cu privire la convertiții dintre neamuri aflați în căsătorii incestuoase. Potrivit acestei poziții, Isus nu a făcut nici o afirmație cu privire la această excepție, deși Matei atribuie în mod explicit această afirmație Domnului Isus. De fapt, cu toate că adepții acestei perspective acceptă faptul că Isus ar fi făcut această afirmație, este imposibil ca Domnul Isus să fi abordat o problemă a creștinilor dintre neamuri în fața fariseilor înainte de nașterea bisericii și mult înainte de a exista convertiți dintre neamuri la creștinism.

Această opinie conform căreia cei aflați în relațiile incestuoase erau dintre neamuri mai produce o incoerență logică. Majoritatea celor care susțin această perspectivă susțin de asemenea faptul că Matei are în general o perspectivă iudaică, iar Marcu se adresează în general neamurilor. Mulți merg chiar mai departe susținând nu doar că Matei introduce această excepție din cauza destinatarilor săi, în timp ce Marcu o omite, ci chiar că Marcu nu include această excepție tocmai datorită faptului că nu se aplică neamurilor. Cu siguranță pare illogic a susține aceste puncte de vedere cu privire la diferența dintre evanghelia lui Matei și cea a lui Marcu și, în același timp, să se considere căsătoriile incestuoase ca fiind între neamuri.

Este oare logic să se susțină că afirmația conform căreia excepția se referă doar la neamuri, în același timp că Marcu o omite deoarece el se adresează neamurilor, iar Matei o include deoarece el le scrie evreilor? Susținerea ideii conform căreia excepția nu se află în Marcu deoarece nu se aplică neamurilor, promovându-se în același timp perspectiva căsătoriei incestuoase a celor convertiți dintre neamuri, reprezintă un paradox. Aceasta produce o situație în care Matei, scriindu-le evreilor,

---

introduce o excepție prin care le îngăduie în mod explicit neamurilor aflate în căsătorii incestuoase să divorțeze, dar Marcu le scrie neamurilor și nu include această excepție deoarece aceasta nu le este permisă.

Chiar dacă susținem că aceste căsătorii incestuoase sunt între evrei și în același timp susținem că excepția se află în Evanghelia după Matei datorită perspectivei sale iudaice, fiind omisă de Marcu deoarece el se adresează neamurilor, problema nu este rezolvată în întregime. Converteții dintre neamuri erau la fel de susceptibili de a se afla în căsătorii incestuoase ca și evreii. Prin urmare, este oare posibil să fi exclus Marcu excepția având această motivație, și anume că se adresează neamurilor? Afirmatia originală a lui Isus a fost făcută în fața unor evrei în Israel. Însă, dacă se referea la căsătoriile incestuoase, nu ar fi fost oare și neamurile interesate de ceea ce a spus El? A susține că se aplica doar evreilor deoarece era împotriva legii lor, fiind astfel inacceptabil, ignoră faptul că și romanii aveau legi împotriva incestului și nici în cazul lor nu era acceptabil. Este oare căsătoria incestuoasă un păcat în cazul evreilor doar pentru că încalcă legea mozaică? Reprezintă oare acesta un păcat atât de grav încât să poată duce la desfacerea unei căsătorii, în timp ce în afara legii mozaice să fie atât de insignifiant încât să nu li se aplice și neamurilor?

Hai-deți să ne uităm la argumentele de bază utilizate pentru a demonstra că porneia în Matei 19:9 se referă la o căsătorie incestuoasă.¹⁶ Se susține că incestul sau căsătoria incestuoasă este un sens posibil pentru termenul porneia, că 1 Corinteni 5:1 folosește termenul pentru a se referi la incest, că același cuvânt este folosit în Fapte 15:20 și 29 în decretul Conciliului de la Ierusalim care au fost trimise neamurilor și că porneia în aceste decrete face trimitere în mod specific la textul din Levitic 18:6-18 care se referă la căsătoriile incestuoase. Pasul final îl constituie prin urmare afirmația că aceasta este o posibilă interpretare a termenului porneia din Matei 19:9.

Un argument în plus este reclamat și pe baza afirmației (neconfirmate) că s-a descoperit un exemplu din afara Bibliei folosind termenul porneia pentru a se referi la căsătoriile

incestuoase. Argumentul conform căruia căsătoriile incestuoase se potrivesc cu natura iudaică a evangheliei după Matei, iar excluderea lor se potrivește cu perspectiva neamurilor folosită de Marcu este clasic, dar, după cum vom vedea, este și ilogic. Un alt argument este că această interpretare se potrivește cu contextul istoric, având în vedere faptul că Isus se află în teritoriul lui Irod Antipa care s-a căsătorit cu soția fratelui său. Înainte să analizăm aceste argumente, este necesar să subliniem faptul că această posibilă perspectivă trebuie să interpreteze porneia nu doar ca pe incest, ci referindu-se în mod specific la căsătoriile incestuoase.

Dacă porneia se referă la incest, atunci în loc de o căsătorie nevalidată, incestul venit din partea soției este o excepție și devine o bază acceptabilă pentru divorț într-o căsătorie legală. Aceasta nu numai că ar fi împotriva conceptului de permanență a căsătoriei dar, odată ce conceptul de permanență a căsătoriei este abandonat, devine foarte ilogic să alegi un asemenea sens izolat pentru porneia când s-ar potrivi și alte sensuri obișnuite cum ar fi adulterul. De asemenea, este ilogic să îngădui divorțul într-o căsătorie legală datorită incestului și să respingi adulterul ca și motiv de divorț. Această perspectivă depinde de faptul că porneia se referă la o căsătorie nevalidată, ilegală. Totuși, nu sunt suficiente date pentru a dovedi că termenul porneia a fost folosit vreodată pentru a se referi la o căsătorie incestuoasă sau că oricare dintre ascultători ar fi înțeles acest sens al cuvântului în Matei 19:9.

Argumentul principal pentru această interpretare depinde de punerea în legătură îndoielnică a unor pasaje, cu scopul de a stabili o așa-zisă legătură cu Levitic 18:6-18. Această legătură indirectă este necesară, din moment ce termenul porneia nu apare în Levitic 18:6-18, iar textul nu se referă în mod specific la căsătoriile incestuoase și nici nu există argumente adecvate pentru a dovedi că termenul porneia ar fi avut vreodată un asemenea sens. Nevoia de a stabili un asemenea sens și improbabilitatea unor date în această direcție sunt date la iveală în încercarea lui Fitzmyer de a găsi un exemplu. Deși unii afirmă că Fitzmyer ar fi găsit argumente clare în exemplul din afara Bibliei,¹⁷

---

o analiză a argumentelor arată că interpretarea lui este pusă sub semnul întrebării. Nu există nici o dovadă clară a unui asemenea sens pentru termenul porneia.

Prima legătură în așa-zisa conexiune a textelor din Matei 19:9 și Levitic 18:6-18 se bazează pe faptul că porneia se referă la incest în 1 Corinteni 5:1. Cu toate acestea, termenul nu se referă la căsătoriile incestuoase și, cu toate că apostolul Pavel scrie bisericii în care a apărut incestul, el realizează faptul că porneia nu va fi neapărat înțeles ca referindu-se la acest păcat. El înțelege că fără o explicație a genului specific de păcat săvârșit, nimeni nu ar înțelege sensul. Prin urmare, Pavel descrie în mod specific termenul de porneia ca referindu-se la incest.

Următorul pas în argumentare este de a apela la același cuvânt (porneia) din Fapte 15:20 și 29 și apoi de a încerca o legătură a acestui text cu cel din Levitic 18:6-18, susținând că acesta din urmă se referă la căsătoriile incestuoase. Totuși, în această serie de legături nici o conexiune nu se leagă cu următoarea. În textul din 1 Corinteni 5:1 porneia a trebuit să fie definită pentru a se înțelege sensul său de incest. Aceasta implică faptul că incestul nu este înțeles în mod obișnuit prin utilizarea acestui termen, inclusiv prin folosirea sa în Fapte 15:20 și 29. Apoi, această paralelă de sensuri între 1 Corinteni 5:1 și Fapte 15:20 și 29 este foarte puțin probabilă.

Porneia în 1 Corinteni 5:1 se referă la ceva ce nu ar trebui să aibă loc nici măcar între neamuri, însă de asemenea pare destul de clar că textul din Fapte 15:20 și 29 se referă la ceva obișnuit și chiar acceptat de neamuri. Acest text cu greu se poate referi la același lucru din 1 Corinteni 5:1. Și conexiunea cu Levitic 18:6-18 este puțin probabilă. Decretul scris neamurilor în Fapte 15:20 și 29 specifică patru lucruri de la care neamurile trebuie să se abțină: pângăririle idolatriei, sângele, dobitoacele sugrumate și curvia. Nu există nici un indiciu în contextul din Fapte 15:20 și 29 sau în decret care să facă o conexiune clară cu Levitic 18:6-18 sau cu orice alt text specific din Vechiul Testament. Singura implicație din context este că aceste patru lucruri apar și în scrierile lui Moise.

Nu este deloc evident celor care citesc decretul, în special neamurilor, că acesta s-ar referi la căsătoriile incestuoase. De fapt, acest lucru nu este evident pentru majoritatea cititorilor moderni. Argumentul pentru această legătură se bazează pe acele patru interdicții menționate mai sus și ordinea în care ele apar. Laney, de exemplu susține că cele patru interdicții apar în Levitic în următoarea ordine: jertfele aduse idolilor (Levitic 17:8-9), sângele (Levitic 17:10-12), dobitoacele sugrumate (Levitic 17:13-14) și porneia (Levitic 18:6-18).¹⁸ Se afirmă că doar în acest pasaj se găsesc cele patru interdicții și exact în această ordine. Prin urmare, la acest pasaj trebuie să se refere textul din Fapte 15:20 și 29. Cu toate acestea, când studiem pasajul în lumina acestui argument apar unele discrepanțe.

Levitic 17:8-9 nu se referă în mod specific la jertfele aduse idolilor, iar cuvintele folosite în Fapte 15:20 și 29 nu se întâlnesc și în acest text. Cu toate că în textul din Levitic 17:10-12 se menționează băutul sângelui, termenul de a sugruma sau dobitoace sugrumate nu apare în Levitic 17:13-14 sau în contextul imediat al acestui pasaj. Levitic 17:13-14 continuă discuția pe tema sângelui, după cum reiese clar din versetul 14, dar se poate presupune doar că acest lucru s-ar referi la interzicerea sugrumării dobitoacelor. Dacă interzicerea sugrumării dobitoacelor se presupune din interdicția împotriva sângelui, atunci vorbim doar despre trei interdicții și nu despre patru. Ordinea celor trei interdicții nu mai este importantă. Totuși, deoarece nu sunt menționate nici jertfele aduse idolilor în Levitic 17:8-14, ne mai rămâne o singură interdicție în acest text (sângele sau dobitoacele sugrumate) și o interdicție în Levitic 18:6-18 (porneia). Ordinea celor două interdicții este puțin importantă. Nu este importantă deloc când ne dăm seama de faptul că ordinea relativă a celor două interdicții este diferită în Fapte 15:20 și Fapte 15:29.

Argumentul bazat pe ordinea în care apar cele patru interdicții nu poate fi considerat ca dovadă a legăturii cu textul din Levitic 18:6-18. Argumentul conform căruia aceste patru interdicții apar numai în Levitic 17:8-18:18 este de asemenea lipsit de importanță atunci când realizăm că doar două interdicții, și anume

---

sângele (implicând și dobitoace sugrumate) și curvia sunt discutate în ambele pasaje, acestea apărând și în alte locuri în cărțile lui Moise. Când înțelegem mai departe că termenul porneia nu apare în textul din Levitic, realizăm că, din cele patru cuvinte grecești care apar în Fapte 15:20 și 29 pentru a descrie interdicțiile, numai una apare în Levitic 17:8-18:8, și anume sângele. Așa-zisa corespondență nu există. Din moment ce interdicția împotriva sângelui apare și în alte locuri, nu avem nici un motiv să facem vreo legătură cu textul din Levitic 18:6-18. Unii susțin că, deși cuvântul porneia nu apare de fapt în text, pasajul se referă la relații sexuale ilicite aflate în categoria porneia. Totuși, acest argument este exagerat.

Mai există încă o problemă în încercarea de a lega Fapte 15:20 și 29 în mod specific de păcatul incestului din Levitic 18:6-18. Incestul interzis apare într-o secțiune mai largă (Levitic 18:6-23) care interzice mai multe tipuri de relații sexuale ilicite ce ar putea intra în categoria de porneia,¹⁹ inclusiv adulterul și homosexualitatea. Prin urmare, chiar dacă textul din Fapte 15:20 și 29 face într-adevăr referire la textul din Levitic, argumentul terminologiei și ordinii în care apar interdicțiile nu poate susține alegerea doar a incestului din întreaga secțiune de interdicții împotriva diferitelor forme de relații sexuale ilicite. Ele apar toate în aceeași secțiune și în aceeași ordine relativă. Faptul că termenul porneia s-ar putea referi la incest nu înseamnă că aici se au în vedere doar păcatele ce se referă la incest. Porneia poate descrie și alte tipuri de păcate. Nu există nici un argument care să susțină alegerea exclusivă a păcatului incestului și trecerea cu vederea a tuturor celorlalte interdicții legate de relații sexuale ilicite.

Laney încearcă să susțină selecția pe care a făcut-o argumentând că decretul din Fapte 15:20 și 29 se refereau la lucruri care le erau acceptate neamurilor dar nu și evreilor. El susține că interzicerile legate de incest din Levitic 18:6-18 sunt ceremoniale și nu probleme morale. Prin urmare, ele sunt acceptabile pentru neamuri. El se folosește de asemenea de textul din 1 Corinteni 5:1 pentru a afirma că aceasta reprezenta probabil o problemă culturală și era acceptabilă pentru neamuri.²⁰ Textul din 1 Corinteni 5:1 care afirmă că sensul de porneia

despre care se vorbește aici nu are loc „nici chiar la păgâni“ este un argument slab care să dovedească faptul că acesta este un lucru acceptabil între neamuri, din moment ce susține exact opusul acestei afirmații. Există suficiente dovezi pentru a susține că nici măcar printre neamuri nu erau acceptate căsătoriile incestuoase.

Ne întrebăm de asemenea dacă este într-adevăr valabil faptul că relațiile incestuoase interzise din Levitic 18:6-18 nu erau probleme morale, ci doar ceremoniale? Dacă acestea reprezentau doar probleme ceremoniale conform legii mozaice, de ce aveau și romanii legi împotriva lor? Este oare posibil ca relațiile incestuoase să nu fi constituit o problemă morală ci doar una ceremonială și să fie de o importanță morală așa de mică încât biserica de la Ierusalim să le încadreze în zona problemelor gri sau incerte, cum susține Laney și să nu fie complet greșite și pentru neamuri? Putem să credem oare că Domnul Isus Cristos afirmă că asemenea relații ceremoniale anulează o căsătorie consumată și că reprezintă o bază pentru desfăcerea unei relații permanente de căsătorie care nu poate fi desfăcută nici măcar de un păcat așa de sever și inacceptabil ca adulterul? Este foarte puțin probabil.

Pe lângă faptul că termenul porneia nu apare în Levitic 18:6-18 și că argumentele de mai sus sunt suficiente pentru a demonstra că nu există nici o legătură între Fapte 15:20 și 29 și Levitic 18:6-18, pasajele legate de incest din Levitic 18:6-18 nu se referă la căsătoriile incestuoase, ci la incest în general. Nu există nici o conexiune între porneia și sensul de căsătorie incestuoasă, tot așa cum nu există nici o legătură cu Matei 19:9.

Singurul verset din Levitic 18:6-18 care discută despre căsătorie (versetul 18) este folosit adesea ca argument al faptului că textul se referă la căsătorie. Terminologia din text ne arată că, în afara acestui verset, subiectul nu este căsătoria, ci relațiile sexuale ilicite. Mai mult decât atât, acel verset nici măcar nu se referă la incest, ci la o formă anume de poligamie (căsătoria cu o femeie și în același timp cu sora ei). O asemenea căsătorie este interzisă nu datorită incestului, ci datorită geloziei dintre surori. Secțiunea care

---

interzice incestul începe în Levitic 18:17 și este foarte clar, în comparație cu versetul 18, că este vorba despre o altă problemă. Ar trebui de asemenea să fie evident faptul că a te căsători cu două surori care sunt rude de sânge nu este același lucru cu a te căsători cu propria rudă de sânge.

Această schimbare a subiectului după versetul 17 include interzicerea acestui tip de poligamie, adulterului, homosexualității și sodomiei. Singurul tip de căsătorie interzisă este cea referitoare la acel tip de poligamie (căsătoria cu două surori), fără nici o legătură cu excepția din Matei 19:9. De asemenea, nu există nici o implicație a faptului că o asemenea căsătorie ar fi ilegală în cazul în care s-ar întâmpla. Nu există nici o legătură specifică între Levitic 18:6-18 și Fapte 15:20 și 29 și nici o bază pentru a susține că porneia se referă aici la o căsătorie incestuoasă.

Fiecare legătură din așa-zisul lanț care leagă Matei 19:9 cu Levitic 18:6-18 a fost infirmată și nu există nici o legătură între 1 Corinteni 5:1 și Fapte 15:20 și 29 cu Matei 19:9. Este foarte puțin probabil ca porneia din Matei 19:9 să se refere la incest și chiar și mai puțin probabil să se refere la o căsătorie incestuoasă. Nu există nimic care să sugereze acest lucru. Într-un context în care oamenii înțeleg termenul de porneia cu sensul său primar de adulter, unele indicații referitoare la sensul cuvântului ar fi fost necesare pentru a recunoaște un sens atât de îndepărtat cum este cel de căsătorie incestuoasă. Nu există nici o dovadă clară care să susțină că excepția din Matei 19:9 s-ar referi la o căsătorie incestuoasă.

Următoarea ilustrație va demonstra eroarea interpretării termenului porneia ca referindu-se la o căsătorie incestuoasă și nu la adulter sau la alt sens obișnuit al termenului. Dacă un paznic la o fabrică din Ohio l-ar întreba pe superiorul său dacă ar trebui sau nu să lase pe cineva să intre, acesta ar putea răspunde: „Nu lăsa pe nimeni să intre în clădire“. Dacă paznicul răspunde că în trecut, anumite persoane au avut acces în clădire, pare oare logic răspunsul: „Îți mai spun o dată, nu lăsa pe nimeni să intre în clădire, decât dacă este președintele Statelor Unite?“ Este oare nevoie să se precizeze o asemenea excepție?

Este acesta un răspuns posibil când gardianul a pus o întrebare serioasă pentru a afla cum să procedeze într-o situație cu care s-ar putea confrunta? Un asemenea răspuns ar putea fi considerat sarcastic. Cu toate acestea, ni se cere să credem că Domnul Isus ar răspunde unei întrebări referitoare la o situație obișnuită cu care s-ar putea confrunta ascultătorii, întrebare pentru care existau răspunsuri diferite, dar comun acceptate, și ar ignora aceste răspunsuri, aducând în discuție o excepție atât de îndepărtată și în același timp atât de evidentă, încât nimeni nu ar considera că este necesar să fie menționată. Situația în cazul perspectivei căsătoriei incestuoase este și mai ilogică.

Isus a folosit un termen uzual care în acel context ar avea un sens uzual, dar, potrivit perspectivei căsătoriei incestuoase, ar trebui să aibă un înțeles folosit foarte rar sau poate chiar deloc. Dacă ilustrația de mai sus ar fi să facă o paralelă, superiorul ar trebui să răspundă cu același răspuns logic: „Nu permite nimănui să intre în clădire decât persoanelor oficiale care au autorizație.“ Și totuși, prin „persoane oficiale autorizate“ el nu ar înțelege ceea ce se înțelege în mod normal prin aceste cuvinte, ci ar face referire doar la președintele Statelor Unite. Ar avea oare paznicul sau oricine altcineva chiar și cel mai mic motiv să creadă că superiorul său nu se referă la persoanele oficiale din fabrică, ci la singura variantă, foarte puțin probabilă și deloc evidentă, din terminologie? Si tocmai aceasta ni se cere să acceptăm ca interpretare corectă a textului din Matei 19:9.

A susține că această interpretare este logică deoarece Isus se afla în teritoriul lui Irod Antipa care s-a căsătorit cu soția fratelui său este inacceptabil. Acest incident se referea la o familie regală în care toți făceau tot ce doreau, adesea angajându-se în relații între membrii cuplurilor regale. Aceasta nu implică faptul că și în popor aveau loc căsătorii incestuoase și nici că erau permise. De asemenea se ignoră și faptul că nici Irod nu avea o relație permisă. Probabil că nici Irod nu considera această căsătorie în totalitate acceptabilă din punct de vedere moral. Dacă contextul istoric poate constitui o bază pentru alegerea unui sens specific pentru porneia, cu siguranță că păcatul prevalent al adulterului ar fi o alegere mai evidentă decât

---

această situație particulară referitoare la Irod. A folosi căsătoria lui Irod ca dovadă că porneia din Matei 19:9 se referă la o „căsătorie incestuoasă“ este un argument la fel de puțin solid ca și ilustrația cu paznicul, în care prin „persoane oficiale autorizate“ se înțelegea doar „președintele Statelor Unite“, din moment ce contextul istoric arată că președintele avea obiceiul de a vizita fabrici.

Eroarea importului acestui concept al căsătoriei incestuoase în acest context este și mai evidentă dacă ne gândim că, potrivit acestei perspective, aceasta nu este privită ca o căsătorie validă din punct de vedere legal. Este foarte puțin probabil ca Isus să răspundă la o întrebare obișnuită cu privire la căsătorie fără să facă nici o referire la lucrurile întâlnite în mod normal într-o asemenea discuție și să vorbească în schimb despre o relație care nu reprezintă o căsătorie autentică, relație dezaprobată de întreaga societate.

Divorț și recăsătorire datorită adulterului. Cea mai logică interpretare a termenului porneia din Matei 19:9 (și 5:32) este cea de „adulter.“ Cealaltă interpretare logică este de a înțelege porneia în sensul general al relațiilor sexuale ilicite. Alte interpretări se bazează pe concepte ilogice și incorecte. Unii susțin că, din moment ce porneia se referă la relații sexuale ilicite în general, este la fel de restrictiv să interpretăm acest termen ca și adulter, pe cât este să-l interpretăm prin alt termen specific, cum ar fi preacurvie sau căsătorie incestuoasă²¹. Pe lângă problemele extinse pe care le creează aceste interpretări, argumentul nu este corect. Problema de bază nu se referă la „interpretări restrictive“, ci la potrivirea în context. Cuvântul „minge“ are mai multe înțelesuri, toate referindu-se însă la același concept. Dacă urmărim un joc de fotbal și, fără nici o trimitere la vreun alt înțeles, cineva întreabă: „Unde este mingea?“ nu este restrictiv în nici un fel să interpretezi această întrebare ca referindu-se la mingea de fotbal. Cu toate acestea, este restrictiv și nepotrivit în context să interpretezi întrebarea ca referindu-se la un dans. Înțelesul normal al termenului porneia din Matei 19:9 este de adulter. Prin urmare, tragem concluzia că Isus Cristos Însuși ne învață că adulterul este singura bază validă pentru divorț, care permite și recăsătorirea.

Divorț și recăsătorire datorită părăsirii.

Discuția precedentă a arătat că într-un anumit caz, divorțul și recăsătorirea au validitate din punct de vedere biblic. Există cel puțin o altă situație în care Scriptura pare să indice că divorțul și recăsătorirea ar putea fi permise. Din moment ce Isus a afirmat că există doar un singur motiv care să constituie o bază validă pentru divorț și recăsătorire, cum poate să mai existe altul? Afirmatia Domnului Isus din Matei 19:9 se referă la singura situație în care este permis să inițiezi separarea. Cealaltă situație, descrisă în 1 Corinteni 7:15 este una în care soția inițiază separarea, cu toate că partenerul părăsit poate desfășura procedurile legale pentru divorț.

În contextul din 1 Corinteni 7:15, situația este clară. Soția necredincioasă își părăsește soțul credincios. Diferența de opinii nu este vis-a-vis de acest lucru, ci se pune întrebarea dacă partenerul părăsit mai are voie să se recăsătorească. Această problemă specifică se referă la sensul afirmației: „fratele sau sora nu sunt legați“. Înseamnă aceasta, după cum afirmă unii, doar că este liber să nu mai locuiască cu partenera necredincioasă sau că a fost eliberat de legăturile acelei căsătorii pentru a se putea recăsători?

Multe din argumentele folosite împotriva unei excepții în acest text sunt aceleași cu cele folosite împotriva unei excepții în textul din Matei 19:9. Aceleași răspunsuri se aplică și aici, nefiind cazul să le repetăm. O obiecție specifică împotriva considerării unei excepții în 1 Corinteni 7:15 este că 1 Corinteni 7:10-11 nu lasă loc nici unei excepții. Prin urmare, orice excepție ar fi în contradicție cu aceste versete. Este vorba de același argument de bază care susținea că orice excepție din Matei 19:9 ar fi în contradicție cu Matei 19:6 (care nu lasă loc nici unei excepții) și de asemenea Marcu 10:2-12. Aceleași răspunsuri se aplică și aici. Argumentul a fost greșit în cazul textului din Matei 19:9 și este greșit și aici.

Apostolul Pavel afirmă în mod clar că poziția cu privire la divorț și recăsătorire din 1 Corinteni 7:10-11 provine din învățătura Domnului Isus. Din moment ce Domnul Isus a vorbit în mod specific despre divorț și

---

recăsătorire cu ocazia descrisă în Matei 19:3-12 (Marcu 10:2-12) și într-o anumită măsură și în Matei 5:32, apostolul Pavel nu se poate referi decât la Matei 19:9 (și 5:32). Nu putem lega afirmația apostolului Pavel de situația descrisă în Luca 16:18 (un comentariu de un singur verset folosit doar ca ilustrație a celor spuse în versetul anterior). Afirmația Domnului Isus din Matei 19:9 la care se referă Pavel în 1 Corinteni 7:10-11 cuprinde și excepția. Așadar, excepția trebuie înțeleasă în 1 Corinteni 7:10-11 la fel ca în Marcu. Pe lângă faptul că nu este logic să ne așteptăm la precizarea unor excepții ori de câte ori este vorba de vreun subiect, există și un motiv foarte clar pentru care nu ar trebui să fie menționată vreo excepție în 1 Corinteni 7:10-11. Apostolul Pavel nu aduce informații complete despre divorț și recăsătorire în 1 Corinteni 7:10-11. El doar răspunde întrebării dacă este permis unui credincios să rămână căsătorit cu o parteneră necredincioasă. Ceea ce spune el este în acord cu argumentele pe care le aduce. El spune că principiul general în căsătorie este că cel ce este căsătorit să rămână căsătorit. Partenerul credincios ar trebui să rămână căsătorit cu cel necredincios. Nu este nevoie să fie menționate excepții care să permită divorțul, din moment ce problema care se pune nu este dacă există excepții, ca în Matei 19:3, ci dacă sunt permise căsătoriile mixte (între un partener credincios și unul necredincios).

Când apostolul Pavel face referire la afirmațiile Domnului Isus și la modul de aplicare al acestora la situația din Corint, vedem că el le consideră fundamentale pentru discuția sa și că acestea se aplică în cazul creștinilor. Astfel trebuie să înțelegem excepția din 1 Corinteni 7:10-11. Afirmația: „Dacă este despărțită, să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul ei“ implică în mod necesar faptul că se aplică celei care a divorțat din alte motive decât cel menționat de excepție. Altfel, după cum reiese clar din Matei 19:9, are voie să se recăsătorească. Prin urmare, 1 Corinteni 7:10-11 ar putea fi formulat astfel: „Divorțul și recăsătorirea sunt excluse în afara excepției din Matei 19:9. Totuși, dacă o soție divorțează de soțul ei din alte motive, să rămână necăsătorită sau să se împace cu soțul ei.“ Din moment ce excepția este clară în acest text, ea este de asemenea clară și în cazul căsătoriilor mixte.

Într-o căsătorie mixtă, oricare dintre parteneri poate divorța din motiv de adulter. Un credincios nu este obligat să stea căsătorit cu o parteneră necredincioasă care trăiește în adulter.

Accentul cade pe înțelesul versetului 15 din 1 Corinteni 7. Argumentele aduse împotriva interpretării acestui verset ca referindu-se la divorț și permițând recăsătorirea sunt puține. Se susține că versetul permite partenerului doar să își părăsească soția și nu spune nimic despre recăsătorire. Dacă s-ar aduce folosi același mod de abordare în alte părți ale Bibliei, s-ar pierde multe doctrine, inclusiv doctrina Trinității. Situația la care se referă apostolul Pavel fie permite recăsătorirea, fie nu o permite. Acesta este lucrul pe care trebuie să-l aflăm.

O altă obiecție adusă interpretării expresiei „nu sunt legați“ ca eliberare din legăturile relației de căsătorie este că în cazul legăturii de căsătorie se folosește un alt verb (deo) față de verbul „înrobii“ folosit în 1 Corinteni 7:15. Totuși, verbul acesta are aproximativ același sens, ba chiar un sens mai puternic decât verbul deo. Oricum, nu avem nici un motiv să presupunem că putem folosi doar un singur verb pentru a ne referi la legătura de căsătorie. Bineînțeles că există posibilitatea creării unei situații de confuzie prin folosirea verbului deo, care, la timpul folosit aici, apare în mod curent cu sensul de „a fi căsătorit“. Confuzia poate fi creată de faptul că este un termen standard pentru legătura de căsătorie. Ar putea fi interpretat în mod greșit ca generând ideea „lasă-l să plece, sora sau fratele nu este căsătorit în asemenea cazuri.“ Contrar afirmației apostolului Pavel potrivit căreia căsătoriile mixte sunt valide din punct de vedere biblic, o asemenea înțelegere a textului apare ca o contradicție. Acesta este cel puțin un motiv plauzibil pentru care apostolul Pavel a folosit un verb diferit, dar, indiferent de motiv, el nu este obligat să folosească un singur verb – deo. Sensul expresiei „nu sunt legați“ trebuie determinat din context.

Problema pe care și-o pun textele din Matei 5:32; 19:9 și 1 Corinteni 7:10-13 este care dintre parteneri a inițiat divorțul. Din aceste texte reiese ideea menținerii căsătoriei ca regulă generală. Este un păcat să divorțezi de partenerul tău și să te căsătorești cu altul în afara cazului în

---

care acesta e vinovat de adulter. Dacă soția divorțează din alte motive, trebuie să rămână necăsătorită sau să se împace cu soțul ei. Aceeași perspectivă se aplică și dacă este căsătorită cu un necredincios. Cu toate acestea, 1 Corinteni 7:15 se referă la o altă situație, și anume când partenerul este cel care pleacă. Prin urmare, regulile anterioare (versetele 10-11) nu se aplică aici în mod necesar. Prin urmare, problema care se ridică în 1 Corinteni 7:15 este dacă în acest caz se permite sau nu divorțul.

Verbul tradus „să se despartă“ din 1 Corinteni 7:15 este folosit de obicei cu sensul de „divorț“. Într-un asemenea context, sensul de „divorț“ este normal, este subînțeles. Situația din 1 Corinteni 7:15 este opusă celei din 7:12-13. Acolo, dacă partenerul necredincios dorește să păstreze relația de căsătorie, atunci partenera credincioasă nu are voie să inițieze divorțul. Cuvântul tradus prin „divorț“ (aphiemi) înseamnă în mod clar „divorț“ în aceste versete. Contrastul afirmației „Dacă nevasta necredincioasă dorește să trăiască împreună cu el, să nu se despartă de ea“ constă în felul în care e pusă problema: „Dacă cel necredincios vrea să se despartă, să se despartă.“

Diferența dintre cei doi termeni pentru divorț (aphiemi) și „să se despartă“ (chorizo), cu toate că ambii termeni se referă la divorț, indică partenerul care inițiază divorțul. În versetele 12-13 partenerul credincios nu trebuie să-și alunge soția necredincioasă, pe când în versetul 15 partenerul necredincios divorțează de soția sa. Înțelesul verbelor și contrastul dintre versetele 12-13 și versetul 15 implică faptul că în versetul 15 se află în vedere divorțul. Este de asemenea foarte puțin probabil ca partenerul necredincios să-și părăsească soția fără să aibă în vedere divorțul și recăsătorirea. Punem mai departe sub semnul întrebării faptul că „nu este legat“ în 1 Corinteni 7:15 înseamnă doar nu este legat să rămână cu partenerul din moment ce, dacă partenerul necredincios pleacă, soția nu mai are altă variantă decât să-l lase să plece și chiar dacă ar fi legată de el, nu ar putea sta cu el.

Din moment ce apostolul Pavel afirmă că este permis pentru partenera credincioasă să-și lase soțul necredincios să plece și din moment ce un divorț considerat valid din punct de vedere

biblic permite recăsătorirea, este mai mult decât probabil ca apostolul Pavel să permită nu doar divorțul, dar și recăsătorirea în cazul părăsirii de către partenerul necredincios. Cu toate că nu este precizat la fel de clar ce se întâmplă în cazul părăsirii de către un partener credincios, conform textului din 1 Corinteni 7:10-14 nu există nici o diferență substanțială între validitatea unei căsătorii mixte și cea a unei căsătorii între doi credincioși. Căsătoria între un partener credincios și o soție necredincioasă este considerată validă și acceptată de către Dumnezeu. Prin urmare, cu toate că nu se afirmă acest lucru în mod clar, părăsirea de către un partener credincios poate constitui motiv de divorț și recăsătorire.

Unii susțin că partenerul credincios părăsit nu are voie să se recăsătorească deoarece întregul context din 1 Corinteni 7:17-24 îl îndeamnă pe credincios să rămână așa cum este și să nu-și schimbe statutul²². Această opinie ignoră detaliile din context. Preferința de a rămâne așa cum este se referă și la cei care nu au fost niciodată căsătoriți precum și la văduve și văduvi. Dacă acest aspect al contextului interzice recăsătorirea, atunci interzice orice căsătorie. Textul este de fapt o învățătură a apostolului Pavel de a prefera celibatul, dar cei care aleg să se căsătorească nu păcătuiesc. Cu toate că această afirmație nu îngăduie în mod specific recăsătorirea persoanelor divorțate, pe de altă parte nici nu neagă lucrul acesta, decât dacă ar nega o dată cu aceasta orice căsătorie despre care este vorba în context. Apostolul Pavel sugerează în 1 Corinteni 7:10-12 că are ceva de spus ce nu a fost spus în mod explicit de către Domnul Isus. Din moment ce afirmația Domnului Isus din Matei 19:9 este valabilă și pentru credincioși, și pentru necredincioși, apostolul Pavel repetă aceeași învățătură pentru căsătoriile mixte. Dacă el repetă doar în versetul 15 ceea ce a spus în versetele 10-11, și anume că divorțul și recăsătorirea sunt interzise (în afara situației în care sunt determinate de adulter), iar persoanele singure ar trebui să rămână necăsătorite, atunci nu ar fi făcut nici o afirmație pe care Domnul Isus să nu o fi făcut-o înainte. Dacă versetul 15 este doar o repetiție, atunci de ce ar afirma apostolul Pavel că Domnul Isus nu a vorbit despre această problemă?

Concluzie

Biblia precizează în mod clar că Dumnezeu a creat căsătoria pentru a fi permanentă. De asemenea, Domnul Isus afirmă că există doar un singur motiv pentru care o persoană poate divorța de partenerul ei și se poate recăsători cu un altul – înșelarea de către partener. Acest lucru este afirmat clar și specific. Nu există nici un motiv întemeiat în baza căruia să respingem această învățătură. Pasajul din 1 Corinteni 7:15 nu este la fel de clar din moment ce nu precizează recăsătorirea. Totuși, cel mai logic sens este că, în cazul în care partenerul inițiază divorțul, soția părăsită poate accepta divorțul și se poate recăsători. Această poziție nu omite totuși să ia în considerare și problema păcatului.

Păcatul și responsabilitatea în prima situație sunt de partea partenerului care comite adulter. În cel de-al doilea caz, păcatul și responsabilitatea sunt pe umerii celui care-și părăsește partenera. Căsătoria a fost creată de Dumnezeu pentru noi. Nu avem voie să despărțim ceea ce Dumnezeu a împreunat. Vinovăția și păcatul nu sunt de partea partenerului asupra căruia s-a greșit, ci a persoanei responsabile de despărțire, datorită adulterului sau părăsirii. Mulți abordează problema divorțului și recăsătoririi din perspectiva polițistului, care nu este în primul rând interesat să oprească jafurile, ci este mai interesat să-l împiedice pe infractor să se bucure de privilegiile infracțiunii sale. Ei par mai puțin interesați de micșorarea numărului de căsnicii destrămate, fiind mai degrabă interesați să-i oprească pe cei divorțați de la o eventuală recăsătorire. Totuși, să nu uităm că recăsătorirea este o problemă prin aceea că apare doar ca rezultat al adevăratei probleme de bază, care este divorțul. Dumnezeu pare să fie mai interesat să mențină căsătoriile, decât să-i țină pe oameni necăsătoriți. Totuși, în caz de adulter sau părăsire, El permite divorțul și recăsătorirea.

Ne-am putea întreba, cu privire la numeroasele încercări de a evita orice excepție (în special în Matei 19:9) de ce am folosi un mod atât de neobișnuit de interpretare a unor texte paralele din Evangheliile? De ce să acceptăm toate aceste paradoxuri ilogice? De ce există această încercare de a interpreta în afara

contextului? De ce s-au formulat aceste presupuneri ilogice conform cărora tot timpul ar trebui să se precizeze o excepție? De ce să acceptăm toate aceste contradicții? De ce persistă o interpretare care este opusă sensului din text? De ce se interpetează contrar normelor sau sintaxei? De ce se bazează toate aceste abordări mai puțin obișnuite pe un singur text și pe o singură problemă? Nu putem spune că se datorează deficiențelor intelectuale ale interpreților, deoarece e vorba de mulți teologi renumiți. Se datorează unei presupoziii opuse textului ca întreg, presupunerea că textele nu pot da învățătură cu privire la vreo excepție. Perspectiva prezentată aici este, așa cum am precizat la început, cea care reiese cel mai natural din Scriptură. Ea permite Scripturii să vorbească, mai degrabă decât să forțeze vocea melodioasă și armonioasă a Scripturii să se potrivească unor presupoziii dogmatice rigide.

Studiu de caz

Pete era în al treilea an de când păstora o biserică, iar soția lui Patty aștepta să nască primul lor copil. Ceea ce biserica nu știa despre Pete era că acesta suferea de schizofrenie și, contrar aparențelor unui soț iubitor, era dur și abuza de soția lui. Patty mințise în fața membrilor congregației cu privire la vîntăile ei și a brațului rupt, suportând toate acestea în timp ce lucra pentru ca el să poată merge la seminar. Patty se temea foarte mult pentru siguranța bebelușului ei, deoarece Pete a amenințat că-l va omorî. În disperare, Patty a spus în sfîrșit pastorului ei care era situația. El l-a dus pe Pete la spital unde a fost internat pentru testare psihiatrică. Apoi i-a fost pus diagnosticul de schizofrenie fără nici o speranță de reabilitare. Nu a reacționat bine la tratament. După un an, Patty a înaintat actele pentru divorț. Trei ani mai târziu, Patty a întâlnit un alt bărbat cu care dorea să se căsătorească.

Răspuns

În cazul de față trebuie să luăm în considerare mai mulți factori. Aparenta acceptare a diagnosticului psihiatric de către biserică este dificilă de înțeles. Pete a fost în stare să-și ascundă problema în timpul celor trei

---

sau patru ani de seminar, trei ani după aceea și probabil în perioada în care a curtat-o pe Patty înainte de a se căsători. În mod evident, nu și-a atăcat profesorii de la seminar, colegii, membrii bisericii, angajații, polițiștii sau străinii de pe stradă. Prin urmare, nu există îndoială că el își putea stăpâni acțiunile proprii atunci când dorea. El recurge la violență doar când consideră că nu vor exista repercusiuni.

Responsabilitatea primară a bisericii, din moment ce Pete își poate controla acțiunile, este să-l pună sub disciplină. Aceasta presupune cel puțin înlăturarea lui din lucrare și asigurarea că nici nu va mai intra în lucrare, nici nu se va mai căsători cu altcineva. Pete este instigatorul problemei în această căsnicie, și nu Patty. Ar fi o dovadă de ipocrizie din partea bisericii să fie preocupată de validitatea recăsătoririi lui Patty, dar să nu ia nici o măsură disciplinară împotriva lui Pete. Dacă biserica nu a luat nici o măsură disciplinară împotriva lui Pete și în plus, contrar Scripturii, a acceptat ideea că este irecuperabil, atunci de ce se preocupă doar de recăsătorirea lui Patty?

Și statutul marital al lui Pete intră în discuție atunci când ne referim la posibilitatea de recăsătorire a lui Patty. Din moment ce au trecut trei ani de la divorț, el s-a recăsătorit sau trăiește în curvie cu altă femeie? Dacă așa stau lucrurile, atunci a comis adulter față de relația sa de căsătorie pe care a avut-o cu Patty și se aplică excepția din Matei 19:9 – ea este liberă să se recăsătorească.

Presupunând că aceasta este situația, este ciudat că biserica nu a sfătuit-o pe Patty să se despărță și să-i dea timp lui Pete să se schimbe în loc să apeleze la divorț. Este evident că, în general, Biblia este împotriva divorțului. Faptul că recăsătorirea după divorț (dacă nu a fost provocată de porneia) este adulter (Matei 19:9) se datorează faptului că divorțul nu este valid. Totuși, pasul următor al recăsătoririi este necesar pentru a putea vorbi de adulter. 1 Corinteni 7:10-11 pare să permită unele indulgențe în anumite circumstanțe atenuante atunci când afirmă că soția nu ar trebui să divorțeze, dar dacă o face, atunci trebuie să rămână necăsătorită. Aceasta nu înseamnă că divorțul este încurajat sau de dorit. Liderii bisericii trebuie să-i explice clar lui

Patty afirmațiile biblice. Însă în final, responsabilitatea pentru divorț și luarea în considerare a circumstanțelor atenuante cad asupra persoanei care a inițiat divorțul. Biserica nu-i poate cere lui Patty să trăiască într-o situație care-i pune în pericol propria viață și pe cea a copilului. Ar trebui cel puțin să-i permită despărțirea.

Din moment ce divorțul a avut loc deja, iar Patty nu este deloc vinovată pentru situația care a determinat-o să divorțeze, divorțul ar trebui să fie acceptat fără ca Patty să fie stigmatizată în vreun fel din această cauză. Adevărata problemă aici este perspectiva ei de a se recăsători cu un alt bărbat. Nu există nici o afirmație în Biblie care să-i permită recăsătorirea în această situație. Ar fi greșit să i se spună lui Patty că este liberă să se recăsătorească. Ea ar trebui să rămână necăsătorită. Dacă acest lucru pare dur, putem aminti că atunci când societatea ca întreg a descurajat divorțul, multe soții, inclusiv necreștine și-au păstrat căsătoriile în situații la fel de dure ca cea a lui Patty. Nici măcar nu au divorțat. Nu ar trebui să fie imposibil pentru o creștină, prin harul lui Dumnezeu, să rămână necăsătorită. Circumstanțele atenuante ale situației lui Patty nu fac să-i fie mai greu decât altor femei divorțate fără circumstanțe atenuante sau care au inițiat chiar divorțul. Și totuși, biserica le cere acestor femei să rămână necăsătorite. Patty ar trebui să rămână necăsătorită, din moment ce nu există baze biblice clare care să-i permită recăsătorirea.

Dacă totuși se recăsătorește, trebuie să se studieze situația ei și să fie tratată în lumina faptului că este o victimă a unor circumstanțe atenuante pe care nu le-a putut controla. Ea nu a fost responsabilă de situația dificilă în care s-a aflat. Prin urmare eu, ca și păstor, nu aș considera că biserica trebuie să ia măsuri oficiale împotriva recăsătoririi ei.

---

¹ William A. Heth & Gordon J. Wenham, *Jesus and Divorce*, Hodder & Stoughton, London, 1984, pag. 112, 140, 141, 144, 146; J. Carl Laney, *The Divorce Myth*, Bethany House Pub., Minneapolis, pag. 59, 67, 78.

² Laney, *The Divorce Myth*, pag. 56.

-
- ³ Heth & Wenham, *Jesus and Divorce*, pag. 114.
- ⁴ G. J. Wenham, *The Syntax of Mathew 19:9*, JSNT 28 (1986): 17-23. Propozițiile sale nu pot fi formulate după cele originale. Încercările sale de a găsi un suport exegetic pentru abordarea sa din alte versete sunt nesigure.
- ⁵ Aceeași gândire apare și la Heth și Wenham, *Jesus and Divorce*, pag. 120.
- ⁶ Ibidem, pag. 134.
- ⁷ Ibidem, pag. 121.
- ⁸ Laney, *The Divorce Myth*, pag. 67.
- ⁹ Ibidem, pag. 52.
- ¹⁰ Friedrich Hauck & Siegfried Schulz, „πορνῆ“, TDNT, 6:592.
- ¹¹ Heth & Wenham, *Jesus and Divorce*, pag. 125-126.
- ¹² Ibidem, pag. 169-170; Laney, *The Divorce Myth*, pag. 69.
- ¹³ Heth & Wenham, *Jesus and Divorce*, pag. 169-170.
- ¹⁴ G. J. Wenham, *Mathew and Divorce: an Old Testament Crux Revised*, JSNT 22 (1984):100.
- ¹⁵ Heth & Wenham, *Jesus and Divorce*, pag. 154.
- ¹⁶ Ibidem, pag. 154-160, Laney, *The Divorce Myth*, pag. 71-78.
- ¹⁷ Heth & Wenham, *Jesus and Divorce*, pag. 159. Laney, *The Divorce Myth*, pag. 74. Vezi de asemenea și Joseph A. Fitzmyer, *The Matthean Divorce Textes and Some New Palestinian Evidence, To Advance the Gospel*, Crossroad Pub. Co., New York, 1981, pag. 79-109.
- ¹⁸ Laney, *The Divorce Myth*, pag. 73.
- ¹⁹ William F. Luck, *Divorce and Remarriage*, Harper & Row, San Francisco, 1987, pag. 99.
- ²⁰ Laney, *The Divorce Myth*, pag. 74.
- ²¹ Heth și Wenham, *Jesus and Divorce*, p. 135.
- ²² Gordon J. Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, New International Commentary on the New Testament, Eerdmans, Grand Rapids, 1987, p. 302-303; de asemenea, Heth și Wenham, *Jesus and Divorce*, p. 143.

Reacție la capitolul 3

J. Carl Laney

Dacă eram de acord cu aproape orice lucru spus de Bill Heth, sunt în dezacord total cu aproape tot ce afirmă Thomas Edgar. Cu toate acestea, el face unele comentarii la sfârșitul capitolului său cu care sunt în deplin acord. Edgar scrie: „Biblia precizează foarte clar că Dumnezeu a creat căsătoria pentru a fi permanentă“ (pag. 191). El afirmă de asemenea: „nu avem voie să despărțim ceea ce Dumnezeu a împreunat.“ (pag. 191). Este surprinzător cum Edgar face asemenea afirmații puternice în ce privește planul lui Dumnezeu pentru căsătorie și apoi folosește întreg capitolul pentru a demonstra legitimitatea divorțului și a recăsătoririi.

Cu toate că nu l-am întâlnit pe Thomas Edgar, sunt conștient că amândoi am absolvit Seminarul Teologic din Dallas. Cred că împărtășim multe cunoștințe teologice. Cu toate acestea, pe tema divorțului și recăsătoririi ne aflăm la poluri opuse. I-am citit capitolul cu mare atenție și intenționez să răspund ca un creștin afirmațiilor sale.

Sunt dezamăgit pentru că, în primul rând, capitolul său este o colecție de critici aduse cărților și articolelor scrise de Bill Heth, Gordon Wenham și de mine în loc să vină înaintea cititorilor cu o prezentare pozitivă a propriei sale perspective. O asemenea critică, pas cu pas a fost deja publicată în cărți mai ample, cum ar fi „Divorț și recăsătorire“¹. Prezentarea propriului punct de vedere al lui Edgar este limitată la primele șase pasaje de remarci introductive și ultimele opt pasaje ale manuscrisului său. În acest manuscris susține că divorțul și recăsătorirea sunt permise dacă au fost determinate de adulter sau părăsire. Această prezentare pozitivă nu este nimic mai mult decât o afirmație a perspectivei protestante tradiționale. Consider că abordarea lui nu este consecventă și cu siguranță nu respectă modul în care a fost conceput acest proiect.

Sunt de asemenea dezamăgit de abordarea lui Edgar cu privire la cei care au păreri diferite. De exemplu, Edgar afirmă că multe din obiectiile aduse existenței unei excepții valide în Matei 19:9 „se bazează fie pe respingerea directă a ineranței Scripturii sau pe o perspectivă precară asupra ineranței“

(pag. 165). El afirmă că cei care insistă că excepția nu se înțelege clar din Marcu 10:2-12 „implicit încalcă ineranța Scripturii“ (pag. 166) și „în mod explicit sau implicit neagă acuratețea textului din Matei“ (pag. 166). Atunci când afirmă că „asemenea abordări greșite s-au născut dintr-o acceptare incoștientă a criticii moderne care-i transformă pe autorii Evangheliilor în simpli editori din adevărați martori ai celor întâmplate“ (pag. 167) dovedește un spirit reacționar și nedrept. Asemenea comentarii îi desurajează pe cei care studiază Scriptura să exploreze opțiunile de frica etichetării caeretici. O asemenea etichetare, foarte obișnuită printre evanghelicii strică unitatea bisericii și descurajează căutarea adevărului.

Ca răspuns la prezentarea pe care o face Edgar, voi vorbi mai întâi despre probleme generale reprezentative pentru perspectiva pe care o are. Apoi mă voi referi la unele comentarii specifice pe care le-a făcut. Ca și unul care a susținut cândva aceeași perspectivă cu Thomas Edgar, înțeleg foarte bine această poziție. Era perspectiva pe care am învățat-o la seminar și care am predat-o și altora în primii mei ani ca și profesor. Totuși, cu timpul mi-am pus întrebări cu privire la aparenta inconsecvență a poziției protestante evanghelice. După studiul îndelungat al subiectului, am ajuns la actuala poziție conform căreia Scriptura nu îngăduie divorțul și recăsătorirea.

O problemă majoră a perspectivei lui Edgar este absența unei excepții în Marcu 10:1-12 și Luca 16:18. Conform spuselor lui Edgar, Marcu „a omis un mic detaliu pe care Matei l-a inclus“ (pag. 166). Aș afirma că omiterea excepției cu privire la permanența relației de căsătorie este mai mult decât un mic amănunt! Eusebiu notează că Marcu a înregistrat cu atenție învățăturile apostolului Petru pentru biserica din Roma după moartea acestuia.² Biserica din Roma se pare că nu a primit învățătură de la apostolul Petru cu privire la vreo excepție de la permanența relației de căsătorie. În predica lui Petru nu există nici o excepție. Nici în Evanghelia lui Marcu. Nici cititorii dintre neamuri ai Evangheliei după Luca nu au fost informați cu privire la vreo excepție. Acesta nu este un detaliu istoric neînsemnat. Omisiunea ar avea un impact puternic asupra vieților și

---

căsătoriilor celor care au citit Evanghelia lui Marcu.

Analiza amănunțită a Noului Testament ne face atenți asupra unor noțiuni introductive cum ar fi: autorul, data scrierii și destinatarii. Nu putem ignora faptul că cititorii Evangheliei după Matei erau evrei, iar cititorii Evangheliei după Marcu erau romani. De ce să fi fost omisă excepția, când Evanghelia după Marcu cuprinde istorisirea mai completă? În studiul meu am ajuns la concluzia că problema are de-a face cu destinatarii și scopul scrierii. Omisiunea nu a fost inadvertentă, ci intenționată. Nici Marcu, nici Luca nu au considerat că excepția s-ar aplica cititorilor romani sau greci.

O altă problemă majoră pe care o am cu perspectiva lui Edgar este că lasă puțin loc iertării ca practică biblică. Cu siguranță că adulterul este un păcat distructiv și devastator. Dar oare nu poate fi iertat? Este divorțul singura modalitate de a trata un partener necredincios? Ce a spus Domnul Isus despre iertare în Matei 18:21-35? Ucenicilor li se cere să se ierte unul pe altul fără limite, tot așa cum și ei au fost iertați de Cristos. Cartea Osea prezintă alternativa lui Dumnezeu la divorț în cazul adulterului. Lui Osea i s-a poruncit: „Du-te iarăș și iubește o femeie iubită de un ibovnic și preacurvă; iubește-o cum iubește Domnul pe copiii lui Israel, cari se îndreaptă spre alți dumnezei și cari iubesc turtele de stafide!“ (3:1).

Și unde este locul ținerii promisiunii în perspectiva lui Edgar? Se pare că Biblia pune accent pe ținerea promisiunilor. Dumnezeu a vorbit lui Moise: „Când un om face o juruință înaintea Domnului sau un jurământ prin care se va lega printr-o făgăduială, să nu-și calce cuvântul, ci să facă potrivit cu tot ce i-a ieșit din gură“ (Numeri 30:2; vezi și Ecclesiastul 5:4-5). Psalmul 15 descrie omul după voia lui Dumnezeu ca și unul care „nu-și ia vorba înapoi dacă face un jurământ în paguba lui“ (15:4). Povestea lui Iosua și legământul său cu gabaoniții sugerează că Dumnezeu vrea ca oamenii Lui să-și țină promisiunile chiar și atunci când intră în greutăți (Iosua 9: 3-27). Când legământul cu gabaoniții a fost încălcat de Saul, Dumnezeu a trimis judecata Sa sub forma foametei (2 Samuel 21:6). Potrivit Scripturii, Dumnezeul nostru este un Dumnezeu care-și ține promisiunile și care își

găsește plăcerea în cei care-și respectă promisiunile făcute la căsătorie.

Din discuția lui Edgar lipsește un lucru semnificativ, și anume o definiție biblică a căsătoriei. Este greu să porți o discuție adecvată pe baza planului lui Dumnezeu dacă acesta nu este specificat foarte clar. Edgar nu prezintă nicăieri ce înțelege el prin căsătorie. Este căsătoria doar un angajament între oameni? Este o instituție divină? Un legământ? Ce se sfârșește atunci când are loc divorțul? Eu sunt de părere că perspectiva pe care o are o persoană despre căsătorie va avea efect asupra perspectivei sale despre divorț. Care este perspectiva lui Edgar? Este aceasta bazată pe Scriptură?

Obiecția majoră pe care o aduc prezentării lui Edgar este lipsa oricărei continuități canonice. El tratează textele din Vechiul Testament într-o modalitate foarte schematică. În Noul Testament, se axează pe Matei 19:9, excluzând discutarea unor texte cum ar fi Luca 16:18 și Romani 7:1-6, care ar fi doar niște „ilustrații“ în perspectiva lui Edgar. Mă aștept ca o prezentare biblică a divorțului și recăsătoririi să includă toate textele care se referă la aceste probleme. Edgar a decis să excludă două texte care afirmă cu tărie că a divorța și a te recăsători înseamnă a comite adulter.

În loc de a prezenta un studiu biblic amănunțit asupra subiectului, Edgar face în mod continuu apel la logică și afirmă că argumentele perspectivei opuse sunt lipsite de logică (comparați pag. 173, 179, 180, 186, 192). M-aș grăbi să subliniez faptul că multe doctrine biblice – cum ar fi alegerea și liberul arbitru – nu intră în categoria problemelor logice. Cum poate fi doctrina Trinității – trei persoane egale într-un singur Dumnezeu – logică? Drept să spun, aș prefera să fiu biblic decât logic, dacă ar trebui să fac această alegere.

Am observat că Edgar se face vinovat în repetate rânduri de afirmații exagerate. Cu privire la termenul porneia, Edgar scrie: „este cert că în primul rând acest termen se referă la păcatul adulterului“ (pag.162). Este oare acest lucru cert pentru F. F. Bruce, Joseph Fitzmeyer, Charles Ryrie? Se pare că nu. În altă parte el afirmă: „Situția de excepție se află într-o poziție în care în mod cert ne învață că o persoană care divorțează datorită

---

infidelității partenerului se poate recăsători.“ Se pare că nu a fost la fel de cert și pentru părinții bisericii din moment ce nu permiteau recăsătorirea persoanelor divorțate.

Citatul lui Edgar din Matei 5:31-32 de la pagina 164 nu reprezintă nici un citat exact, nici o parafrază a textului. Punerea afirmației între ghilimele induce în eroare cititorii care nu cunosc foarte bine acel text.

Edgar greșește atunci când echivalează permanența relației de căsătorie cu „o perspectivă sacramentală asupra căsătoriei“ (pag. 151). Perspectiva sacramentală asupra căsătoriei privește căsătoria ca pe un sacrament care conferă har. Eu aș rămâne adeptul permanenței căsătoriei pe baza evidențelor biblice, dar neg cu vehemență caracterul ei sacramental. În mod ciudat, chiar perspectiva sacramentală a lui Erasm a condus la perspectiva protestantă susținută de unii evanghelici astăzi. Protestanții au abandonat sacramentul căsătoriei, dar nu și implicațiile subliniate de Erasm.

Edgar se referă în mai multe locuri la „disperarea“ celor care privesc căsătoria ca fiind permanentă. Eu nu simt nici un fel de disperare în învățătura pe care o dau sau în ceea ce scriu pe această temă. Eu le cer studenților mei să nu-mi accepte pur și simplu perspectiva, ci să se folosească de cercetările mele pentru a-și adânci înțelegerea cu privire la revelația lui Dumnezeu din Cuvântul Său. Eu nu am nimic de câștigat sau de pierdut indiferent de statutul permanent sau nepermanent al căsătoriei. Tot ce le cer studenților mei este să ia în considerare dacă există sau nu dovezi biblice. Adevărul lui Dumnezeu nu are nevoie de apărarea noastră disperată.

La pagina 155 Edgar mă acuză de înțelegerea greșită a naturii timpului grec aorist în comentariul meu pe Marcu 10:9. Deși timpul aorist nu ține de obicei seama de timp și nu înseamnă „o dată pentru totdeauna“, aoristul culminativ privește evenimentele din punctul de vedere al rezultatelor prezente. Isus ne-a învățat că, din momentul în care Dumnezeu i-a unit (timpul aorist) pe soț și soție, ei nu pot fi despărțiți. Atât timpul folosit cât și contextul sugerează permanența.

Edgar se străduiește din greu să critice perspectiva mea potrivit căreia porneia se

referă la o căsătorie incestuoasă (paginile 176-186). Fie că e greșită sau nu, perspectiva coincide cu istoria, cultura, situația geografică și contextul evreu. Acești factori fac la fel de mult parte din hermeneutica protestantă ca și studiul cuvintelor din limba greacă.

Propria perspectivă a lui Edgar – potrivit căreia porneia se referă la adulter apare (paginile 186-187) schițată și insuficient argumentată. În discuția pe care o poartă cu privire la 1 Corinteni 7:15, Edgar este suficient de sincer pentru a recunoaște că permisiunea recăsătoririi de către partenerul părăsit „nu este afirmată foarte clar“ (pagina 190). Argumentul pe care-l aduce pentru recăsătorirea partenerului părăsit se bazează pe ceea ce Edgar consideră „foarte probabil“ (pagina 191).

Poate că Edgar va reuși să-i convingă pe mulți prin prezentarea sa puternică și dogmatică. Sper ca remarcile mele scurte să-i încurajeze pe cititori să studieze în continuare problema și să rămână deschiși și unei alte perspective.

---

¹ William F. Luck, „Divorce and Remarriage“, San Francisco, Harper & Row, 1987

² Eusebiu, Historia Ecclesiastica 3:39

Reacție la capitolul 3

William Heth

Prezentarea perspectivei realizate de Thomas Edgar potrivit căreia Scriptura permite divorțul și recăsătorirea în cele două situații de adulter sau părăsire aruncă în aer unul din cei doi piloni pe care John Murray și-a construit viziunea asupra problemei în urmă cu aproape patruzeci de ani. Edgar sugerează însă unele modalități noi și interesante de raportare la cei care nu sunt de acord cu propria-i poziție în ce privește modul în care această excepție poate fi armonizată cu învățăturile lui Marcu, Luca, Pavel și ale bisericii primare.

Tind să fiu de acord cu Edgar că modul cel mai natural de înțelegere a termenului de porneia în contextul clauzelor excepționale îl reprezintă adulterul soției. Autorul aduce contra-argumente serioase împotriva a două dintre cele mai neobișnuite moduri de a înțelege excepția, dar în afară de acest lucru, perspectivele noastre sunt foarte diferite.

Modul în care Edgar abordează învățătura biblică despre divorț și recăsătorire este în contrast puternic cu abordarea pozitivă, practică și pastorală a lui Laney. Privind din exterior, vedem că se află într-o poziție de atac. Nu-i place sugestia conform căreia perspectiva lui este considerată cea a protestanților tradiționali. Nu este de acord ca poziția lui să fie etichetată nici liberală, nici conservatoare. Apoi afirmă în primul paragraf că perspectiva sa este „cea care derivă cel mai natural din Scriptură.“ Consider că nici o perspectivă nu ar trebui etichetată într-un mod așa de larg sau îngust, conservator sau liberal și că nici o abordare „nu este mai spirituală“ sau „superioară“ alteia. Este important în schimb modul în care fiecare perspectivă tratează datele biblice pe care le folosește ca suport pentru afirmațiile sale. Dar tocmai în acest punct devine dificil de evaluat acuratețea afirmațiilor absolute ale lui Edgar.

Singurul text pe care-l tratează în amănunt este Matei 19:9, și chiar și acolo discuția sa se învârtă foarte insistent în jurul faptului că acesta este singurul mod în care se poate înțelege acest text. Ni se dau niște lecții de logică și mult prea multe exemple despre cum nu ar trebui să citim Matei 19:9. Dar imaginea

biblică / teologică, mult mai importantă, nu apare în lucrarea lui Edgar, ea având rolul de factor de control.

Pentru a fi mai specific, mi se pare foarte important faptul că Domnul Isus și-a bazat afirmațiile despre divorț și recăsătorire din Matei 19:9 și Marcu 19:11-12 pe combinația a două versete din Geneza 1:27 și 2:24. Dar Edgar afirmă că acest verset împreună cu conceptele de legământ și relații de sânge pe care le are în comun cu celelalte texte din Vechiul Testament nu ne învață „nimic explicit cu privire la divorț și recăsătorire“ (pag.153). El afirmă că perspectiva biblică cu privire la relațiile de sânge creează o dilemă logică, dar mie mi se pare că această perspectivă este logică dacă este privită în propriii ei termeni. Dilema este creată de Edgar și nu de Scriptură, deoarece în Scriptura nu apar problemele pe care le ridică Edgar.

Prin urmare, nu ne rămâne decât să ghicim modul în care Edgar a interpretat termenii ca „a părăsi“, „a se lipi“ și „a deveni un singur trup“. Vrea oare să sugereze că aspectul relației de sânge din căsătorie nu se găsește niciunde în Vechiul Testament și că este irelevant în problema recăsătoririi după divorț? Oare nu chiar Domnul Isus și-a îndreptat atenția asupra acestui aspect al căsătoriei atunci când a spus: „Așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup“ (Matei 19:9). Ceva lipsește atunci când, pe de o parte, Edgar afirmă că Geneza 2:24 nu ne spune nimic explicit cu privire la divorț și recăsătorire, iar pe de altă parte Murray spune în prefața lucrării sale clasice de apărare a aceleiași perspective pe care a adoptat-o și Edgar: „Chiar de la început acest text (Geneza 2:24) afirmă natura și baza căsătoriei și sugerează clar faptul că divorțul sau separarea partenerilor din relația de căsătorie nu poate fi înțeleasă altfel decât o ruptură radicală a instituției divine“.

Cu siguranță că nu este nevoie să trecem pas cu pas prin capitolul lui Edgar și să răsundem la afirmațiile pe care le face cu privire la perspectiva sa. Cred că ar fi de mai mare ajutor dacă aș sublinia mai întâi definițiile cu care lucrează Edgar și apoi m-aș referi la presupuzițiile sale hermeneutice pentru ca în final să fac unele comentarii cu privire la modul în care tratează textul din Matei 19:9. Procedând astfel, voi face tot posibilul pentru a nu-l înțelege greșit.

Primul set de definiții la care ar trebui să ne referim se găsesc în primul paragraf al capitolului lui Edgar.

1. Oricine interzice recăsătorirea după divorț presupune acest lucru din Scriptură. El nu poate fi găsit în Scriptură.

2. Oricine interzice recăsătorirea după divorț are o perspectivă sacramentală asupra căsătoriei sau echivalentul acesteia (căsătoria este permanentă).

3. Perspectiva care permite divorțul și recăsătorirea bazate pe adulter și părăsire este cea care derivă cel mai natural din Scriptură (pag. 151).

Mi se pare greu să urmăresc logica acestor afirmații. Am eu „o perspectivă sacramentală asupra căsătoriei sau echivalentul acesteia” pentru că nu permit recăsătorirea după divorț? După concepția lui Edgar, da. Și cu toate acestea nu sunt un sacramentalist. Mi-am bazat perspectiva potrivit căreia recăsătorirea nu e permisă pe un studiu exegetic al Scripturii? Potrivit concepției lui Edgar, nu, deoarece oricine vine cu această perspectivă o presupune, ea nefiind prezentată explicit. Cum pot scăpa de aceste acuzații?

Se pare că atunci când Wenham și cu mine am abandonat înțelegerea textelor despre divorț într-o manieră asemănătoare cu Edgar, am făcut acest lucru nu printr-un studiu atent al Scripturii, ci mai ales prin formularea de presupoziii, presupoziii adoptă în mod implicit o perspectivă sacramentală asupra căsătoriei. Din câte știu eu, perspectiva romano-catolică asupra căsătoriei ca sacrament nu are nimic de-a face cu Wenham, cu mine sau alții care înțeleg căsătoria ca o relație de sânge. De asemenea, nu prea are de-a face nici cu cei care susțin poziția potrivit căreia recăsătorirea nu este permisă, bazându-se pe legământul de căsătorie (adică jurămintele făcute înaintea lui Dumnezeu). Se pare că Edgar a interpretat greșit perspectiva care nu permite recăsătorirea chiar dintru început. După ce a construit un om de hârtie, continuă cu distrugerea acestuia pentru a se reîntoarce la sfârșit la aceeași presupunere pe care o făcuse la început: oricine trage concluzia că Isus nu le-a permis ucenicilor să se recăsătorească după divorț pune mai presus de Scriptură „niște presupoziii dogmatice insistente” (pag.192).

Strategia lui Edgar este dusă un pas mai departe în cel de-al doilea paragraf. Acolo vrea să-i facă pe cititori să înțeleagă următoarele lucruri:

1. Cei care susțin că nu există nici un motiv valid pentru divorț sunt la fel cu cei care permit divorțul în unele situații, dar fără recăsătorire; relația de căsătorie poate fi desfăcută doar de moartea unuia dintre parteneri.

2. Această opinie poate fi susținută dogmatic (cum fac de exemplu romano-catolicii) sau poate deriva dintr-o anumită învățătură din Scriptură cu privire la căsătorie (de exemplu a lui Heth, Wenham sau Laney).

3. Nici un verset din Scriptură nu ne învață despre permanența relației de căsătorie. Prin urmare, oricine susține poziția care nu permite divorțul și recăsătorirea presupune permanența căsătoriei și încalcă „procedurile normale de interpretare și înțelesul cel mai natural al textelor biblice implicate” (pag.152; comparați cu pag.153).

Potrivit acestor afirmații, se pare că oricine care nu este de aceeași părere cu Edgar este condamnat de la început. Noi presupunem ceea ce vrem să demonstrăm și încălcăm procedurile hermeneutice normale. Ar fi bine dacă Edgar le-ar acorda mai mult credit celor care nu sunt de acord cu el.

După părerea mea, călcâiul lui Ahile în interpretarea lui Edgar asupra învățurii Noului Testament pe tema divorțului și recăsătoririi este insistența lui pe aceeași problemă pe care a susținut-o Murray în urmă cu patruzeci de ani: excepția permite atât divorțul cât și recăsătorirea în afirmația cu dublă condiționare din Matei 19:9. Astfel, recăsătorirea după divorț în cazul situației de excepție prezentate nu constituie adulter. Edgar insistă că acesta este înțelesul clar și simplu ce reiese din traducerea în engleză a acestui verset. El susține că nu este nimic neobișnuit cu privire la gramatica greacă și sintaxa versetului. Situația de excepție pur și simplu „cere” interpretarea pe care o aduce el acestui text. (Pentru o critică ce îl va face pe Edgar să pară la fel de „dogmatic” cum susține el că ar fi Wenham, vezi „Jesus and Divorce”, pag. 90-93, 113-120).

Edgar ar fi trebuit să recunoască cu toată sinceritatea că perspectiva lui cu privire la funcția clauzei de excepție este una dintre multe altele posibile. Nu este la fel de evidentă cum insistă el că ar fi. Analogiile și ilustrațiile pe care le citează în avantajul propriei sale perspective cu privire la Matei 19:9 pot fi folosite cu ușurință și de cei care susțin o perspectivă împotriva recăsătoririi (comparați cu „Jesus and Divorce“, pag. 234-235, nr.20). Totul depinde de sensul argumentării noastre. Edgar folosește următoarea analogie pentru a argumenta absurditatea interpretării lui Wenham (pag.158): „Oricine conduce pe autostradă cu excepția ambulanței și depășește limita de viteză, încalcă legea.“ Nu se poate face o analogie între acest exemplu și ceea ce a spus Wenham. Acesta susține că în contextul din Matei 5:27-32, cine privește la o femeie ca s-o poftască și cine divorțează, în afară de cazul în care aceste acțiuni au fost provocate de imoralitate încalcă spiritul celei de-a șaptea porunci. Pentru a se apropia cât de puțin de sensul propoziției, Edgar ar fi trebuit să observe că la intrarea pe acea stradă imaginată unde ar fi interzisă depășirea vitezei ar trebui să existe un indicator care să precizeze acest lucru. Conceptele paralele pe care le compară Edgar între acest exemplu și perspectiva lui Wenham cu privire la Matei 5:32 sunt atât de diferite și imprecise încât nu sunt de nici un ajutor.

Toți cei care știu ce rol joacă gramatica limbii grecești în exegeză înțeleg că gramatica și sintaxa implică mai multe posibilități. Gramatica, deși este absolut necesară, este rareori singurul determinant în alegerea unui sens pentru un text. Astfel stând lucrurile, Edgar a mers prea departe cu insistențele lui potrivit cărora doar interpretarea sa este singura posibilă. Gramatica și sintaxa limbii grecești nu-i permit acest lucru. Faptul că atât perspectiva lui, a lui Wenham și a mea reprezintă doar variante de interpretare a fost demonstrat în mod clar de Jacques Dupont în lucrarea sa exegetică superbă numită „Mariage et divorce dans l'évangile“ (1959). Edgar nu dă de înțeles că ar fi citit această interpretare a textelor despre divorț, în special sintaxa din Matei 19:9.

Pentru a clarifica lucrurile, singurul motiv pentru care Wenham și cu mine am ales să discutăm pe baza sintaxei și a ordinii în care se află interdicțiile din Matei 19:9 în cartea

noastră a fost pentru a demonstra că insistența lui Murray (acum și a lui Edgar) asupra faptului că excepția permite atât divorțul, cât și recăsătorirea nu este cerută nici de gramatică, nici de structura versetului. Cei care au citit prezentarea perspectivei mele din acest volum au observat că argumentul sintaxei nu este considerat unul important, nu este determinant pentru sau împotriva perspectivei mele. Pe de altă parte, perspectiva lui Edgar este pusă aici sub semnul întrebării. Mai trebuie doar demonstrat faptul că interpretarea lui pe textul din Matei 19:9 este una din multe alte interpretări posibile.

Edgar susține în repetate rânduri că interpretarea pe care o aduce el textului din Matei 19:9 este cea mai naturală și mai simplă. Nu menționează că această construcție din Matei 19:9 nu se mai află nicăieri în Evanghelii. Așadar, dacă această clauză condițional-relativă – exprimând o situație cu o dublă condiționare ce se referă la o excepție care este legată direct doar de divorț – reprezintă o construcție unică în Evanghelii, cum poate susține Edgar că este singurul înțeles normal și clar al propoziției? Nu există alte texte paralele cu care să-l comparăm. Din câte cunosc eu, Murray a fost primul om din istoria bisericii care să facă apel la sintaxa textului din Matei 19:9 pentru a justifica divorțul și recăsătorirea datorate adulterului. Părinții bisericii din vechime, vorbitori de limbă greacă, nu au dezbătut niciodată această problemă. Chiar dacă acest fapt nu este determinant, el este totuși interesant de observat. Astfel, din punct de vedere exegetic, argumentul sintaxei este în cel mai fericit caz unul neutru.

Eu consider alți factori ca fiind decisivi: 1) contextul care precede și în special care urmează după Matei 19:9; 2) absența excepției din Marcu și Luca (observați cum scoate Edgar în evidență importanța singurului verset din Luca pe această temă!) și din cărțile apostolului Pavel; 3) modul în care persoana interpretează natura căsătoriei în relatarea creației; 4) faptul că acolo unde apostolul Pavel menționează în mod specific posibilitatea recăsătoririi menționează de asemenea moartea unuia dintre parteneri (comparați cu Romani 7:2-3; 1 Corinteni 7:30).

Odată ce ne dăm seama că interpretarea lui Edgar pe textul din Matei 19:9 este doar

---

probabilă, nu „obligatorie“, atunci Wenham și cu mine nu putem fi acuzați că avem o „perspectivă neobișnuită privind ineranța Scripturii“ sau „o abandonare implicită a ineranței Scripturii“ (pag.165) și acceptarea neinteligentă a principiilor revizuirii critice (pag.167). Acestea sunt acuzații fără susținere.

Dacă de la pagina 165 încolo am introduce „propria mea interpretare a“ înaintea fiecărei trimiteri pe care o face Edgar la textul din Matei 19:9, am vedea cât de adevărată este afirmația mea. Dacă interpretarea lui Edgar pe textul din Matei 19:9 este doar probabilă, nu și singura corectă în mod obligatoriu, atunci nu mai poate susține că trebuie să citim Marcu, Luca și epistolele lui Pavel în lumina ei. (Chiar dacă interpretarea pe care o aduce el textului din Matei este acceptată ca fiind corectă, nu sunt de acord cu această abordare foarte selectivă și armonizantă.) Dimpotrivă, absența explicită a excepției după cum interpretează Edgar în restul Noului Testament mă determină să mă îndepărtez de interpretarea pe care o dă textului din Matei 19:9.

În încheiere, aș vrea să mai subliniez două lucruri. În primul rând, este evident, din discuția lui Edgar despre perspectiva înșelării, că nu a înțeles această perspectivă așa cum este ea apărută de Abel Isaakson, „Marriage and Ministry in the New Temple“ (1965). Astfel, el construiește din nou un om de hârtie pe care-l dărmă mai târziu. În al doilea rând, sunt onorat să am perspectiva mea cu privire la 1 Corinteni 7:15 pusă alături de concluziile lui Gordon D. Fee în ultima subliniere. Este cel mai mare compliment pe care Edgar ar fi putut să mi-l facă.

Reacție la capitolul 3

Larry Richards

Thomas Edgar a adus o contribuție deosebită discuției noastre. Analiza lui atentă și credincioșă față de textul biblic nu face decât să scoată în evidență slăbiciunile perspectivelor anterioare ale primilor doi autori. Presupunerea conform căreia căsătoria ar fi permanentă, care reiese din exegeza lor, nu poate avea nici o bază.

Cred că Edgar ne-a arătat din Scripturi că o căsătorie poate „fi cu adevărat desfăcută prin moartea unuia dintre parteneri.“ Cred că a arătat de asemenea că doar prin alterarea textului și implicit prin abaterea de la deplina inspirație și autoritate a Scripturii se pot menține perspectivele potrivit cărora nu e permis divorțul, respectiv nu e permisă recăsătorirea. Sunt de acord cu concluzia sa potrivit căreia recăsătorirea este permisă în caz de adulter sau părăsire. Dar aș dori să adaug câteva cuvinte de clarificare.

În primul rând, „valid“ nu înseamnă neapărat de dorit sau cel mai bun. O persoană poate divorța de partenerul său necredincios. Dar Osea ne amintește că putem fi chemați ca prin căsniciile noastre să imităm dragostea lui Dumnezeu persistentă și vindecătoare pentru poporul Israel. Adulterul, pe cât de distrugător și dăunător este, poate fi un simptom al distrugerii relației de căsătorie, mai degrabă decât cauza ei. Uneori, o soție creștină iubitoare și iertătoare împreună cu un consilier înțelept pot aduce vindecare și recuperare pentru cei doi parteneri și pentru căsătoria lor.

Este mai corect din partea noastră să-i spunem partenerului care a fost înșelat că „poate“ divorța. Dar nu este problema noastră să-i spunem dacă trebuie sau nu să facă acest pas. În schimb, trebuie să ajutăm la schimbarea întâi a persoanei, apoi a căsniciei.

În al doilea rând, este nerealist să considerăm că partenerul „nevinovat“ într-un divorț cauzat de adulter sau părăsire se poate recăsători, în timp ce partenerul „vinovat“ nu se poate recăsători. Apostolul Pavel tratează divorțul în 1 Corinteni 7 într-un mod foarte practic. Credincioșii din Corint doreau foarte mult să afle cum pot asculta atât de sfatul lui Pavel de a nu se înjuga la un jug nepotrivit cu cei necredincioși, cât și de învățăturile lui Isus

despre idealul relației de căsătorie. Apostolul Pavel i-a sfătuit mai întâi să nu inițieze divorțul, chiar de ar fi căsătoriți cu un partener necredincios. Dar dacă totuși divorțau, trebuiau să rămână necăsătoriți și să caute să se împace cu partenera. Apoi a mers mai departe, căutând să-i elibereze de vinovăție și de legăturile relației pe cei a căror soții necredincioase nu mai voiau să stea cu ei. Dacă un soț sau o soție își părăsea partenera(ul), acesta nu mai era „legat“ și în mod evident avea dreptul să se recăsătorească.

După cum subliniază Edgar, din moment ce căsătoria este o înstituire a întregii umanități, nu doar a celor credincioși, acest principiu se poate extinde și la căsătoriile între doi parteneri creștini, dar și la cele mixte. Dacă un soț sau o soție își părăsește partenera(ul), căsătoria este cea care s-a încheiat. Aceasta este realitatea. Și dacă nu există nici o legătură de căsătorie, fostele soții ca persoane libere se pot recăsători.

Această perspectivă nu aduce lumină asupra păcatului care a corupt relația de căsătorie. Nu aduce lumină asupra recăsătoririi, de care trebuie să se apropie cu foarte mare precauție și rugăciune toți cei care au eșuat deja într-una. De asemenea, această perspectivă evită contradicția susținerii că partenerul nevinovat este necăsătorit și liber să se recăsătorească, în timp ce partenerul vinovat este într-un fel tot căsătorit, prin urmare nu se mai poate recăsători.

Această perspectivă evită de asemenea contradicția spirituală de a afirma harul și iertarea pentru un păcătos, în timp ce insistă că în acest caz nu există nici har, nici iertare pentru persoana pe care noi o considerăm și mai păcătoasă.

Dar ajunge cu critica. Este rândul meu acum, și în contribuția finală pe care o voi aduce acestei dezbateri importante veți înțelege mai bine motivația din spatele poziției pe care am adoptat-o.

Divorțul și recăsătorirea sunt permise într-o multitudine de circumstanțe

Larry Richards

N-am cunoscut încă nici un creștin care, aflat în biserică în fața păstorului și a familiei pentru a se căsători, să se gândească la divorț. Nu am întâlnit de asemenea nici o persoană careia să-i placă divorțul. Fiecare persoană implicată în divorț are de suferit: îngrijorare cu privire la soarta copiilor, nesiguranță, singurătate, greutăți financiare, moartea chinuitoare a oricărei speranțe la dragoste și apartenență.

La majoritatea creștinilor apare de asemenea și un sentiment de vinovăție, realizarea faptului că într-un fel au eșuat, neîndeplinind idealul lui Dumnezeu cu privire la căsătorie ca o relație permanentă. Chiar și partenerul „nevinovat” simte o parte de vină. Oare cu ce a greșit? Ce ar fi putut să facă altfel? Ce anume a distrus o căsnicie de la care a așteptat atâta fericire?

Este adevărat că în societatea noastră divorțul este ceva foarte obișnuit. Din păcate, este la fel de adevărat și faptul că comunitatea creștină s-a dovedit a fi la fel de susceptibilă ca și cultura în general. În multe biserici sunt înscrise membrii care au divorțat și care, în multe cazuri s-au și recăsătorit. Nu am nici o statistică a comunității creștine, dar cel mai recent studiu pe care l-am văzut sugerează că aproximativ 51% dintre americanii care se căsătoresc pentru prima dată vor ajunge la divorț. Multe din aceste divorțuri ar putea fi evitate. Dacă ambii parteneri ar fi dispuși să apeleze la un consilier marital pentru a lucra împreună la refacerea relației, majoritatea căsătoriilor care se sfârșesc prin divorț ar putea probabil să fie salvate.

Trăind în mijlocul unei adevărate epidemii a divorțului în societatea noastră care pătrunde și în bisericile noastre, e ușor de înțeles de ce așa de mulți lideri creștini consideră că este necesar să ia atitudine. Mandatul „fără divorț” se aude de la multe amvoane. Și acest sfat este dat de mulți pastori care, deși suferă pentru soțiile abuzate și pentru soții care au fost părăsiți, consideră că nu au nici un drept să încurajeze ceva ce este împotriva voinței lui Dumnezeu. Cei care adoptă această poziție găsesc texte biblice ca argumente – sau eventual le forțează – pentru a se potrivi cu poziția lor.

„Urăsc divorțul,” spune Domnul în Maleahi (Maleahi 2:16). Și textul din Matei 19:4-6 pare să fie în concordanță cu această perspectivă. Isus a spus: „De la început, Ziditorul i-a făcut parte bărbătească și parte femeiască, și a zis: „De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevastă-sa. Și cei doi vor fi un singur trup. Așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă.” În lumina unor afirmații biblice așa de clare, cum ar putea orice creștin să se gândească la divorț sau cum ar putea orice păstor susține că divorțul și recăsătorirea sunt o alternativă pentru credincioși?

Abordarea divorțului și recăsătoririi

Există două pericole împotriva cărora trebuie să ne păzim dacă vrem să ajungem la o concluzie corectă cu privire la problema atât de delicată și de vitală a divorțului și recăsătoririi.

În primul rând, trebuie să ne păzim să nu fim atât de copleșiți de milă și simpatie pentru oamenii care suferă încât să ignorăm sau să respingem Scriptura. După cum a scris Oswald

---

Chambers: „se poate să avem atâta înțelegere pentru oameni încât să ne facem vinovați de rebeliune deschisă împotriva lui Dumnezeu.“ Acum mărturisesc că am și eu compasiune pentru mulți care se luptă cu posibilitatea divorțului. O vecină de-a mea, la care am să-i spun Brenda are un soț abuziv. Timp de zece ani s-a răstit la ea, a înjurat-o și a ridiculizat-o în mod constant. Ceea ce o deranjează pe Brenda acum este că soțul ei se poartă acum la fel cu cele două fiice ale lor. Cum poate ea rămâne împreună cu soțul ei și să urmărească cum le rănește emoțional prin abuzul său verbal? Este corect oare să rămână ea într-o relație unde nu doar ea este rănită dar și cele două fete ale ei sunt victimizate?

În altă familie din apropiere sunt probleme cu abuzul sexual. În acest caz, soția neagă cu îndârjire faptul că soțul ei a abuzat sexual de copilul lor de șase ani. Și când va ajunge în sfârșit să recunoască față de ea că acest lucru este adevărat, ce va putea face? Ca în majoritatea cazurilor de abuz al copiilor, este puțin probabil ca soțul să accepte responsabilitatea faptelor sale sau măcar să le recunoască. Fetița din acea familie se află într-un real pericol. Și răul a fost deja făcut. Ce se va întâmpla dacă acel cuplu va rămâne împreună până când fetița va ajunge la adolescență?

Este ușor să simți compasiune pentru cei aflați în asemenea relații. Majoritatea le-ar sfătui pe cele două femei să divorțeze. De ce să nu ieși dintr-o relație care a devenit așa de distructivă încât intenția lui Dumnezeu pentru căsătorie – de a fi ziditoare și un sprijin – nu va putea fi niciodată realizată?

Un creștin totuși ar trebui să ezite înainte de a merge mai departe. Dacă divorțul nu este după voia lui Dumnezeu în nici o situație, atunci nu îl putem recomanda. Dacă divorțul nu este după voia lui Dumnezeu în nici o circumstanță, atunci trebuie să luăm poziția radicală de a ne încrede în faptul că Dumnezeu suveran poate transforma răul în bine. Dumnezeu trebuie să aibă în vedere în planul său binele pentru cei care nu au greșit cu nimic. Nu ne putem lăsa conduși de compasiune, ci

suntem legați prin alegerea noastră de Cuvântul lui Dumnezeu.

Această problemă aduce în discuție cel de-al doilea pericol – înțelegerea greșită a vocii lui Dumnezeu. Trebuie să ne păzim de a folosi texte biblice ca argumente sau să dezvoltăm un legalism care transformă principiile biblice în reguli flexibile. Trebuie să ne păzim de a trage concluzii din Scriptură fără să ținem seama de întregul mesaj al lui Dumnezeu și fără să luăm în considerare diferitele variante de interpretare a pasajelor, lăsând deoparte prejudecățile noastre. Trebuie să ne păzim împotriva unei logici care spune: dacă A, atunci B, fără să luăm în considerare faptul că Dumnezeu adeseori ne transformă logica noastră în nebunie, copleșindu-ne cu harul său atât de mare, încât depășește orice înțelegere.

Haideți să luăm ca exemplu primul text pe care l-am citat mai devreme, care pare să susțină poziția „fără divorț“. În Maleahi, Dumnezeu a spus: „căci Eu urăsc despărțirea în căsătorie.“ Logica sugerează că, din moment ce Dumnezeu urăște divorțul, nu trebuie să-l îngăduim. Dar este oare aceasta concluzia corectă? Dacă este, atunci cum poate Dumnezeu să-i permită lui Moise să accepte divorțul în Vechiul Testament? (Deuteronom 24:1-4)? Și dacă recăsătorirea nu poate fi niciodată socotită ca opțiune, cum se poate ca aceleași versete din Deuteronom să vorbească despre o femeie divorțată care a devenit „nevasta altui bărbat“? Dacă A (urăsc divorțul) înseamnă B (Divorțul nu este permis), cum se poate ca Dumnezeu, prin Ezra, să ceară tocmai divorțul de soțiile lor unei întregi generații postexilice (Ezra 10:11)?

Dacă ne uităm mai atenți la Maleahi, vedem că ceea ce se întâmplă astăzi în societatea noastră se întâmplă și atunci: bărbații își părăseau nevestele tinereții lor. Această expresie, repetată de două ori în Maleahi 2:13-16 sugerează foarte clar că este vorba de cupluri mai în vârstă și că acei bărbați mai în vârstă își părăseau soțiile lor pentru a se căsători cu femei mai tinere, mai atractive din punct de vedere sexual.

Relații de o viață în care au îndurat împreună greutăți și bucurii erau distruse de bărbați care „nu au luat seama în mintea lor și au fost necredincioși“. Această frază, de asemenea repetată de două ori ne aduce aminte de faptul că bărbații, pe măsură ce înaintează în vârstă, la fel ca Solomon, devin mai expuși la tentații sexuale. Deci este clar din context că atunci când Dumnezeu spune că urăște divorțul, el vorbește despre divorțul motivat de dorință sexuală, divorțul de soții care au fost credincioase și pline de dragoste de-a lungul vieții de căsătorie. Și tu, și eu urâm acest tip de divorț. Vedem că sursa lui se află în egoism și păcat. Vedem durerea pe care o provoacă unei soții care a investit ani de îngrijire și dragoste într-un bărbat care acum o înlătură. Nici un om după voia lui Dumnezeu nu tratează o altă persoană în acest fel. Și nimic nu poate justifica un asemenea divorț. Dar observați că nu putem generaliza concluzia din Maleahi 2:16 spunând că Dumnezeu urăște orice divorț. Dacă studiem contextul mai larg al Vechiului Testament și chiar și contextul mai restrâns al pasajului, vedem că această afirmație a lui Dumnezeu pur și simplu nu sugerează faptul că divorțul nu este permis deloc.

„Dacă A, atunci B“ poate suna logic, dar logica are neajunsurile ei. Dumnezeu urăște orice divorț care implică respingerea egoistă a unui partener loial. Cu toate acestea același Dumnezeu, prin Moise, îngăduie divorțul ca alternativă. Același Dumnezeu chiar cere unor israeliți din vremea lui Ezra să divorțeze de soțiile lor!

Dacă vrem să ne apropiem de Scriptură într-un mod corect, trebuie să facem mai mult decât să scoatem în evidență texte care ne susțin presuposițiile noastre. Trebuie să le interpretăm după ce am acordat o atenție deosebită contextului și argumentelor din pasajele unde se află textele noastre.

După părerea mea, există o singură cale de a evita cele două pericole pe care le-am identificat mai sus. Pe de o parte, trebuie să evităm argumentarea bazată pe experiența umană. Este ușor să înșiri tragedie după tragedie și să apelezi la latura emoțională astfel

încât orice cititor sensibil să strige: „lasă-l (las-o) să plece!“

Este la fel de ușor să înșiri cazuri de divorțuri egoiste care ar fi putut fi evitate și să înșiri consecințele lor negative. Dar noi, creștinii nu suntem îndrumați în problemele morale de experiența umană. Noi găsim îndrumare morală în Scriptură și apoi aplicăm Scriptura pentru a ne ajuta să evaluăm experiența. Astfel, orice discuție validă despre divorț și recăsătorire trebuie să înceapă cu studierea Cuvântului lui Dumnezeu și nu apelând la compasiunea oamenilor care se află în suferință.

Cu toate acestea, când facem apel la Scriptură, trebuie să fim foarte atenți. Trebuie în primul rând să observăm că părerile diferite despre divorț sunt susținute de oameni care onorează Cuvântul lui Dumnezeu în mod egal. Aceasta sugerează că învățătura Bibliei în această problemă nu este atât de clară cum sugerează unii. Chiar existența părerilor diferite ne avertizează că trebuie să studiem în adâncime și să evităm orice tendință de a accepta ceea ce pare evident.

Trebuie să abordăm problema divorțului și recăsătoririi la trei nivele: (1) trebuie să studiem textele relevante cu atenție deosebită la context; (2) trebuie să ne păzim interpretarea de unele modele care apar în întreaga Scriptură; (3) trebuie să verificăm armonia concluziilor noastre în contextul cel mai de bază al Scripturii, acela al harului lui Dumnezeu.

Doresc să urmăresc această abordare în capitolul care urmează la cele trei nivele. Dar, pentru a nu ne extinde foarte mult, suntem nevoiți să studiem doar unul din textele critice, probabil cel mai important text, Matei 19:3-9. Pentru o examinare mai amănunțită a fiecărui text relevant, vezi cartea mea, „Remarriage. A Healing Gift from God“ (Word, 1981).

Învățătura din Matei 19:3-11

„Fariseii au venit la El și, ca să-L ispitească, I-au zis: „Oare este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta pentru orice pricină?“

Drept răspuns, el le-a zis: „Oare n-ați citit că Ziditorul dela început i-a făcut parte bărbătească și parte femeiască și a zis: „De aceea v-a lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevastă-sa, și cei doi vor fi un singur trup? Așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup. Deci ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă.“

„Pentru ce dar,“ i-au zis ei, „a poruncit Moise ca bărbatul să dea nevastei o carte de despărțire, și s-o lase?“

Isus le-a răspuns: „Din pricina împietririi inimilor voastre a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele; dar de la început n-a fost așa. Eu însă vă spun că oricine își lasă nevasta, afară de pricină de curvie și ia pe alta de nevastă, precurvește; și cine ia pe nevasta lăsată de bărbat, precurvește.“

Ucenicii Lui I-au zis: „dacă astfel stă lucrul cu bărbatul și nevasta, nu este de folos să se însoare.“

El le-a răspuns: „nu toți pot primi cuvântul acesta, ci numai aceia cărora le este dat.“

Contextul. Contextul în care trebuie să interpretăm aceste versete începe cu Matei 18 până la Matei 20. Ucenicii lui Isus I-au pus o întrebare cu privire la ce înseamnă să fii mare în împărăția lui Dumnezeu (Matei 18:1) și tot ceea ce urmează dezvoltă teologia Domnului Isus cu privire la acest lucru.

După cum ne arată textul din Matei 18, Isus ne atrage atenția asupra responsabilității unui copil cu privire la Cuvântul Său (18:2-5), apoi continuă spunându-ne cum trebuie să trăim împreună fără să-i facem pe „acești micuți“ să păcătuiască (18:6-9). Isus folosește trei ilustrații, fiecare concentrându-se asupra relațiilor interpersonale și asupra puterii iertării.

Ne învață că trebuie să ne considerăm ca niște oi care au tendința de a se depărta de păstor. Oile pierdute sunt căutate și, odată găsite, primite înapoi cu bucurie (18:10-14). Ne spune că trebuie să ne amintim că și noi ne rănim și greșim unii față de alții, cum se întâmplă în orice familie. Când se întâmplă acest lucru, prioritatea

noastră trebuie să fie împăcarea și trebuie să fim dispuși să iertăm și de „șaptezeci de ori câte șapte“ (18:15-22). Iar dacă iertarea ni se pare dificilă, El ne amintește că și nouă, la fel ca și robului din ilustrație, ne-a iertat Domnul nostru o datorie neplătită (18:23-35). Aceste trei ilustrații reprezintă învățătura Domnului Isus: pentru a fi mare în împărăția lui Dumnezeu, trebuie să ai dragoste îndelung-răbdătoare și să te îngrijești de ceilalți copii ai lui Dumnezeu.

În continuare, Domnul Isus schițează trei căi inutile pe care oamenii le urmează uneori în căutarea măreției spirituale. Fariseii, care vin cu o întrebare legală despre divorț, reprezintă calea Legii (19:1-15). Un tânăr bogat, care se mândrește cu umanismul său îi reprezintă pe cei care caută măreția făcând fapte bune (19:16-30). Muncitorii din vie îi reprezintă pe cei care caută măreția lucrând mai mult decât ceilalți în slujba lui Dumnezeu (20:1-16). În fiecare caz în parte, Isus ne arată că prin acea cale nu se poate ajunge la creșterea spirituală.

Împreună cu neajunsurile fiecăreia dintre aceste căi de a ajunge la creștere spirituală, Isus anunță și moartea Sa (20:17-19) și îi cheamă pe ucenicii Săi să-i slujească pe alții la fel cum a făcut-o El (20:20-28). Un ultim incident ilustrează acest lucru pe scurt. Isus, care se îndrepta către Ierusalim și spre moartea Sa pe cruce este abordat de doi orbi. El se oprește și îi întreabă: „Ce vreți să vă fac?“ (20:34). În dorința lui Isus de a pune deoparte propriile sale nevoi și de a-i sluji pe alții vedem ce înseamnă adevărata măreție și ce preț are iubirea aproapelui.

Prin urmare, trebuie să înțelegem dialogul lui Cristos cu fariseii în acest context mai larg. Intenția lui Isus este de a le arăta că legalismul nu este o cale de a ajunge la creștere spirituală. Pentru aceasta, Domnul Isus se folosește de întrebarea fariseilor despre divorț. În conversația care urmează, el dovedește cât de înșelătoare este orice abordare de acest tip a credinței.

Având în vedere contextul în care ne aflăm, unele afirmații din Matei 19:3-8 au o semnificație deosebită.

„Este îngăduit?“ Aceasta era problema care-i frământa pe farisei. Acest grup de evrei era

---

dedicat să țină fiecare poruncă a legii mozaice. Prin această supunere strictă erau siguri că vor ajunge la un statut spiritual mai înalt decât un evreu obișnuit.

Contextul acestei formulări, „este îngăduit“, reiese din restul întrebării. Ei l-au spus: poate divorța un bărbat „pentru orice pricină?“ Rabinii din vremea Domnului Isus aveau două perspective cu privire la acest lucru. O școală a rabinilor credea că singurul motiv pentru care este îngăduit divorțul este necurăția sexuală a soției. Cealaltă școală era mult mai liberală, susținând că orice nu-i mulțumea cu privire la soție era un motiv suficient pentru a divorța de ea. Fariseii, fiind niște legalisti foarte stricți voiau să-L prindă pe Isus în orice mod puteau cu această problemă.

Trebuie să observăm două lucruri aici. Primul este că fariseii au pus întrebarea greșită. În loc să întrebe ce baze există pentru a legitima divorțul, ei trebuiau să întrebe: Cum poate fi salvată o căsnicie cu probleme? Cum pot fi vindecați de rănilor sufletești soții și soțiile și cum se poate reinstitui legământul mutual? Dacă ei ar fi pus aceste întrebări, Domnul Isus le-ar fi putut spune ceea ce tocmai i-a învățat – vindecarea și restaurarea sunt posibile dacă ne acceptăm unii pe alții și dacă avem grijă unii de alții. Vindecarea și restaurarea apar în momentul în care ne comunicăm unii altora rănilor și răspundem la mărturisire cu iertare. Vindecarea și restaurarea apar atunci când ne amintim cât de mult ne-a iertat Cristos și găsim prin dragostea Lui aceeași iertare pentru alții.

Dacă creștinii din ziua de astăzi ar alege să trăiască cu soțiile lor așa cum Domnul Isus a subliniat în Matei 18, întrebarea „Este îngăduit?“ nu ar mai exista. Și dacă noi, care predicăm cuvântul lui Dumnezeu ne-am face slujba mai bine, dacă am predica, învăța și consilia pe alții cum să trăiască după voia lui Dumnezeu, n-am mai avea de-a face cu această epidemie de divorțuri care ne lovește bisericile.

În orice caz, fariseii erau preocupați doar de lege. Nu au pus întrebarea care trebuie. În mod surprinzător, Isus nu le-a răspuns la întrebarea pe

care au pus-o. El nu a tratat divorțul ca pe o problemă legală deloc.

„La început Dumnezeu.“ Ceea ce a făcut Domnul Isus a fost să se întoarcă la creație pentru a identifica idealul lui Dumnezeu pentru relația de căsătorie. Cu mult timp înainte de a fi introdusă legea, Dumnezeu împărtășea viziunea Sa cu privire la relația de unire într-un singur trup. Dumnezeu a vrut ca relația de căsătorie să fie un dar care să unească doi oameni împreună printr-o legătură misterioasă care-i permite fiecăruia să îmbunătățească viața celuilalt în timp ce trec împreună prin greutăți sau se desfată în bucuriile vieții. Observați că Domnul Isus nu a făcut această întoarcere la creație pentru a instaura o nouă lege, și mai strictă. El s-a întors la creație pentru a arăta că Legea, pe care fariseii o priveau ca pe cea mai înaltă expresie a voinței lui Dumnezeu pentru omenire nu era așa cum și-au închipuit ei. Cea mai înaltă expresie a voinței lui Dumnezeu în orice problemă este idealul divin și nu vreo lege care permite o formulare mai mult sau mai puțin perfectă a acestuia.

În acest moment, fariseii, care au văzut că Domnul Isus nu le-a mai lăsat nici o cale de ieșire, au obiectat. „Pentru ce dar a poruncit Moise ca bărbatul să dea o carte de despărțire nevestei și s-o lase?“ Această întrebare a condus direct la alte două afirmații foarte importante ale Domnului Isus.

„Din pricina împietririi inimilor voastre.“ Idealul creației la care a apelat Isus a fost stabilit înainte de cădere. La puțin timp după ce Adam și Eva au intrat în prima căsătorie din istoria umană, șarpele a înșelat-o pe Eva și ea a mâncat din fructul interzis. Adam, care știa foarte bine că ceea ce avea să facă era împotriva voinței lui Dumnezeu, a luat și el mărul din mâna soției lui.

Din acel moment, cursul istoriei a luat o întorsătură tragică. Inimile oamenilor au fost împietrite: împotriva lui Dumnezeu și împotriva altora. Oamenii au început să-și manifeste furia, amărăciunea, egoismul și mândria prin tot felul de nedreptăți, crimă și război. Împietrirea inimilor și-a găsit expresia și în transformarea celei mai intime dintre relații – cea de căsătorie – dintr-un dar unic în ceea ce a devenit, pentru unii, chiar o relație de teroare.

Ce implică această afirmație a lui Isus: „Din pricina împietririi inimilor voastre a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele“? Ea implică pur și simplu faptul că Dumnezeu, în harul Său, a ținut cont de delăsarea oamenilor. El le-a permis prin legea lui Moise să recurgă la o acțiune care este împotriva idealului Său. Faptul că Legea permite divorțul dovedește că această lege în care fariseii se încredeau așa de mult era de fapt un standard coborât. Acest standard coborât dovedește îngăduința și dorința lui Dumnezeu de a ține cont de slăbiciunea umană.

Afirmația Domnului Isus și chiar existența permisiunii pentru divorț în Lege ar trebui să ne facă să ezităm. Dacă Dumnezeu a tratat slăbiciunea umană într-un mod atât de măreț în vremea când oamenii erau sub Lege încât a permis nu numai divorțul, dar și recăsătorirea, cum putem noi acum, când nu mai suntem sub Lege ci sub har, să tratăm divorțul și recăsătorirea într-un mod atât de legalist?

Dacă Dumnezeu, fiind sensibil la faptul că împietrirea inimilor oamenilor va distruge unele căsătorii, l-a anunțat pe Moise cu privire la posibilitatea încheierii căsătoriilor, cum putem noi respinge posibilitatea de divorț a celor care suferă și care cer ca și căsătoriile lor să se încheie? Dacă Isus a considerat împietrirea inimilor ca motiv întemeiat pentru divorț în vremea Vechiului Testament, cum putem noi susține că nu există nici o rațiune în divorț astăzi, chiar dacă partenerul păcătuiește în mod repetat împotriva soției sale?

Cu toate acestea, idealul rămâne. Creștinii ar trebui să urmărească idealul și fiecare dintre noi ar trebui să se străduiască să-l atingă în propria căsătorie. Cu ajutorul lui Dumnezeu, acest lucru este posibil. Dar afirmația Domnului Isus cu privire la acest ideal nu are voie să fie distorsionată de creștini. Nu trebuie s-o înțelegem greșit ca pe o promulgare a unei noi legi, mai înalte. Cel puțin nu în contextul în care cuvintele Domnului Isus țin seama de slăbiciunea umană și de împietrirea inimilor oamenilor.

„Omul să nu despartă.” Pentru a înțelege această expresie, trebuie din nou să ne aducem aminte de context. Fariseii au venit la Domnul

Isus și au ridicat o problemă mult dezbătută de rabini. Aceștia și-au dedicat viețile studiului Scripturii și interpretărilor sale tradiționale printre iudei. Țelul lor era admirabil. Ei tânjeau să înțeleagă cuvântul lui Dumnezeu urmărind prin aceasta ca toți evreii să-L asculte în totalitate pe Dumnezeu, ținând legământul pe care părinții lor l-au făcut cu Domnul. În acest proces, rabinii și-au asumat încetul cu încetul rolul de judecători. Întrebările despre lege erau aduse înaintea lor și, ca niște curți judecătorești eclesiale, ei anunțau deciziile care trebuiau respectate în Israel. Isus vorbește despre ei spunând: „cărturarii și fariseii șed pe scaunul lui Moise“ (Matei 23.2).

Fariseii care au ridicat problema divorțului probabil că ajunseseră deja la propriile lor concluzii. Fără îndoială că erau mai mult decât pregătiți să participe la o judecată eclesială în probleme domestice și să se pronunțe cu privire la cei care aveau și cei care n-aveau voie să divorțeze. Știm că mulți farisei făceau parte din Sanhedrin, curtea supremă de justiție religioasă din Ierusalim. Știm de asemenea că deciziile luate de acest complet de judecată în probleme legale erau considerate lege.

Prin urmare, întrebarea „Este îngăduit?“ a fost pusă de farisei ca o problemă ce trebuie rezolvată într-o curte de justiție eclesială. Când o persoană apelează la această curte de justiție, începe judecata și în final se ajunge la o decizie și se pronunță „ai voie“ sau „nu ai voie.“ Curtea trebuie cel puțin să stabilească contextul mai larg în care divorțul era permis sau în care divorțul nu era „îngăduit.“ Isus în schimb a afirmat cu tărie, împotriva acestui obicei: „Ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă.“

Cu toate că această afirmație este înțeleasă adesea ca o poruncă dată celor căsătoriți, nici un cuplu care dorea să divorțeze n-a stat înaintea Domnului Isus când a rostit aceste cuvinte. Acesta este un aspect important, deoarece există o lege esențială în hermeneutică conform căreia trebuie să ținem seama cui îi este adresată o afirmație. De exemplu, promisiunea de a avea mulți urmași adresată lui Avram nu poate fi revendicată de orice cuplu care nu are copii. În același fel, apelul lui Isus adresat tânărului bogat de a „vinde tot ce are“ nu poate fi luat ca o

---

poruncă generală care se aplică oricărui creștin. În Matei 19, oamenii care stăteau înaintea Domnului Isus erau lideri care au presupus că divorțul era o problemă ce trebuia discutată într-o curte de justiție eclesială. Acestor oameni li s-a adresat Domnul Isus. Dacă aș parafraza cuvintele Domnului Isus, mesajul ar fi următorul: „Nu sunteți destul de competenți pentru a fi judecători în această problemă. Nu aveți nici un drept să afirmați despre vreo căsătorie dacă poate sau nu să fie desfăcută.“

În sprijinul acestei interpretări veți găsi susținere chiar în textul din Vechiul Testament care permite divorțul. Acolo Moise dă exemplul unui cuplu în care soțul divorțează de soție. Conform spuselor lui Moise, el trebuie să-i dea o carte de despărțire și să o alunge din casa lui (Deuteronom 24:1). Ceea ce este fascinant aici este că acțiunea de divorț este făcută de cuplu fără a apela la vreo curte de justiție cu toate că aceasta exista în acea vreme.

În timpul rătăcirii prin pustie, Moise a organizat oamenii în grupuri de câte zece, cincizeci, o sută și o mie. Liderii acestor grupuri erau cei care rezolvau conflictele în interiorul grupului și doar dacă o problemă era prea dificilă pentru a fi rezolvată la aceste nivele putea fi adusă chiar înaintea lui Moise (Exod 18). Mai târziu, bătrânii cetății erau cei care funcționau ca un corp judecătoresc. Ei erau responsabili de judecarea faptelor din cazurile care se prezentau înaintea lor și apoi urmau legea în aplicarea oricăror penalități ce erau cerute (Deuteronom 19:15-20). Deuteronom 18:18-20 arată că „judecătorii și persoanele oficiale“ conduceau și ele tribunalele. Cazurile prea dificile care nu puteau fi rezolvate la nivel local puteau fi aduse înaintea preoților care slujeau la templul Domnului (Deuteronom 19:17).

Astfel, pe vremea când a fost scrisă cartea Deuteronom, exista un sistem de curți judecătorești eclesiale care luau hotărâri cu privire la cazurile care le erau aduse înainte în acord cu legea divină. Cu toate acestea, când un cuplu lua vreo hotărâre cu privire la divorț, nu i se cerea să vină cu problema în fața acestor curți judecătorești. De fapt, sistemul de justiție era ignorat și problema era rezolvată de cuplul care avea problema. Dacă lua hotărârea de a divorța,

soțul pur și simplu îi înmâna soției o carte de despărțire, iar ea pleca. Apoi, amândoi erau liberi să se recăsătorească.

Porunca Domnului Isus „omul să nu despărță“ are o mare semnificație pentru dezbaterile moderne pe tema divorțului, cum este cea din această carte. Cuvintele Domnului Isus ne avertizează că pastorii și alți lideri creștini nu sunt cu nimic mai îndreptățiți să emită judecăți cu privire la dizolvarea unei căsătorii decât fariseii. Cuvintele Sale ne spun că teologii nu au nici un drept să afirme: „cei aflați în situația x au voie să divorțeze și să se recăsătorească, dar cei aflați în situația y nu au voie.“ Cuvintele Domnului Isus adresate fariseilor ne confruntă și pe noi, dacă ne simțim îndreptățiți, asemenea acelor oameni geloși de demult să emitem judecăți cu privire la o problemă care trebuie în ultimă instanță să fie o decizie personală –decizie la care creștinii vor apela doar ca la o ultimă resursă și apoi, în rugăciune și cu multă curăție de inimă, vor căuta să facă mai departe voia lui Dumnezeu cu privire la viețile lor.

Cuvintele Domnului Isus „omul să nu despărță“ pun responsabilitatea divorțului doar pe umerii soțului și ai soției. Ele fac ca fiecare cuplu să fie responsabil de răspunsul la întrebarea: „Oare avem inimile atât de împietrite încât Dumnezeu ne cheamă să abandonăm această relație?“

În practică, până să fie pusă o asemenea întrebare, multe căsătorii sunt destrămate – dacă nu legal, atunci cel puțin emoțional. Cel puțin unul, dacă nu ambii parteneri aleg să nu mai trăiască împreună, așa cum ne-a învățat Domnul Isus – cu compasiune pentru caracterul omenesc, cu sensibilitate atunci când partenerul e rănit și cu angajamentul de a ierta de câte ori e nevoie.

Când este considerată o căsătorie terminată? Când putem spune că rănila sunt prea adânci pentru a putea fi vindecate? Când este potrivit să facem pasul final și să intentăm divorțul? La aceste întrebări doar soțul și soția pot răspunde. La aceste întrebări nu există nici o curte de justiție eclesială în măsură să răspundă sau să ia vreo decizie.

„Împărăția cerurilor este a unora ca ei“ (19:14). Înainte de a ne ocupa de problema infidelității în căsătorie și a adulterului, ar trebui să facem un scurt rezumat al impactului acestui dialog cu privire la perspectiva fariseilor – mai exact, la faptul că ascultarea strictă de Lege este o cale de obținere a superiorității spirituale. Rezumatul este următorul:

Fariseii l-au pus Domnului Isus întrebarea referitoare la divorț, „Este îngăduit?“. Domnul Isus nu le-a răspuns la întrebare, ci s-a întors la creație pentru a le aminti planul divin cu privire la căsătorie. Când fariseii au întrebat de ce a permis Dumnezeu divorțul dacă acest lucru nu era în acord cu idealul Său, Isus le-a răspuns că divorțul era permis datorită împietririi inimilor lor. Mai exact, Dumnezeu, care știa că păcatul va distruge și va destrăma unele căsătorii într-un mod ce nu putea fi suportat, le-a permis în harul Său să divorțeze ca o cale de scăpare. Isus a mers chiar mai departe afirmând că nici o adunare eclesială nu este competentă să ia decizii cu privire la permisiunea divorțului.

În ce mod a afectat această afirmație abordarea religiei de către farisei? În primul rând, a demonstrat că Legea nu reprezintă standardul cel mai înalt al lui Dumnezeu. Regulile din Deuteronom cu privire la divorț arată că Legea este un standard coborât – dovadă a dorinței lui Dumnezeu de a-și revărsa harul peste oameni în loc să-i oblige pe cei pierduți să trăiască în mod necondiționat la înălțimea idealului Său. Astfel, din moment ce Legea este un standard coborât, cu greu ne va putea duce la superioritate spirituală. În al doilea rând, refuzul Domnului Isus de a le permite fariseilor să aducă divorțul în fața unei adunări eclesiale arată că Legea nu este competentă să vorbească în orice problemă din viață.

În felul acesta, prin atacuri scurte dar decisive, Domnul Isus le-a tăiat orice argument fariseilor. Zelul lor pentru Lege și credința lor că prin respectarea strictă a Legii vor ajunge la un nivel spiritual mai înalt sunt greșite. Dedicarea de a respecta Legea nu oferă nici o speranță celor ce doresc o creștere spirituală.

Atunci ce poate ajuta creșterea spirituală?

Aici Domnul Isus se întoarce la tema Sa precedentă cu privire la „acești micuți.“ Textul din Matei 19:13-15 spune că niște copii au fost aduși înaintea lui Isus. Ucenicii Lui i-au alungat, dar Cristos a spus: „Lăsați copilașii să vină la mine și nu-i opriți, căci Împărăția cerurilor este a celor ca ei.“

Ce este deosebit cu privire la acești micuți? Termenul grecesc întâlnit aici (paidia) este folosit de obicei cu referire la copiii până la șapte ani. Chiar și cei mai riguroși farisei considerau că un băiat este pregătit să respecte legea doar după vârsta de doisprezece sau chiar treisprezece ani. Dar „acești micuți“ de șapte ani sau mai puțin aveau o relație mult mai directă și mai personală cu Domnul Isus.

Când Domnul Isus a spus că Împărăția cerurilor este a unor paidia, El a concentrat prin aceste cuvinte impactul pe care l-a avut dialogul purtat cu fariseii. Împărăția lui Dumnezeu este formată din oameni care au o relație directă, intimă și afectuoasă cu Domnul Isus și nu una mediată prin Lege. Ce are Legea de-a face cu măreția? Nimic. Ce are de-a face o abordare legalistă asupra vieții cu relația noastră cu Dumnezeu? Din nou, nimic. Fariseii și-au pus întreaga lor speranță și viață pe un teren nesigur. Împărăția lui Dumnezeu este compusă din copii a căror singură dorință este să-L iubească pe Domnul Isus și să aibă o relație directă cu El.

Dacă ar fi să tragem niște concluzii în acest moment, acestea ar fi următoarele: (1) Dumnezeu permite divorțul și recăsătorirea; (2) motivul îngăduirii divorțului este împietrirea inimii oamenilor care distruge o căsătorie în asemenea măsură încât caracterul ei de legământ nu mai există; (3) decizia de a divorța nu este o problemă a adunărilor eclesiale, ci trebuie luată de înseși persoanele implicate în căsnicie.

Haideți să ne oprim în acest moment și să vedem dacă concluziile se potrivesc cu criteriile de interpretare pe care le-am menționat mai devreme. În primul rând, se potrivește interpretarea cu contextul din care face parte pasajul? Da, ține cont de rolul discuției despre divorț în contextul discuției mai largi despre ce înseamnă să fi mare în Împărăția lui Dumnezeu.

În al doilea rând, se potrivește interpretarea cu modelele întâlnite în restul Scripturii? Da, scoate în evidență relația dintre idealul creației, atât cu căderea în păcat, cât și cu introducerea Legii. Se află de asemenea în armonie deplină cu învățăturile despre divorț din Vechiul Testament, nu doar cu faptul că divorțul este permis, dar și cu abordarea personală și nu legală a divorțului.

În al treilea rând, se potrivește interpretarea cu contextul cel mai larg, referitor la ce cunoaștem noi despre Dumnezeu ca și Dumnezeu al milei? Da, din nou Dumnezeu este revelat ca un Dumnezeu al compasiunii, care ne cunoaște fragilitatea și care-și aduce aminte că nu suntem nimic mai mult decât țărână. (Psalmul 103:3-14).

Nu pot să nu-mi exprim cu această ocazie durerea pe care o simt când văd pastori și alți lideri creștini care se întorc la legalism atunci când au de-a face cu problema divorțului și recăsătoririi. Ne grăbim să ne alcătuim lista noastră de reguli și să ne expunem părerea cu privire la divorț, dacă acesta este permis sau nu. Și în tot acest timp, pierdem din vedere faptul că Domnul Isus ne-a negat dreptul de a emite judecăți în această problemă.

Pierdem din vedere învățătura conform căreia divorțul și recăsătorirea nu sunt o problemă care se rezolvă prin legi și reguli. Nu vedem în Matei 19 prezența harului lui Dumnezeu și suntem orbi la afirmațiile Domnului Isus conform cărora Dumnezeu înțelege atunci când împietrirea inimilor îi determină până și pe cei mai „neprihăniți” oameni ai lui Dumnezeu să divorțeze. Ce tragedie să ne aflăm fără să vrem în tabăra fariseilor și împotriva Domnului! Ce parodie să punem asupra credincioșilor o povară pe care până și Vechiul Testament o ridică!

„Oricine își lasă nevasta afară de pricină de curvie și ia pe alta de nevastă, preacurvește.” Această afirmație a Domnului Isus, adăugată la explicația pe care o dă împietririi inimilor, pare la început să pună sub semnul întrebării întreaga noastră perspectivă asupra conversației Domnului Isus cu fariseii. Este de asemenea un text folosit de unii pentru a rezolva problema

divorțului și recăsătoririi presupunând că Isus introduce aici o situație de excepție.

Divorțul nu este permis, spunem noi, decât dacă e vorba de adulter. În acel caz divorțul este permis, iar recăsătorirea este o opțiune doar pentru partenerul nevinovat. Dar există trei probleme cu această interpretare.

În primul rând, nu se potrivește cu contextul discuției Domnului Isus cu fariseii. A lua această afirmație ca pe o excepție ar însemna că Isus adoptă tocmai poziția legalistă a fariseilor și își promulgă propria Sa interpretare mai înaltă a legii. Cu toate acestea, cursivitatea argumentului arată clar că Domnul Isus consideră că Legea nu este un mijloc adecvat de a ne apropia de Dumnezeu.

În al doilea rând, această interpretare privește adulterul ca pe o excepție care face ca divorțul și recăsătorirea să fie îngăduite pentru partenerul nevinovat. Cu toate acestea, Domnul Isus nu identifică aici adulterul cu o excepție. El a vorbit despre ceea ce NIV numește „infidelitate maritală”, care reprezintă traducerea verbului grec porneia. Porneia nu înseamnă adulter; termenul grecesc pentru adulter este moicheia. Mai mult, considerarea adulterului ca pe o excepție nu se potrivește cu mărturia pe care o aduce restul Scripturii. Pe de o parte, pedeapsa pe care o dă Legea pentru adulter este moartea prin aruncarea cu pietre, și nu divorțul (Levitic 20:10). Pe de altă parte, modul de a trata o soție greu de stăpânit, așa cum este ilustrat în Scriptură în cazul poporului Israel care săvârșea adulter sau în cazul soției lui Osea, Gomer, care trăia în adulter, este să cauți să ajungi la împăcare și la reînnoirea relației (vezi Osea 1:11). Se poate ca adulterul să constituie baza pentru iertare, dar în nici un caz pentru divorț!

În ultimul rând, abordarea divorțului și recăsătoririi prin prisma situației de excepție nu se adresează naturii „infidelității maritale” de care vorbește Cristos. Traducerea NIV nu este foarte bună aici, dar ilustrează confuzia teologilor cu privire la sensul exact al termenului porneia. Indiferent care este acesta, porneia nu înseamnă moicheia. Dacă în mod obișnuit, apelul la situația de excepție susține că divorțul este valid dacă unul dintre parteneri comite

adulter, în mod clar acesta nu este mesajul Domnului Isus. Următorul tabel clarifică lucrurile.¹

	Adulter	Prostituție
VT	<i>nā'ap</i>	<i>Zānâh</i>
NT	<i>moicheia</i>	<i>Porneia</i>
Deosebiri	<p>Se referă de obicei la relația unui bărbat cu o persoană căsătorită, alta decât soția sa</p> <p>Nu se referă la prostituție ca profesie</p> <p>Se aplica pedeapsa cu moarte</p>	<p>Se referă de obicei la femeii care au relații sexuale în afara căsătoriei</p> <p>Deseori erau prostituate de profesie</p> <p>Nu se aplica pedeapsa cu moarte</p>
Asemănări	<p>Ambele sunt interzise de Dumnezeu</p> <p>Ambele sunt folosite la figurativ pentru a reprezenta infidelitatea spirituală și morală la oamenii lui Dumnezeu</p> <p>Ambele merită și vor primi pedeapsa divină</p>	

Întrebările pe care trebuie să ni le punem sunt următoarele: Ce a vrut Domnul Isus să spună prin faptul că recăsătorirea după divorț din orice motive în afară de porneia înseamnă adulter? Și ce nu a vrut să spună?

Pentru a studia aceste întrebări în mod corect, trebuie să vedem care este înțelesul termenului porneia. De asemenea, trebuie să căutăm indicii în texte paralele, în special în Matei 5:31-32 unde se folosește același limbaj și se evidențiază aceeași excepție – și ce e mai important, este vorba de aceeași problemă, aceea a Legii.

Ce înseamnă porneia? Un articol din The New International Dictionary of New Testament Theology² cuprinde diferite înțelesuri posibile ale acestui termen.

3. În limba rabinică târzie, termenul zānâh (porneia) nu se referă doar la prostituție sau orice alt fel de relații sexuale în afara căsătoriei, ci și la toate căsătoriile între rude interzise de legea rabinică. Incestul sau orice alt fel de relații sexuale nenaturale erau privite ca și curvie (porneia). Cei care se dedau la curvie arată că au rupt relația cu Dumnezeu. Astfel putem numi porneia chiar un păcat care se pedepsește cu moartea (33:13,18). Pentru a evita curvia, se recomanda căsătoria timpurie.

1. În vremea Domnului Isus exista prostituție în Israel. Dacă, în conformitate cu legea iudaică, prostituatele și vameșii nu erau considerați oameni ai lui Dumnezeu și prin urmare nu puteau fi salvați, Isus le proclamă iertarea lui Dumnezeu pe baza credinței lor și prin urmare posibilitatea salvării lor (Matei 21:3, Evrei 11:31; Iacov 2:25). Credința lor este dată ca exemplu pentru preoții încrezători în sine și pentru bătrâni. Acest lucru nu îmblânzește cu nimic respingerea prostituției de către Domnul Isus (Marcu 7:21). Dar semnifică faptul că, împreună cu alte păcate, nu mai este exclusă de la iertare. Nu este foarte clar dacă porneia în situația de excepție (Matei 5.32;19:9) trebuie înțeleasă ca o relație sexuală în afara căsătoriei în sensul de moicheia sau ca și prostituție... Unii exegeți susțin că singurul motiv de divorț îl poate constitui faptul că în timpul căsătoriei, s-a făcut cunoscută activitatea anterioară a femeii ca prostituată. Cu toate acestea, majoritatea exegeților presupun că termenul porneia trebuie înțeles ca având un înțeles sinonim cu moicheia, care are sensul de adulter. Încă se discută dacă în Matei, în contrast cu Marcu 3:4, 10:2-12 și Luca 16:18 avem de-a face cu un alt sens îmblânzit, secundar al adulterului și dacă versiunea lui Matei este într-adevăr cea a Domnului Isus.

De fapt, încercările de a defini porneia nu par să ne ajute în clarificarea înțelesului pe care a vrut să-l dea Domnul Isus. Vorbește El oare de vreun păcat sexual anterior al partenerului divorțat care de fapt anulează căsătoria, eliminând orice stigmatizare care urmează divorțului? Sau este doar o ilustrație a împietririi inimilor într-o relație de căsătorie? Sau oare vorbește Domnul Isus de o categorie distinctă de divorțuri și recăsătoriri? Apelul nostru la termenii grecești din secolul I și la obiceiurile evreiești nu ne dă nici un răspuns clar.

Care este învățătura Domnului Isus din Matei 5:31-32? Dacă aruncăm o privire asupra acestui pasaj paralel cu textul din Matei 19:9, acest lucru ne va ajuta foarte mult. Ne va ajuta pentru simplul motiv că aici avem un alt context al afirmației Domnului Isus, un context care ne lămurește cu privire la ceea ce a vrut să spună Isus. Versetele care au relevanță în cazul nostru sunt următoarele:

„S-a zis iarăș: „Oricine își va lăsa nevasta, să-i dea o carte de despărțire.“ Dar eu vă spun că ori și cine își lasă nevasta afară numai de pricină de curvie, îi dă prilej să preacurvească; și cine ia pe nevasta lăsată de bărbat, preacurvește.“

În ce mod ne ajută contextul acestor versete să înțelegem mai bine învățătura pe care ne-o aduc, precum și învățătura paralelă a Domnului Isus din Matei 19?

Contextul relevant începe cu versetul 5:17 și continuă până la versetul 48. În Matei 5:17, Domnul Isus ne atrage atenția să nu confundăm mesajul Său cu un atac asupra legii. „N-am venit,“ spune Domnul Isus „să stric legea sau profeții, ci să le împlinesc.“ Modul în care Isus va împlini Legea a fost înțeles în mod greșit de creștini. Totuși, ascultătorii săi de atunci știau foarte bine că orice rabin evreu avea ambiția de a „împlini“ Legea – este vorba de o folosire tehnică a termenului „a împlini“ prin care rabinii înțelegeau „să exprime adevăratul înțeles și scop al Legii.“ Dar apoi vine Domnul Isus care este pe cale să descopere adevăratul sens și scop al Legii.

După ce a spus aceste lucruri, Isus i-a avertizat pe cei care-L ascultau că explicația pe

care a dat-o El Legii va descoperi o neprihănire cerută pentru a intra în Împărăția cerurilor care „întrece neprihănirea cărturarilor și fariseilor“ (5:20).

În continuare urmează o serie de șase învățături. Despre ucidere (5:21-26), despre adulter (5:27-30), despre divorț (5:31-32), despre jurăminte (5:33-37), despre suferirea răului (5:38-42) și despre iubirea vrășmașului (5:43-48). Fiecare învățătură urmează același model. Isus începe: „Ați auzit că s-a zis.“ Apoi urmează un citat din Lege. După aceasta, El spune: „Dar Eu vă spun.“

Aceste șase învățături mai au o caracteristică comună. Isus ne atrage atenția de la un comportament descris în Lege la o atitudine a inimii. Vom prezenta primele două cazuri pentru a ilustra acest lucru. Isus spune: „Ați auzit că s-a zis celor din vechime: „Să nu ucizi, oricine va ucide va cădea sub pedeapsa judecății.“ Dar Eu vă spun că ori și cine se mânie pe fratele său va cădea sub pedeapsa judecății“ (5:21-22). Dumnezeu nu se preocupă doar de actul criminal, ci și de mânia care motivează actul.

Din nou, „Ați auzit că s-a zis celor din vechime: „Să nu preacurvești.“ Dar Eu vă spun că oricine se uită la o femeie ca s-o poftască, a și preacurvit cu ea în inima lui“ (5:27). Dumnezeu nu este preocupat doar de actul adulterului, ci și de pofta care duce la acel act!

Începem să vedem acum ce face Domnul Isus. El ne învață că Legea, care poate pedepsi doar comportamentele, nu a fost niciodată o modalitate potrivită de a scoate la iveală neprihănirea. Legea nu a făcut decât să îndrepte poporul Israel înspre neprihănire.

Fariseii care erau atât de zeloși să respecte Legea au obținut în cel mai bun caz o neprihănire prin fapte care este inferioară și nu le permite să intre în Împărăția lui Dumnezeu. Dumnezeu cere o inimă neprihănită. Neprihănirea pe care o cere Dumnezeu nu se va conforma pur și simplu cerințelor Legii de a nu ucide și de a nu preacurvi, ci va feri persoana și de mânia, și de pofta care motivează acele păcate. În acest context vorbește Domnul Isus în continuare despre divorț. Ce ne spune acest

---

context despre sensul pe care-l dă domnul Isus textului?

În primul rând, El vrea să spună că Legea, care spune „dă-i o carte de despărțire“ nu exprimă standardul cel mai înalt al lui Dumnezeu sau idealul Său. Fariseii credeau că este o dovadă de neprihănire dacă divorțezi de soție respectând toate normele legale. În schimb, Isus face clar faptul că, deși este permis să divorțezi, nu este o dovadă de neprihănire. Divorțul nu reprezintă voia lui Dumnezeu pentru noi și ne arată slăbiciunea umană. Dacă privim prin prisma standardului suprem al lui Dumnezeu, divorțul este un păcat. Iar recăsătorirea, deși este permisă, implică un act care, comparat cu idealul lui Dumnezeu este considerat ca și adulter.

Dacă ne întoarcem acum la Matei 19, putem înțelege mai bine ce a spus Domnul Isus și de ce a făcut această afirmație în fața fariseilor. Acești oameni zeloși erau atât de preocupați de legalismul lor, încât au tratat divorțul în mod trivial! Atitudinea lor sugerează o gândire de felul: „Dacă legea spune că pot divorța, atunci nu e nimic greșit în asta.“ Domnul Isus nu este de acord cu această atitudine. Divorțul și recăsătorirea nu sunt triviale. Cu toate că sunt îngăduite, ele sunt greșite.

Explicația Domnului Isus cu privire la faptul că Dumnezeu a permis divorțul din cauza împietririi inimilor nu trebuie înțeleasă ca sugerând că divorțul nu este greșit. Divorțul nu trebuie tratat cu ușurință – ca un act care nu are o semnificație prea serioasă. Isus le spune foarte clar celor ce acceptă cu plăcere divorțul că „oricine își lasă nevasta, afară numai de pricină de curvie și ia pe alta de nevastă, preacurvește.“

Standardele lui Dumnezeu sunt mult mai înalte decât cele exprimate prin Lege care pot corecta doar comportamentul. Dumnezeu vrea să înțelegem că orice coborâre a standardului de glorie a lui Dumnezeu reprezintă un păcat. Da, există aici o excepție misterioasă care îndepărtează orice pată în cazul anumitor divorțuri și recăsătoriri. Dar, din moment ce nu putem fi siguri cu privire la sensul exact al termenului porneia, cel mai bine este să afirmăm că orice divorț implică săvârșirea unui păcat. Iar

orice recăsătorire implică săvârșirea unui act de preacurvie.

Este mult mai bine să ne plecăm umili înaintea lui Dumnezeu – și dacă chiar apare divorțul, să ne mărturisim eșecul – decât să susținem ca și fariseii că divorțul „nostru“ este fără păcat, deoarece o curte de justiție omenească are niște reguli potrivi cărora ceea ce am făcut noi este legitim.

Am afirmat atunci când am început să ne uităm la textul din Matei 5:31-32 că trebuie să descoperim ce înseamnă de fapt afirmația Domnului Isus despre recăsătorire ca implicând un act de preacurvie. Am sugerat de asemenea că trebuie să descoperim și ce nu înseamnă. Ceea ce consider eu că înseamnă este că suntem chemați să conștientizăm eșecul unei căsătorii ca și păcat. Nu trebuie să ne justificăm sau să pretindem că nu s-a întâmplat nimic grav. Nu trebuie să presupunem că divorțul și recăsătorirea pot fi tratate în mod trivial, pentru că nu sunt triviale.

Dar poate este și mai important să specificăm ceea ce nu semnifică textele din Matei 5:31-32 și Matei 19:9. Dați-mi voie să prezint câteva lucruri și să le explic pe fiecare în parte.

	Matei 5	Matei 19	Marcu 10
Situația	Cristos împlinește legea ca răspuns la acuzația că strică legea	Fariseii întreabă despre legalitatea divorțului din orice motive	Fariseii întreabă despre legalitatea divorțului
Argumentul Domnului Isus	Legea nu exprimă adecvat idealul lui Dumnezeu pentru oameni	Legea este un standard mai coborât, nu unul mai ridicat	Legea este un standard mai coborât, nu unul mai ridicat
Idealul	Nu este prezentat	Intenția de a-i uni pe cei doi într-un singur trup	Intenția de a-i uni pe cei doi într-un singur trup
Judecarea divorțului	Greșit	Greșit, dar permis din cauza împietririi inimilor	Greșit, dar permis din cauza împietririi inimilor
Rezultatul așteptat al divorțului	Recăsătorirea	Recăsătorirea	Recăsătorirea
Implicarea adulterului	Pentru ambii parteneri în caz de recăsătorire	Pentru partenerul care divorțează	Pentru partenerul care divorțează
Excepții	Divorț datorită porneia ( )	Divorț datorită porneia ( )	Nu se menționează

Textele din Matei 19:9 și 5:31-32 nu se referă la faptul că Domnul Isus a interzis divorțul și recăsătorirea. Aduceți-vă aminte că în Matei 5, învățătura Domnului Isus pe tema divorțului urmează imediat după învățătura Sa despre ucidere și adulter, și respectă același model. În acest model, Isus Cristos vorbește despre o lege care are de-a face cu o acțiune, apoi trece dincolo de acțiune la motivația ei. În cazul uciderii, Domnul Isus condamnă mânia care o determină. În cazul adulterului, Domnul Isus condamnă pofta din care izvorăște. Dacă Legea se ocupă de fapte păcătoase, nici o legislație nu se poate ocupa de motivațiile ascunse și de dorințele unei persoane.

Prin această învățătură, Domnul Isus nu făcea apel la noi legi care să administreze pedeapsa cu moartea pentru cei care strigă mâniași la fratele lor. Isus Cristos nu a sugerat aplicarea nici unei legi valabile în cazul adulterului asupra unei persoane a cărei ochi ar privi o femeie frumoasă ca s-o poftască. Este evident că învățătura Domnului Isus nu a fost o chemare la o nouă legislație socială.

A fost o cerere ca fiecare ascultător să înțeleagă faptul că a încălcat spiritul legii, dacă nu chiar litera legii! Dacă ar fi să înțelegem corect adevăratele implicații ale Legii mozaice, atunci nimeni nu poate susține că este neprihănit.

Cine ar fi atât de lipsit de judecată încât să pedepsească mânia făcând apel la legi care se aplică în caz de ucidere sau să pedepsească privirea unei femei cu gândul de a o pofti făcând apel la legi ce se aplică în cazul adulterului? Nici Cristos nu încearcă să introducă noi legi împotriva divorțului și recăsătoririi. Ar fi cel puțin inconsecvent să facă acest lucru când cele două texte paralele nu susțin acest lucru!

Dați-mi voie să spun lucrurilor pe nume. Oricine ia acest afirmații din context și susține că acestea sunt regulile pe care le aplică Domnul Isus căsătoriei și divorțului distorsionează și distruge Cuvântul lui Dumnezeu.

Textele din Matei 19:9 și 5:31-32 nu se referă la faptul că a te recăsători înseamnă a trăi într-o stare de adulter. Problema recăsătoririi este înțeleasă greșit, făcându-se unele confuzii

---

cu privire la natura „adulterului“ implicat. Unii susțin că a te recăsători înseamnă a intra într-o relație adulteră. Potrivit acestei interpretări, a trăi cu cel de-al doilea soț sau cu a doua soție înseamnă a trăi într-o stare de păcat. În Vechiul testament, adulterul nu a fost doar condamnat, dar era pedepsit prin aruncarea cu pietre în cei doi care au comis adulterul. Totuși, potrivit legii Vechiului Testament, recăsătorirea era considerată o instituție socială legală. Dacă ar fi fost vorba de o stare de păcat, cu siguranță că Dumnezeu ar fi tratat păcatul într-un mod mai sever. Cel puțin ar fi poruncit despărțirea cuplurilor care au intrat în cea de-a doua căsătorie.

Totuși, nu avem nici un indiciu cu privire la o asemenea învățătură în Vechiul Testament. Nu avem nici un indiciu, nici în Noul Testament. Domnul Isus este foarte clar cu privire la idealul Său, ca de altfel și cu privire la păcat. Și cu toate acestea, Dumnezeu nu recomandă niciunde despărțirea celor care s-au recăsătorit. Chiar și atunci când cea de-a doua căsătorie implică adulterul, trebuie să tragem concluzia că adulterul nu se răsfrânge asupra căsătoriei ca întreg, ci doar asupra actului prin care s-a inițiat cea de-a doua căsătorie. Consumarea fizică a noii relații de unire poate constitui în realitate un adulter din punct de vedere tehnic. În acest caz, trebuie recunoscut ca și păcat și tratat ca și un păcat. Trebuie mărturisit înaintea Domnului cu așteptarea ca Domnul să-și țină promisiunea și să ierte. Dar în același timp, este inițiată o nouă relație de unire. S-a început o nouă relație de căsătorie, validă, iar în cadrul acesteia, relațiile sexuale capătă din nou acel caracter sfânt și neîntinat pe care îl au în orice căsătorie validă.

Textele din Matei 19:9 și 5:31-32 nu se referă la faptul că divorțul și recăsătorirea nu pot fi iertate. Domnul Isus i-a confruntat pe cei care au auzit predica de pe munte cu dovezi potrivit cărora fiecare a păcătuit și nu este vrednic să intre în împărăția lui Dumnezeu, fie deoarece a greșit în mod activ încălcând litera Legii, fie prin eșecul de a atinge standardele înalte ale lui Dumnezeu, încălcând spiritul Legii. Domnul Isus i-a confruntat, nu pentru a-i face să dispare, ci pentru a-și mărturisi păcatele și pentru a găsi iertare.

Învățătura Domnului Isus despre divorț și recăsătorire ar trebui să aibă același impact. Dacă apar în viața unei persoane divorțul și recăsătorirea, aceasta trebuie să fie conștientă de eșecul său. Dar apoi ar trebui să sărbătorească mărțișia iertării lui Dumnezeu. Ar trebui să lase proclamația de dragoste a lui Dumnezeu pentru oameni să șteargă vina și să-l (s-o) elibereze pentru a putea avea un nou început.

Cât de măreț și cât de bun este Dumnezeu! El își aduce aminte de slăbiciunea noastră, de faptul că nu suntem decât țărână. Și are compasiune pentru noi.

Se pare că cea mai mare parte din biserică a hotărât în mod deliberat să ascundă cunoașterea compasiunii și iertării lui Cristos de cei care divorțează și se recăsătoresc. Este ca și cum biserica ar fi hotărâtă să pedepsească divorțul ca pe un păcat „de neiertat.“

Prea mulți pastori și învățători insistă asupra faptului să nu există iertare pentru cei divorțați, și nici șansa unui nou început. În multe comunități creștine, dacă ai o căsnicie care eșuează, ești condamnat pentru totdeauna la o viață de singurătate – bineînțeles dacă nu cumva, printr-o manevră legalistă sau vreo întorsătură, ești declarat partenerul „nevinovat.“

În multe comunități creștine se adoptă o politică de pedepsire – nici o persoană divorțată nu poate conduce studiul biblic sau nu poate cânta în cor. Nici o persoană divorțată nu poate fi aleasă în comitet. Și, cea mai groaznică dintre toate, nici o persoană divorțată nu se poate recăsători în biserică.

O persoană divorțată sau recăsătorită poate participa la serviciile divine și poate pune bani la colectă. Poate asculta predica și-și poate trimite copii la școala duminicală. Dar nici o persoană divorțată sau recăsătorită nu poate participa în întregime la viața bisericii, deoarece a păcătuit.

Ce ciudat! Mai degrabă am invita un convertit de la crimă să își depună mărturia la amvon. Cu toate acestea, nu am permite unei persoane divorțate sau recăsătorite să cânte în cor.

Cea ce este mai trist, totuși, este faptul că o asemenea negare instituțională a iertării divine îi împiedică pe mulți frați și pe multe surori în durere să experimenteze minunatul har și iertarea lui Dumnezeu. Atitudinea noastră acuzatoare comunică o condamnare care nu este a lui Cristos, pentru că el înțelege slăbiciunea noastră; el ne iartă chiar și păcatul divorțului.

Mă doare profund să spun acest lucru, și o spun cu umilință și fiind pe deplin convins de propriile mele greșeli și slăbiciuni. Dragii mei frați și surori, care ați stabilit reguli cu privire la cine poate și cine nu poate divorța și să se recăsătorească, voi care le refuzați celor care divorțează și se recăsătoresc să slujească în biserică, încalcând propriile voastre principii, voi care refuzați să-i căsătoriți în bisericile voastre pe cei care doresc să înceapă o nouă viață dedicându-se unul altuia înaintea lui Dumnezeu – voi păcătuți nedreptățindu-i pe „acești micuți“ și încalcând spiritul Evangheliei. Fac un apel la voi să veniți din nou la Cuvântul lui Dumnezeu. Uitați-vă la fiecare argument pe care vă bazați și, cu o minte deschisă, rugați Duhul Sfânt să vă călăuzească.

Când am fost student la seminar, am studiat problema divorțului și recăsătoririi. Așteptam să devin pastor și vedeam problema divorțului ca pe una despre care trebuia să am convingeri foarte bine înrădăcinate de la început. Apoi, când am studiat problema, am ajuns la cu totul alte concluzii decât în ziua de astăzi. De fapt, nu voiam să reiau studiul divorțului și recăsătoririi. Doar cererile insistente ale unui prieten drag, în al cărui grup de studiu biblic de atunci erau o serie de femei tinere ce treceau prin divorț m-au determinat să mă întorc fără prea multă convingere la Scriptură. Când am făcut acest lucru, am studiat cu atenție fiecare pasaj biblic relevant. Și am fost uimit de ceea ce am descoperit. Ezitând, dar fiind determinat de ceea ce credeam că mă îndeamnă Scripturile, m-am schimbat dintr-o persoană care adoptase o poziție dură cu privire la divorț și recăsătorire într-una care are acum o poziție mai liberală.

Mare parte din gândirea mea a fost modelată de Matei 19. Dar pentru a avea validitate, orice perspectivă trebuie să fie în armonie cu întreaga Scriptură. În ce mod se armonizează perspectiva

mea cu privire la învățăturile Domnului Isus cu învățătura apostolului Pavel din 1 Corinteni 7?

Citind acest capitol despre locuitorii din Corint care erau la fel de confuzi cu privire la căsătorie cum suntem și astăzi. Pentru a înțelege la ce se referă apostolul Pavel, trebuie să reconstituim cât mai adecvat situația prezentată acolo.

Trei probleme ies imediat la suprafață. În primul rând, este căsătoria rea în sine? În al doilea rând, ar trebui să divorțăm de partenerii necredincioși? Și în al treilea rând, ce principii guvernează situația unui creștin a cărui soție (păgână) l-a părăsit?

Răspunsul la prima întrebare se află în 1 Corinteni 7:1-9. Apostolul Pavel este de părere că starea de celibat este mai bună. Dar tot el notează că celibatul este o problemă de dar. Dumnezeu a instituit căsătoria pentru a împlini nevoile sexuale ale ființei umane, dar și pentru procreație și companie. Prin urmare, cei cu nevoi sexuale puternice este mai bine să se căsătorească (7:1-2, 7-10), iar cuplurile căsătorite nu ar trebui să opteze pentru căsătorii mai „spirituale“, fără relații sexuale (7:3-5).

Răspunsul la cea de-a doua întrebare, și anume dacă creștinii ar trebui să divorțeze de soțiile lor păgâne face trimitere directă la învățătura Domnului Isus (7:10-11). Însuși Domnul Isus ne poruncește „să nu ne despărțim“ de partenerii noștri. Astfel încât, dacă o soție creștină are un soț necreștin, acesta nu este un motiv de divorț. Unei soții din Corint care era despărțită de soțul ei i s-a spus „să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul ei“ (7:8-9). În același mod, „bărbatul să nu-și lase nevasta“ (7:10).

Cea de-a treia întrebare se referă la creștinii ale căror soții păgâne au inițiat divorțul sau i-au abandonat (7:12-16). Acești oameni îndurerați trebuie să fi suferit: cum mai puteau ei acum asculta de porunca lui Dumnezeu de a menține o căsătorie cu o parteneră ce nu dorea același lucru? Erau ei condamnați la o viață de celibat de aici înainte sau la o așteptare nesfârșită în speranța că cea care i-a abandonat se va converti și va reveni? Răspunsul apostolului Pavel trebuie

---

să fi venit ca o mare eliberare: „Dacă cel necredincios vrea să se despartă, să se despartă; în împrejurarea aceasta, fratele sau sora nu sunt legați“ (7:15). Partenerul părăsit este eliberat de legăturile relației de căsătorie.

Putem desprinde o serie de principii importante cu privire la divorț și recăsătorire din discuția apostolului Pavel pe baza problemelor care preocupau biserica din Corint. În primul rând, idealul lui Dumnezeu pentru poporul Său este indiscutabil să fie căsătoriți o singură dată, printr-o relație permanentă (7:10). Nu există nici o îndoială cu privire la acest lucru. Căsătoria a fost creată cu intenția de a fi o relație permanentă de angajament, în care cuplurile își împărtășesc întreaga viață, mai ales cea spirituală, nu doar trupurile.

În al doilea rând, și în Corint, ca și astăzi, idealul poate fi imposibil de atins pentru multe cupluri. Apostolul Pavel se ocupă în mod special de cazul unei căsătorii mixte, în care (presupunem că) unul dintre parteneri s-a convertit după căsătorie în timp ce soția (soțul) nu s-a convertit. Ceea ce este important aici este că, pentru a trata această situație, apostolul Pavel dă dovadă de un har care este adeseori absent din atitudinile moderne cu privire la divorț. El afirmă că partenerul părăsit „nu este legat“ prin legământul de căsătorie, aceasta implicând faptul că acum este necăsătorit și prin urmare liber să se recăsătorească. Eșecul din trecut de a atinge idealul nu descalifică persoana divorțată de la o nouă încercare!

Chiar și privindu-l în acest fel, textul este controversat. Pentru a ne lămuri, trebuie să ne uităm la înțelesul unor termeni grecești. De asemenea, trebuie să ne uităm cu atenție la porunca simplă și aparent nelăsând loc nici unei excepții: „nevasta să nu se despartă de bărbat.“

Termenii din limba greacă

Agamois. Acest cuvânt compus este alcătuit din cuvântul grecesc pentru a te „căsători“ și prefixul negativ a. În versetul 8, apostolul Pavel le spune celor necăsătoriți părerea sa, potrivit căreia este mai bine să rămână cu acest statut, dar „dacă nu se pot înfrâna, este mai bine să se căsătorească.“ Din punct de vedere etimologic,

nu putem fi siguri dacă termenul „neînșurat“ se referă și la cei divorțați sau doar la văduve și la cei care nu au fost niciodată căsătoriți. Cu toate acestea, în acest pasaj din capitolul 7 cu versetul 11, Pavel folosește acest termen în limba greacă făcând referire la o femeie care este despărțită de bărbatul ei! Se pare că, în conformitate cu gândirea apostolului Pavel, și persoanele divorțate sunt incluse în aceeași categorie cu văduvele, și cei care nu au fost niciodată căsătoriți, sfătuindu-i să se căsătorească dacă acesta este darul lor de la Dumnezeu (vezi versetul 7).

Choristhenai, apchienai. Acești termeni se referă la „a se despărți, a fi despărțit“, respectiv „a lăsa, a anula.“ În vremea Noului Testament, ambii termeni erau folosiți cu referire la divorț, primul referindu-se specific la ruperea contractului de căsătorie iar cel de-al doilea era de asemenea folosit într-un sens legal. Este important să înțelegem aici că, atunci când apostolul Pavel vorbește despre „despărțirea“ cuiva de partenerul său, nu folosește acest termen în sensul său modern al unei separări legale care se referă la altceva decât la divorț. Prin folosirea ambilor termeni, apostolul Pavel vrea să-i facă pe cititorii săi să înțeleagă că este vorba despre un divorț.

Deoulotai. În capitolul 7 cu versetul 15, apostolul Pavel le spune creștinilor ale căror soții necredincioase i-au părăsit că „nu sunt legați.“ În forma sa particulară, verbul ar putea fi interpretat ca însemnând „nu se află într-o stare continuă de legătură.“ Cu toate că folosirea acestui termen aici a fost mult disputată, reiese foarte clar din context că apostolul Pavel se referă la faptul că legătura de căsătorie nu mai continuă. Credinciosul care a fost părăsit se poate considera necăsătorit și prin urmare este liber să se recăsătorească.

Dacă înțelesul lexical al cuvintelor cheie pe care le folosește apostolul Pavel în 1 Corinteni 7 nu este clar în sine, modul în care sunt folosite cuvintele în argumentarea apostolului Pavel face să se înțeleagă clar că cei necăsătoriți sunt liberi să se căsătorească și cel puțin unii între cei divorțați sunt incluși în această categorie!

Afirmația ce nu conține nici o excepție. Cea mai serioasă obiecție adusă unei atitudini mai liberale cu privire la căsătorie se referă la folosirea de către apostolul Pavel a unui limbaj ce aparent nu lasă loc nici unei excepții în 1 Corinteni 7: „Celor căsătoriți, le poruncesc nu eu, ci Domnul ca nevasta să nu se despartă de bărbat“ (7:10). Această afirmație simplă pare să elimine chiar și posibilitatea divorțului pentru creștini, recăsătorirea ne mai intrând în discuție. Dacă nu poți divorța, este evident că nu te poți recăsători!

Singura problemă este că, în ciuda formulării ce nu lasă loc nici unei excepții, însuși apostolul Pavel discută imediat mai departe, nu despre idealul pe care tocmai l-a exprimat, ci despre realitatea divorțului din Corint. Așa că spune în următorul verset: „(Dacă este despărțită, să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul ei)“ (7:11). Din nou avem o afirmație exprimată într-o formă ce nu lasă loc nici unei excepții. Dar din nou, aproape imediat, îl vedem pe însuși apostolul Pavel discutând despre excepție! Ce se întâmplă cu creștinul care a fost abandonat de soția (soțul) sa (său) necredincioasă (necredincios)? Și el (ea) trebuie să „rămână neînsurat (nemăritată) sau să se împace“? Apostolul Pavel ne spune că nu. În această situație, creștinul nu este „legat“: „căci ce știi tu, nevastă, dacă îți vei mântui bărbatul? Sau ce știi tu, bărbate, dacă îți vei mântui nevasta?“ (7:16). Argumentația apostolului Pavel pare să fie că, deși convertirea partenerului care s-a despărțit e posibilă, nu există nici o bază potrivit căreia să așteptăm acest lucru. Și nu ar fi corect să cerem partenerului părăsit să aștepte ca soția sa (sau soțul său) să se convertească și să se reîntoarcă. Prin urmare, apostolul Pavel trage concluzia că partenerul creștin părăsit este acum necăsătorit și, dacă este necăsătorit, trebuie să presupunem că este liber să se recăsătorească.

În ciuda formulării care nu lasă loc nici unei excepții întâlnită în afirmațiile apostolului Pavel din 1 Corinteni 7, aceste afirmații potrivit cărora creștinii trebuie să rămână necăsătoriți sau să se împace și chiar porunca sa de a nu divorța nu sunt deloc lipsite de excepții! Doar rezoluția interpretărilor legaliste ale creștinilor moderni cere „fără recăsătorire“ persoanelor divorțate,

bazându-se pe versetele pe care nici chiar apostolul Pavel nu le aplică în acest fel.

Dar ce se întâmplă cu viziunea noastră înaltă asupra Scripturii dacă interpretăm în acest fel textul din 1 Corinteni 7? Oare chiar nu trebuie să luăm cuvintele Domnului Isus în mod literal? Bineînțeles că trebuie. Dar contextul literal aici este definit prin context și nu prin intermediul presupuzițiilor noastre. Apostolul Pavel se raportează la aceste afirmații ca la niște principii care ne îndrumă și nu ca la niște legi rigide, în ciuda formulării sale care aparent nu lasă loc unor excepții. Și dacă vrem să tratăm Scripturile cu respect, și noi trebuie să procedăm la fel. Dacă facem acest lucru, atunci ce ne învață acest pasaj?

1 Corinteni 7 ne învață că idealul lui Dumnezeu este ca o căsătorie să fie permanentă. Accentul pe care îl pune apostolul Pavel pe celibat nu vrea să le sugereze creștinilor să divorțeze de soțiile lor sau să opteze pentru căsătorii mai „spirituale“, fără relații sexuale. Chiar dacă un creștin este căsătorit cu o necreștină, partenerul credincios nu trebuie să inițieze divorțul. Dar dacă se întâmplă ca acea căsătorie să se dizolve datorită alegerii pe care a luat-o partenera necreștină, atunci partenerul credincios este liber de orice responsabilitate pentru acea relație și se poate recăsători.

Aplicând aceste proceduri în zilele noastre, și noi trebuie să afirmăm mai întâi idealul căsătoriei. Nu trebuie să folosim divorțul ca pe o cale mai ușoară, ci mai degrabă să urmărim calea lui Dumnezeu pentru a dezvolta o relație plină de dragoste și care-i hrănește pe ambii parteneri, după cum ne învață Matei 18. Principiile sale ne învață cum să prevenim divorțul.

Dacă totuși divorțul apare în ciuda eforturilor noastre, noi trebuie să rămânem în continuare deschiși și chiar să căutăm posibilitatea împăcării. De asemenea, în acest moment, trebuie să ne gândim la posibilitatea de a rămâne necăsătoriți și, dacă acesta este darul nostru, să alegem această opțiune. Dacă totuși nu se prevede nici o posibilitate de împăcare, ne putem considera eliberați din relația de căsătorie și liberi pentru a ne recăsători.

Acest ultim principiu pare să se aplice foarte clar în următoarele situații: (1) partenerul divorțat se recăsătorește; (2) partenerul divorțat intră într-o relație homosexuală; (3) partenerul divorțat trăiește în concubinaj; (4) partenerul divorțat părăsește comunitatea și rupe orice legătură; (5) partenerul divorțat devine ostil și abuziv.

Ghidându-ne atât după principiile apostolului Pavel, cât și după harul cu care s-a ocupat de situația corintenilor părăsiți de partenerii (partenerele) lor necredincioși (oase), putem să tragem concluzia fără îndoială că Dumnezeu îngăduie recăsătorirea celor divorțați fără ca aceasta să depindă de cauza divorțului sau dacă este vorba sau nu de partenerul „nevinovat“.

Principiile care ghidează divorțul și recăsătorirea

1. Dumnezeu a creat căsătoria cu scopul de a fi o relație de unire care să țină toată viața, între doi oameni care se iubesc unul pe altul și își îmbogățesc viața unul altuia. Acest tip de căsătorie este posibil pentru oricare doi oameni care doresc să urmeze îndrumările Domnului Isus pentru a dezvolta o relație de sprijinire reciprocă (vezi Matei 18).

2. Deoarece oamenii sunt atinși de păcat, nu va fi întotdeauna posibil pentru orice căsătorie să atingă acest ideal. În unele cazuri, împietrirea inimilor poate distruge relația în așa fel încât divorțul este cea mai bună soluție.

3. Împietrirea inimilor poate avea loc într-o varietate de moduri, inclusiv abuz mental și fizic, abuz sexual, adulter repetat și abandonul emoțional și spiritual al relației, chiar și în cazul a două persoane care locuiesc sub același acoperiș. În asemenea situații, legământul căsătoriei poate fi abandonat de către unul sau ambii parteneri, indiferent dacă are loc sau nu un divorț legal.

4. Este doar responsabilitatea soțului sau a soției să hotărască dacă acea căsătorie este într-adevăr terminată și e timpul să divorțeze. Nici o adunare eclesială nu a primit împuternicirea biblică să hotărască cine poate și cine nu poate divorța. Totuși, responsabilitatea liderilor spirituali este de a-i îndruma și de a-i ajuta pe cei care doresc să continue să trăiască împreună cu partenerii lor după voia lui Dumnezeu.

5. Persoanele care divorțează indiferent de motiv au dreptul să se recăsătorească. Cu toate acestea, liderii spirituali sunt responsabili de convingerea acestor persoane cu privire la propriul lor eșec, de mărturisirea păcatului înaintea lui Dumnezeu și de angajarea în altă căsătorie doar la îndemnul clar și explicit al lui Dumnezeu.

6. Persoanele care au divorțat și s-au recăsătorit au dreptul de a fi implicați în întregime în viața bisericii locale, fără prejudecăți. Darurile lor spirituale trebuie să fie recunoscute și afirmate și ei trebuie să fie încurajați să-și găsească modul de slujire pentru care sunt pregătiți.

Fiind conduși de aceste convingeri, care este modalitatea în care trebuie să se ocupe liderii bisericii de persoanele divorțate și de persoanele care se gândesc la divorț sau la recăsătorire?

Persoanele care se gândesc la divorț.

Liderii spirituali nu au nici un drept să emită judecăți în situații particulare. Datoria noastră este de a face tot ce ne stă în putință pentru a-i ajuta pe cei cu probleme în căsnicie. În mod ideal, aceasta presupune refacerea căsniciei.

Este bine să lucrăm atât cu soțul, cât și cu soția, deși de obicei doar unul dintre parteneri caută ajutorul nostru. În multe cazuri noi îi încurajăm să apeleze la un ajutor profesionist (consiliere). Dar și noi îi

---

învățăm modul de a trăi cu ceilalți al Domnului Isus, ca și „acești micuți“ ai lui Dumnezeu. Încurajăm iertarea, chiar în cazurile de adulter din partea unuia dintre parteneri. Și continuăm să sperăm că Dumnezeu, care lucrează minuni în inimile oamenilor, poate lucra și într-o căsnicie.

În același timp, suntem sinceri cu privire la posibilitatea divorțului. Le explicăm oamenilor că Dumnezeu îngăduie divorțul acolo unde împietrirea inimii unuia sau ambilor parteneri a distrus caracterul de legământ al relației. Le explicăm că divorțul implică păcatul, așa cum orice alt eșec de a împlini idealul lui Dumnezeu implică păcatul. Și învățăm fiecare persoană care vine la noi că doar ea este responsabilă de decizia pe care o ia înaintea lui Dumnezeu cu privire la căsnicie, dacă este lipsită de orice speranță sau nu. Noi ajutăm orice persoană care vine la noi să accepte povara responsabilității. Dar de asemenea îi încurajăm să se roage îndelung și urgent pentru îndrumare înainte de a divorța, iar noi ne rugăm împreună cu ei.

Persoanele care au divorțat. Vom fi deosebit de sensibili la durerea pe care au trăit-o persoanele care au divorțat. Le înțelegem durerea și pierderea, ca de altfel și sentimentul de vină datorită faptului că au eșuat. Suntem conștienți de povara pe care o au de purtat tinerii sau tinerele care încearcă să-și crească singuri copiii. Suntem acolo pentru a împlini nevoile fraților și surorilor care au eșuat în cea mai importantă relație, care aduce sentimentul de apartenență, de acceptare și de valoare.

Ca purtători ai veștii bune a lui Dumnezeu, vom vorbi despre iertarea la care au dreptul și persoanele divorțate. Vom arăta prin purtarea noastră caldă și plină de grijă că Isus îi prețuiește, în ciuda sentimentului de lipsă de valoare pe care adesea îl experimentează.

În bisericile noastre încercăm să asigurăm o integrare socială într-un grup de care să simtă că aparțin cei divorțați. Eventual sponsorizăm și cursuri care să-i

ajute să facă față sentimentelor controversate și sarcinilor pentru care nu sunt echipați. Dacă nu suntem siguri în ce mod le putem sluji celor divorțați, vom lua inițiativa de a le procura o carte care să-i ajute, cum ar fi cea scoasă de editura Zondervan în 1987, „Effective Divorce Ministry“ (Consilierea eficientă în divorț) a lui Sue Richards & Stan Haggameyer.

Noi îi încurajăm pe cei divorțați să slujească duminica dimineața la școala duminicală sau în alte locuri, demonstrând că și ei ne aparțin și avem nevoie de părțasia lor. În acele prime luni sau în primii ani care sunt cei mai dureroși după divorț, vor rămâne foarte sensibili și-i vom încuraja și pe alți membrii din biserică să le fie alături ca prieteni, purtându-le de grijă.

Nu îi vom judeca deloc, chiar dacă noi nu am fi luat decizia pe care au luat-o ei. După cum ne aduce aminte apostolul Pavel, „Căci Cristos pentru aceasta a murit și a înviat ca să aibă stăpânire și peste cei morți și peste cei vii“ (Romani 14:9). Noi Îl lăsăm pe Isus să fie Domn și în viața persoanelor divorțate și nu vom juca noi rolul lui Dumnezeu.

Persoanele care se gândesc la recăsătorire. Și în acest caz îl lăsăm pe Isus să fie Domn în viața lor. Recunoaștem dreptul persoanelor care și-au încheiat prima căsătorie de a se recăsători. Dar, în calitate de lideri spirituali, vom interveni pentru a-i îndruma. Sunt anumite întrebări pe care trebuie să și le pună o persoană care se gândește la recăsătorire. Și-a identificat rolul în distrugerea căsătoriei precedente? Și-a recunoscut păcatul și a căutat iertarea lui Dumnezeu? S-a gândi la posibilitatea ca Dumnezeu să-l cheme la o viață de celibat? S-a rugat și a căutat îndrumarea lui Dumnezeu în această din urmă relație?

În mod frecvent, cei care au divorțat se grăbesc să intre într-o nouă relație. În general, trec cel puțin doi ani înainte ca o persoană să experimenteze vindecarea și să fie în stare să facă față stresului unei noi căsnicii.

O altă problemă obișnuită este că o persoană divorțată este deseori atrasă de un individ care are aceleași defecte ca și primul partener. Trebuie să fim conștienți de posibilele probleme de acest fel și să-i ajutăm pe cei care vor să se recăsătorească să fie înțelepți în alegerea unui nou partener și să fie hotărâți să se căsătorească din nou doar dacă este voia lui Dumnezeu.

Când se ia decizia de recăsătorire, este momentul potrivit să fim alături de fratele sau sora noastră. Biserica trebuie să fie disponibilă să celebreze slujba de cununie iar membri bisericii trebuie încurajați să sărbătorească împreună cu cuplul respectiv. Trebuie să afirmăm din nou disponibilitatea lui Dumnezeu de a ne ierta atunci când cădem și apoi de a ne ridica.

În acest mod, cu compasiune și dragoste, cu confruntare și oferind sprijin emoțional, vom fi martori ai harului lui Dumnezeu atât în biserică, cât și în lume, fiind conștienți că Dumnezeu a ales să nu ne răsplătească după faptele noastre, ci în ciuda neajunsurilor noastre.

Studiu de caz

Tom a mai fost căsătorit de două ori înainte. Este un om de afaceri respectat, inteligent și de succes. Este un om cald, care se îngrijește de alții. Oamenii se simt atrași de carisma sa. Copiii se simt atrași de el în mod natural. Wanda a mai fost căsătorită odată. Relația lor a evoluat și au hotărât să se căsătorească. Tom era divorțat de fosta lui soție de trei ani, iar Wanda era divorțată de cincisprezece ani. Amândoi au fost la consiliere premaritală. Dumneavoastră i-ați căsătoriți?

S-a căsătorit și un an mai târziu, Tom intenționează divorț. Tom se mută într-o zonă unde nu este cunoscut, intră într-o nouă comunitate de credincioși și-și găsește o altă femeie cu care să se căsătorească. Aceasta ar fi cea de-a patra căsătorie a sa. L-ați căsătoriți din nou pe Tom? Cum se poate ca aceste căsătorii repetate să nu fie o bațjocură la

adresa legăturii pe care „nimeni nu trebuie să o despartă“?

Ați privi lucrurile altfel dacă ați afla că Wanda refuză să aibă relații sexuale cu Tom și nu vrea nici să apeleze la consiliere?

Răspuns

Avem de-a face cu două cazuri aici. În primul rând, căsătoria lui Tom cu Wanda și în al doilea rând, cea de-a patra sa căsătorie după ce a divorțat de ea. Haideți să le luăm pe rând. Ori de câte ori o persoană vrea să se recăsătorească, este important să-i ajutăm să înțeleagă cauzele distrugerii căsătoriei inițiale. Pentru a face acest lucru, pastorul nu trebuie să-și asume rolul unui comitet bisericesc care să decidă dacă cei doi se pot căsători, ci rolul unui consilier spiritual care să-i ajute pe cei doi să se maturizeze din punct de vedere spiritual. În cazul căsătoriilor multiple, este important să discute cu soțiile precedente. Este probabil ca în cursul unei asemenea proceduri, să iasă la iveală probleme grave de personalitate. În asemenea cazuri, ambii parteneri trebuie confrunțați. Tom s-ar putea să aibă nevoie de consiliere pentru a se ocupa de problemele sale. Wanda trebuie și ea ajutată pentru a evalua în mod realist șansele de a avea o căsnicie reușită cu Tom. Când persoanele divorțate plănuiesc să se recăsătorească, se cere o consiliere pastorală mai intensă decât în mod obișnuit.

În cazul unui cuplu cum este cel al lui Tom și Wanda, căsătoria ar trebui să fie monitorizată. Cea mai bună cale de a face acest lucru este de a ruga un cuplu creștin matur să se întâlnească regulat cu Tom și Wanda în primii doi ani ai căsniciei lor. Ei ar putea oferi sprijinul și învățătura pe care să-și construiască cei doi căsnicia. De asemenea, ar putea alerta pastorul în cazul în care apar probleme mai serioase.

Prea des păstorii se apropie de cazuri ca de acest fel ca și cum ar fi responsabilitatea lor să decidă dacă cei doi trebuie să se căsătorească sau nu. Ca și preoții care l-au întrebat pe Iuda: „Ce are aceasta de-a face

---

cu noi?“ atunci când Iuda le-a mărturisit că a vărsat sânge nevinovat, și pastorii ar trebui să fie mai preocupați de propria lor puritate decât de oportunitatea de a oficia o slujbă – chiar dacă ar ști că Tom și Wanda pot găsi pe altcineva să-i cunune și cu siguranță că nu se vor duce la acel păstor dacă apar problemele în căsătorie.

Dar cum rămâne cu partea a doua din acest studiu de caz? Dacă după un an Tom intenționează divorț? Ar trebui pastorul să-l cunune pe Tom cu cea de-a patra soție? Ca să fiu sincer, o asemenea abordare mă irită. Îmi amintește așa de mult de fariseii din Matei 19. „Este îngăduit?“ au strigat fariseii, fără să realizeze faptul că Dumnezeu nu era preocupat de situațiile complicate pe care le dezbăteau ei, ci mai degrabă de oamenii care erau implicați.

Adevărul este că, dacă într-adevăr căsătoria lui Tom cu Wanda se destramă într-una din bisericile noastre astăzi, cea mai mare parte din vină cade asupra consilierii inițiale pe care au primit-o, datorită ezitării care există în ziua de astăzi când vine vorba de confruntare și datorită eșecului în asigurarea unui sprijin continuu oricărui cuplu care intră în relația de căsătorie.

Oare schimbă cu ceva lucrurile faptul că Wanda refuză să aibă relații sexuale cu soțul ei? Bineînțeles că schimbă. Lucrurile se schimbă atât pentru Tom cât și pentru Wanda, deoarece din căsnicia lor lipsește un element vital. Dar momentul potrivit pentru a discuta cu Wanda despre această problemă nu este după divorț, ci în timpul căsătoriei!

Ar schimba cu ceva lucrurile faptul că cei doi nu caută ajutor de la un consilier înainte de a divorța? Bineînțeles că ar schimba, atât în cazul lui Tom, cât și al soției sale, Wanda. Ei ar eșua din nou, neapelând la ajutorul înțelept și plin de dragoste din partea altora care ar fi putut să le salveze căsnicia. Dar oare, din punct de vedere legal, contează cui atribuim vina sau pe cine scuzăm sau dacă un pastor ar trebui sau nu să officieze altă nuntă a lui Tom? Dacă am fi farisei, aceste lucruri ar conta.

Dar dacă suntem vestitori ai harului lui Dumnezeu, în conformitate cu spiritul și cu litera legii lui Dumnezeu, atunci singura diferență ar trebui să fie cu privire la felul în care oferim consiliere și sprijin. Și în acest caz, trecutul celor doi ar trebui să fie luat în considerare.

I-aș cununa pe Tom și Wanda prima dată? Da, dar nu înainte de a-i consilia cu grijă și nu înainte de a-i confrunta. Și bineînțeles, nu înainte de a stabili o modalitate de monitorizare a relației lor. L-aș cununa pe Tom pentru a patra oară? Da, dacă ar insista să meargă înainte cu căsătoria după ce a fost confruntat cu tot ce știu și am aflat că ar fi putut distruge căsătoria lui precedentă. Și dacă aș primi un angajament din partea lui ca de atunci încolo, să apeleze regulat timp de doi ani la consiliere maritală.

Dumnezeu nu m-a înzestrat pe mine sau pe orice alt păstor cu sarcina de a decide cine se poate căsători și cine nu. El nu ne-a spus să înființăm în acest sens adunări bisericești. Dar Dumnezeu a înzestrat fiecare slujitor al Său să „hrănească turma Sa“ asigurând sprijinul, îndrumarea și ajutorul de care au nevoie copiii Lui. Cei care vor să se recăsătorească nu au nevoie să fie judecați. Ei au nevoie să fie slujiți. Nu au nevoie de farisei, ci au nevoie de atingerea caldă a lui Isus care, pe drumul spre cruce, s-a oprit la strigătul a doi orbi și a spus: „Ce vreți să vă fac?“ (Matei 20:32).

---

¹ Extras din „Expository Dictionary of Bible Words“, Lawrence O. Richards, pag. 22. Copyright 1985, obținut din partea Corporației Zondervan. Folosit cu permisiune.

² H. Reisser, „πορνεύω“, „The New International Dictionary of New Testament“, 3 volume, ed. Colin Brown Zondervan, Grand Rapids, Michigan, 1975) 1:499-500.

Reacție la capitolul 4

J. Carl Laney

Mi-a făcut plăcere să citesc perspectiva lui Larry Richards cu privire la divorț și recăsătorire. Apreciez faptul că s-a dedicat unei abordări pozitive și și-a susținut bine perspectiva în care crede. Și am descoperit că sunt de acord cu el în multe privințe.

Sunt de acord cu comentariul lui Richards pe baza textului din 1 Corinteni 7:10: „Voia lui Dumnezeu este cu siguranță să fim căsătoriți o singură dată printr-o relație permanentă de căsătorie“ (pag. 239). „Divorțul reprezintă un eșec în îndeplinirea voii lui Dumnezeu cu privire la noi și demonstrează slăbiciunea umană“ (pag. 233). Și eu afirm că „orice divorț implică păcatul și că orice recăsătorire implică adulterul“ (pag. 233). Cu toate acestea, sunt de acord cu Richards și asupra faptului că recăsătorirea după divorț nu reprezintă „o stare adulteră“ (pag. 236). În cartea mea, „The Divorce Myth“ (Mitul divorțului), eu tratez problema timpului prezent în expresia „comite adulter“ (Marcu 10:11). În fine, sunt de acord cu Richards cu privire la faptul că divorțul și recăsătorirea nu sunt păcate „de neiertat“ (pag. 236-237). Harul lui Dumnezeu este suficient de mare pentru a ierta și a curăța. Dar aceasta nu înseamnă că divorțul și recăsătorirea nu vor provoca răni și cicatrici cu efecte de durată în viața și slujirea unui credincios.

Consider că prezentarea lui Richards este foarte stimulatorie și creativă. Abordarea sa este unică și ne dă ocazia de a gândi și interacționa diferit cu acest subiect. Aspectul negativ este că nu pare să aibă nici o tangență cu cercetările altor teologi și învățători pe această temă. Acest lucru este reflectat în lipsa notelor de subsol (doar două, în contrast cu cele 107 ale lui Heth). Gândirea creativă își are locul ei, dar concluziile trebuie verificate cu munca exegetică a altor teologi care au cunoștințe similare. Un alt aspect pe care-l apreciez în prezentarea lui Richards este preocuparea sa de a trata diferitele texte din Scriptură în contextele lor biblice. El face apeluri repetate la „contextul“ pasajelor (pag. 218, 219, 220, 229). Din păcate, adeseori introduce în discuție contexte străine pasajelor respective. De exemplu, vorbește despre oile

care „se îndepărtează de turmă“ în comentariul său pe textul din Matei 18:2-5. „Oile“ nu apar decât în versetul 12, dar iată-L pe Dumnezeu în căutarea oilor, nu a ucenicilor. Richards se grăbește să stabilească un context din care reiese că scopul Domnului Isus în dialogul Său cu fariseii era de „a-i scăpa de legalismul lor ca bază pentru mândria spirituală“ (pag. 221). Fariseii erau vinovați fără nici o îndoială de mândrie spirituală și de legalism. Dar Isus nu menționează acest aspect în răspunsul pe care îl dă.

O încălcare mai serioasă a contextului apare în discuția lui Richards cu privire la textul din 1 Corinteni 7. El este de părere că acest context (1 Corinteni 7:15, „nu este legat“) ne informează cu privire la sensul afirmației apostolului Pavel: „Dacă este despărțită, să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul ei“ (1 Corinteni 7:11). Richards susține că forma de exprimare a apostolului Pavel ce „nu lasă loc nici unei excepții“ este modificată de context. Putem la fel de bine să susținem despre contextul versetului 11 din 1 Corinteni 7 că ne informează cu privire la interpretarea expresiei „nu este legat“ din versetul 15. Ceea ce nu a observat Richards este faptul că în 1 Corinteni 7:12 contextul se schimbă. În timp ce contextul este una din cheile interpretării, trebuie să fim atenți în a evita importul unor contexte greșite în studiul nostru asupra unor pasaje biblice.

Sunt de părere că preocuparea pe care o are Richards pentru cei aflați în relații dureroase este foarte încurajatoare (pag. 216-219). De multe ori, aceste probleme se tratează cu foarte puțină preocupare pentru cei care trec prin divorț sau se luptă cu consecințele acestuia. Problema este că implicarea personală cu persoanele divorțate sau care trec prin suferință poate duce la o deformare personală nehibzuită în ce privește o anumită perspectivă asupra divorțului și recăsătoririi. Richards ne spune că și-a schimbat perspectiva în urma implicării într-o lucrare cu persoane divorțate (pag. 238). În ciuda afirmațiilor sale care susțin contrariul, (pag. 216-217), mă întreb dacă experiența personală a lui Richards nu a fost cea care a determinat schimbarea de la o perspectivă mai tradițională.

Una dintre preocupările mele cu privire la cercetarea lui Richards este imaginea scăzută

---

pe care o are cu privire la Legea Vechiului Testament. El declară (pag. 227) că „Legea nu reprezintă standardul cel mai înalt al lui Dumnezeu“ și de fapt este un „standard coborât.“ Mai târziu, pune semn de egalitate între Lege și legalism. Aceasta îl determină să respingă orice îndrumare de bază a legii mozaice cu privire la divorț și recăsătorire. Mi-e teamă că are tendințe antinomice în aceste momente. Apostolul Pavel spune despre Lege că e „sfântă“, iar despre poruncă spune că e „sfântă, dreaptă și bună“ (Romani 7:12). Legea a fost darul lui Dumnezeu pentru un popor răscumpărat, creată pentru a-i îndruma pe calea „vieții și prosperității“ (Deuteronom 30:15).

Lipsa de interes a lui Richards pentru o interacțiune serioasă cu textele Vechiului Testament pe tema divorțului și recăsătoririi este consecvență cu imaginea scăzută pe care o are despre Lege. El începe discuția despre învățătura Scripturii cu Matei (pag. 219). O abordare canonică în care fiecare text, atât din Noul Testament cât și din Vechiul Testament, sunt luate în considerare ne dă o perspectivă mai largă pentru dezvoltare unei doctrine biblice.

Sunt de asemenea preocupat de imaginea scăzută pe care o are Richards despre viața de celibat. Fără posibilitatea recăsătoririi, el privește oamenii divorțați ca fiind „osândiți“ la o viață de celibat (pag. 239). Aceasta nu este cu siguranță perspectiva apostolului Pavel cu privire la viața de celibat (comparați cu 1 Corinteni 7:7, 32-35). Apostolul Pavel se referă la viața de celibat ca fiind „mai bună“ (1 Corinteni 7:38) și „mai fericită“ (1 Corinteni 7:40). Cred că multe cupluri divorțate se recăsătoresc deoarece nimeni nu le-a vorbit din Biblie cu privire la viața de celibat. Domnul Isus a găsit sens și împlinire în viața de celibat. Richards vorbește despre harul lui Dumnezeu ca bază pentru recăsătorirea după divorț. Dar oare harul lui Dumnezeu nu servește și ca bază pentru viața de celibat?

Richards greșește atunci când afirmă că „Dumnezeu de fapt a cerut unor israeliți din vremea lui Ezra să divorțeze de soțiile lor“ (pag. 218). Ezra 10 prezintă faptul că israeliții „și-au lăsat nevestele“ (termenul obișnuit pentru divorț nu este folosit), dar această chemare a fost considerată ca o sugestie a lui

Șecania, nu ca o poruncă a lui Dumnezeu (vezi comentariile din eseul meu).

Nu sunt deloc de acord cu afirmația lui Richards potrivit căreia Dumnezeu, „prin Legea mozaică le-a permis oamenilor să înfăptuiască ceva ce este împotriva idealului Său“ (pag. 223). Dumnezeu nu a „anunțat niciodată prin Moise că permitea să fie încheiate căsătoriile“ (pag. 223). Aceste afirmații reflectă faptul că Richards nu a înțeles structura gramaticală a textului din Deuteronom 24:1-4. Acolo, Dumnezeu descrie ceea ce nu prescrie neapărat. Cu toate că divorțul și recăsătorirea sunt într-adevăr descrise în Deuteronom 24:1-3, abia în versetul 4 apare o poruncă clară a lui Dumnezeu. Moise nu a spus niciodată: „dă-i o carte de despărțire,“ (pag. 225). Această poruncă se bazează pe traducerea King James care transformă o afirmație descriptivă într-o poruncă. Singura poruncă dată în Deuteronom 24:1-4 este că un bărbat nu se poate recăsători cu fosta lui soție dacă între timp ea a mai fost căsătorită cu altcineva. Divorțul era „permis“ de legea mozaică doar în sensul că nu era interzis de porunca divină.

Richards introduce termenul de „curte eclesială“ în contextul din Matei 19 și trage concluzia că Isus spune acolo: „Nu sunteți competenți să slujiți ca și judecători în problema divorțului. Nu aveți nici un drept să spuneți „această căsătorie se poate încheia“ în timp ce aceasta „nu se poate încheia“ (pag. 225). Pe această bază, Richards ajunge la concluzia că divorțul, indiferent de motiv, este o „decizie personală“ pe care nimeni nu are dreptul să o judece sau să o interzică. Doar soțul și soția pot decide când răul este prea mare pentru a fi reparat și căsătoria este încheiată (pag. 226). Această afirmație elimină orice trageră la răspundere în fața păstorilor sau bătrânilor bisericii (contrar textelor din Matei 18:15-18, Evrei 13:17, 1 Petru 5:5) și poate duce la o etică antinomică ce stăpânește și pe vremea judecătorilor, când „fiecare făcea ce-i place“ (Judecători 21:25).

Richards scrie despre o căsătorie al cărei „caracter de legământ a fost încălcat astfel încât nu mai poate fi refăcut“ (pag. 228). Oare există așa ceva? Unde este harul lui Dumnezeu în această imagine? Aș vrea să am spațiul necesar să scriu despre exemple de căsătorii distruse de îndepărtare și adulter, cum a fost cea a lui Osea. Cu toate acestea,

---

Dumnezeu, în harul Său a adus restaurare! Au fost cupluri care au spus: „această căsătorie s-a încheiat,” dar Dumnezeu și-a arătat puterea dragostei Sale vindecătoare și capabile să înnoiască o relație. Nu trebuie să ne pierdem speranța. Căsătoriile distruse pot fi refăcute prin harul lui Dumnezeu.

Cu toate că Richards nu se referă în mod specific la conducerea bisericii, el sugerează că un creștin nu ar trebui să-i oprească pe cei care divorțează și se recăsătoresc de la a sluji în biserică. Deși sunt de acord cu faptul că divorțul și recăsătorirea nu descalifică o persoană în așa fel încât să nu mai poată sluji în biserică, presbiterii și diaconii au anumite cerințe speciale în ce privește căsătoria: să fie „bărbatul unei singure neveste” (1 Timotei 3:2, 12, Tit 1:6). Cu toate că divorțul și recăsătorirea sunt păcate ce pot fi iertate, ele îi descalifică pe cei aflați în conducerea bisericii.

Richards se referă la „darul” de a rămâne necăsătorit ca la o cerință de a rămâne necăsătorit după divorț (pag. 238-239). Deseori de gândim la celibat ca la un dar pe care fie îl ai, fie nu-l ai. Este mai bine să ne gândim la „darul” celibatului ca la o înzestrare divină pe care o dă Dumnezeu celor care trebuie să treacă prin viață fără o soție. Eu am avut această posibilitate înainte de căsătorie și cred că aş avea-o din nou dacă soția mea ar muri înaintea mea. Ideea este că Dumnezeu îi înzestrează pe cei divorțați (sau rămași văduvi) cu puterea de care au nevoie pentru a trăi o viață de celibat. Nu este nevoie de un „dar” special.

Reacție la capitolul 4

William Heth

Capitolul lui Larry Richards, mai mult decât oricare altul îi ajută pe cei care nu au avut niciodată de-a face cu eșecul în familie să se gândească mai serios la daunele, durerea, sentimentul de vinovăție și agonia implicate în ruperea celei mai intime dintre relații. În celelalte capitole ale acestei cărți suntem confrunțați cu ceea ce crede Dumnezeu despre divorț și recăsătorire. Ni se prezintă fie discuții exegetice detaliate cu privire la texte individuale din Biblie, fie analogii și exerciții de logică care ar avea rolul de a ne redirecționa gândirea cu privire la ce înseamnă de fapt Matei 19:9. Dar în capitolul scris de Richards suntem confrunțați cu preocuparea plină de sensibilitate pentru partea umană a divorțului. Suntem chemați să recunoaștem păcatul în orice căsătorie eșuată. Și nu trebuie niciodată să ascundem promisiunea de dragoste, iertare și milă a lui Hristos oamenilor cu răni emoționale adânci.

Trebuie să mărturisesc, așa cum face Richards în introducerea capitolului său, că este dificil să nu te pierzi în detalii cu privire la cazuri specifice de divorț, mai ales când unul dintre parteneri suferă foarte mult și este evident că este tratat într-un mod incorect. Cu atât mai mult suntem tentați la acest lucru atunci când căsnicia care se destramă este în familia noastră apropiată. Când aud pe cineva că se ceartă cu privire la o anumită perspectivă legată de divorț și recăsătorire, primul gând care îmi vine în minte este că cineva din familia lui sau un prieten apropiat al său este divorțat sau recăsătorit. Există niște nevoi emoționale și psihologice foarte puternice care îi fac să privească situația aceluși prieten sau membru de familie într-un anumit mod. M-am întrebat de multe ori dacă aș fi dispus să rămân la convingerile mele exegetice și teologice dacă vreunul dintre cei trei fiii ai mei sau fiica mea ar fi divorțată? Dacă Iulia, acum în vârstă de trei ani, se va căsători cu un tânăr care după doi ani de la căsătorie să o părăsească și să se căsătorească cu altă femeie? Și dacă ea ar fi singurul meu copil și aceasta ar fi singura mea speranță de a fi vreodată bunic? Și ce s-ar întâmpla cu propriile ei dorințe, de a se căsători, de a da

naștere unui copil sau doi și de a avea o viață de familie de care a avut și ea parte?

Sunt de asemenea de acord cu Richards asupra faptului că nu este întotdeauna greșit din punct de vedere moral să te desparți sau să obții un divorț legal. Mă gândesc la situații în care ieșirea de sub același acoperiș cu o persoană e motivată de preocuparea de a face ceea ce este bine și corect în ochii lui Dumnezeu. Oare crede cineva cu adevărat că Isus le-a interzis femeilor să facă tot posibilul pentru a-și scoate copiii dintr-o casă în care tatăl abuzează sexual de ei? Și dacă în această situație extremă tatăl nu-și face datoria față de copii – și este evident că așa se întâmplă – oare nu-i putem sugera soției să dea dovadă de o „dragoste dură“ și să întreprindă orice acțiuni legale sunt necesare pentru a-l forța pe tatăl copiilor să-și facă datoria, măcar în ce privește sprijinul copiilor? Din păcate, se pare că trăim într-o lume a bărbaților. Cazurile recente arată că deciziile legale în favoarea soțiilor aflate în situații similare sunt greu de obținut. Dar aici trebuie să intervină biserica. Trupul lui Hristos trebuie să fie o comunitate căreia să-i pese de dreptate și compasiune și care să facă ceea ce trebuie pentru a îndrepta lucrurile.

Sunt mulțumit de faptul că Richards se folosește de această ocazie pentru a menționa că expresia „căci Eu urăsc despărțirea în căsătorie“ din Maleahi 2:16 apare în contextul în care bărbații mai în vârstă divorțau de soțiile lor evreice pentru a se căsători cu femei mai tinere dintre neamuri. Același lucru se întâmplă și în Ezra 9 și 10. Richards atrage atenția asupra aceleiași probleme care are loc în societatea contemporană. Și atunci, ca și acum, bărbații mai în vârstă divorțau de primele lor soții pentru a se căsători cu femei mai atractive din punct de vedere sexual. Sensibilitatea lui Richards față de durerea mare pe care o creează asemenea divorțuri motivate de plăcere îmi aduce aminte de descrierea deosebită ce apare în secțiunea de aplicații practice a lui Lange cu privire la acest pasaj:

Expresiile „nevasta tinereții tale,“ și „tovarășa“ sunt puse aici pentru a arăta natura gravă a acestei ofense. „Cea căreia i-ai greșit în acest fel a fost tovarășa ta în acele zile luminoase de demult, când, în floarea vârstei, a părăsit casa tatălui ei și a împărțit împreună cu tine frământările tale și s-a

bucurat de succesele tale; cine umbla mână în mână cu tine în pelerinajul vieții, înviorându-te în mijlocul încercărilor prin slujirea ei blândă; și acum, când floarea tinereții ei este veștejită, iar prietenii tinereții ei s-au dus, când mama și tata pe care i-a părăsit sunt în mormânt, o arunci cu cruzime ca pe cineva de care nu mai ai nevoie, ca pe un lucru fără valoare și-i insultă afectiunea ei sfântă punând-o pe alta în locul ei”¹

Faptul că citim Maleahi 2:16 având acesta în minte nu ar trebui să ne determine să contestăm faptul că uneori, Dumnezeu permite divorțul cu perspectiva recăsătoririi în anumite situații „aprobate.” Cred că Richards și cu mine suntem de acord asupra faptului că orice divorț reprezintă o încălcare a planului inițial al lui Dumnezeu pentru căsătorie. Dar nu consider că divorțul implică automat dreptul la recăsătorire. Chiar dacă textul în limba ebraică al acestei secțiuni a cărții Maleahi este dificil, tind să fiu de acord cu Laney asupra faptului că versetul 15 „pare să se refere la prima căsătorie, când Dumnezeu i-a făcut o parteneră lui Adam (Geneza 2:24).” Este interesant să aflăm că traducerea NIV a acestui verset pare să respecte corecturile sugerate de JB și NEB cu privire la unul din cuvintele în ebraică ale acestui verset. Se referă doar la schimbarea unui aspect. (Acestea sunt aspecte legate de punctuație care lipsesc din textul original în limba ebraică). Cuvântul remainder/remnant (rămășiță) este schimbat cu flesh (carne). Acesta este același termen în ebraică pentru trup pe care-l combină Levitic 18:6 cu termenul din Geneza 2:24 pentru trup, pentru a-i descrie pe cei care sunt „near of kin” (rude apropiate). Aceasta este o confirmare în plus a perspectivei mele cu privire la considerarea căsătoriei ca o relație între rude. Sugestia lui Paul House, colegul și profesorul meu de Vechiul Testament de la Universitatea Taylor, s-ar putea să fie corectă: și Isus s-a gândit la acest text din Maleahi atunci când a tras concluziile din Geneza 2:24: „Așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă” (Matei 19:6).

Pe lângă textul din Maleahi, Richards se referă la alte două pasaje din Vechiul Testament care, împreună cu acest text, par să fie determinante în modul său de abordare a divorțului și recăsătoririi. Atât Laney, cât și eu suntem de părere că aceste două texte trebuie

tratate în amănunt, lucru pe care l-am făcut amândoi în contribuțiile noastre la această carte. Felul în care Richards tratează toate aceste trei texte din Vechiul Testament și concluziile la care ajunge cred că justifică preocuparea noastră:

În Maleahi, Dumnezeu a spus: „căci Eu urăsc despărțirea în căsătorie.” Logica pare să ne ceară ca, dacă Dumnezeu urăște divorțul, să nu-l îngăduim. Dar este oare aceasta concluzia corectă? Dacă este, atunci cum poate Dumnezeu să-i permită lui Moise să accepte divorțul în Vechiul testament (Deuteronom 24:1-4)? Și dacă recăsătorirea nu poate fi niciodată socotită ca opțiune, atunci cum se poate ca aceleași versete din Deuteronom să vorbească despre soția divorțată care a devenit „nevasta altui bărbat”? Dacă A (urăsc divorțul) înseamnă B (divorțul nu este permis), cum se poate ca Dumnezeu, prin Ezra, să ceară tocmai divorțarea de soțiile lor unei întregi generații postexilice? (Ezra 10:11, pag. 217-218)

Richards vorbește ca și cum însuși Dumnezeu ar fi îngăduit divorțul și recăsătorirea despre care se vorbește în Deuteronom 24:1-3. Apoi interpretează verbul „a îngăduit” din afirmația Domnului Isus din Matei 19:8 („Din pricina împietririi inimilor voastre a îngăduit Moise să vă lăsați nevestele”) ca însemnând că El „susține” divorțul și a tras concluzia că Dumnezeu „a anunțat prin Moise că orice căsătorie poate fi încheiată” (pag. 223). Perspectivea mea cu privire la învățătura Vechiului Testament despre divorț și contextul din Matei 19:8 mă determină să interpretez acest verb „a îngăduit” ca însemnând „a tolerat.” Dați-mi voie să vă explic de ce.

Ceea ce înțelege Richards prin cartea de despărțire dată în Vechiul Testament are un rol fundamental în interpretarea sa cu privire la învățătura biblică despre divorț și recăsătorire. El consideră că aceasta era o practică instituită de Dumnezeu prin Moise, intermediarul Său. Dar observați că Deuteronom 24:1-4 apare în structura „Dacă... atunci”, structură ce apărea în toate cazurile legale din scrierile mozaice. Prima parte, „dacă,” prezintă faptele relevante ale cazului care este supus judecării în partea a doua, „atunci”. Citim, de exemplu, în Deuteronom 24:7: „Dacă se va găsi cineva care să fi furat pe vreunul din frații săi, pe vreunul din copii

---

lui Israel, și să-l fi făcut rob sau să-l fi vândut, (atunci) hoțul acela să fie pedepsit cu moartea.“ Nimeni nu ar trage concluzia din expresia „dacă“ a acestui caz că Moise legislează modul în care ar trebui să fie furat un israelit, dacă acest lucru s-ar întâmpla! Tot în același fel, nimeni nu ar trebui să tragă concluzia din expresia „dacă (când)“ prezentă în Deuteronom 24: că Moise stabilește procedura corectă pentru divorț în cazul în care acesta ar avea loc! Ceea ce face ca acest ultim caz să fie mai puțin clar decât cel din versetul 7 este faptul că versetele 1-3 înregistrează o procedură de divorț care deja exista în Israel, urmată de obiceiurile bărbaților ce nu făceau parte din poporul Israel. La aceasta se referă Domnul Isus ca fiind „îngăduit“ de Moise: continuarea vechilor practici legale de divorț și recăsătorire din orientul Apropiat pe timpul legii mozaice, caracterizate de concesiuni și compromisuri.

Dacă aș adopta abordarea lui Larry cu privire la acest caz legal din Deuteronom, atunci aș avea un argument foarte bun în favoarea poligamiei. Divorțul, la fel ca și poligamia, era unul din obiceiurile pe care poporul Israel le avea în comun cu vecinii lor din Orientul Apropiat. Legea mozaică „îngăduia“ poligamia în același mod în care îngăduia și divorțul. Cu toate că idealul creației este desigur ca fiecare bărbat să aibă o singură femeie și invers, am putea susține, după perspectiva lui Larry, că Dumnezeu „vrea să se poarte cu oamenii în conformitate cu harul Său și nu să-i considere responsabili de a trăi la înălțimea idealului Său“ și prin urmare permite și poligamia.

După cum sugerează și titlul capitolului meu, consider că împreună cu venirea lui Isus este restaurat și idealul creației. Isus adaugă în afirmația Sa că Moise nu a pus în afara legii, ci a permis divorțul, „dar nu fost așa de la început“. Cred că harul lui Dumnezeu și darul Duhului Sfânt fac din indisolubilitatea căsătoriei ceva posibil, un standard ce poate fi atins și nu un ideal imposibil. A vorbi despre căsătoria ce durează toată viața ca despre un ideal înseamnă a sugera că o căsătorie se termină în momentul în care lucrurile devin complicate. Sunt de acord cu Tony Lane, lector la LBC: „Trebuie să facem diferența dintre ideal și standard. Standardul este un obiectiv pe termen lung, în timp ce idealul

trebuie urmat.“ El ilustrează ceea ce vrea să spună dând drept exemplu colegiul său, care are o tradiție de multă vreme ca studenții să nu bată profesorii. Acesta este un standard pe care trebuie să-l urmeze fiecare student. Dar, spune Lane, în momentul în care studenții vor începe să vorbească despre acest standard ca despre un ideal, el își va angaja body-guard.

În fine, nu sunt de acord cu Richards când spune că perspectiva lui cu privire la învățătura biblică despre divorț și recăsătorire respectă cele trei criterii de interpretare pe care le menționează la începutul capitolului său. Cu toate acestea, găsesc multe lucruri în capitolul său cu care sunt de acord. Sunt uimit cât de bine ne înțelegem asupra unui aspect eu, Richards și Laney. Toți considerăm că textul din Osea 1-3 este o ilustrație a modului în care trebuie să te porți cu o soție nesupusă. Richards spune că „adulterul poate constitui bază pentru iertare, dar nu și pentru divorț!“ (pag. 229). Cu privire la acest aspect se pare că toți trei suntem în contradicție cu ceea ce spune Edgar despre păcatul adulterului:

Cu toate că Domnul Isus nu cere divorțul într-o asemenea situație (adulter), El spune că este legal și nu lasă nici o pată în ce privește partenerul nevinovat...Infidelitatea sau adulterul este privit ca un păcat atât de grav, încât el singur este acceptat ca motiv pentru ruperea căsătoriei...Adulterul este...un păcat groaznic împotriva relației de căsătorie.“ (pag. 166)

În concluzie, cred că Richards ar spune despre perspectiva mea cu privire la acest subiect că este „o întoarcere la legalism care tratează problema atât de ardentă a divorțului și recăsătoririi“ (pag. 228). Dacă luăm în considerare exegeza făcută de mine, nu văd cum ascultarea de ceea ce cred că mi-a revelat Dumnezeu poate fi numită legalism. Nu pot să permit recăsătorirea în felul în care o face Richards. A permite divorțul în anumite situații este un lucru; dar a permite recăsătorirea înseamnă a permite ruperea permanentă a legăturii, a desface ceea ce Dumnezeu însuși a unit. Richards interpretează tot ce spune Biblia cu privire la divorț și recăsătorire în lumina „contextului cel mai de bază al Scripturii, acela al harului lui Dumnezeu“ (pag. 219). Perspectiva mea cu privire la harul lui Dumnezeu pur și simplu nu-mi permite să interpretez textele despre divorț în modul în care o face Richards.

---

¹ Moore, „The Prophet Maleachi“ în „Commentary on the holy Scriptures: Minor prophets,“ ed. John Peter Lange, traducere și adaptare Philip Schaff, Zondervan, Grand Rapids, pag. 18.

Reacție la capitolul 4

Thomas R. Edgar

Judecând după natura acestui caz și după titlul secțiunii lui Richards, m-aș aștepta să existe mai multe domenii asupra cărora să fiu de acord cu Richards decât cu Laney sau Heth, din moment ce Richards pare să îngăduie unele excepții cu privire la divorț și recăsătorire. În cazul lui Laney sau Heth, nu sunt de acord cu perspectiva lor fundamentală potrivit căreia căsătoria are un caracter definitiv. Din moment ce această doctrină exercită control permanent asupra interpretării lor, nu am fost de acord cu mare parte din discuția lor pe tema divorțului. Din moment ce titlul capitolului lui Richards pare să nege caracterul definitiv al căsătoriei și prin urmare acest lucru nu ar trebui să-i influențeze exegeza, nu mă așteptam ca el să nu fie de acord cu afirmațiile clare din Matei 19:9 și sensul probabil al textului din 1 Corinteni 7:15. Cu toate acestea, așa cum voi arăta, această așteptare, bazată pe titlul capitolului său, nu a fost de fapt împlinită.

Sunt de acord cu Richards asupra faptului că divorțul este ceva obișnuit, deși mă îndoiesc că este la fel de obișnuit în comunitatea creștină ca și în cea seculară, după cum crede el (pag. 215-216). Aceasta cu atât mai mult dacă nu-i luăm în considerare pe cei care au divorțat înainte de a deveni creștini. Sunt de asemenea de acord asupra faptului că nu trebuie să încălcăm Scriptura, nici să avem o perspectivă legalistă. Sunt de acord cu Richards asupra faptului că textul din Maleahi 2:14 nu înseamnă că Dumnezeu urăște orice divorț, ci doar pe cele din context. Afirmația lui, potrivit căreia trebuie să pornim de la Cuvântul lui Dumnezeu este probabil agreată de toți scriitorii acestei cărți. Sunt de acord cu abordarea sa asupra Scripturii, dar aș limita perspectiva cu privire la har la modul în care acesta este revelat și circumscris Scripturii, nu în termenii noștri. Îl felicit pe Richards pentru compasiunea sa pentru cei care suferă într-o situație de divorț și pentru dorința lui de a-i sluji în nevoile lor. Acestea fiind spuse, trebui să recunosc că domeniile de dezacord sunt mai numeroase decât am anticipat.

Am sperat și am așteptat o prezentare a unei perspective mai flexibile care, în concordanță cu Scriptura, consideră că divorțul și recăsătorirea sunt permise într-o varietate de circumstanțe. Cred că sunt unele pasaje care ar putea susține o asemenea perspectivă. Cu toate acestea, este clar că Richards nu prezintă o perspectivă potrivit căreia divorțul și recăsătorirea sunt permise într-o varietate de circumstanțe, dacă înțelegem prin „permise” că nu sunt greșite. Richards afirmă foarte clar că el consideră că divorțul este întotdeauna un păcat, iar recăsătorirea reprezintă întotdeauna un adulter. Dacă am căuta orice argumente în favoarea divorțului și/sau recăsătoririi în orice situație, fără să fie considerate păcat, vor rămâne dezamăgiți, deoarece Richards nu sprijină o asemenea perspectivă. În acest sens, Richards nu sprijină cea de-a patra perspectivă, ci promovează tot perspectiva potrivit căreia nu se permite nici divorțul, nici recăsătorirea, dar cu altă aplicație în viața reală. Din această cauză, deseori sunt în dezacord cu capitolul său, în special cu referire la pasajele despre excepție. Din afirmațiile sale inițiale reiese că Richards acceptă și conceptul de indisolubilitate a căsătoriei. În loc să existe câte doi parteneri de fiecare parte, se pare că eu sunt singurul care nu acceptă această dogmă. Recunoașterea faptului că Richards consideră divorțul și recăsătorirea ca fiind greșite în orice circumstanțe explică de ce mă află atât de des în dezacord cu el. Nu sunt de acord nici cu aplicațiile sale cu privire la ceea ce consideră el că ne învață Scriptura. În discuția sa cu privire la contextul din Matei 19:3-12 (pag. 220), Richards afirmă că contextul mai general este unul al relației de iubire. El susține că pasajul vorbește despre o cale greșită de a ajunge la măreția spirituală și că Isus schițează aceste căi. De aici, el trage concluzia că adevărata temă în Matei 19:2-12 nu este divorțul și recăsătorirea, ci legalismul fariseilor. De aici, ultima sa concluzie a acestei secțiuni este că, din moment ce unii farisei întocmeau curți eclesiale evreiești, nici o curte eclesială nu poate lua decizii cu privire la asemenea probleme personale. Aceasta ne conduce la deducția sa conform căreia biserica și conducătorii săi nu au nici un drept să ia decizii cu privire la divorț și recăsătorire, ci această decizie este în întregime la latitudinea cuplului. Biserica trebuie să se subordoneze deciziei pe care o iau cei doi parteneri (pag.

---

228). Acesta este un întreg castel clădit pe nisip.

Textul din Matei 19:3-12 nu spune nimic despre curțile eclesiale, prin urmare nu este corect să privim acest incident ca pe un rezumat al Domnului Isus care face parte doar dintr-o secțiune literară, ceva asemănător unei pilde. Matei 19:3-12 prezintă un eveniment istoric diferit de evenimentele din acea perioadă. Nu avem nici o bază pentru a presupune că trebuie să se afle în acord cu alte evenimente doar datorită proximității lor în contextul istoric. Fariseii nu-l ajutau pe Domnul Isus să dea un exemplu atunci când l-au întrebat: „Este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta din orice pricină?” Ei îi întindeau o cursă Domnului Isus. Când El le dă un răspuns legat de căsătorie, urmat de obiecțiile fariseilor care se bazau pe un text despre divorț (Deuteronom 24:1-4), la care le răspunde din nou printr-o discuție despre divorț și recăsătorire, devine clar că sensul textului nu sugerează că Isus nu era preocupat de divorț și recăsătorire, ci de aducerea lor în fața curților eclesiale sau a altor adunări neaparente. Și totuși această deducție cu privire la ceea ce voia într-adevăr să spună Domnul Isus și interpretarea rostului pe care-l aveau curțile eclesiale subliniază mare parte din următoarea discuție a lui Richards și a argumentului său (pag. 226). Nu sunt de acord nici cu afirmația sa potrivit căreia fariseii au pus întrebarea greșită, când de fapt ei trebuiau să întrebe: „Cum poate fi refăcută o căsnicie cu probleme?” Cartea de față arată foarte clar că această întrebare: „Este îngăduit unui bărbat să-și lase nevasta?” este perfect legitimă. Prima problemă – înainte de preocuparea de a salva o căsnicie – este: „Este nevoie ca această căsnicie să fie salvată cu orice preț?”

Deși în principiu aș fi de acord cu ideea că Legea este un standard coborât în comparație cu starea de dinainte de cădere, nu sunt de acord cu implicația că situația de după cădere este și ea mai „jos” pentru a o urma (pag. 223). Și cu toate că aș fi de acord cu faptul că recăsătorirea și divorțul sunt probleme personale, ele sunt personale în sensul că fiecare cuplu răspunde înaintea lui Dumnezeu pentru acțiunile sale și nu poate arunca responsabilitatea asupra altcuiva.

Nu sunt de acord cu ideea lui Richards potrivit căreia biserica nu are nici un drept de a fi de acord sau nu cu privire la divorț și

recăsătorire. Biserica trebuie ori să fie de acord ori să nu fie de acord (în mod implicit sau explicit) cu toate acțiunile discutate de Scriptură. Pare prea îndepărtat de spiritul Bibliei în general să descrii situația divorțului în cuvintele lui Richards: „Dumnezeu ne cheamă să ne abandonăm căsătoriile,” ca și cum inițiativa și responsabilitatea ar fi ale lui Dumnezeu. Negarea excepției din Matei 19:9 poate fi făcută doar pe baza sintaxei și nu așa cum o face Richards, plecând de la presupuziția că Isus nu este de fapt preocupat de problema divorțului, ci de cea a legalismului.

Afirmațiile lui Richards legate de sensul termenului porneia (pag. 230) în aparență nu se bazează pe studiul adâncit al termenilor ce apar acolo, ci pe răsfoirea unui lexicon. Este inexact să afirmi că porneia nu înseamnă adulter. Este un termen obișnuit pentru femeia (soția) implicată în adulter, ca de altfel și în alte forme de sex ilicit. Termenul explicit pentru adulter, moicheia, nu este folosit atât de des pentru a descrie acțiunea femeii. Este surprinzător faptul că Richards este atât de conformat gândirii seculare actuale, încât poate susține că un păcat atât de clar și de grav cum este adulterul nu reprezintă bază pentru divorț, dar cu toate acestea îngăduie divorțul pentru motive cum ar fi abuzul, dizarmonia emoțională și așa mai departe (pag. 229-230). „Fericirea” noastră pare să fie mai importantă decât un păcat atât de grav.

Richards citează „The New International Dictionary of New Testament Theology” (Noul dicționar internațional al teologiei Noului Testament), în aparență pentru a arăta posibilele sensuri ale termenului porneia, printre care s-ar număra și căsătoriile incestuoase (pag. 230). Cu toate acestea, nu există nici o dovadă biblică a folosirii acestui termen cu sensul de căsătorie incestuoasă și, în ciuda încercării disperate a lui Fitzmeyer, nimeni nu a găsit un caz sigur în care zenut (porneia) să se refere la o căsătorie incestuoasă. Concluzia lui Richards, potrivit căreia nu avem nici un cuvânt în limba greacă pentru sensul termenului porneia, este cu siguranță greșită. În acest pasaj, el are fără îndoială sensul său literal obișnuit de sex ilicit. Cu privire la numeroasele variante pe care le prezintă, primul dintre ele („Se referă el oare la vreun păcat anterior care invalidează acea căsătorie?”) este foarte puțin probabil. Dacă o

---

căsătorie poate fi desfăcută datorită păcatelor săvârșite înainte de căsătorie, atunci poate fi desfăcută și pentru păcatele săvârșite în timpul căsătoriei. Și aici intră adulterul mai mult ca sigur. Am discutat aceste aspecte în combaterea perspectivei despre logodnă. Cea de-a doua variantă pare și mai puțin probabilă și anume că în Matei 19:9 porneia este o ilustrare a împietririi inimilor. Referitor la ultima opțiune a lui Richards („Oare implică o clasă specială de cazuri de divorț și recăsătorire?“), răspunsul este da! Cazurile speciale sunt cele în care divorțul apare din motive de sex ilicit – situația de excepție.

Modul în care tratează el textul din Matei 5:32 este inconsecvent (pag. 232). El susține că prima parte a antitezei, „ați auzit,“ nu exprimă standardul cel mai înalt al lui Dumnezeu cu privire la căsătorie. Prin urmare, divorțul reprezintă un păcat. Totuși, aceasta este una din cele șase antiteze asemănătoare, toate având o formă de prezentare asemănătoare. Prima jumătate a antitezelor nu sugerează faptul că este un păcat să faci ceea ce este descris prin „ați auzit,“ așa cum sugerează Richards. Aceasta ar însemna că a păzi poruncile privitoare la ucidere, adulter, jurămintele, răzburarea împotriva dușmanilor reprezintă de asemenea un păcat din moment ce fiecare dintre ele se află în contrast cu „idealul“ lui Dumnezeu. Ideea lui Richards potrivit căreia textul ne învață că păzirea legilor (Deuteronom 24:1-4) reprezintă un păcat, nu se află și în Matei 5:31-32. Prin urmare, el nu are nici o susținere pentru ideea sa că divorțul permis de Biblie reprezintă tot un păcat. El ignoră de asemenea excepția afirmată în mod explicit în Matei 5:32, ca și cum nu ar fi acolo. Partea a doua a fiecărei antiteze, „dar eu vă spun,“ exprimă idealul lui Dumnezeu. În acest text (Matei 5:31-32), excepția, și anume porneia, este inclusă în ideal, iar divorțul din motive de adulter urmat de recăsătorire sunt excluse în mod clar ca reprezentând adulter potrivit idealului Său. Ambele deducții ale lui Richards din Matei 5:31-32 nu numai că lipsesc din pasaj, dar sunt contrare pasajului.

În discuția sa cu privire la textul din Matei 19:3-12, Richards accentuează poruncile Domnului Isus cu privire la Deuteronom 24:1-4, dar de-abia menționează perspectiva Sa exprimată în versetul 9. El are tendința de a ignora excepția pentru a trage concluzia că

orice divorț și recăsătorire înseamnă păcat. Apoi încheie cu observația surprinzătoare că porneia este o excepție validă, dar, din moment ce nu știm ce înseamnă, putem s-o punem deoparte.

Richards enumeră cinci situații în care, conform principiilor sale, se îngăduie în mod cert divorțul. Primele trei se referă la porneia ca și excepție iar cea de-a patra se referă la părăsire. Acestea au suport biblic. Ultima, în schimb, nu are nici un suport biblic explicit și pare să se fi născut dintr-o perspectivă culturală. Totuși, Richards le consideră pe toate cinci lipsite de importanță atunci când afirmă că Dumnezeu permite recăsătorirea indiferent de motivul divorțului. Deschiderea sa pentru divorț în caz de abuz mental, separare emoțională și așa mai departe înseamnă de fapt că divorțul în aproape orice situație este acceptabil.

Este adevărat, așa cum afirmă și Richards, că afirmațiile din 1 Corinteni 7:10-11 nu pot fi considerate ca având o formă ce nu lasă loc nici unei excepții, mai ales din moment ce apostolul Pavel face trimitere înapoi la afirmația Domnului Isus din Matei 19:3-12 (pag. 241). Cu toate acestea, faptul că el consideră că se „subînțelege“ această afirmație exprimată în mod specific, nu face ca această excepție să fie doar un „principiu de orientare.“ Faptul că o ambulanță este o excepție „subînțeleasă“ (deși nespecificată) în cazul unei zone cu viteză limitată transformă semnul de reducere de viteză într-un simplu principiu de orientare?

Richards susține că a avut la început o altă perspectivă, potrivit căreia nu îngăduia divorțul și recăsătorirea, dar și-a schimbat această perspectivă în urma cercetării mai amănunțite a textelor din Scriptură. Cum se poate acest lucru? Nu este nevoie de reluarea studiului asupra textelor pentru a-ți schimba perspectiva potrivit căreia Biblia ne învață că divorțul este întotdeauna un păcat, iar recăsătorirea este întotdeauna adulter într-o altă perspectivă actuală, potrivit căreia divorțul reprezintă întotdeauna un păcat, iar recăsătorirea reprezintă întotdeauna adulter; puteți însă să păcătuiți, pentru că Dumnezeu vă va ierta. A fost nevoie să reia studiul Scripturii pentru a conștientiza că Dumnezeu este plin de milă și de har și ne va ierta păcatele? Aceasta este singura diferență reală în perspectiva sa. Toți scriitorii acestei cărți

---

sunt de acord cu faptul că Dumnezeu va ierta păcatul divorțului intentat în situații neadequate, dar nu toți sunt de acord cu faptul că din această cauză, poate fi considerat o opțiune.

Trebuie să recunosc că sunt dezamăgit de faptul că Richards nu prezintă de fapt o a patra perspectivă cu privire la ceea ce ne învață Scriptura cu privire la divorț și recăsătorire. Abordarea sa este una foarte prevalentă în ziua de astăzi și anume că Biblia ne învață că divorțul este un păcat, dar că trebuie să schimbăm acest lucru pentru a ne putea adapta situației prezente. Făcând o analiză generală a perspectivei lui Richards, observăm că, în loc să susțină că Biblia îngăduie mai multă flexibilitate, el susține că orice divorț și recăsătorire reprezintă un păcat. Cu toate acestea el pare să susțină că, din moment ce nu putem trăi sub un stres prea mare, putem totuși să divorțăm și să ne recăsătorim și să ne bazăm pe harul lui Dumnezeu pentru a ne ierta păcatele. Biserica nu are nici un drept la opinie cu privire la asemenea acțiuni (cu toate că ele reprezintă păcate), din moment ce este doar problema personală a celor implicați. Cu greu putem numi această perspectivă „biblică.“ Este doar o aplicație specifică a ideii: „Puteți să păcătuiți; Dumnezeu vă va ierta.“

Cu toții suntem de acord că Dumnezeu va ierta păcatele credincioșilor, dar va ierta de asemenea și adulterul, hoția și alte păcate. Totuși, aceasta nu înseamnă că adulterul și hoția reprezintă opțiuni pentru un credincios. De asemenea, faptul că Dumnezeu va ierta divorțul și recăsătorirea din motive incorecte nu înseamnă că ele sunt opțiuni pentru credincios. Doar în cazul acelor excepții despre care Scriptura spune că sunt păcate, și anume în caz de adulter sau părăsire putem considera divorțul și recăsătorirea o opțiune „biblică.“